

ГОДИШЕН ОТЧЕТ 2024

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

— 145 ГОДИНИ —

ГОДИШЕН ОТЧЕТ

2024

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

— 145 ГОДИНИ —

Издание на Българската народна банка
1000 София, пл. „Княз Александър I“ № 1
Факс: 02 980 2425, 02 980 6493
Печат: Полиграфична база на БНБ

Интернет страница: www.bnb.bg

© Българска народна банка, 2025

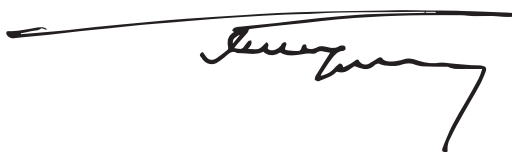
В Годишния отчет на БНБ за 2024 г. използваните статистически данни са към 11 март 2025 г.

Информацията, публикувана тук, може да се ползва без специално разрешение, единствено с изричното позоваване на източника.

ISSN 1313-0633 (на хартия)
ISSN 2367-4911 (онлайн)

Уважаема госпожо Председател на Народното събрание,
Уважаеми госпожи и господа народни представители,

В съответствие с член 1, алинея 2, член 50 и член 51 от
Закона за Българската народна банка Ви представям Годишния
отчет на Българската народна банка за 2024 година.

A handwritten signature in black ink, consisting of a long horizontal line followed by a stylized, cursive signature.

Димитър Радев
Управител
на Българската народна банка

Управителен съвет на БНБ

Димитър Радев
Управител

Андрей Гюров*
Подуправител
управление „Емисионно“

Петър Чобанов
Подуправител
управление „Банково“

Радослав Миленков
Подуправител
управление „Банков надзор“

Людмила Елкова**

Николай Неновски

Илия Лингорски

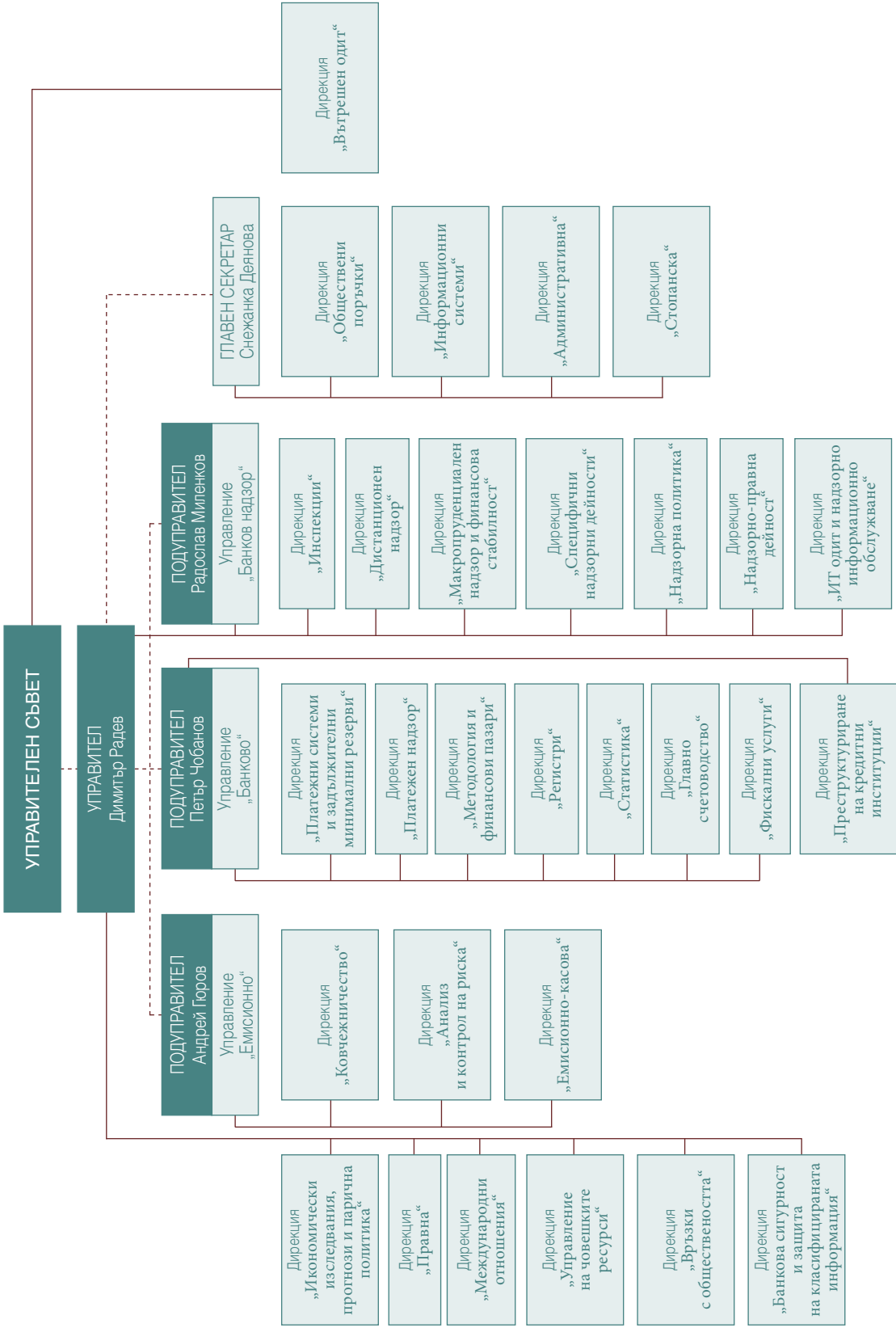
Любомир Каримански**

* Андрей Гюров не изпълнява правомощията на подуправител, ръководител на управление „Емисионно“, от 16 юли 2024 г. във връзка с процедурата по чл. 14, ал. 2 от Закона за БНБ. Казусът с Андрей Гюров е обект на съдебен контрол и, в зависимост от предстоящото съдебно решение, на парламентарен контрол.

** Любомир Каримански е член на УС на БНБ от 2 декември 2024 г., а до 1 декември 2024 г. – Людмила Елкова.

Организационна структура на БНБ

(към 31 декември 2024 г.)

Съдържание

Резюме	9
I. Икономическо развитие през 2024 г.	24
II. Брутни международни валутни резерви	41
III. Платежни системи и платежен надзор	53
IV. Резерви на банките в БНБ	63
V. Наличнопарично обращение	66
VI. Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите	74
VII. Дейност на БНБ като орган за преструктуриране на кредитни институции	98
VIII. Участие в ЕСЦБ и в дейността на институциите и органите на ЕС	104
IX. Международни отношения	113
X. Статистическа дейност	115
XI. Фискален агент и депозитар на държавата	119
XII. Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове	124
XIII. Изследователска дейност	133
XIV. Управление на човешките ресурси	135
XV. Вътрешен одит на БНБ	139
XVI. Правна интеграция на Българската народна банка в Евросистемата	141
XVII. Изпълнение на бюджета на БНБ за 2024 г.	146
XVIII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 31 декември 2024 г.	150
Информация по чл. 17, ал. 5 от ЗБНБ относно решения, приети от УС на БНБ през 2024 г.	203

Статистически приложения ([на интернет страницата на БНБ](#))

Използвани съкращения

АД	акционерно дружество	МСФО	Международни стандарти за финансово отчитане
АДЦК	Система за провеждане на аукциони за продажба и обратно изкупуване на ДЦК	МФ	Министерство на финансите
АС РОУД	Автоматизирана система за регистриране и обслужване на външния дълг	НОИ	Национален осигурителен институт
БВП	брутен вътрешен продукт	НС	Надзорен съвет
БИСЕРА	Банкова интегрирана система за електронни разплащания	НСИ	Национален статистически институт
БМР	Банка за международни разплащания	НТООД	нетърговски организации, обслужващи домакинствата
БНБ	Българска народна банка	ПКА	преглед на качеството на активите
БОРИКА	Банкова организация за разплащания с използване на карти	ПНПО	процес по надзорен преглед и оценка
БФБ	Българска фондова борса – София	ПОС	устройство за търговия на дребно с кредитни/дебитни карти
ВААК	вътрешен анализ на адекватността на капитала	ПФИ	парично-финансова институция
ВААЛ	вътрешен анализ на адекватността на ликвидността	РИНГС	Система за брутен сетълмент в реално време
Г-30	Консултативна група по международни икономически и финансови въпроси	СВТК	Стандартна международна външнотърговска класификация на стоките
ДАС	данък върху добавената стойност	СДЦК	Електронна система от сметки за сетълмент на безналични ДЦК
ДЦК	държавни ценни книжа	СМСС	Съвет по международни счетоводни стандарти
ДСЗИ	други системно значими институции	СПТ	специални права на тираж
ЕБО	Европейски банков орган	ТАРГЕТ2	Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент в реално време на експресни преводи в евро
ЕК	Европейска комисия	ТАРГЕТ2-БНБ	българският системен компонент на ТАРГЕТ2
Екофин	Съвет на министрите на държавите – членки на ЕС, по икономически и финансови въпроси	УС	Управителен съвет
ЕМП	Единен механизъм за реструктуриране	ФПБ	Фонд за реструктуриране на банки
ЕОНИА	<i>Euro OverNight Index Average (EONIA)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>EMMI</i>)	ХИПЦ	хармонизиран индекс на потребителските цени
ЕС	Европейски съюз	ЦКР	Централен кредитен регистър
ЕСП	Единен съвет за реструктуриране	ЮРИБОР	<i>Euro InterBank Offered Rate (EURIBOR)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>EMMI</i>)
ЕСРОТ	Електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК	АВСРР	програма на ЕЦБ за закупуване на обезпечени с активи ценни книжа
ЕСС 2010	Европейска система от национални и регионални сметки	APP	програма на ЕЦБ за закупуване на активи
ЕССР	Европейски съвет за системен риск	АТМ	банкомат
ЕСЦБ	Европейска система на централните банки	СЕТ1	базов собствен капитал от първи ред
ЕФП	Единен фонд за реструктуриране	CHF	швейцарски франк
ЕЦБ	Европейска централна банка	CSPP	програма за закупуване на небанкови корпоративни облигации
ЗБНБ	Закон за БНБ	EUR	евро
ЗВПКИИП	Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници	€STR	краткосрочен лихвен процент по необезпечени обратни трансакции на паричния пазар в евро
ЗКИ	Закон за кредитните институции	ФОМС	Федерален комитет по операциите на открития пазар
ЗКНИП	Закон за кредитите за недвижими имоти на потребители	РЕРР	програма на ЕЦБ за закупуване на активи в условията на извънредна ситуация, причинена от пандемия
ЗМР	задължителни минимални резерви	PSPP	програма на ЕЦБ за закупуване на активи на публичния сектор
ЗПУПС	Закон за платежните услуги и платежните системи	ROA	възвръщаемост на активите
ЗУНК	Закон за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г.	ROE	възвръщаемост на капитала
ИОБФР	Система за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв	TLTRO	целели операции по дългосрочно рефинансиране
КРМСФО	Комитет за разяснение на международните стандарти за финансово отчитане	USD	долар
КТБ	Корпоративна търговска банка АД	XAU	тройунция злато
КФП	консолидирана фискална програма	XDR	специални права на тираж
ЛЕОНИА	лихвен процент по реални сделки с необезпечени обратни депозити в левове, предоставени на междубанковия пазар		
МВФ	Международен валутен фонд		
МИСКПЗ	минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения		
МСС	Международни счетоводни стандарти		

Резюме

Дейности по подготовка за присъединяване на БНБ към Евросистемата

На 1 февруари 2024 г. Народното събрание прие нов Закон за Българската народна банка (БНБ), който ще замени изцяло действащия към момента Закон за Българската народна банка, считано от датата, посочена в Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България. Новият Закон за БНБ обезпечава правната интеграция на българската централна банка в Евросистемата при въвеждане на еврото като парична единица на Република България¹. С приемането му са отразени всички правни несъответствия, отчетени в предходни доклади за конвергенция на Европейската централна банка (ЕЦБ) и Европейската комисия (ЕК). Обезпечават се институционалната и финансовата независимост на БНБ, както и персоналната независимост на нейните органи на управление. Гарантира се спазването на забраната за парично финансиране и привилегирован достъп.

След приемането на новия Закон за БНБ през отчетния период продължи работата по изготвяне на предвидените в него наредби, свързани със създаването на подзаконова нормативна рамка, необходима да обезпечи изпълнението на новите функции на БНБ, произтичащи от присъединяването ѝ към Евросистемата. В тази връзка Управителният съвет (УС) на БНБ прие Наредба № 6 на БНБ от 9 януари 2025 г. за предоставяне на спешна подкрепа за осигуряване на ликвидност, както и наредби за изменения и допълнения съответно на Наредба № 17 на БНБ от 29 март 2018 г. за паричната и лихвената статистика и статистиката на финансовите сметки и на Наредба № 27 на БНБ от 13 март 2014 г. за статистиката на платежния баланс, международната инвестиционна позиция и статистиката на ценните книжа. Подготвени и приети на първо четене бяха и проекти на Наредба за контрол върху качеството на евробанкнотите и евромонетите в наличнопаричното обращение и Наредба относно установяване и регламентиране на правоотношенията на БНБ с контрагенти по парична политика. Предстои тяхното окончателно приемане, както и приемането на наредба относно формата и съдържанието на баланса на БНБ.

Въвеждането на единната европейска валута в Република България и съответно присъединяването на БНБ към Евросистемата изисква осигуряването на аналитичен капацитет и инфраструктура за осъществяването на функции, свързани с участието на представители на БНБ в определянето и прилагането на национално ниво на паричната политика на еврозоната, както и извършването на огромна като мащаб и сложност логистична и техническа подготовка за смяна на наличнопаричното обращение и за приспособяване на платежните, информационните, счетоводните и статистическите системи.

¹ След края на отчетната година със Закона за държавния бюджет на Република България за 2025 г. бяха приети допълнения в новия Закон за Българската народна банка. Тези промени отразяват отпразнените в докладите за конвергенция през 2024 г. препоръки относно реда за назначаване на служебно правителство, предвиден с измененията през 2023 г. на Конституцията на Република България. Съгласно приетите изменения, в случай че управителят, съответно подуправител на БНБ, е съгласен да бъде назначен за служебен министър-председател по реда на чл. 99, ал. 5 от Конституцията на Република България, същият подава оставка от заеманата от него позиция в централната банка. С тези промени се постига съответствие с член 130 от ДФЕС и член 14.2 от Устава, като се гарантира съблюдаване на принципите на институционална и персонална независимост на централната банка.

С цел осигуряване на оптимален преход от работа на БНБ в режим на паричен съвет към пълноправно участие в определянето на паричната политика на Евросистемата и съгласно чл. 19 на новия Закон за БНБ, дирекцията в БНБ, отговаряща за икономическите изследвания и прогнози, премина към пряко подчинение на управителя на БНБ. Функциите ѝ бяха разширени с конкретни отговорности по определянето на паричната политика на Евросистемата, включително свързани с аналитичната подготовка за участие на управителя в заседанията на Управителния съвет на ЕЦБ по въпросите на паричната политика на еврозоната. Във връзка с това през отчетния период продължи изграждането на аналитичен и административен капацитет и инструментариум за извършване на дейности, свързани с анализ на изпълнението на целите на паричната политика на Евросистемата и нейното влияние върху икономиката на еврозоната.

През 2024 г. БНБ осъществи редица дейности, свързани с подготовката за прилагане на паричната политика на Евросистемата на национално ниво чрез основните ѝ инструменти, включващи операции на открития пазар и достъп на българските банки до постоянните улеснения на Евросистемата. Във връзка с това, освен разработването на Наредба за установяване и регламентиране на правоотношенията на БНБ с контрагентите по паричната политика, бяха изготвени и технически спецификации за необходимите нови функционалности в съществуващите информационни системи в БНБ, възложено бе тяхното изпълнение и бе изработен проект за организация и разпределение на функциите и отговорностите между звената, които ще изпълняват бизнес процесите, свързани с прилагането на паричната политика на Евросистемата в България. В допълнение, през отчетния период продължиха дейностите по промяна на цялостната уредба, свързана със задължителните минимални резерви с оглед на подготовката на системите и процесите в БНБ за приложението на регулациите за ЗМР на Евросистемата.

В изпълнение на дейностите в областта на платежните системи по Националния план за въвеждане на еврото в Република България, през 2024 г. бяха реализирани проектите за осигуряване на пълна достижимост до СЕПА (Единната зона за плащания в евро) на доставчиците на платежни услуги чрез участие на БНБ в платежната система STEP2 и за достижимост за незабавни плащания в евро чрез присъединяване на банки и небанкови доставчици на платежни услуги към услугата за обработка на незабавни преводи в евро TIPS (*Target Instant Payment Settlement*). През отчетния период започна и подготовката за миграция на картовите плащания в левове към такива в евро и съответното присъединяване на платежната система БОРИКА към ТАРГЕТ. Създадена беше и организация за изпълнение на бюджетните плащания в евро.

През 2024 г. значително бе ускорена подготовката на БНБ за обезпечаване на безпроблемното протичане на процеса по въвеждане на еврото в Република България и изтегляне на българския лев от обращение. През периода се работеше по редица направления, свързани с този процес, включително обезпечаване на необходимите евромонети и евробанкноти; осигуряване на логистична и материална база за процеса на обмяна; привеждане в съответствие на правната рамка; планиране и договаряне на необходимите машини, оборудване и транспортни средства; доработка и развитие на информационните системи; планиране и осигуряване на необходимите човешки ресурси, както и координация с ключови партньори в процеса.

През 2024 г. приключи процесът по подготовка за отсичане на българските евромонети и преминаването към тестово отсичане на монети от всеки номинал, като бяха осигурени необходимите монетни заготовки и бяха сключени договори за производство. Осигурени бяха необходимите

евробанкноти за първоначалното зареждане, както и за първата година след въвеждане на еврото. Също така бе финализиран процесът по осигуряване на необходимите площи за съхранение по основни локации в страната. Доставена и инсталирана беше голяма част от необходимото специализирано оборудване, машини и техника за касовите центрове и за „Дружество за касови услуги“ АД. За осъществяването на тези процеси бяха организирани и проведени редица обществени поръчки и сключени договори и рамкови споразумения.

В областта на статистическата дейност, освен разработването и приемането на изменения и допълнения в съответните наредби, подготовката на БНБ за присъединяване към Евросистемата включваше завършване на работата по измененията на Интегрираната статистическа информационна система и Информационната система за парична и лихвена статистика, в които са обхванати голяма част от дейностите на статистиката във връзка с въвеждане на еврото. Също така, в контекста на подготовката за присъединяване към еврозоната, през 2024 г. продължи работата по изграждането на Интегрирана информационна система (ИИС) на БНБ, която играе ключова роля в осигуряването на техническата и информационната готовност за приемане на еврото в България.

През 2024 г., в съответствие със стандартните процедури на Евросистемата, бе осъществен процесът по оценка на допустимостта на оперираната от Депозитаря на ДЦК в БНБ (ДДЦК) система за регистрация и сетълмент на ДЦК за използване за целите на кредитните операции и управление на обезпеченията на Евросистемата. В края на отчетния период основните функционални изисквания, свързани с присъединяването на Република България към еврозоната, бяха успешно реализирани в Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСРОТ).

Допълнителна информация относно извършените през отчетния период дейности по подготовка за присъединяване на БНБ към Евросистемата може да бъде намерена в съответните глави на отчета.

Икономическо развитие през 2024 г.

Глобалната икономическа активност отчете устойчив растеж през 2024 г., като в реално изражение световният БВП нарасна с 2.6%. Сред основните фактори, които влияеха върху глобалната икономика през отчетния период, бяха рестриктивната парична политика на водещите централни банки, устойчивият пазар на труда в глобален план, стабилният растеж на икономиката на САЩ, забавянето на темповете на икономиката на Китай, както и повишаващата се геополитическа несигурност. Темпът на растеж на реалния БВП на еврозоната се ускори до 0.9% на годишна база, което бе следствие от по-слабия спад на запасите, както и от нарастването на правителственото и частното потребление. В Германия, която е основният търговски партньор на България, реалният БВП се понижи с 0.2%, като основна причина за това бяха затруднения в сектора на промишлеността, част от които вероятно са със структурен характер. Пазарът на труда в еврозоната остана устойчив през 2024 г., като коефициентът на безработица продължи да се понижава.

Низходящата тенденция при годишната инфлация в глобален мащаб се запази през 2024 г. Общата и базисната инфлация при потребителските цени в САЩ и еврозоната се забавяха през по-голямата част от годината, но понижението беше с по-ниски темпове спрямо отчетеното през предходната година, което се дължеше най-вече на устойчиво високата инфлация в сектора на услугите. С оглед на перспективите за постигане на целите за

ценова стабилност централните банки на САЩ и еврозоната започнаха да облекчават паричните си политики през 2024 г. На заседанията през юни, септември, октомври и декември лихвеният процент по депозитното улеснение на ЕЦБ, чрез който централната банка задава курса на паричната политика, бе понижен с по 25 базисни точки до ниво от 3.00%. Федералният резерв запази коридора за лихвения процент по федералните фондове без промяна до заседанието си през септември, когато коридорът бе понижен с 50 базисни точки. До края на 2024 г. последваха още две понижения с по 25 базисни точки – през ноември и декември – до интервал от 4.25–4.50%.

През 2024 г. растежът на реалния БВП на България възлезе на 2.8%, като основен положителен принос за него имаше частното потребление. Потреблението на домакинствата се повиши с 4.2% в реално изражение, подкрепено от нарастването на заплатите, увеличението на броя на заетите лица и подобряването на потребителското доверие. Повишаването на нетните фискални трансфери към домакинствата и високата кредитна активност допълнително подкрепиха растежа на частното потребление. Компенсацията на един нает нарасна с 10.4% в номинално изражение (7.6% в реално изражение), за което допринесе засиленото търсене на труд в условията на нарастваща икономическа активност и запазващ се съществен недостиг на работна сила, както и увеличението на заплатите в бюджетната сфера и на минималната работна заплата от януари 2024 г.

Годишната инфлация се забави до 2.1% в края на 2024 г., за което повлияха по-ниските цени на енергийните продукти, поевтиняването на промишлените стоки, както и проявата на базов ефект от високите темпове на нарастване на цените през 2023 г., главно в групата на храните. Същевременно проинфлационен натиск продължиха да оказват сравнително високият растеж на разходите за труд на единица продукция и силното потребителско търсене, като тяхното влияние беше най-силно изразено в групата на услугите.

През 2024 г. годишният растеж на кредита за нефинансовите предприятия и домакинствата следваше тенденция към ускоряване, определена от кредита за домакинствата и най-вече от жилищното кредитиране. Основните фактори за търсенето на жилищни кредити продължиха да бъдат нарастващите доходи от труд и ограничените възможности за инвестиране на натрупаните в икономиката спестявания в условията на отрицателни реални лихвени проценти по депозитите. От страна на предлагането високата кредитна активност продължи да бъде подкрепяна от конкуренцията между банките, високата ликвидност в банковата система и стабилната капиталова позиция на банките. Тези фактори продължиха да допринасят за задържането на лихвените проценти по новите жилищни кредити на много ниски в исторически план нива.

През 2024 г. бюджетното салдо по Консолидираната фискална програма беше отрицателно и възлезе на -6138 млн. лв. (3.0% от БВП). Средствата по депозити във фискалния резерв отбелязаха понижение с 1294 млн. лв. спрямо края на 2023 г. и възлязоха на 9586 млн. лв. (4.7% от БВП), от които 9104 млн. лв. представляваха средствата по депозити в БНБ. През годината беше реализирано положително външно дългово финансиране на бюджета и положително нетно финансиране с държавни ценни книжа, емитирани на вътрешния пазар.

Брутни международни валутни резерви

При управлението на брутните международни валутни резерви БНБ провежда консервативна политика, осигуряваща висока степен на ликвидност и сигурност на резервите. Поради нарасналия политически риск вследствие на предсрочните парламентарни избори във Франция в края на юни, както и поради политическото напрежение в Южна Корея, възникнало в началото на декември 2024 г., превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи, както и експозициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ.

Балансовата стойност на брутните международни валутни резерви към края на 2024 г. възлезе на 42 056.13 млн. евро, което спрямо края на 2023 г. представлява увеличение със 130.55 млн. евро, или нарастване с 0.31% като относителен дял от активите на БНБ във валута. Основните фактори, които оказаха влияние върху промяната в балансовата стойност на активите, бяха външните парични потоци във валута и доходът от управлението на валутните резерви.

За постигането на основните цели на БНБ при управлението на брутните международни валутни резерви, а именно постигане на много висока степен на ликвидност и сигурност на резервите, преобладаващата част от активите по баланса на управление „Емисионно“ продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа с най-високо кредитно качество, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки. Експозицията към кредитен риск остана ограничена и в края на 2024 г. приблизително 65% от валутните резерви бяха инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

През отчетния период се наблюдаваха минимални изменения в средната структура на брутните международни валутни резерви по валути спрямо наблюдаваната през 2023 г. Делът на активите в евро намаля с 1.9 процентни пункта, докато тези в злато и щатски долари нараснаха съответно с 1.0 и 0.9 процентни пункта. Тези промени се дължат на положителната пазарна преоценка на златото и увеличението на резервите в щатски долари, обусловено от постъпленията по деноминираната в долари емисия на държавен дълг на България. В структурата по финансови инструменти се наблюдаваше повишение на дела на наличностите по текущи сметки с 2.8 процентни пункта, както и на предоставените от БНБ депозити с 4.2 процентни пункта, което бе за сметка на спада на експозициите на БНБ в ценни книжа със 7 процентни пункта. Измененията в матуритетната структура на резервите се изразяваха в понижено експозицията в матуритетния сектор от 0 до 1 година с 16.9 процентни пункта и увеличение на експозицията в секторите от 1 до 3 години и от 3 до 5 години със съответно 14.8 и 2.1 процентни пункта. Тези промени отразяваха по-високата дюрация на активите през периода.

Нетният доход на баланса на управление „Емисионно“ е сума от три компонента: 1. доход от инвестиции на брутните международни валутни резерви в оригинална валута; 2. доход от валутен дисбаланс, и 3. разходи и/или доход по пасивите. Доходът от инвестиции на международните резерви на БНБ през отчетния период е положителен и възлиза на 1137.78 млн. евро, което се равнява на доходност за периода от 3.41%. Доходът от валутен дисбаланс за 2024 г. също е положителен и възлезе на 880.83 млн. евро (доходност от 2.56%). Най-съществен принос за този доход имаше промяната в пазарната цена на монетарното злато, измерена в евро. Вследствие на лихвената политика на БНБ нетният финансов резултат от пасивите за периода

формира разход за БНБ в размер на 199.05 млн. евро, което съответства на доходност от -0.57%. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви през отчетния период бе в размер на 1819.56 млн. евро, което представлява обща доходност от 5.44% за годината.

Платежни системи и платежен надзор

Създаването и развитието на сигурни, надеждни и ефективни платежни системи, както и осъществяването на платежен надзор, са съвременни функции на централните банки от особена важност. Платежните системи в България функционират ефективно, осигуряват непрекъсваемост на потока от плащания и са хармонизирани в голяма степен с платежната инфраструктура в Европа.

Разпределението на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи се запази спрямо 2023 г., като за отчетния период системата РИНГС е обработила 78.5% от стойността на извършените плащания в страната. От общия брой на плащанията в левове, подадени към платежните системи в страната, дялът на РИНГС бе 0.1%. През 2024 г. в платежната система БОРИКА бяха обработени 383.9 млн. платежни операции, извършени чрез терминални устройства АТМ и ПОС, на обща стойност 34 351.2 млн. лв., като спрямо 2023 г. се отбелязва нарастване с 19.7% по брой и с 21.8% по стойност. През същия период в платежната система БИСЕРА6 бяха извършени 123.9 млн. плащания на обща стойност 480 656.1 млн. лв. Обработените плащания спрямо 2023 г. се увеличиха с 11.6% по брой и с 51.2% по стойност. Броят на незабавните кредитни преводи в левове, съобразени със схемата *SEPA Credit Transfer Instant (SCT Inst)* – схема за незабавни кредитни преводи в Единната зона за плащания в евро на Европейския платежен съвет, за 2024 г. бе 22.6 млн. на обща стойност 36 919.7 млн. лв. През 2024 г. в ТАРГЕТ-БНБ бяха извършени 333 925 плащания на обща стойност 893 710 млн. евро, от които 291 784 броя клиентски плащания на обща стойност 23 482 млн. евро. Данните показват увеличение с 11.4% на общия брой на обработените плащания спрямо 2023 г. и увеличение с 14.7% на общата стойност.

През отчетния период беше завършена една индивидуална надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги с изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП), подзаконовите актове по неговото прилагане и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ). Във връзка с констатираните определени несъответствия с изисквания на ЗМИП на дружеството бяха наложени надзорни мерки. През периода беше завършена тематичната надзорна проверка на 14 лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари за установяване на прилаганите контролни механизми за предотвратяване изпирането на пари и финансирането на тероризма, на тяхната ефективност и степен на съответствие с нормативните изисквания на ЗМИП, подзаконовите актове по неговото прилагане и ЗМФТ. Доставчиците на платежни услуги предприеха мерки за отстраняване на несъответствията в дейността им, установени в рамките на надзорната проверка. През 2024 г. беше извършена тематична надзорна проверка за установяване на спазването от доставчиците на платежни услуги в страната на изискванията за предварително предоставяне на информация на ползвателите на платежни услуги при предвиждани промени в рамковия договор за предоставяне на платежни услуги съгласно чл. 62 от Закона за платежните

услуги и платежните системи (ЗПУПС). Доставчиците на платежни услуги предприеха мерки за отстраняване на установените в рамките на надзорната проверка несъответствия в дейността им. През отчетния период бяха извършени 6 проверки на дружества с цел да се установи дали извършват дейност по предоставяне на платежни услуги и/или издаване на електронни пари без лиценз или регистрация.

През 2024 г. беше издаден лиценз за извършване на дейност като дружество за електронни пари, предоставящо в допълнение платежните услуги по чл. 4, т. 1, 2 и 3 от ЗПУПС, на „ЮтеПей България“ ЕООД. През същия период беше прекратено по искане на заявителя производството по едно заявление за извършване на дейност като платежна институция, подадено на основание чл. 10, ал. 1 от ЗПУПС. През отчетния период беше изменен лицензът на БОРИКА АД като оператор на платежната система с окончателност на сетълмента за обслужване на клиентски преводи в евро БИСЕРА (с предишно наименование БИСЕРА7-ЕВРО). Основната промяна в дейността на платежната система БИСЕРА е свързана с преминаването към предплатен модел на сетълмент, което ускорява обработката на клиентските плащания в евро между участниците в системата и същевременно води до намаляване на системния риск.

Наличнопарично обращение

БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети. Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в страната и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност. БНБ изпълнява своите емисионни и касови функции, като осигурява отпечатването на нови банкноти и отсичането на нови монети и извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващите в БНБ български банкноти и монети, както и чуждестранна валута, замяна на повредени български банкноти и монети, а също унищожаване на негодни български банкноти и монети. Темпът, с който парите в обращение нарастваха през 2024 г., продължи да се забавя, а растежът по стойност на годишна база бе най-ниският от 2012 г. насам. В края на 2024 г. в обращение бяха 611.1 млн. броя банкноти – законно платежно средство, на стойност 30 407.6 млн. лв., като за едногодишен период те се увеличиха с 5.2 млн. (0.9%) по брой и с 1581.6 млн. лв. (5.5%) по стойност. Запази се тенденцията от предходните периоди към висок годишен темп на нарастване в наличнопаричното обращение на броя на банкнотите с най-високия номинал – 100 лева. В края на 2024 г. в обращение бяха 3339.4 млн. броя разменни монети – законно платежно средство, на стойност 624.5 млн. лв. През годината общият им брой се увеличи със 116.4 млн. (3.6%), а стойността им – с 34.3 млн. лв. (5.8%). Запази се общата тенденция към увеличаване в обращение на броя на разменните монети от всички номинали. Относителните дялове на задържаните през 2024 г. неистински български банкноти и разменни монети спрямо броя банкноти и монети – законно платежно средство, намиращи се в обращение в края на годината, останаха много ниски – съответно 0.000274% и 0.000008%. През 2024 г. бяха извършени встъпителни и контролни тестове на машини за сортиране и машини за самообслужване относно прилагането на стандартите за разпознаване и годност в девет кредитни институции, четири доставчика на услуги и шест представителя на производители на машини по смисъла на Наредба № 18 на БНБ за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение.

Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

С присъединяването си към Единния надзорен механизъм (ЕНМ), чрез установяването на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ, Българската народна банка осъществява надзорните си функции по отношение на банките в България в пълно съответствие с изискванията на националната, европейската и международната правна и пруденциална рамка. БНБ внедрява всички насоки, указания, аналитични и методологически изисквания на ЕЦБ в качеството си на национален компетентен орган по отношение на по-малко значимите институции (ПМЗИ), както и участва със свои представители в съвместните надзорни екипи, посредством които ЕЦБ осъществява надзор над системните институции на ниво ЕНМ. Надзорната дейност на БНБ е в пълно нормативно и методологическо съответствие с практиките на ЕНМ.

В рамките на своя микропруденциален подход през 2024 г. БНБ продължи да извършва текущо наблюдение на финансовото състояние на кредитните институции и холдинговите дружества и оценка на рисковия им профил, като в рамките на постоянния надзорен диалог с банките, се осигури допълнителна информация и по-добро разбиране на отчетените изменения в докладваните надзорни данни. При прилагане на критериите на ЕБО се направи годишен преглед и оценка на докладите от вътрешния анализ на адекватността на капитала и на ликвидността на банките за 2023 г. и установените слабости със съответните препоръки за подобрене на процесите бяха изпратени до ръководствата на институциите. Плановете за финансиране, обхващащи периода 2024–2026 г., бяха обект на годишен преглед. Извърши се преглед и оценка на актуализираните версии на плановете за възстановяване на по-малко значимите институции, както и изпълнението на отправени от БНБ препоръки за повишаване на тяхната надеждност. Продължи проследяването на заложените цели в стратегиите и оперативните планове на банките за намаляване на необслужваните кредити.

Бяха завършени надзорни проверки в четири банки, една от които подлежаща на директен надзор от страна на ЕЦБ (по линия на установения режим на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ), а за останалите три БНБ е пряко отговорен национален компетентен орган. Обхватът и темите за надзорните инспекции в трите банки, обект на прекия надзор, осъществяван от страна на БНБ, са свързани с кредитния риск и риска от кредитни концентрации. През периода приключи една инспекция от предходната година и започнаха четири нови проверки в по-малко значими банки съгласно годишния план за 2024 г. Фокусът на проверките е върху кредитния риск.

В изпълнение на функциите за контрол по спазването на изискванията на Закона за мерките срещу изпиране на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансиране на тероризма (ЗМФТ) от банките, през 2024 г. БНБ завърши 3 надзорни проверки в банки, в това число на една значима и две по-малко значими кредитни институции. Фокусът на проверките беше рисков базиран и включваше: преглед за спазване на изискванията за комплексна проверка спрямо клиенти, свързани с високорискови събития, определени от Националната оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма, и вътрешната организация и контрол в областта на превенцията срещу изпиране на пари и финансиране на тероризма. През годината бяха изпълнени и две хоризонтални проверки, обхващащи общо 4 значими и 5 по-малко значими кредитни институции, определени на база рисков базиран подход. За стриктното прилагане на разпоредбите на Закона за гарантиране на влоговете в банките (ЗГВБ) през 2024 г. бяха извършени целеви проверки в три

по-малко значими кредитни институции, с оглед правилното определяне на размера на гарантираните влогове.

През 2024 г. бяха планирани и изпълнени проверки на място за определяне на нивото на ИТ риска, включващи в обхвата си множество области. Извършени бяха проверки за нивата на ИТ риска в три банки. В рамките на тясното сътрудничество между БНБ и ЕЦБ беше изпълнена основната дейност – проверка за оценка на управлението на киберсигурността. В специализираната информационна система на управление „Банков надзор“ беше предоставена възможност на всички поднадзорни институции да тестват подаване на надзорни отчети в евро за осигуряване на надзорната отчетност след приемане на България в еврозоната. За прилагане на изменения на регулаторните изисквания за отчетност бяха направени анализи на измененията в надзорните информационни продукти и необходимите промени в информационната система. Текущо бяха актуализирани и въведени нови надзорни информационни продукти за осигуряване на нормалното функциониране на надзорните процеси.

Продължи участието в процеса по оценка на постъпили искания за придобивания на кредитни институции, на промени в капиталовата им структура, оценка на надеждността и пригодността на ръководен и ключов персонал на банки и на информация за квалифицирани дялови участия. През юни 2024 г. бе открита процедура по постъпило заявление от страна на „Българо-американска кредитна банка“ АД за придобиване, пряко и самостоятелно, на 99,94% от акциите от капитала на „Токуда Банк“ АД.

По отношение на приложението на регулаторната рамка, през септември 2024 г. УС на БНБ прие нова Наредба № 30 за изчисляване на размера на дължимите от банките премийни вноски по Закона за гарантиране на влоговете в банките, с която в България се въвеждат Насоките на ЕБО относно методите за изчисление на вноските на кредитните институции в схеми за гарантиране на депозитите съгласно Директива 2014/49/ЕС. Във връзка с Националния план за въвеждане на еврото в Република България бе извършен преглед за идентифициране на възможни изменения на действащото законодателство, касаещо дейността на управление „Банков надзор“.

В изпълнение на макропруденциалния си мандат БНБ осъществява надзор върху дейността на кредитните институции и банковата система въз основа на непрекъснато наблюдение, идентифициране и оценка на системните рискове. През май 2024 г. беше изготвен и публикуван „Преглед на въведените от БНБ макропруденциални мерки във връзка с рисковете пред банковата система“. Аналитичният материал посочва, че в резултат на надзорната политика на БНБ за системното изграждане и съхраняване на буфери в банковата система е създадена устойчивост по линия на ликвидност, капитал, ефективност и качество на кредитите. Същевременно е налице изразен кредитен растеж преди всичко в сегмента на кредитите, обезпечени с жилищни недвижими имоти. В тази връзка УС на БНБ разпореди на банките и клоновете, извършващи дейност в страната, прилагането на минимален набор от показатели за наблюдение на кредитните стандарти при отпускане и преговаряне на кредити, обезпечени с жилищни недвижими имоти. С решението бяха утвърдени определенията и начинът на изчисляване и беше въведена тримесечна отчетност за тези показатели на индивидуална и на консолидирана основа.

През септември 2024 г. УС на БНБ прие изисквания за показателите за кредитни стандарти при отпускане и при преговаряне на кредити, обезпечени с жилищни недвижими имоти (ЖНИ), както следва: съотношението между размера на кредита и стойността на обезпечението при отпускане

(LTV-O) следва да е в размер, не по-висок от 85%; съотношението между размера на текущите плащания във връзка с обслужването на дълга и месечния доход на кредитополучателя при отпускане (DSTI-O) следва да е в размер, не по-висок от 50%; максималният срок по договора за кредит (матуритет) следва да не е по-дълъг от 30 години. Изискванията, които влязоха в сила от 1 октомври 2024 г., обхващат сектор „домакинства“ и следва да се прилагат спрямо кредитите, обезпечени с жилищни недвижими имоти, намиращи се на територията на Република България, и да се спазват както на индивидуална, така и на консолидирана основа. Допустимо е одобряване или преговаряне на кредити с параметри, които се отклоняват от въведените изисквания, като общият одобрен или прегоговорен размер на такива кредити през текущото тримесечие не може да е по-висок от 5% от общата брутна стойност на новоотпуснатите или прегоговорените кредити през предходното тримесечие. С цел проследяване на допустимите отклонения се въведе допълнителна отчетност. Решението на УС на БНБ представлява последващ етап от формализирания процес на оценка на рисковете при кредитирането, обезпечено с ЖНИ, включващ разработване на количествена методология за оценка на риска (карта на риска), регулярен механизъм на наблюдение и отчетност. С въведените изисквания се цели превантивно подсибяване на устойчивостта на банковата система в контекста на засилващите се тенденции в проявлението на цикличните рискове в средно-срочен план. Изискванията подкрепят поддържането на стабилността на банковата система, като допълват приложените до момента от БНБ капиталови буфери, които са с едни от най-високите нива в Европа. Те нямат възпиращ кредитната дейност характер, а следват надзорния подход на БНБ за висока консервативност и общата практика на макропруденциални мерки, приложена в страните от ЕС.

Като част от редовните решения за макропруденциалната политика БНБ извършва преглед на тримесечна база на антицикличния капиталов буфер – макропруденциален инструмент, който се прилага с цел осигуряване на способността на банковата система да посрещне неблагоприятните ефекти от цикличните проявления на бизнес и финансовия цикъл. В процеса на редовната тримесечна оценка нивото на буфера от 2.0% беше потвърдено за периода до края на 2025 г. и първото тримесечие на 2026 г. (с решение на УС на БНБ от декември 2024 г.). С тези решения се постига засилване на устойчивостта на банковата система при натиск върху доходността и капиталовата позиция, предизвикан от потенциално нарастване на необслужваните кредити и обезценките. По отношение на рисковете със структурен характер при направения през 2024 г. от УС на БНБ ежегоден преглед на буфера за други системно значими институции (ДСЗИ) като такива бяха идентифицирани шест институции, за които нивата на буфера през 2025 г. бяха определени в интервала от 0.5% до 1.0%.

През 2024 г. високата ликвидност и устойчивата капиталова позиция на банковата система бяха предпоставка за нарастването на кредитния портфейл, което се отрази благоприятно върху доходността. През 2024 г. беше отчетена по-висока печалба от реализираната през предходната година. Регулаторният капитал се увеличи, а потенциалният остатъчен кредитен риск в банковите баланси (измерен посредством нетните необслужвани кредити и аванси) остана изцяло покрит от превишението на регулаторния капитал над капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери.

В тези условия БНБ продължи своята проактивна антициклична политика, изразяваща се в съчетание от макропруденциални и микропруденциални инструменти (капиталови буфери, допълнителни изисквания по

Стълб 2, препоръки за допълнителен собствен капитал, текущ мониторинг на ликвидната позиция, стрес тестове), посредством които се поддържа адекватно на риска в балансите и средата ниво на финансова стабилност на системата и отделните институции.

Деятелност на БНБ като орган за реструктуриране на кредитни институции

По силата на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) БНБ е орган за реструктуриране на кредитни институции и други субекти, които подлежат на надзор или консолидиран надзор от страна на централната банка. БНБ осъществява функцията на орган за реструктуриране в рамките на Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП) и в тясно сътрудничество с Единния съвет за реструктуриране (ЕСП). През 2024 г. дейността на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране беше насочена главно към организацията и осъществяването на процесите по подготовка, преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, както и към наблюдението върху изпълнението на определените за кредитните институции цели нива на минималните изисквания за собствен капитал и приемливи задължения (МИСКПЗ). В рамките на процеса по преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране за 2023 г., УС на БНБ прие плановете за реструктуриране и определи МИСКПЗ на осем кредитни институции и представи четири актуализирани групови плана за реструктуриране на ЕСП за изразяване на становище. В качеството си на орган за реструктуриране на кредитна институция, която е част от трансгранична група, БНБ, заедно с членовете на колегията за реструктуриране, създадена за групата, постигна съвместно решение за приемане на план за реструктуриране на групата за 2023 г. БНБ постигна и съвместно решение с органа за реструктуриране на ниво група относно определянето на МИСКПЗ за дъщерната кредитна институция в България.

В хода на прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране на кредитните институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, през 2024 г. БНБ прие позиции във връзка с приемане на решения на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП за окончателно одобряване на съвместни решения по плановете за реструктуриране за 2023 г. на три трансгранични групи с дъщерни банки, лицензирани в Република България, както и относно определяне на МИСКПЗ на субектите за реструктуриране и на дъщерните им банки. През четвъртото тримесечие на 2024 г. БНБ прие и позиция във връзка с гласуване на проекти на решения на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП за предварително одобрение на план за реструктуриране за 2024 г. за една трансгранична група с дъщерна банка, лицензирана в Република България, за целите на последващото предоставяне и разглеждане на документите в рамките на организираната колегия за реструктуриране.

Във връзка с функцията по управление на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ) в началото на април 2024 г. УС на БНБ прие Годишния финансов отчет на ФПБ за 2023 г. За целите на текущото управление на средствата на Фонда през 2024 г. БНБ запази прилаганата инвестиционна стратегия и средствата на ФПБ продължиха да бъдат държани по текущи сметки при БНБ. В съответствие с разпределението на правомощията между ЕСП и БНБ, през април 2024 г. УС на БНБ определи годишните вноски на клоновете на кредитни институции от трети държави във ФПБ за 2023 г. с общ размер 106 хил. лв. Към 31 декември 2024 г. средствата, набрани в подфонда,

предназначен за набиране на вноски от клонове на кредитни институции от трети държави, възлязоха на 1033 хил. лв.

През февруари 2024 г. ЕСП оповести, че към 31 декември 2023 г. целевото равнище на Единния фонд за реструктуриране (ЕФП) е достигнато и обяви, че не възнамерява да събира редовни годишни вноски в ЕФП през 2024 г., а ще провежда само процедура за преизчисляване на индивидуалните предварителни годишни вноски на институциите, които са подали коригиращи данни по отношение на предходни процедури. Във връзка с постъпило уведомление от ЕСП за изчислени корекции на предварителни индивидуални годишни вноски за 2023 г. на две кредитни институции, лицензирани в Република България, през май 2024 г. УС на БНБ взе решение за корекция на размера на средствата в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП, приспаднати от задълженията на тези кредитни институции за предварителни вноски в ЕФП за 2023 г., както и за възстановяване на средства в размер на 97 хил. лв. в цитирания подфонд. Към 31 декември 2024 г. средствата в целевия подфонд на ФПБ, предназначен за набиране и прехвърляне на вноски на кредитните институции в ЕФП, възлязоха на 477 989 хил. лв.

Участие в ЕСЦБ и в дейността на институциите и органите на ЕС

Чрез своите представители, участващи в комитетите и работните групи към Европейската система на централните банки (ЕСЦБ), Европейската комисия, Съвета на Европейския съюз, Европейския съвет за системен риск (ЕССР), Европейския банков орган (ЕБО), както и в националния Съвет по европейски въпроси, БНБ допринася за формирането на позициите на България в областта на икономическото управление и финансовия сектор, както и при обсъждането на други въпроси от сферите на компетентност на централните банки. Дейността на органите и институциите на ЕС през 2024 г. беше насочена към укрепване на финансовата система на Съюза, повишаване на устойчивостта на европейския банков сектор и засилване на капацитета му за управление на кризи, както и за хармонизиране на правилата относно функционирането на пазара на платежни услуги и приемане на по-строги правила в областта на борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма. Представители на БНБ участваха активно в дискусиите по измененията на правната рамка на ЕС за банковия сектор и допринесоха за изготвянето и съгласуването на националните позиции по съответните законодателни предложения.

Статистическа дейност

В областта на статистическата дейност през 2024 г. БНБ продължи да събира, обработва, анализира и разпространява официалната парична и лихвена статистика, статистиката на външния сектор, статистиката на тримесечните финансови сметки на всички институционални сектори, статистиката на небанковите финансови институции, включително на лизинговите дружества, инвестиционните фондове, дружествата, специализирани в кредитиране, и застрахователните и презастрахователните дружества.

През 2024 г. продължи реализацията на проекта за Интегрирана информационна система на БНБ, която ще осигури оптимизация и интеграция на информационните потоци, както и единна входна точка за данните за целите на статистиката, отчетността за целите на дейността по реструктуриране на кредитни институции и надзорната отчетност.

В своята дейност в областта на статистиката БНБ продължи сътрудничеството си с Министерството на финансите, национални и чуждестранни

статистически органи и централни банки, а в края на март 2024 г. бе подписан Меморандум за сътрудничество между Националния статистически институт (НСИ), БНБ и МФ при разработване, производство и разпространение на данните в областта на държавната финансова статистика. През юни 2024 г. делегация от експерти на НСИ и БНБ, ръководена от председателя на НСИ, взе участие в 21-ото заседание на Комитета по статистика и политики в областта на статистиката в централата на ОИСР в Париж, в което се проведе и официалното изслушване в рамките на прегледа по присъединяване на България към организацията. В края на октомври 2024 г. по време на заседанието на Работната група по статистика на чуждестранните инвестиции към ИК на ОИСР бе представена методологическата практика на България при съставяне на данните за преки инвестиции в страната и в чужбина и бе представен окончателният доклад от страна на ОИСР след прегледа при съставяне на данните. В края на годината се проведе двудневна среща с представители на ЕЦБ, Евростат, БНБ и НСИ в България с цел анализ на качеството на съставяните статистики на платежния баланс, международната инвестиционна позиция, годишните и тримесечните финансови сметки, които са в основата на процедурата на макроикономическите дисбаланси.

През 2024 г. в резултат на съвместната работа между БНБ и НСИ бе извършена бенчмарк ревизия с цел осигуряване на максимална степен на съгласуваност и подобряване качеството на данните във и между отделните статистически области (платежен баланс, международната инвестиционна позиция, външен дълг, тримесечни и годишни финансови сметки).

Фискален агент и депозитар на държавата

Във връзка с изпълнението на функцията си на фискален агент и депозитар на държавата БНБ поддържа, развива и обновява специализирани електронни системи, чрез които осигурява информационното обслужване на бюджета и фискалния резерв, обслужва провеждането на аукциони, сетълмента и търговията с държавни ценни книжа (ДЦК) и води Регистър на особените залози. През 2024 г. беше сключен нов Договор между БНБ и МФ за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, с който се оптимизира докладваната информация.

Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове

БНБ поддържа Централен кредитен регистър (ЦКР) – информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките и финансовите институции, към платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от ЗПУПС, които извършват дейност на територията на Република България, както и към инвеститори, предоставили заем по проект чрез доставчик на услуги за колективно финансиране, с изключение на чуждестранните доставчици, които извършват директно дейност на територията на Република България (институции по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ). Към 31 декември 2024 г. институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ, подаващи информация в системата на регистъра, бяха общо 263, в това число 25 банки, 235 финансови институции, 1 платежна институция и 2 дружества за електронни пари. Регистрираните кредити в ИС на ЦКР към 31 декември 2024 г. бяха 6985 хил. броя, а балансовата им експозиция възлизаше на 131 025 млн. лв. Броят на подадените в регистъра кредитополучатели към края на годината бе 2606 хил., разпределени, както следва: физически лица – 2437 хил.; юридически лица – 109 хил.; чуждестранни лица, които нямат регистрация по ЕГН/ЕИК или код по БУЛАСТАТ/ПИК – 59 хил.;

лица, упражняващи свободни професии или занаятчийска дейност – 1 хил. Към 31 декември 2024 г. в ИС на ЦКР бяха извършени общо 8620 хил. справки (по електронен път и на хартиен носител) от институциите и органите с право на достъп по реда на чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ. Постъпилите в БНБ заявления на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра през 2024 г. бяха 25 119 броя, от които 24 418 бяха подадени от физически лица, 666 – от юридически лица, и 35 броя по чл. 21а от Наредба № 22 за ЦКР за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. Към 31 декември 2024 г. в ЦКР бяха подадени 7279 електронни заявления от физически лица за наличната за тях информация в регистъра.

БНБ поддържа също Регистър на банковите сметки и сейфове (РБСС) – електронна информационна система и за номерата на банковите и платежни сметки, техните титуляри и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, действителните собственици на титулярите на сметки, наличие на запори по сметки, както и за лицата, наематели на сейфове в банки, и техните пълномощници. Към 31 декември 2024 г. институциите по чл. 3 от Наредба № 12 за РБСС, подаващи информация в системата на регистъра, бяха общо 37, в това число 26 банки, включително БНБ, 2 платежни институции и 9 дружества за електронни пари. Към 31 декември 2024 г. в РБСС бяха подадени данни за 15.20 млн. активни банкови сметки, за 990.68 хил. платежни сметки, водени от платежни институции и дружества за електронни пари, и за 33.90 хил. договора за наем на банкови сейфове, в това число записи за 2.83 млн. броя новооткрити сметки и за 2.29 млн. закрити сметки. През 2024 г. от органи и институции с право на достъп до РБСС са извършени общо справки за 805 633 лица (по електронен път и на хартиен носител). Постъпилите в БНБ искания за издаване на справки на хартиен носител от РБСС през периода бяха 5127, от които 4919 бяха подадени от физически лица, а 208 – от юридически лица. Справки по електронен път за 2024 г. са получили 1232 физически лица за наличната за тях информация в РБСС.

Изследователска дейност

Дейностите, свързани с икономическите изследвания и прогнози, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика. През отчетния период в рамките на Плана за изследователската дейност на БНБ за 2023–2024 г. се работеше по теми, свързани с макроикономическите ефекти от намаляването на населението, с факторите, определящи динамиката на обемите и лихвените проценти по потребителските и жилищните кредити, с прилагане на различни подходи за оценяване на устойчивостта на публичния дълг, както и с изследване на инертността и режимите на инфлацията в България. През периода продължи и обогатяването и усъвършенстването на макроикономическите модели на БНБ, като бе актуализиран и доразвит инструментариумът на БНБ за оценяване на макроикономически ефекти от симулирани икономически шокове във вътрешната и външната среда. Основният макроиконометричен модел на БНБ беше допълнително надграден, за да се осигури и по-прецизна оценка на потенциалните макроикономически ефекти от промяна в ставката на задължителните минимални резерви на банките, поддържани в БНБ. Беше доразвит също инструментариумът за моделиране и прогнозиране на динамиката на необслужваните кредити в базисния и утежнения макроикономически сценарий, използван за целите на стрес тестовете на банковата система.

Управление на човешките ресурси

Основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през 2024 г. бяха свързани с осигуряването на конкурентни условия за работа и благоприятна институционална среда за ефективното изпълнение на целите, функциите и задачите на Банката. През годината на работа в БНБ постъпиха 54 служители, а напусналите бяха 39. В края на 2024 г. числеността на персонала бе 957 души.

Вътрешен одит на БНБ

Вътрешният одит на БНБ се осъществява в съответствие с Международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит, Етичния кодекс на вътрешните одитори, Правилата на комитета на вътрешните одитори към Европейската система на централните банки и приетите от Управителния съвет на Българската народна банка правила за дейността. През 2024 г. бяха извършени дванадесет одитни ангажмента – десет съгласно утвърдения от Управителния съвет на БНБ Годишен план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“, и два от Годишната програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ.

Изпълнение на бюджета на БНБ за 2024 г.

Бюджетът на БНБ осигурява изпълнението на функциите и задачите на Банката. През 2024 г. БНБ изразходва за издръжка средства в размер на 147 979 хил. лв. (42.3% от утвърдения годишен бюджет), включително 27 398 хил. лв. за издръжка на паричното обращение. Разходите за изпълнение на инвестиционната програма на Банката през отчетния период бяха 28 813 хил. лв., което представлява 31.6% от утвърдените в бюджета средства по този показател за годината. През отчетния период БНБ продължи активно да работи по дейности, свързани с въвеждане на еврото като законно платежно средство в Република България, като разходите по тези дейности имат косвен ефект върху цялостното изпълнение на бюджета на Банката за 2024 г. Поради промяна на датата на въвеждане на еврото като законно платежно средство в Република България част от планираните в Бюджета на БНБ за 2024 г. средства за разходи, свързани с издръжка на паричното обращение и развитие на информационните системи, са препланирани и включени в Бюджета на БНБ за 2025 г. Консолидираният финансов отчет (одитиран) представя финансовото състояние на Банката към 31 декември 2024 г.

I. Икономическо развитие през 2024 г.

Международна среда

Глобалната икономическа активност отчете устойчив растеж през 2024 г., като в реално изражение световният БВП нарасна с 2.6% на годишна база спрямо 2.7% през 2023 г.² Икономиките с развити пазари продължиха да нарастват с темпове, сходни с тези от предходната година, докато при тези с развиващи се пазари се наблюдаваше известно забавяне. Според динамиката на индексите на международната конюнктура (глобални PMI³) растежът на глобалната икономика се е определял основно от по-високата активност в сектора на услугите, докато активността в сектора на промишлеността е останала без съществено изменение спрямо 2023 г. През 2024 г. световното индустриално производство и световната търговия нараснаха съответно с 1.5% и 3.3%, като основен принос за тази динамика имаше икономиката на Китай.⁴ Условията на пазара на труда в глобален план се запазиха благоприятни, като коефициентът на безработица продължи да се понижава, възлизайки на 5.5% през 2024 г. спрямо 5.7% през 2023 г.⁵ Същевременно геополитическата несигурност, свързана с войните в Украйна и Близкия изток, продължи да оказва отрицателно влияние върху глобалния икономически растеж.

През 2024 г. икономическата активност в САЩ остана сравнително висока, като БВП нарасна с 2.8% в реално изражение спрямо 2.9% през 2023 г. Устойчивият пазар на труда допринесе за ускоряването на темпа на растеж на частното потребление в реално изражение, като положителен принос за нарастването на икономическата активност имаха и частните инвестиции, както и потреблението и инвестициите на публичния сектор. В Китай икономическата активност се забави на годишна база до 5.0% спрямо 5.4% през 2023 г., като основен фактор за забавянето на растежа бе по-слабото вътрешно търсене, което бе негативно повлияно от структурните проблеми в сектора на жилищното строителство в страната.

Растежът на реалния БВП на еврозоната се ускори до 0.9% на годишна база спрямо 0.4% през 2023 г. От компонентите на разходите за крайно потребление основен положителен принос за ускоряването на икономическата активност имаха по-слабият спад на запасите, както и нарастването на правителственото и частното потребление. Инвестициите имаха съществен отрицателен принос за растежа, за което основни фактори бяха геополитическата несигурност, слабото външно търсене и затегнатите условия за финансиране вследствие на паричната политика на ЕЦБ. През 2024 г. секторът на услугите запази водещата си роля за икономическия растеж в еврозоната, докато спадът в промишлеността продължи, но с по-умерени темпове. През периода реалният БВП на Германия, която е основният търговски партньор на България, се понижи с 0.2%, като основна причина за това бяха затруднения в сектора на промишлеността, част от които вероятно са със структурен характер. В същото време в другия ни основен търговски партньор от еврозоната – Италия, растежът възлезе на 0.7% за същия период. Пазарът на труда в еврозоната се запази устойчив. Въпреки

² По данни на Световната банка към 11 март 2025 г.

³ *Purchasing Managers' Index* – индекс на мениджърите по продажбите на Института за управление на доставките в САЩ.

⁴ По данни на CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis към 25 февруари 2025 г.

⁵ По данни на Световната банка към 11 март 2025 г.

продължаващата тенденция към забавяне на растежа на заетостта, коефициентът на безработица продължи да се понижава, като възлезе средно на 6.4% през отчетния период при 6.6% през 2023 г.

Основни макроикономически показатели

(%)

	Средногодишен темп на растеж на БВП в реално изражение			Инфлация (в края на годината)			Равнище на безработица (средногодишно)		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
САЩ	2.5	2.9	2.8	5.5	2.7	2.6	3.6	3.6	4.0
Китай	3.0	5.2	5.0	1.8	-0.3	0.1	5.6	5.2	5.1
Европа									
ЕС	3.5	0.4	1.0	10.4	3.4	2.7	6.2	6.0	5.9
Еврозона	3.5	0.4	0.9	9.2	2.9	2.4	6.8	6.6	6.4
Обединено кралство	4.8	0.4	0.9	9.3	4.2	3.5	3.8	4.0	4.3

Забележки: Групата „ЕС“ включва 27-те държави – членки на Европейския съюз (ЕС). Данните за равнището на безработицата са сезонно неизгладени, с изключение на тези за Обединеното кралство. Инфлацията в Китай, ЕС и еврозоната е изчислена на базата на индексите на потребителските цени. Инфлацията в САЩ е измерена чрез ценовия индекс на индивидуалните потребителски разходи, а тази в Обединеното кралство – чрез индекса на потребителските цени, включващ разходите за жилища, обитавани от техните собственици. Използвани са данни, публикувани към 11 март 2025 г.

Източници: Евростат, *Bureau of Economic Analysis* (САЩ), *Bureau of Labor Statistics* (САЩ), *Office of National Statistics* (Обединено кралство), Национална статистическа служба на Китай, изчисления на БНБ.

През 2024 г. цената на петрола тип „Брент“ се понижи на годишна база както в долари (с 2.3%), така и в евро (с 2.4%). Основните фактори за понижението на цената на петрола през периода бяха свързани със слабите темпове на нарастване на търсенето на суровината, увеличеното производство на петрол в САЩ и преобладаващите очаквания сред пазарните участници за влошаване на икономическите перспективи в Европа, САЩ и Китай. Същевременно геополитическото напрежение в Близкия изток и политиката на ОПЕК+, целяща ограничаване на производството на петрол, възпряха по-съществено поевтиняване на петрола през годината. През 2024 г. при цените на металите бе отчетено повишение, дължащо се на ниската база от 2023 г. и на известно възстановяване на търсенето в Китай поради въведените фискални и монетарни мерки, целящи да подкрепят строителния сектор и икономическата активност в страната. Същевременно цените на храните се понижиха през годината поради идиосинкратични фактори, свързани с по-високото глобално предлагане на зърнени храни в условията на относително високи нива на запаси и слабо търсене.

Низходящата тенденция при годишната инфлация в глобален мащаб се запази през 2024 г., като към декември 2024 г. тя достигна 2.9% спрямо 3.8% в края на 2023 г. Затегнатата парична политика в големите развити икономики допринесе за забавянето на инфлацията, но темповете на понижението бяха по-ниски спрямо отчетените през предходната година поради устойчивата инфлация в сектора на услугите.

През 2024 г. годишната инфлация в САЩ, измерена чрез ценовия индекс на индивидуалните потребителски разходи, остана над целта от 2.0%, определена от Федералния комитет по операциите на открития пазар (*Federal Open Market Committee, FOMC*). Процесът на понижаване на годишната инфлация се забави в сравнение с предходната година, като през декември 2024 г. инфлацията възлезе на 2.6% спрямо 2.7% в края на 2023 г. Колебанията на инфлацията през годината се определяха основно от динамиката на цените на транспортните горива. Базисната инфлация в САЩ (без храни и енергийни продукти) също се забави слабо през 2024 г., като към декември

2024 г. възлезе на 2.9% спрямо 3.0% в края на 2023 г. Основен принос за забавянето на базисната инфлация имаха цените на жилищата и лекарствата, което бе частично компенсирано от поскъпването на финансовите услуги. В еврозоната годишната инфлация при потребителските цени се забави в по-голяма степен спрямо САЩ, достигайки 2.4% в края на 2024 г. спрямо 2.9% в края на 2023 г. Основен принос за понижението на общата годишна инфлация в еврозоната имаше по-ниският темп на нарастване на цените на храните. Същевременно положителният принос на цените на природния газ и на електричеството нарасна съществено поради постепенното отпадане на мерките, предприети през предходните години за ограничаване на поскъпването на тези енергоизточници. Базисната инфлация (без храни, енергийни продукти, алкохолни напитки и тютюневи изделия) се понижи до 2.7% през декември 2024 г. (при 3.4% в края на предходната година), което отразяваше най-вече по-ниската инфлация при стоките за жилищно обзавеждане и автомобилите. Същевременно в сектора на услугите инфлацията се запази устойчиво висока поради високия темп на нарастване на заплатите.

С оглед на перспективите за постигане на целите за ценова стабилност централните банки на САЩ и еврозоната започнаха през 2024 г. да разхлабват паричните си политики. ЕЦБ започна цикъла си на понижение на основните лихвени проценти през юни 2024 г., намалявайки лихвения процент по депозитното улеснение с общо 100 базисни точки до 3.00% в края на годината. Федералният резерв също понижи с общо 100 базисни точки границите на коридора за лихвения процент по федералните фондове до 4.25–4.50% в края на годината, като поради относително по-устойчивата инфлация в САЩ цикълът на облекчаване на паричната политика в страната започна по-късно – през септември 2024 г.⁶

Икономиката на България

През 2024 г. растежът на реалния БВП на България се ускори до 2.8%⁷ (спрямо 1.9% през 2023 г.). По елементи на разходите за крайно използване положителен принос за растежа на реалния БВП имаха вътрешното търсене и изменението на запасите, докато нетният износ допринесе отрицателно. Развитието на пазара на труда благоприятстваха икономическата активност по отношение както на нарастване на заетостта, така и в резултат на повишението на доходите от труд в реално изражение, които подкрепяха растежа на разходите за потребление на домакинствата. Фискалната политика продължи да има проциклично влияние и стимулираше вътрешното търсене по линия на увеличението на социалните плащания и на компенсацията на наетите в публичния сектор. Допълнителни фактори с положително влияние върху вътрешното търсене бяха високата кредитна активност и отрицателните в реално изражение лихвени проценти по депозитите на домакинствата, които допринасяха за сравнително висока склонност на домакинствата към потребление. Външната среда имаше ограничаващо влияние върху растежа на реалния БВП през годината в условията на потисната икономическа активност в някои основни търговски партньори на България.

През 2024 г. се запази тенденцията номиналните възнаграждения от труд да нарастват с темп, по-висок от този на потребителските цени. Основните фактори, които оказаха влияние за растежа на заплатите, бяха засиленото търсене на труд в условията на нарастваща икономическа активност

⁶ За допълнителна информация виж тук глава II, раздел „Политика на централните банки“.

⁷ По сезонно неизгладени данни. Използвани са предварителни данни на Националния статистически институт, публикувани на 7 март 2025 г.

и запазващ се съществен недостиг на работна сила, както и увеличението на заплатите в бюджетната сфера и на минималната работна заплата от януари 2024 г. Частното потребление се повиши с 4.2% в реално изражение, подкрепено от нарастването на заплатите, увеличението на броя на заетите лица и подобряването на потребителското доверие. Повишаването на нетните фискални трансфери към домакинствата и високата кредитна активност допълнително подкрепиха растежа на частното потребление.

Правителственото потребление се повиши с 4.6% в реално изражение през 2024 г. спрямо 2023 г. Данните от националните сметки за сектор „гържавно управление“ за периода януари – септември 2024 г. и тези за изпълнението на Консолидираната фискална програма (КФП) общо за 2024 г. дават индикация, че растежът на правителственото потребление се дължи основно на по-високи разходи за компенсация на наетите в публичния сектор и на увеличени разходи за здравеопазване.

Бруто образуването на основен капитал отчете спад от 1.1% на годишна база в реално изражение, като според оценки на БНБ⁸ за това допринесоха правителствените инвестиции, докато частните инвестиции имаха положителен принос. Спадът на правителствените инвестиции беше основно по линия на проекти, изпълнявани с национални средства, и в по-малка степен на инвестициите с европейско финансиране предвид началната фаза на програмния период 2021–2027 г. Фактори, които оказаха положително влияние върху инвестиционната активност в неправителствения сектор, бяха нарастването на частното потребление, активното предлагане на кредитен ресурс от страна на банките и повишеното търсене на нови жилища⁹.

Изменението на запасите допринесе положително за динамиката на реалния БВП през 2024 г. (1.0 процентен пункт). Наличните данни сочат, че фирмите са провеждали целенасочена политика към натрупване на запаси от суровини, материали и готови продукти предимно през втората половина на годината.

Нетният износ имаше отрицателен принос за растежа на реалния БВП през 2024 г., което беше в резултат на спад на износа (с 0.8%) в комбинация с растеж на вноса на стоки и услуги (с 1.3%). За понижението на износа допринесе както търговията със стоки, така и търговията с услуги. Това развитие може да се обясни с потиснатата икономическа активност в някои основни търговски партньори на България, понижението на осигуреността на фирмите в промишлеността с поръчки от чужбина, както и с по-слабата селскостопанска реколта и съответно – износ на зърнени и маслодайни култури¹⁰. Възходящата динамика на вноса на стоки беше в съответствие със силното вътрешно търсене и увеличения размер на поддържаните от фирмите запаси, които се характеризират с голямо вносно съдържание.

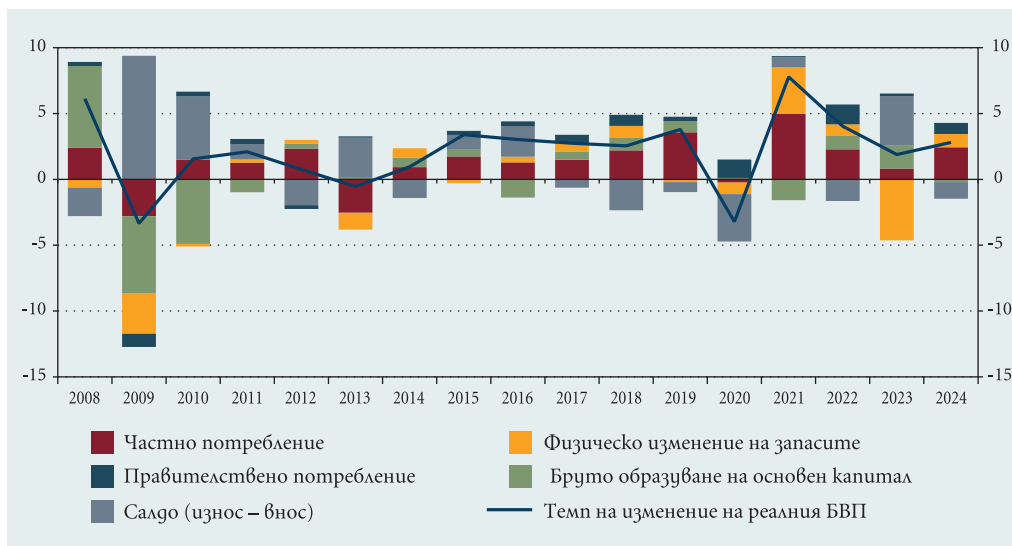
⁸ НСИ не предоставя официални данни за разбивката на общите инвестиции в икономиката на частни и публични инвестиции. Серията за частните инвестиции се конструира от БНБ като разлика между общите инвестиции и оценения размер на публичните инвестиции на начислена основа в реално изражение. Оценката за публичните инвестиции за периода януари – септември 2024 г. се основава на данните от тримесечните нефинансови сметки на сектор „гържавно управление“, публикувани от НСИ, докато за четвъртото тримесечие на 2024 г. са използвани данни от Консолидираната фискална програма.

⁹ Използвани са данни на НСИ за броя на продадените нови жилища за периода януари – септември 2024 г. и за нагласите на домакинствата за придобиване на жилище.

¹⁰ Според детайлните данни по стокови групи от статистиката за външната търговия за периода януари – ноември 2024 г.

Темп на изменение на БВП в реално изражение и принос по компоненти на крайното използване

(%, процентни пунктове; спрямо предходната година, сезонно неизгладени данни)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

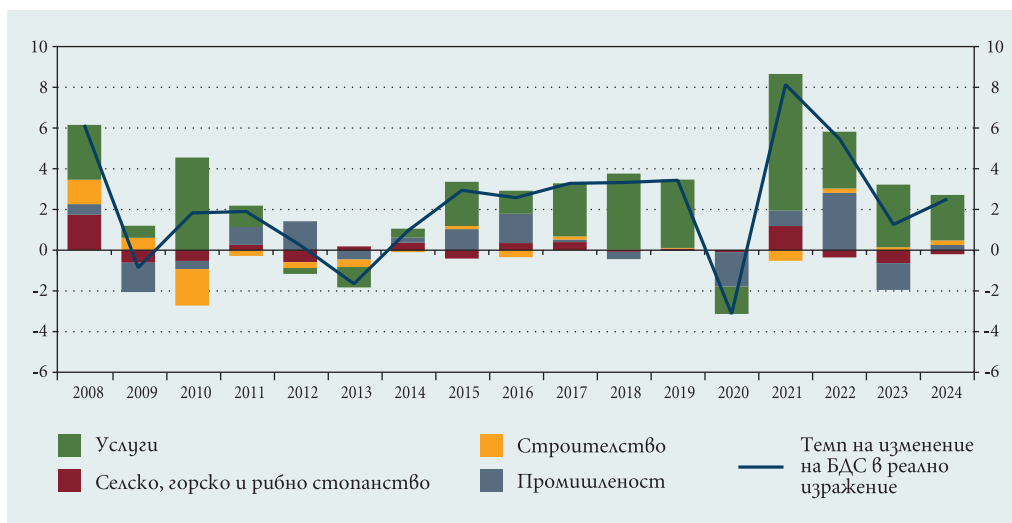
От гледна точка на тенденциите по икономически отрасли брутната добавена стойност се повиши с 2.5% в реално изражение през 2024 г., като основен положителен принос имаше секторът „услуги“, следван от „индустрията“, докато в „селското стопанство“ беше отчетен спад. В сектора на услугите нарастване на добавената стойност се наблюдаваше във всички подсектори, като най-голям положителен принос имаха подсекторите „държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“ и „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“. По отношение на индустрията растеж на добавената стойност в реално изражение се наблюдаваше както в подсектора на промишлеността¹¹, така и в строителството. Спадът на добавената стойност в селското стопанство беше в съответствие с публикуваните от НСИ предварителни данни за по-слаба селскостопанска реколта през 2024 г. спрямо предходната година.¹²

¹¹ Показателите за добавената стойност в промишлеността (в реално изражение) и индексът на промишлено производство често имат сходна динамика и информативна стойност за развитието на икономическата активност в подсектора на промишлеността. През 2024 г. обаче индексът на промишлено производство отчете спад за втора поредна година, докато добавената стойност продължи да нараства в реално изражение. Тази разнопосочна динамика вероятно се дължи на методологически особености. Допълнителни индикатори, като наблюдението на стопанската конюнктура, динамиката на износа на стоки, изменението на заетостта и на регистрираните безработни, дават индикации за влошаване на икономическата активност в сектора на промишлеността през 2024 г.

¹² Според първата оценка на НСИ за крайната продукция в аграрния сектор, през 2024 г. обемът на продукцията от отрасъл „селско стопанство“ се е понижил с 5.3%, а цените са отчетли спад от 5.6%.

Темп на изменение на брутната добавена стойност в реално изражение и принос по отрасли

(%, процентни пунктове; спрямо предходната година, сезонно неизгладени данни)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

Условията на пазара на труда останаха затегнати през 2024 г., като броят на заетите лица се повиши с 1.1% за трета поредна година в условията на свиваща се работна сила. Основен принос за нарастването на заетостта имаше секторът на услугите, най-вече подсектор „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“, следван от „държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“. Заетите лица в строителството също се повишиха, докато в промишлеността и селското стопанство беше отчетено понижение. Същевременно отработените човекочасове в икономиката се понижиха с 1.0% на годишна база, което се дължеше на отчетените спадове в селското стопанство, промишлеността и строителството. Според данните от Наблюдението на работната сила¹³ равнището на безработица се запази ниско в исторически план, като възлезе средно на 4.2% през 2024 г. Коефициентът на икономическа активност се повиши слабо до 74.0% (при 73.9% през 2023 г.) в резултат на неблагоприятните демографски процеси в страната, които се отразиха в по-силно намаление на населението в трудоспособна възраст спрямо понижението на работната сила. В същото време данните от Агенцията по заетостта отчетоха повишение на регистрираната безработица до 5.5% средно за 2024 г. спрямо 5.3% през 2023 г., което вероятно се дължи на по-слабото търсене на труд в селското стопанство, както и в промишлеността в съответствие с неблагоприятното развитие във външната среда и отчетения спад на българския износ на стоки и услуги.

Производителността на труда¹⁴ общо за икономиката се повиши с 1.7% през 2024 г. в резултат на по-високата производителност в промишлеността и строителството, докато в селското стопанство и услугите беше отчетено понижение. Растежът на компенсацията на един нает се забави до 10.4% в номинално изражение през 2024 г. (спрямо 13.4% през 2023 г.), което може да се обясни със забавянето на темповете на нарастване

¹³ Данните от Наблюдението на работната сила се отнасят за възрастовата група 15–64 години.

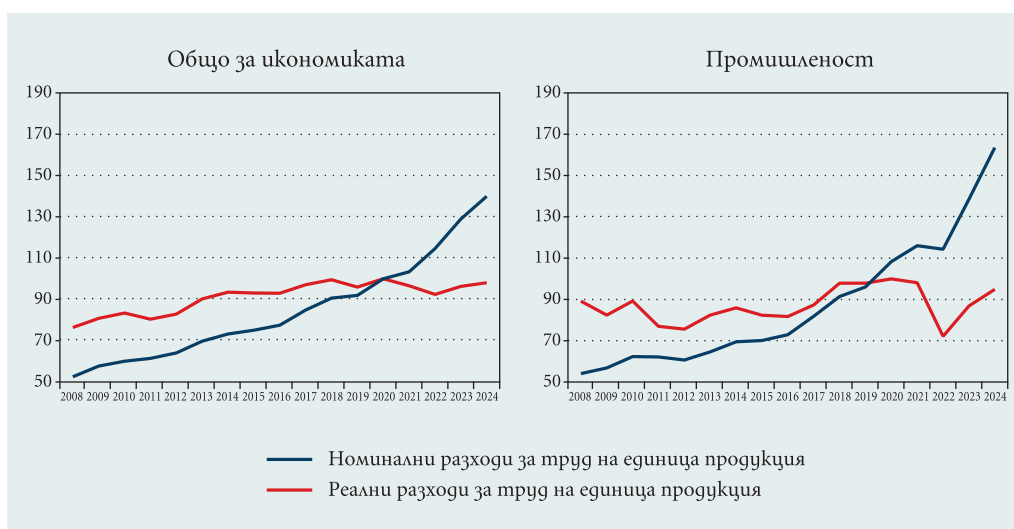
¹⁴ Производителността на труда общо за икономиката се изчислява на база реалния БВП. По сектори производителността на труда се изчислява на база добавената стойност на сектора в реално изражение.

на потребителските цени. В реално изражение¹⁵ растежът на компенсацията на един нает общо за икономиката възлезе на 7.6% през 2024 г., като понижението на годишна база беше отчетено единствено при подсекторите на услугите „създаване и разпространение на информация“ и „операции с недвижими имоти“. Общо за икономиката растежът на компенсацията на един нает в реално изражение отбеляза ускорение спрямо 2023 г. (4.6%).

Силното повишение на компенсацията на един нает се отрази в нарастване на номиналните разходи за труд на единица продукция с 8.5% през 2024 г. В реално изражение общо за икономиката разходите за труд на единица продукция се повишиха с 1.9%, като най-голямо нарастване се наблюдаваше в селското стопанство (18.7%) и подсектора на услугите „култура, спорт и развлечения“¹⁶ (16.9%).

Разходи за труд на единица продукция

(плъзгаща се средна, 2020 г. = 100)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

Брутният оперирац излишък по текущи цени общо за икономиката се повиши с 6.5% през 2024 г., като повишението отразяваше основно подобряването на финансовото състояние на фирмите в сектора на услугите и в по-малка степен на тези в строителството. В селското стопанство беше отчетено понижение, докато в промишлеността брутният оперирац излишък остана на ниво, близо до това от предходната година.

През 2024 г. растежът на дефлатора на БВП се забави до 6.5% спрямо 8.0% през 2023 г., като повишението по елементи на разходите за крайно използване беше обусловено основно от компонентите на вътрешното търсене и изменението на запасите. Дефлаторите на частното потребление, правителственото потребление и бруто образуването на основен капитал нараснаха съответно с 4.9%, 11.9% и 6.3%. Дефлаторът на общия износ на стоки и услуги отчете слаб спад от 0.4% на годишна база, докато този на вноса нарасна с 0.1%, което доведе до известно влошаване на условията на търговия за българската икономика.

¹⁵ Реалната компенсация на един нает е получена след дефлиране на номиналната компенсация на един нает с хармонизирания индекс на потребителските цени.

¹⁶ Да се разбира подсектор „култура, спорт и развлечения; други дейности; дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление; дейности на екстериториални организации и служби“ по агрегирана номенклатура A10 на икономическите дейности.

Годишната инфлация, измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ), се забави до 2.1% в края на 2024 г. (5.0% през декември 2023 г.). Основните фактори, които допринесоха за по-ниската инфлация, бяха по-ниските цени на енергийните продукти в резултат на понижението на международната цена на суровия петрол, поевтиняването на промишлените стоки под влияние на по-ниските им вносни цени, както и проявата на базов ефект от високите темпове на нарастване на цените през 2023 г. главно в групата на храните. Същевременно по линия на вътрешната макроикономическа среда проинфлационен натиск продължи да оказват сравнително високият растеж на разходите за труд на единица продукция и силното потребителско търсене, като тяхното влияние беше най-силно изразено в групата на услугите. Фискалната политика продължи да бъде фактор с проинфлационно влияние, като нарастването на социалните плащания, на компенсацията на наетите в публичния сектор и на минималната работна заплата през последните години допринасяше за повишението на разполагаемия доход и потреблението на домакинствата и създаваше предпоставка за запазване на висока инфлация при по-чувствителните към търсенето компоненти на ХИПЦ.

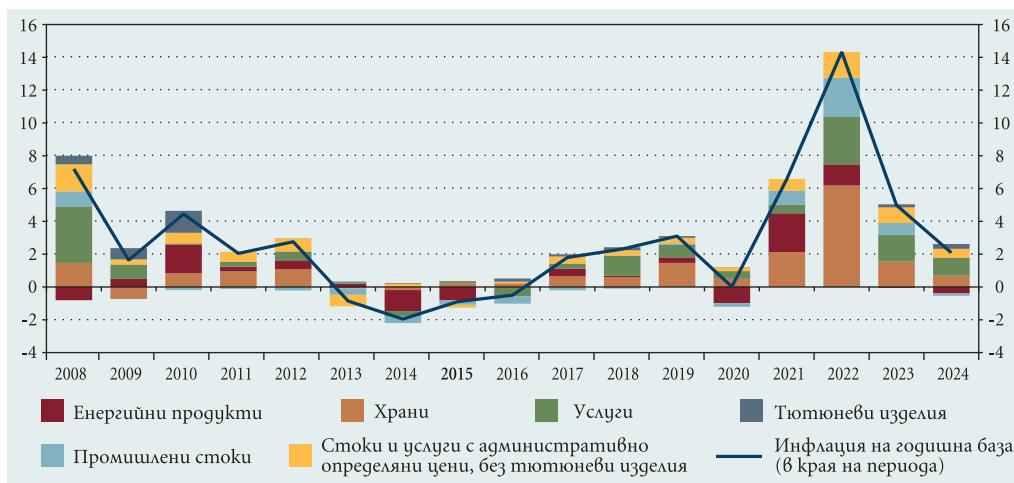
Най-висок положителен принос за общата инфлация при потребителските цени в края на 2024 г. имаха базисните компоненти¹⁷, при които беше отчетено нарастване на цените с 2.1% на годишна база (спрямо 5.3% в края на 2023 г.). Базисната инфлация бе определена изцяло от повишението на цените в групата на услугите, при които годишната инфлация се запази на устойчиво високо ниво (4.6% в края на 2024 г. в сравнение със 7.1% в края на 2023 г.). Промислените стоки имаха отрицателен принос за базисната инфлация в края на годината, за което повлия понижението на цените на дълготрайните стоки, докато при недълготрайните стоки беше отчетено покачване на годишна база.

Годишният темп на нарастване на цените в групата на стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия се запази сравнително висок, което се дължеше основно на увеличението на акцизните ставки на тютюневите изделия, както и на влезлите в сила повишения на цените на ВиК услугите, железопътния транспорт, на таксите за висше образование и покачването на електроенергията. Хранителните продукти също имаха съществен положителен принос за общата инфлация в края на 2024 г. въпреки отчетеното забавяне на инфлацията при тях, като това частично отразяваше нарастването на цените на основни селскостопански суровини на международните пазари и по-високите вносни цени на някои хранителни продукти. Същевременно отрицателен принос за общата инфлация през декември 2024 г. имаха енергийните продукти (без тези с административно определяни цени). Спадът на цените на енергийните продукти с 5.6% на годишна база се определяше от поевтиняването както на транспортните, така и на твърдите горива, което беше в съответствие с понижението на международната цена на суровия петрол.

¹⁷ Базисната инфлация включва подгрупите от ХИПЦ услуги и нехранителни стоки и изключва подгрупите на храните, енергийните продукти, стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия.

Годишен темп на инфлация и принос за нея на основни групи стоки и услуги

(%, процентни пунктове)

Забележки: Използваната структура съответства на класификацията на Евростат, като допълнително са отделени тютюневите изделия и стоките и услугите с административно определяни цени. Индексът на стоките и услугите с административно определяни цени е изчислен чрез претегляне на съответните елементарни агрегати от потребителската кошница.

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

Според предварителните данни за платежния баланс на България през 2024 г. салдото по текущата сметка беше слабо положително в размер на 225 млн. евро (0.2% от БВП) спрямо излишък от 0.9% от БВП през 2023 г. Свиването на излишък по текущата сметка се дължеше най-вече на разширяването на дефицита по търговския баланс, докато дефицитът по статия „първичен доход, нето“ се понижи спрямо предходната година.

През 2024 г. дефицитът по търговския баланс се разшири в резултат на отчетения спад на износа на стоки в реално изражение¹⁸ (с 0.9%) и растежа на вноса (1.6%). Неблагоприятните условия на търговия по линия на отчетения по-голям спад на дефлатора на износа на стоки на годишна база спрямо спада на дефлатора на вноса на стоки също допринесоха за разширяването на дефицита по търговския баланс. Данните от статистиката за външната търговия¹⁹ показват, че най-голям отрицателен принос за спада на номиналния износ на стоки през годината имат храните²⁰. При номиналния внос на стоки бе отчетено слабо нарастване през 2024 г., водено най-вече от групата на минералните продукти и горивата, докато вносите на машини²¹ имаше най-висок отрицателен принос.

Излишъкът по статия „услуги, нето“ отбеляза понижение с 3.8% през 2024 г. спрямо 2023 г. Според сезонно неизгладените данни за БВП от националните сметки износът на услуги в реално изражение се понижи с 0.6%, като същевременно вносите отбеляза по-нисък спад (с 0.3%). Неблагоприятните условия на търговия, които се определяха от по-високия темп на нарастване на цените на вноса на услуги спрямо този на цените на износа на услуги, също повлияха за намаляването на излишъка по статията. В номинално изражение износът на услуги се запази близо до нивото си от предходната година. Най-висок

¹⁸ Според сезонно неизгладените данни за БВП от националните сметки.

¹⁹ Използвани са данни от статистиката за външната търговия по Комбинираната номенклатура за периода януари – ноември 2024 г.

²⁰ Да се разбира групата „продукти от животински и растителен произход, храни, напитки, тютюни“ по Комбинираната номенклатура.

²¹ Да се разбира групата „машини, транспортни средства, апарати, инструменти, оръжия“ по Комбинираната номенклатура.

положителен принос за износа на услуги имаха приходите от информационни и компютърни услуги, от услуги, свързани с пътувания и услуги, свързани с научноизследователска и развойна дейност, докато при износа на „некласифицирани по вид услуги“ бе отчетен спад на годишна база²². По данни на НСИ през 2024 г. броят на посещенията на чуждестранни граждани в България отбеляза увеличение с 4.9%. Вносът на услуги в номинално изражение се повиши с 4.2%, за което в най-голяма степен допринесоха по-високите разходи на български резиденти за пътувания в чужбина. По данни на НСИ през 2024 г. броят на посещенията на българи в чужбина отбеляза увеличение със 7.9% на годишна база.

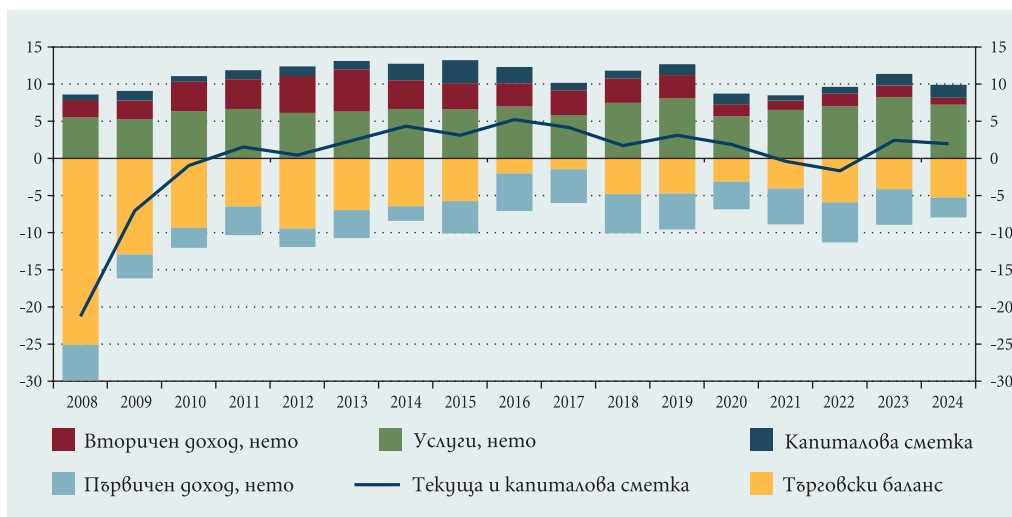
През 2024 г. дефицитът по статия „първичен доход, нето“ се сви спрямо предходната година най-вече поради по-малкия размер на изходящите потоци по подстатия „доход от дялов капитал“, свързани с реинвестирана печалба от преки инвестиции. Излишъкът по статия „вторичен доход, нето“ отбеляза понижение спрямо 2023 г., за което определящо значение имаше по-малкият размер на входящите текущи трансфери към сектор „държавно управление“.

Излишъкът по капиталовата сметка на платежния баланс се повиши с 347 млн. евро и възлезе на 1821 млн. евро през 2024 г. (1.8% от БВП), като нарастването на излишка се определяше основно от по-високия размер на капиталовите трансфери към сектор „държавно управление“.

В резултат от описаната динамика на потоците по отделните статии на текущата и капиталовата сметка през 2024 г. общо по двете сметки бе формиран излишък от 2.0% от БВП (при излишък от 2.4% от БВП през 2023 г.).

Динамика на потоците по текущата и капиталовата сметка и принос по компоненти

(% от БВП)

Източници: БНБ, НСИ, изчисления на БНБ.

През 2024 г. салдото по финансовата сметка на платежния баланс премина към положително в размер на 182 млн. евро (0.2% от БВП) спрямо отрицателно салдо от 1018 млн. евро (-1.1% от БВП) през 2023 г., като през годината новопридобитите чуждестранни активи от български резиденти надхвърлиха новопоемите пасиви към нерезиденти. Увеличението на чуждестранните активи през 2024 г. се дължеше главно на нарастването на портфейлните инвестиции на банките и на другите финансови предприятия. Същевременно по-ниските входящи потоци, свързани основно с преки инвестиции в

²² Данните са предварителни и подлежат на ревизия.

небанковия частен сектор, ограничиха нарастването на натрупаните нови пасиви към нерезиденти. Според предварителните данни от платежния баланс пасивите по преки инвестиции (отчитащи преките инвестиции в страната) възлязоха на 1880 млн. евро за 2024 г., като отбелязаха понижение спрямо 2023 г. (3760 млн. евро). Същевременно чуждестранните пасиви на правителството нараснаха през 2024 г. главно в резултат на емисията на държавни облигации на международните капиталови пазари²³.

В резултат на нетните потоци по текущата, капиталовата и финансовата сметка, международните валутни резерви на БНБ по данни на платежния баланс се понижиха с 904 млн. евро през 2024 г. (без измененията, дължащи се на валутно-курсови разлики и ценови преоценки). При отчитане на изменението на международните валутни резерви по баланса на управление „Емисионно“ на БНБ, което включва валутно-курсови разлики и ценови преоценки, към края на 2024 г. те отбелязаха повишение със 131 млн. евро спрямо края на 2023 г.

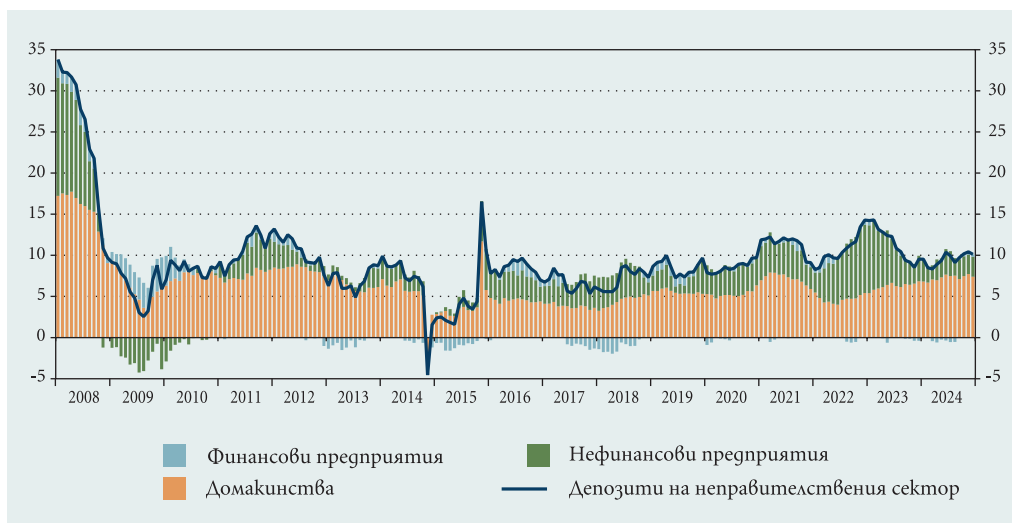
Към декември 2024 г. brutният външен дълг на България възлезе на 49.0 млрд. евро (47.3% от БВП), като се повиши с 3.9 млрд. евро спрямо края на 2023 г. най-вече поради нарастването на дълга на сектор „държавно управление“ и този на банките.

През 2024 г. годишният растеж на депозитите на неправителствения сектор в банковата система следваше тенденция към слабо ускоряване, като към края на декември възлезе на 10.1%. За възходящата динамика допринесоха депозитите на домакинствата, които се повишиха с 11.8% на годишна база (11.0% към декември 2023 г.). Основните фактори, които продължиха да подкрепят растежа на депозитите на домакинствата, бяха нарастващите доходи от труд и запазващите се предпочитания на домакинствата да поддържат свободните си средства главно под формата на депозити в банковата система. Най-голям принос за нарастването на депозитите на домакинствата продължиха да имат обвързаните депозити, докато приносът на депозитите с договорен матурирест остана значително по-малък поради запазващите се ниски лихвени проценти по нови срочни депозити. Годишният растеж на депозитите на нефинансовите предприятия се забави до 7.0% (9.0% към края на декември 2023 г.), като по-съществено забавяне на растежа се наблюдаваше при депозитите с договорен матурирест, вероятно в резултат на отчетеното през годината понижаване на лихвените проценти по нови срочни депозити на фирмите. Същевременно през 2024 г. бе отчетено нарастване на приноса на депозитите в чуждестранна валута (основно в евро) за годишния растеж на фирмените депозити при намаляване на приноса на левовите депозити на този сектор.

²³ На 28 август 2024 г. Министерството на финансите пласира на международните капиталови пазари облигации в три транша. Първият транш се състоеше от деноминирани в евро облигации със срочност 8 г. и обем от 1.75 млрд. евро. Вторият транш се състоеше от деноминирани в евро облигации със срочност 20 г. и обем от 1.25 млрд. евро. Третият транш се състоеше от деноминирани в щатски долари облигации със срочност 12.5 г. и обем от 1.5 млрд. щатски долара.

Годишен растеж на депозитите на неправителствения сектор и принос по сектори

(%, процентни пунктове)

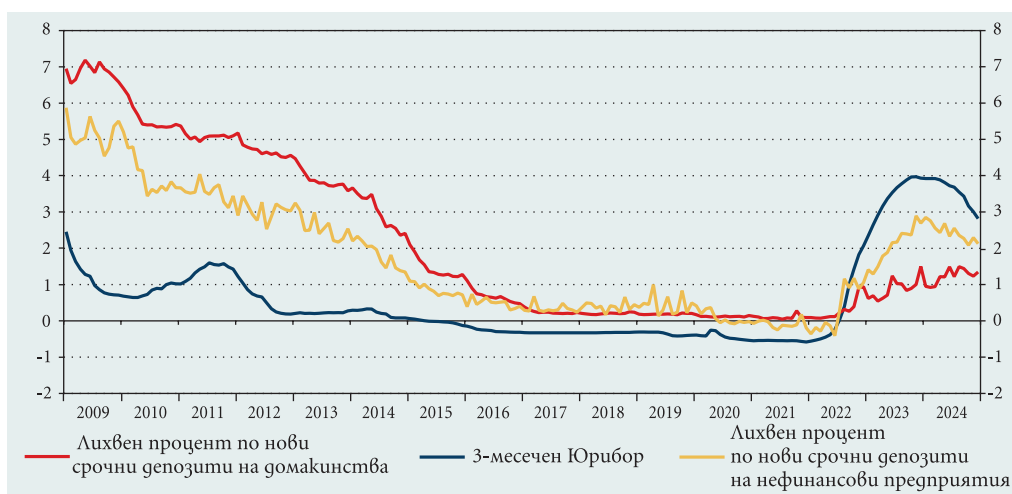
Забележка: Годишният темп на растеж на депозитите на неправителствения сектор през ноември 2015 г. отразява изчерпването на базовия ефект от изключването на КТБ като отчетна единица от паричната статистика през ноември 2014 г.

Източник: БНБ.

Както във възходящата фаза на лихвения цикъл в еврозоната от средата на 2022 г. до средата на 2024 г., когато трансмисията към лихвените проценти за домакинствата в България бе ограничена вследствие на високата ликвидност и конкуренцията в банковата система, при започналия нов цикъл на понижение на референтните лихвени проценти в еврозоната трансмисията към лихвените проценти за домакинствата също остана ограничена. В сектора на нефинансовите предприятия през 2024 г. бе отчетено понижение на среднопретегления лихвен процент по новоотпуснати кредити. По-силната трансмисия от промените в паричната политика на ЕЦБ към лихвените проценти в сектора на нефинансовите предприятия в страната беше вследствие на по-високия дял на кредитите в чуждестранна валута (предимно евро) в сравнение със сектора на домакинствата, както и на обвързването на лихвените проценти по тези кредити с референтни индекси на междубанковия паричен пазар в еврозоната.

Лихвени проценти по нови срочни депозити и 3-месечен Юрибор

(%, процентни пунктове)

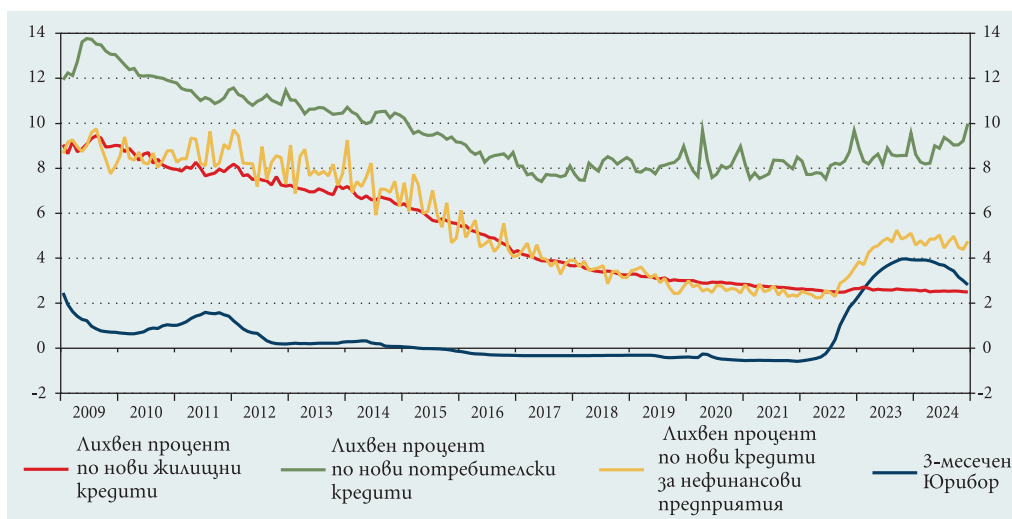

Забележка: Средните лихвени проценти за нефинансови предприятия и домакинства се изчисляват от лихвените проценти за всички матуритети и валути по отделните сектори, претеглени със съответните обеми новодоговорени депозити.

Източници: БНБ, ЕЦБ.

Лихвени проценти по нови кредити и 3-месечен Юрибор

(%, процентни пунктове)

Забележка: Лихвените проценти по нови жилищни кредити, потребителски кредити и по нови кредити за нефинансовите предприятия се изчисляват от лихвените проценти за всички матуритети и валути по вида кредит, претеглени със съответните обеми нови кредити.

Източници: БНБ, ЕЦБ.

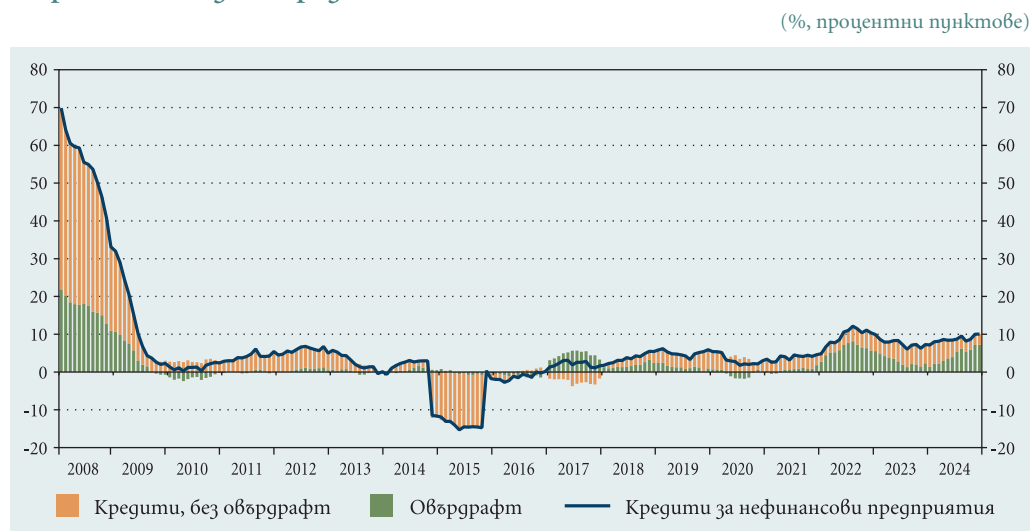
През 2024 г. годишният темп на нарастване на кредита за нефинансовите предприятия и домакинствата следваше тенденция към ускоряване, като в края на декември достигна 15.0% (11.1% през декември 2023 г.). Възходящата динамика на кредита се определяше основно от нарастването на кредита за домакинствата, докато нарастването на кредита за нефинансовите предприятия имаше сравнително по-малък принос. В края на 2024 г. годишният растеж на кредита за домакинствата достигна 20.8% (15.9% към декември 2023 г.), като за него основно допринесоха жилищните кредити, които през декември отчетоха растеж от 29.1% на годишна база²⁴ (20.5% през декември 2023 г.). При потребителските кредити годишният растеж в края на годината възлезе на 11.9%. Основните фактори за търсенето на кредити от домакинствата продължиха да бъдат нарастващите доходи от труд, както и нуждите на домакинствата от финансов ресурс за закупуване на първо жилище и за закупуване на стоки за текущо потребление и на стоки за дълготрайна употреба, отчетени в Анкетата за кредитната дейност на банките. Допълнителен фактор, който подкрепяше търсенето на жилищни кредити от страна на домакинствата, бяха ограничените възможности за инвестиране на натрупаните в икономиката спестявания в условията на отрицателни реални лихвени проценти по депозитите. От страна на предлагането високата кредитна активност продължи да бъде подкрепяна от конкуренцията между банките за пазарен дял в сегментите на жилищното и потребителското кредитиране, високата ликвидност в банковата система и стабилната капиталова позиция на банките. Тези фактори продължиха да допринасят за задържането на лихвените проценти по новите жилищни кредити на много ниски в исторически план нива. Силният растеж на цените на жилищните имоти през 2024 г. беше предпоставка за нарастването на обема на новоотпуснатите жилищни кредити, което също подкрепяше растежа на жилищното кредитиране през годината.²⁵

²⁴ По-високият растеж на жилищните кредити в края на годината частично се дължеше на извършена прекласификация на потребителски в жилищни кредити, която бе отразена в данните за декември 2024 г.

²⁵ При оценка на кредитирането, обезпечено с жилищни недвижими имоти, която дава индикации за потенциално натрупване на средносрочни рискове за банковата система, на 11 септември 2024 г. Управителният съвет на БНБ прие изисквания за показателите за кредитни стандарти при отпускане и при предоговаряне на кредити, обезпечени с жилищни недвижими имоти. Тези изисквания имат за цел превантивно подсигуриране на устойчивостта на банковата система. За повече информация виж тук глава VI.

Годишният растеж на кредита за нефинансовите предприятия се ускори до 10.1% в края на 2024 г. (7.3% към декември 2023 г.). За наблюдаваната възходяща динамика изцяло допринесе фирменият овърдрафт, при който растежът следваше тенденция към ускоряване и достигна 21.0% в края на годината. Ускореното нарастване на овърдрафта най-вероятно отразява търсенето на банков ресурс от страна на фирмите за натрупване на запаси и осигуряване на оборотни средства. Фирмените кредити без овърдрафт се повишиха с 4.3% на годишна база през декември 2024 г.

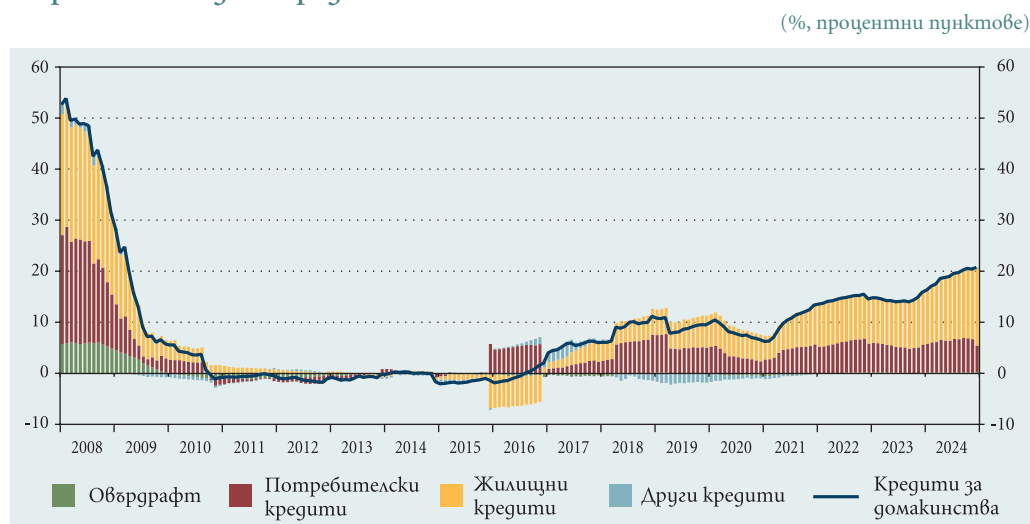
Годишен растеж на кредитите за нефинансови предприятия и принос по видове кредити

Забележка: Годишният темп на растеж на кредита за нефинансови предприятия през ноември 2015 г. отразява изчерпването на базовия ефект от изключването на КТБ като отчетна единица от паричната статистика през ноември 2014 г.

Източник: БНБ.

Годишен растеж на кредитите за домакинства и принос по видове кредити

Забележка: На базата на постъпила допълнителна информация от отчетни единици е извършена ревизия на кредитите за домакинства според целта на използване за периода от декември 2015 г. до август 2019 г.

Източник: БНБ.

Резултатите от Анкетата за кредитната дейност на банките, провеждана от БНБ на тримесечна база, показват повишено търсене на потребителски

и жилищни кредити от домакинствата, както и на кредити от големите предприятия през 2024 г. Банките отчитат по-слабо търсене на фирмени кредити в сегмента на малките и средни предприятия през първите три тримесечия на 2024 г. и по-силно търсене през периода октомври – декември 2024 г. Закупуването на стоки за текущо потребление и за дълготрайна употреба и в по-малка степен нивата на лихвените проценти са имали основен принос за по-високото търсене на потребителски кредити. За повишеното търсене на жилищни кредити в най-голяма степен са повлияли нуждите на домакинствата от средства за закупуване на първо и на допълнително жилище, положителните оценки за перспективите за пазара на жилища и за състоянието на макроикономическата среда, както и предлаганите нива на лихвените проценти. Основен фактор за по-високото търсене на фирмени кредити през годината е била необходимостта от осигуряване на финансов ресурс за оборотни средства и натрупване на запаси, докато нивата на лихвените проценти и нуждите от финансиране за инвестиционни цели са допринесли в сравнително по-малка степен. Резултатите от Анкетата показват слабо затягане на стандартите за отпускане на потребителски кредити през първата половина на 2024 г. и запазването им без съществено изменение през втората половина на годината. При жилищните кредити стандартите са били затегнати слабо през първите три тримесечия на 2024 г. и значително през периода октомври – декември 2024 г., като за по-съществено затягане в края на годината потенциално влияние оказват въведените от БНБ изисквания за показателите за кредитни стандарти при отпускане и при преговаряне на кредити, обезпечени с жилищни недвижими имоти, които влязоха в сила от 1 октомври 2024 г. Банките отчитат разхлабване на стандартите за отпускане на фирмени кредити през първото и третото тримесечие на 2024 г., запазване без изменение през второто тримесечие и затягане през периода октомври – декември 2024 г. Основните фактори, които са повлияли за затягане на стандартите за отпускане на фирмени кредити, са били цената на привлечения ресурс и по-ниската склонност на банките за поемане на риск. По-ниската склонност на банките за поемане на риск и оценката на риска са имали определящо значение за затягането на стандартите по отношение на потребителските и жилищните кредити.

Банковата система запази високи нива на ликвидност през 2024 г. Съотношението на ликвидно покритие (*LCR*)²⁶ към декември 2024 г. възлезе на 241.0% (спрямо 246.7% в края на 2023 г.). По отношение на динамиката, свързана с активите на банките, най-голямо увеличение през годината се наблюдаваше при вземанията от неправителствения сектор (с 13.5 млрд. лв.) и при портфейла с ДЦК (с 2.8 млрд. лв.). При нетните чуждестранни активи на банките бе отчетено увеличение с 1.2 млрд. лв. При резервите на банките в БНБ се наблюдаваше намаление с 2.7 млрд. лв. спрямо края на 2023 г., което се определяше от по-ниския размер на свръхрезервите.

В условията на функциониращия в страната паричен съвет основният инструмент за управление на левовата ликвидност на банките е търговията с резервна валута (евро) с БНБ. Чрез нея се реализира основната функция на паричния съвет – покупка и продажба при поискване на национална валута срещу евро по фиксирания в Закона за Българската народна банка (ЗБНБ) валутен курс на лева. През 2024 г. БНБ нетно е продала 6.4 млрд. евро на търговските банки²⁷.

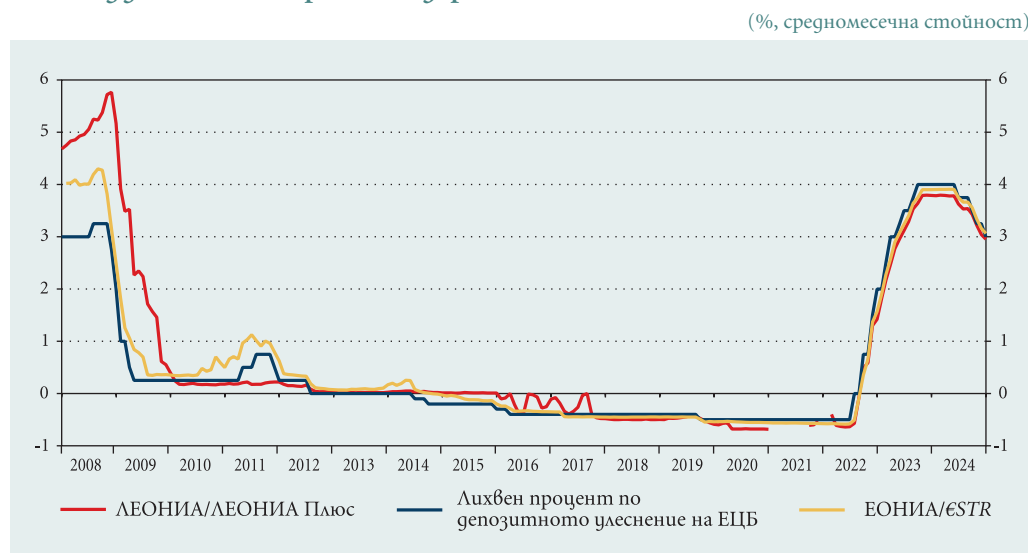
²⁶ Отношението на ликвидно покритие за банковата система се изчислява като съотношение между ликвидния буфер и нетните изходящи ликвидни потоци.

²⁷ Данните се отнасят за всички сделки на банките с валута, включително операциите по управление на ликвидността, свързани с прехвърляне на собствени средства от левови сметки в БНБ към свои сметки в БНБ в евро, и обратно.

Предприетите от ЕЦБ понижения на основните лихвени проценти в еврозоната от средата на юни 2024 г. оказаха влияние за понижаването на лихвените проценти по сключените сделки за предоставяне на необезпечени обратни депозити в левове на междубанковия паричен пазар в страната. Към декември 2024 г. индексът ЛЕОНИЯ Плюс възлезе на 2.95% (3.79% през декември 2023 г.), а разликата между ЛЕОНИЯ Плюс и €STR остана отрицателна и възлезе на -11 базисни точки (без промяна спрямо декември 2023 г.).

През 2024 г. активността на междубанковия левов паричен пазар се запази сравнително висока, като среднодневният обем на сключените сделки през годината възлезе на 592 млн. лв. (526 млн. лв. през 2023 г.). Основните фактори за активната търговия на междубанковия пазар бяха набирането на ликвидност от страна на някои търговски банки в условията на поддържани много ниски нива на свръхрезерви в БНБ, лихвеният процент по който е 0%, както и възможността за лихвен арбитраж, свързан с генерирането на приход от банките с банки майки в еврозоната при наличието на положителен спред между лихвения процент по депозитното улеснение на ЕЦБ и лихвения процент на междубанковия паричен пазар в България.

Лихвени проценти по обратни депозити на междубанковия паричен пазар

Забележки: Считано от 1 юли 2017 г., индексът ЛЕОНИЯ Плюс замени ЛЕОНИЯ. Месечните стойности на индекса ЛЕОНИЯ Плюс са изчислени като средноаритметични от стойностите за дните, в които на междубанковия пазар има сключени сделки за предоставяне на необезпечени обратни депозити в левове. Серията ЕОНИЯ/€STR е съставена от: ЕОНИЯ в периода от 2008 г. до 14 март 2017 г.; предвариелен €STR (*pre-€STR*) в периода от 15 март 2017 г. до 30 септември 2019 г.; €STR в периода след 30 септември 2019 г.

Източници: БНБ, ЕЦБ.

През 2024 г. бюджетното салдо по КФП²⁸ беше отрицателно и възлезе на -6138 млн. лв. (3.0% от БВП), което представляваше по-нисък бюджетен дефицит с 81 млн. лв. спрямо програмата за КФП за 2024 г.²⁹ Същевременно изпълнението както при общите бюджетни приходи, така и при общите бюджетни разходи беше по-ниско от заложеното в програмата за КФП за годината. От страна на приходите това се дължеше основно на неизпълнение при приходите от помощи вследствие на непостъпилите заложен в

²⁸ На базата на месечните отчети за касовото изпълнение на бюджета, публикувани на интернет страницата на Министерството на финансите.

²⁹ Програмата за КФП за 2024 г., представена в Актуализираната средносрочна бюджетна прогноза за периода 2024–2026 г., одобрена с Решение № 16 на Министерския съвет от 12 януари 2024 г., предвижда отрицателно бюджетно салдо за 2024 г. в размер на -6219 млн. лв.

програмата втори и трети транш по Националния план за възстановяване и устойчивост. От страна на разходите това се дължеше основно на отчетените по-ниски от планираните капиталови разходи.

Годишният растеж на общите приходи и помощи по КФП през 2024 г. възлезе на 7.4% и се определяше изцяло от растежа на данъчните приходи, докато неданъчните приходи и приходите от помощи отбелязаха спад. За нарастването на данъчните приходи в най-голяма степен допринесоха приходите от социално и здравно осигуряване и приходите от ДДС. Основно влияние за нарастването на приходите от социално и здравно осигуряване имаше възходящата динамика на компенсацията на наетите лица в икономиката, докато растежът на приходите от ДДС беше подкрепен от нарастването на частното потребление.

През 2024 г. общите разходи по КФП отбелязаха растеж от 7.5% на годишна база. Основен положителен принос за растежа на общите бюджетни разходи имаха социалните разходи и разходите за персонал, докато отрицателен принос имаха капиталовите разходи, разходите, свързани с вноската в общия бюджет на ЕС, и разходите за субсидии. Определящо значение за възходящата динамика на социалните разходи имаше увеличеният размер на изплатените средства за пенсии вследствие на увеличението на пенсиите с 12% от 1 юли 2023 г. и с 11% от 1 юли 2024 г. Влияние върху нарастването на разходите за персонал оказаха увеличението на възнагражденията в публичния сектор, заложено със Закона за държавния бюджет за 2023 г., който бе приет на 28 юли 2023 г., увеличението на минималната работна заплата от 1 януари 2024 г., включените в Закона за държавния бюджет за 2024 г. средства за преодоляване на диспропорции във възнагражденията на персонала в бюджетните организации, както и допълнителни повишения на заплатите в някои сфери на публичната администрация, които бяха одобрени през 2024 г.

Към края на декември 2024 г. общият размер на фискалния резерв с включени вземания от фондове на ЕС за сертифицирани разходи, аванси и други възлезе на 11 865 млн. лв. Средствата по депозити във фискалния резерв отбелязаха понижение с 1294 млн. лв. спрямо края на 2023 г. и възлязоха на 9586 млн. лв. (4.7% от БВП), от които 9104 млн. лв. представляваха средствата по депозити в БНБ. Размерът на постъпленията от емитираните през годината ДЦК на вътрешния пазар (с номинална стойност 1700 млн. лв.) бе по-висок от извършените плащания по ДЦК с настъпил падеж, в резултат на което бе реализирано положително нетно вътрешно финансиране на бюджета с ДЦК в размер на 1299 млн. лв.³⁰ Нетният размер на външното финансиране на бюджета за 2024 г. бе положителен и възлезе на 5351 млн. лв., като той се определяше главно от емитирания държавен дълг на международните капиталови пазари в общ размер на 8367 млн. лв. и извършеното погашение по падежиращи еврооблигации в размер на 2893 млн. лв.

В края на 2024 г. доходността на българските еврооблигации, емитирани на международните капиталови пазари, отчете понижение спрямо края на 2023 г., което беше най-силно изразено при книжата с падеж през 2029 г. и 2033 г., и възлезе съответно на 54 и 56 базисни точки.³¹ В края на 2024 г. бе отчетено свиване на спреда между доходността на ДЦК на България и ДЦК на Германия спрямо края на 2023 г., което бе по-силно изразено при книжата с падеж през 2033 г. и 2035 г. със съответно 84 и 79 базисни точки (до съответно 98 и 97 базисни точки). Свиването на спреда бе вследствие на понижението на доходността на ДЦК на България при същевременно повишение на доходността на повечето ДЦК на Германия.³²

³⁰ За повече информация относно вътрешния пазар на ДЦК виж тук глава XI.

³¹ Минимално повишение на доходността на ДЦК на България бе отчетено единствено при книжата с падеж през 2050 г. (с 5 базисни точки).

³² За повече информация относно доходността на ДЦК в страните от еврозоната виж тук глава II.

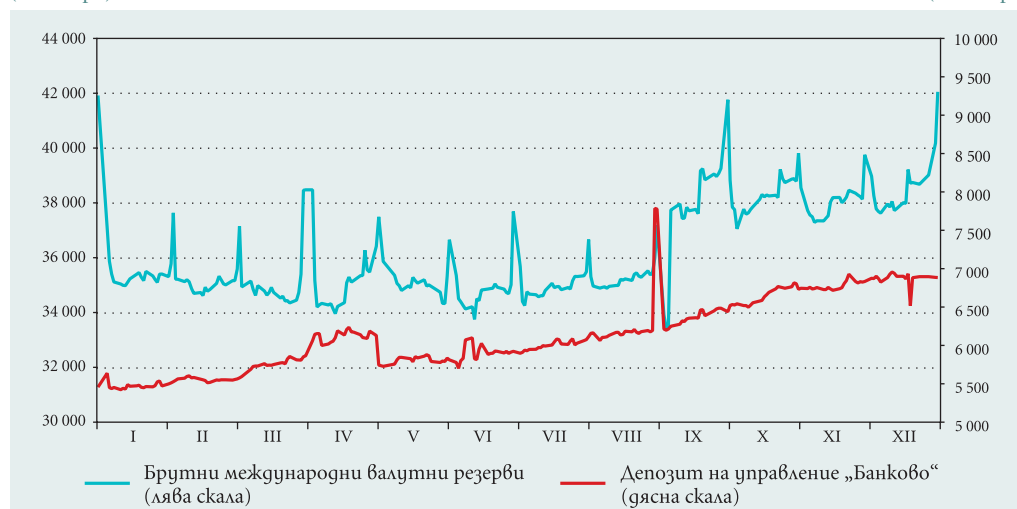
II. Брутни международни валутни резерви

Управлението на брутните международни валутни резерви се извършва в съответствие с нормативните разпоредби на Закона за Българската народна банка (ЗБНБ)³³, изискванията в инвестиционните ограничения, бизнес процедури и методологии, както и в зависимост от възможностите, които международните финансови пазари предлагат. Брутните международни валутни резерви на БНБ са активите в баланса на управление „Емисионно“ и тяхната роля е да осигуряват пълно покритие на паричните задължения при определеното в ЗБНБ ниво на фиксиран валутен курс на лева³⁴. Превишението на брутните международни валутни резерви над паричните задължения формира позицията „депозит на управление „Банково“ или нетната стойност на баланса на управление „Емисионно“³⁵.

Брутни международни валутни резерви и депозит на управление „Банково“ през 2024 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Забележка: Графиката отразява дневната динамика на балансовото число на управление „Емисионно“ и на депозита на управление „Банково“ в баланса на управление „Емисионно“.

Източник: БНБ.

³³ През отчетния период не са настъпили изменения в ЗБНБ, касаещи нормативната регулативна рамка по управление на брутните международни валутни резерви.

³⁴ Съгласно чл. 28, ал. 2 от ЗБНБ паричните задължения на БНБ включват всички банкноти и монети в обращение, емитирани от БНБ, както и салдата по сметки, притежавани от други лица в БНБ, с изключение на сметките на МВФ. Съгласно чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ активите, които се включват в брутните международни валутни резерви, са: притежаваното монетарно злато; СПТ; банкноти и монети в свободно конвертируема чуждестранна валута; средства в свободно конвертируема валута, притежавани от БНБ по сметки в чуждестранни централни банки или в други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; ценни книжа, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг, както и фючърси и опции на БНБ, задължени по които са чуждестранни лица и плащането е в свободно конвертируема чуждестранна валута. Тези активи се оценяват по пазарна стойност в съответствие със закона.

³⁵ Съгласно чл. 28, ал. 1 от ЗБНБ „общата сума на паричните задължения на БНБ не може да превишава левовия еквивалент на брутния международен валутен резерв“, като левовият еквивалент се изчислява по фиксирания валутен курс.

Размер и структура на брутните международни валутни резерви

Балансовата стойност на брутните международни валутни резерви към края на 2024 г. възлиза на 42 056.13 млн. евро, което спрямо края на 2023 г. представлява увеличение в размер на 130.55 млн. евро³⁶ или растеж от 0.31% като относителен дял от активите на БНБ във валута. Основните фактори, оказващи влияние върху промяната на балансовата стойност на активите, бяха външните парични потоци във валута и доходът от управлението на валутните резерви.

Външни парични потоци във валута

(млн. евро)

	2023 г.	2024 г.
I. Покупко-продажби на евро		
На каса	-424	-632
С банки	2 415	-6 874
от покупки от банки	86 164	179 666
от продажби за банки	-83 749	-186 540
Общо I	1 991	-7 506
II. Валутни потоци с банките, МФ и гр.		
Резерви на банките (вкл. ЗМР)	-2 762	182
Правителството и други	4 704	4 140
Общо II	1 942	4 322
Общо I + II	3 933	-3 184

Източник: БНБ.

В таблицата са представени основните външни парични потоци във валута, оказващи влияние върху размера на валутните резерви, които за 2024 г. бяха изходящи и с нетен отрицателен ефект в размер на 3184 млн. евро. С най-голям негативен принос, общо в размер на 7506 млн. евро, бяха нетните продажби на резервна валута на търговски банки и на каса. Тези транзакции са инициирани от клиентите на БНБ, като Банката изпълнява изискването на закона при поискване да продава и да купува без ограничения на територията на страната евро срещу левове. От входящите потоци най-големи по размер бяха постъпленията на средства по сметки на правителството и другите депозанти при БНБ – общо в размер на 4140 млн. евро, основно в резултат на емитирания от Министерството на финансите в началото на септември държавен дълг на международните пазари (в размер на 2950 млн. евро и 1474 млн. щатски долара). Салдото беше положително – в размер на 182 млн. евро по сметките на търговски банки при БНБ.

През отчетния период се наблюдаваха минимални изменения в средната структура на брутните международни валутни резерви по валути спрямо тази за 2023 г. Активите в евро са се понижали с 1.9 процентни пункта, а тези в злато и щатски долари са се повишили съответно с 1 и 0.9 процентни пункта, което се дължеше на положителната пазарна преоценка на

³⁶ В останалата част от тази глава при анализа на настъпилите промени при брутните международни валутни резерви на БНБ не са включени салдата по сметки на търговските банки в платежната система TARGET2 на стойност общо 1574 млн. евро към края на 2024 г. За годината салдата по сметки на търговските банки в TARGET2 се повишиха с 1180.2 млн. евро. Не са включени и траншовите специални права на тираж (СПТ) от квотното разпределение на МВФ с размер около 611 млн. СПТ (получени през август и септември 2009 г.) и около 859 млн. СПТ (получени през август 2021 г.). За повече подробности виж Годишен отчет на БНБ за 2009 г., с. 30 и Годишен отчет на БНБ за 2021 г., с. 105.

златото и постъпленията от емитираната доларова емисия на външен дълг от Министерството на финансите. В структурата по финансови инструменти имаше повишение на наличността по текущи сметки с 2.8 процентни пункта и на предоставените от БНБ депозити с 4.2 процентни пункта, което беше за сметка на спада на експозициите на БНБ в ценни книжа със 7 процентни пункта. По отношение на матурирещата структура на резервите се наблюдаваше понижение на експозицията в матурирещия сектор от 0 до 1 година с 16.9 процентни пункта, докато при секторите от 1 до 3 години и от 3 до 5 години бе отчетено повишение със съответно 14.8 и 2.1 процентни пункта, което се дължеше на по-високата дюрация на активите през периода.

Валутна структура на брутните международни валутни резерви

(%)

Валута	Активи в баланса на управление „Емисионно“	
	2023 г.	2024 г.
EUR	92.5	90.6
USD	0.0	0.9
XAU	7.0	8.1
SDR	0.4	0.4

Забележка: В таблицата са показани само стойности, които надвишават 0.05%.

Източник: БНБ.

Структура на брутните международни валутни резерви по финансови инструменти

(%)

Финансови инструменти	2023 г.	2024 г.
Налични средства*	8.1	10.9
Депозити**	24.8	29.0
Ценни книжа**	67.1	60.1

* Салда по сметки, плащания и монетарно злато.

** Включени са инструменти във валута и злато.

Забележка: В таблицата са показани само стойности, които надвишават 0.05%.

Източник: БНБ.

Структура на брутните международни валутни резерви по остатъчен срок до падежа

(%)

Матурирещи сектори	2023 г.	2024 г.
до 1 година	99.6	82.7
1–3 години	0.3	15.1
3–5 години	0.1	2.1

Забележки: В резултат от закръгляване е възможно общите суми на дяловете да не се равняват на 100%. В таблицата са показани само стойности, които надвишават 0.05%.

Източник: БНБ.

Риск и доходност на брутните международни валутни резерви

Пазарна среда

Пазарната среда през 2024 г. се определяше основно от паричната политика на Федералния резерв и на ЕЦБ и от започналия от тях нов лихвен цикъл на понижение на референтните лихвени проценти. Инфлацията при потребителските цени в САЩ и еврозоната се забавяше през по-голямата част от годината с перспектива към постигане на целевите стойности на Федералния резерв и на ЕЦБ. УС на ЕЦБ запази референтните лихвени проценти непроменени до заседанието си през юни, когато те бяха понижени с 25 базисни точки. На заседанията през септември, октомври и декември лихвеният процент по депозитното улеснение на ЕЦБ, чрез който централната банка задава курса на паричната политика, бе понижен с по 25 базисни точки до 3.00%. Федералният резерв запази коридора за лихвения процент по федералните фондове до заседанието през септември, когато коридорът бе понижен с 50 базисни точки. Последваха още две понижения от по 25 базисни точки – през ноември и декември до 4.25%–4.50%. Лихвените проценти останаха основният инструмент при провеждането на парична политика от страна на Федералния резерв и ЕЦБ, докато намаляването на размера на баланса на централните банки имаше второстепенно значение. Доходността на ДЦК на Германия и САЩ се понижи в краткосрочните матуритетни сектори и се повиши в дългосрочните сектори. Основен фактор за понижението на доходността в краткосрочните сектори бяха пониженията на референтните лихвени проценти от страна на ЕЦБ и на Федералния резерв. За нарастването на доходността в дългосрочните матуритетни сектори допринесоха очакванията на пазарните участници ЕЦБ и Федералният резерв да понижават лихвените проценти по-бавно в сравнение с очакваното в края на 2023 г. Фондовите индекси в САЩ и Европа се повишиха през 2024 г., като за тази динамика допринесе поскъпването на акциите на технологичните компании и облекчаването на паричните политики на Федералния резерв и ЕЦБ. През периода показателите, измерващи колебливостта на фондовите пазари в САЩ и Европа, се повишиха спрямо 2023 г. Допълнителни фактори през годината, оказващи влияние върху колебливостта на финансовите пазари, бяха геополитическото напрежение в Близкия изток и в Украйна, политическата несигурност във Франция и несигурността относно бъдещата икономическа и търговска политика на САЩ.

Политика на централните банки

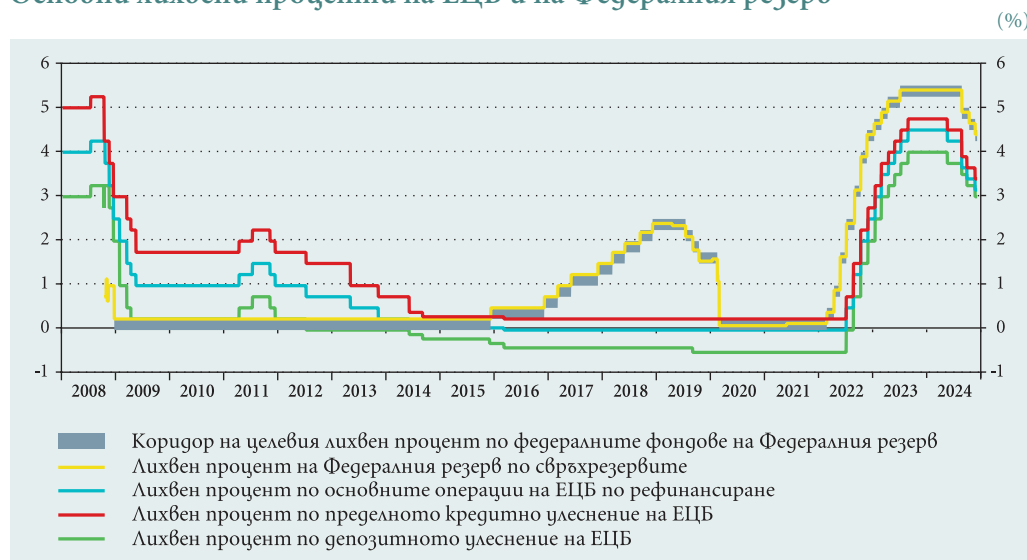
През 2024 г. Федералният комитет по операциите на открития пазар (FOMC) понижи коридора на лихвения процент по федералните фондове с общо 100 базисни точки до интервала 4.25%–4.50% и сигнализира за предстоящо забавяне на темпа на облекчаване на паричната политика през 2025 г. В допълнение, бе взето решение за забавяне на темпа, с който се понижава обемът на притежаваните в баланса на Федералния резерв ценни книжа.

През периода януари – август 2024 г. FOMC запази границите на коридора за референтния лихвен процент поради устойчивата инфлация в САЩ през периода. На заседанието през май 2024 г. бе обявена промяна в плана за свиване на балансовото число на Федералния резерв, като считано от 1 юни 2024 г., размерът на падежиращите ДЦК на САЩ бе намален от 60 млрд. долара на 25 млрд. долара, докато този за падежиращите дългови ценни книжа на агенциите и ценните книжа, обезпечени с ипотечи на агенциите, бе запазен на 35 млрд. долара. С оглед на икономическите данни, сигнализиращи влошаване

на условията на пазара на труда, и перспективите към понижаване на инфлацията на последните три заседания през годината Федералният комитет взе решения, с които облекчи паричната политика, понижавайки коридора за референтния лихвен процент съответно с 50 базисни точки на заседанието през септември и с по 25 базисни точки през ноември и декември.

През 2024 г. общият размер на активите в баланса на Федералния резерв се сви с 860 млрд. долара до 6.9 трлн. долара (23% от БВП през 2024 г. при 28% от БВП през 2023 г.).

Основни лихвени проценти на ЕЦБ и на Федералния резерв

Източници: ЕЦБ, Федерален резерв.

С оглед на перспективите към понижаване на годишната инфлация в еврозоната към целевата стойност на ЕЦБ УС на ЕЦБ задържа непроменени референтните лихвени проценти до май 2024 г., а през юни започна нов цикъл на понижаване, като лихвеният процент по депозитното улеснение бе понижен с общо 100 базисни точки³⁷ до 3.00%, а по основните операции по рефинансиране и по пределното кредитно улеснение – със 135 базисни точки до съответно 3.15% и 3.40%. По-голямото понижаване на лихвените проценти по основните операции по рефинансиране и по пределното кредитно улеснение бе вследствие на обявените от ЕЦБ през март 2024 г. промени в оперативната рамка за провеждане на паричната политика. Промените предвиждаха, считано от 18 септември 2024 г., лихвеният процент по основните операции по рефинансиране да бъде коригиран, така че средът между него и лихвения процент по депозитното улеснение да бъде намален от 50 базисни точки на 15 базисни точки. ЕЦБ мотивира тази промяна с очакванията си по-тесният спред да стимулира заявките в седмичните операции по предоставяне на ликвидност, така че краткосрочните лихвени проценти на паричния пазар да бъдат близки до лихвения процент по депозитното улеснение. Спредът между лихвения процент по пределното кредитно улеснение и този по основните операции по рефинансиране бе запазен непроменен – 25 базисни точки. В новата рамка се предвижда УС на ЕЦБ да продължи да задава курса на паричната политика чрез лихвения процент по депозитното улеснение. Евросистемата ще предоставя ликвидност на търговските банки

³⁷ Решенията за понижаване бяха взети на заседанията на УС на ЕЦБ, проведени през юни (25 базисни точки), септември (25 базисни точки), октомври (25 базисни точки) и декември (25 базисни точки).

чрез широк набор от инструменти, включително основните операции по рефинансиране и тримесечните операции по дългосрочно рефинансиране. На по-късен етап ще бъдат въведени нови структурни операции по дългосрочно рефинансиране и структурен портфейл от ценни книжа. Основните операции по рефинансиране ще имат водеща роля за посрещане на нуждите на банките от ликвидност, като те и тримесечните операции по дългосрочно рефинансиране ще продължат да се провеждат посредством търгове с фиксиран лихвен процент и пълно разпределение срещу широк диапазон от обезпечения. УС на ЕЦБ предвижда да направи нов преглед на рамката за провеждане на паричната политика до 2026 г.

През 2024 г. УС на ЕЦБ продължи с мерките за нормализиране на баланса на Евросистемата, като през втората половина на 2024 г. намали реинвестициите на погашенията по главници на ценни книжа с настъпващ падеж, придобити по програмата за закупуване на активи в условията на извънредна ситуация, причинена от пандемия (*Pandemic Emergency Purchase Programme, PEPP*), със средно 7.5 млрд. евро на месец. На заседанието на УС на ЕЦБ през декември 2024 г. бе взето решение за пълното им преустановяване в края на 2024 г. През 2024 г. портфейлът по програмата за закупуване на активи (*Asset Purchase Programme, APP*) бе понижен с 353 млрд. евро, а този по *PEPP* – с 57 млрд. евро. През декември 2024 г. падежира последната програма за целево дългосрочно рефинансиране на банките (*TLTRO III*). Падежите по програмите за покупка на активи на Евросистемата и погашенията по *TLTRO III* бяха основните фактори, допринасящи за понижението на балансовото число на Евросистемата през годината. Към 31 декември 2024 г. балансовото число на Евросистемата възлезе на 6428 млрд. евро (42.4% от БВП през 2024 г.) спрямо 6887 млрд. евро към края на 2023 г. (47.2% от БВП през 2023 г.). Същевременно излишъкът от ликвидност в банковата система на еврозоната се понижи спрямо края на 2023 г. с 519 млрд. евро до 2827 млрд. евро.

Понижението на лихвения процент по депозитното улеснение на ЕЦБ беше основният фактор за намалението на лихвените проценти по необезпечените депозити на междубанковия пазар през 2024 г. Към 31 декември 2024 г. *€STR* се понижи до 2.91% спрямо 3.88% в края на 2023 г. Обемът на търговията на обвързаните депозити на необезпечения паричен пазар в еврозоната през 2024 г. се понижи, като среднодневната стойност за годината възлезе на 52.7 млрд. евро (спрямо 60.9 млрд. евро за 2023 г.). Лихвеният процент по срочни необезпечени депозити на междубанковия пазар (ЮРИБОР) с матуритет от 3 месеца в края на 2024 г. се понижи до 2.71% (спрямо 3.91% в края на 2023 г.), а лихвените проценти по депозитите с матуритет от 6 месеца и 12 месеца спаднаха до съответно 2.57% и 2.46% (спрямо съответно 3.86% и 3.51% в края на 2023 г.).

Крива на доходност на ДЦК на държавите от еврозоната и на САЩ

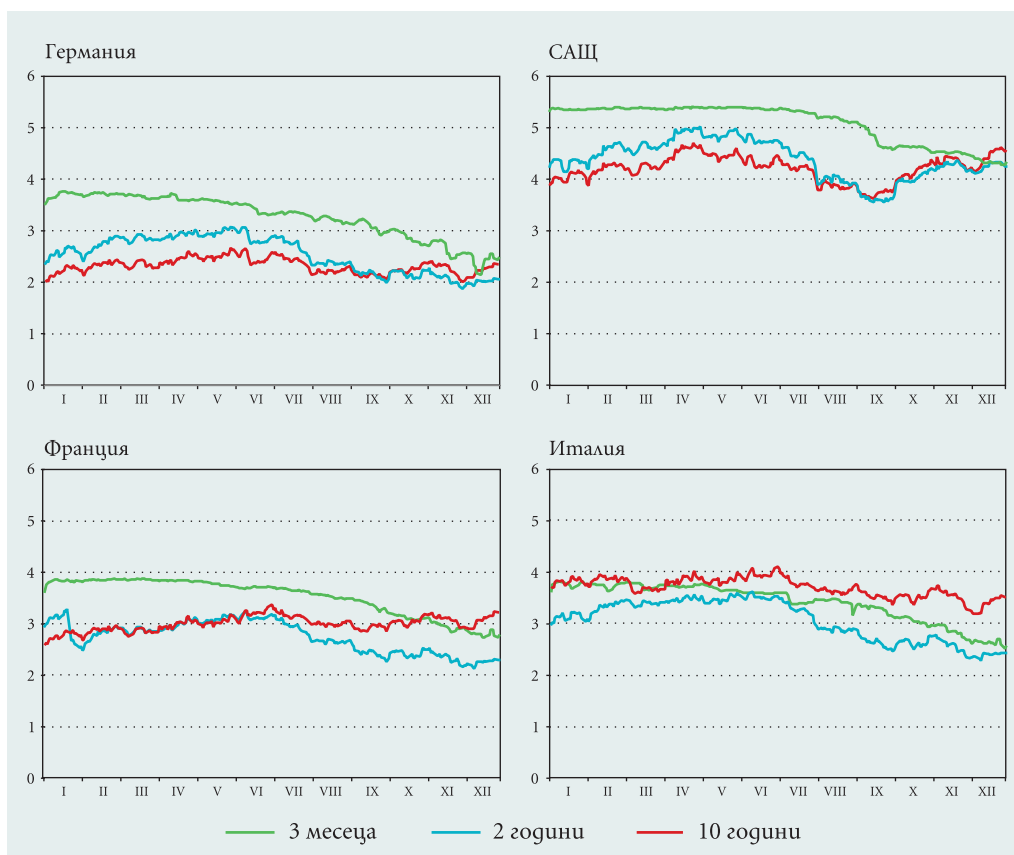
През 2024 г. доходността на ДЦК на САЩ се понижи в матуритетните сектори до 2 години и се повиши в секторите над 2 години. В 2-годишния матуритетен сектор доходността се понижи с 1 базисна точка до 4.24%, а в 10-годишния се повиши с 69 базисни точки до 4.57%. В резултат на постепенното завъртане на кривата на доходност през годината наклонът на кривата на доходност на ДЦК на САЩ, измерен чрез разликата между доходността на 10- и на 2-годишните ДЦК, възлезе на 33 базисни точки към края на 2024 г., което бе нарастване със 70 базисни точки спрямо отрицателния наклон на кривата в края на 2023 г. През първата половина на годината динамиката на

доходността бе предимно възходяща поради положителните данни за състоянието на икономическата активност, устойчивия темп на инфлация и стабилността на трудовия пазар в страната. Геополитическите рискове, в частност изострянето на военното напрежение между Израел и Иран от началото на април, допринесоха за по-високото търсене на нискорискови активи и ограничаваха увеличението на доходността на ДЦК на САЩ. През третото тримесечие динамиката на доходността беше предимно низходяща поради известното влошаване на условията на пазара на труда, което доведе до засилване на очакванията на пазарните участници за започване на цикъл на облекчаване на паричната политика от страна на Федералния резерв. През септември Федералният резерв понижи интервала на лихвения процент по федералните фондове с 50 базисни точки, а доходността на ДЦК на САЩ в матурирещите сектори от една и над една година достигна най-ниското си ниво за годината. През четвъртото тримесечие доходността се повишаваше поради пазарните очаквания за значително по-високи нива на инфлация и бюджетни дефицити през следващите години в резултат на очакваните икономически и търговски политики на новата администрация в САЩ. Допълнителни фактори, определящи динамиката на доходността на ДЦК на САЩ през 2024 г., бяха паричните политики и икономическото развитие в другите основни икономически региони – еврозоната, Япония и Китай.

През 2024 г. доходността на ДЦК на Германия се понижи значително в матурирещите сектори до три години включително и се повиши в по-дългосрочните матурирещи сектори. Доходността на германските ДЦК със срок до падеж от две години се понижи с 32 базисни точки до 2.08%, а доходността на 10-годишните ДЦК се повиши с 34 базисни точки до 2.36%. Тези изменения доведоха до нарастване в наклона на кривата на доходност на ДЦК на Германия, измерен чрез разликата между доходността на 10- и на 2-годишните ДЦК, с 66 базисни точки до 33 базисни точки към края на 2024 г. Основен фактор за понижението на доходността на ДЦК на Германия в краткосрочните матурирещи сектори бяха решенията от заседанията на УС на ЕЦБ през юни, септември, октомври и декември лихвеният процент по депозитното улеснение да бъде понижен с по 25 базисни точки. За нарастването на доходността в дългосрочните матурирещи сектори допринесоха очакванията на пазарните участници ЕЦБ да понижава лихвените проценти по-бавно в сравнение с очакваното в края на 2023 г. и нарастването на доходността на ДЦК на САЩ. За промяната на пазарните очаквания в посока на по-бавно понижаване на лихвените проценти на ЕЦБ допринесоха публикуваните през първото полугодие положителни данни за икономическата активност в еврозоната, устойчивите нива на инфлация, както и изказванията на членове на УС на ЕЦБ, според които очакванията за понижение на лихвите в началото на второто тримесечие на 2024 г. са преждевременни. Повишението на доходността в дългосрочните матурирещи сектори бе ограничено от нарастването на търсенето на нискорискови активи поради политическата несигурност във Франция, геополитическото напрежение в Близкия изток и в Украйна и поради опасенията, че евентуалното налагане на мита на внос на стоки от ЕС в САЩ от новата президентска администрация в САЩ ще повлияе негативно на икономическата активност в еврозоната.

Доходност до падеж на ДЦК през 2024 г.

(%)

Спредовете на доходност между ДЦК на държавите от еврозоната и предимно на Германия се понижиха през 2024 г. По-съществена колебливост и нарастване на спредовете се наблюдаваше през юни в седмицата след изборите за Европейски парламент, когато във Франция бе обявено провеждането на предсрочни избори. През втората половина на годината Франция бе в политическа криза с предсрочни парламентарни избори и липса на стабилно правителство, което да стабилизира фискалната позиция на страната. Това доведе до понижение на кредитния рейтинг на Франция и на перспективата пред него от водещите рейтингови агенции, което се отрази и в нарастване на спреда на доходност по 10-годишните ДЦК на Франция – с 29 базисни точки през годината. При останалите страни от „ядрото“ на еврозоната спредовете по 10-годишните ДЦК се свиха – спредът на Австрия се сви с 15 базисни точки, на Финландия с 9 базисни точки, а на Нидерландия с 8 базисни точки. При Белгия бе отчетено леко повишение с 3 базисни точки поради понижение на перспективата пред кредитния рейтинг на страната (*Moody's Aa3*) от „стабилна“ на „негативна“. Страните от „периферията“ на еврозоната отбелязаха по-съществено свиване на спредовете основно поради положително макроикономическо развитие в съответните държави, положителни рейтингови новини за много от държавите, както и поради облекчаването на паричната политика на ЕЦБ. В 10-годишния матуритетен сектор най-голямо свиване на спредовете се наблюдаваше при ДЦК на Италия (с 52 базисни точки) и Испания (с 27 базисни точки) и в по-малка степен на Гърция (с 18 базисни точки) и на Португалия (с 13 базисни точки).

Злато и валутен курс

През 2024 г. доларът поскъпна с 6.6% спрямо еврото, а интервалът на движение на курса „долар/евро“ през годината варираше от 0.89 до 0.97 евро за 1 долар (от 1.04 до 1.12 долара за 1 евро). През първата половина на годината валутният курс на долара спрямо еврото бе относително стабилен, без ясно изразен тренд, а динамиката му следваше макроикономическите данни в САЩ и еврозоната, както и насоките на *FOMC* и *ЕЦБ* за бъдещата парична политика. През втората половина на годината колебливостта на валутния курс „долар/евро“ нарасна значително поради несигурността относно темповете на затягане на паричните политики в САЩ и еврозоната и несигурността по отношение на бъдещата икономическа и търговска политика на новата администрация в САЩ предвид намеренията ѝ за въвеждане на протекционистични търговски и икономически политики с потенциален проинфлационен ефект. Допълнителен фактор за поскъпването на долара през втората половина на годината имаха публикуваните икономически данни за САЩ, показващи устойчиво по-висок икономически растеж спрямо този в еврозоната.

Спот цената на златото се увеличи значително през 2024 г. – с 27.2% до 2625 долара за 1 тройунция и с 35.7% до 2536 евро за 1 тройунция. Интервалът на изменение на цената бе относително широк – от 1992 до 2788 долара за тройунция, като през цялата година се наблюдаваше устойчива тенденция към повишение. Основните фактори, които формираха възходящата тенденция, бяха засиленото търсене на физическо злато от страна на централните банки и други институционални инвеститори в среда на повишено геополитическо напрежение в различни части на света и несигурност за бъдещата икономическа и търговска политика на новата администрация в САЩ, което стимулираше търсенето на злато в ролята му на „актив убежище“. Допълнителен ефект имаше нарастването на очакванията на пазарните участници за започване на низходящ лихвен цикъл в САЩ и еврозоната в условията на забавяща се, но устойчива инфлация, надвишаваща целевите стойности на централните банки в тези региони.

Валутен курс „долар/евро“ през 2024 г.

(евро)

Цена на тройнция злато в долари през 2024 г.

(долари)

Цена на тройнция злато в евро през 2024 г.

(евро)

Основни видове риск

Реализираният риск на нетната стойност от баланса на управление „Емисионно“ за 2024 г., измерен чрез стандартното отклонение на доходността на нетната стойност, беше 10.4% на годишна база.

Лихвеният риск на международните валутни резерви за 2024 г., измерен чрез тяхната средна модифицирана дюрация, беше 0.45 години, като поддържаната дюрация е с 0.27 години по-висока спрямо средната стойност за 2023 г.

Валутният риск на брутните международни валутни резерви е ограничен от изискването на ЗБНБ сумата от абсолютните стойности на откритите валутни позиции³⁸ в различните от евро, СПТ и монетарно злато валути да не надвишава 2% от пазарната стойност на задълженията в тези валути. През годината бяха поддържани минимални по размер открити позиции във валути, различни от евро, като основният валутен риск произтича от откритата валутна позиция в злато.

³⁸ Открита валутна позиция е разликата между стойността на активите и задълженията във всяка валута, различна от евро.

През отчетния период БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на кредитния риск при инвестициите на брутните международни валутни резерви. Във връзка с предсрочните парламентарни избори във Франция през юни, както и обявеното извънредно положение в Южна Корея през декември, превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи, както и експозициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ.

За постигането на основните цели, а именно висока степен на сигурност и ликвидност на международните валутни резерви, преобладаващата част от активите продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа на държавите от „ядрото“ на еврозоната, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки. Експозицията към кредитен риск остана ограничена и в края на 2024 г. приблизително 65% от валутните резерви бяха инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

Операционният риск е управляван посредством стриктното съблюдуване и контрол на инвестиционните ограничения и съответните бизнес процедури за управление на международните валутни резерви.

Доходност и ефективност

Нетният доход на баланса на управление „Емисионно“ е сума от три компонента:

1) доход от инвестиции на брутните международни валутни резерви в оригинална валута; 2) доход от валутен дисбаланс³⁹; и 3) разходи и/или доход по пасивите. Доходът от инвестиции на международните резерви на БНБ през отчетния период беше положителен и възлезе на 1137.78 млн. евро, което се равнява на доходност за периода от 3.41%.

Доход и доходност* на валутните резерви през 2024 г.

Период	Нетен доход (млн. евро)	Нетна доходност (%)	Доход (млн. евро)	Доходност (%)	Доход (млн. евро)	Доходност (%)	Разход (млн. евро)	Доходност (%)
			от активите		от валутна преоценка на активи и пасиви		по пасивите	
	(1)+(2)+(3)		(1)		(2)		(3)	
I тримесечие	456.71	1.39	247.91	0.75	260.76	0.78	-51.95	-0.14
II тримесечие	360.60	1.09	267.38	0.81	140.02	0.42	-46.80	-0.15
III тримесечие	577.29	1.70	371.14	1.10	253.99	0.74	-47.85	-0.14
IV тримесечие	424.96	1.15	251.35	0.70	226.06	0.60	-52.46	-0.15
Общо	1819.56	5.44	1137.78	3.41	880.83	2.56	-199.05	-0.57

* Доходността за периода от момент T_0 до момент T_N се изчислява, като се приложи сложно олихвяване на дневните доходности (*chain-linked returns*) за този период. Изчислява се по формулата: $R(T_0, T_N) = (1+r_1)(1+r_2)\dots(1+r_N)-1$. Описаната формула за изчисление на доходността от управление на инвестиции съответства изцяло на *Global Investment Performance Standards (GIPS)*.

Източник: БНБ.

Доходът от валутен дисбаланс за 2024 г. също беше положителен и възлезе на 880.83 млн. евро (доходност от 2.56%). Основен принос за този доход имаше промяната в пазарната цена на монетарното злато, измерена в евро. Вследствие на лихвената политика на БНБ нетният финансов резултат от пасивите за периода формира разход за БНБ в размер на 199.05 млн. евро, което съответства на доходност от -0.57%. Като резултат от тези три

³⁹ Доходът от валутен дисбаланс е резултат от промяната на валутните курсове върху откритите валутни позиции на активите и пасивите съответно.

компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви през отчетния период беше в размер на 1819.56 млн. евро, което представлява обща доходност от 5.44% ⁴⁰ за годината.

За целите на оперативното управление брутните международни валутни резерви са обособени в отделни портфейли в зависимост от валутата и преследваните инвестиционни цели, всеки от които има зададен бенчмарк, инвестиционни цели и лимити. В таблицата по-долу са представени основните портфейли на БНБ и резултатите от тяхното управление.

Доходност и риск на портфейлите през 2024 г.

Портфейл	Доходност		Колебливост (риск)		Информационен коефициент ³
	Абсолютна (%)	Относителна ¹ (базисни точки)	Абсолютна (базисни точки)	Относителна ² (базисни точки)	
Инвестиционен 1, евро	3.76	7	28	9	0.80
Инвестиционен 2, евро	3.78	9	29	9	0.99
Външен мениджър А, евро	3.55	2	21	8	0.25
Външен мениджър Б, евро	3.70	17	21	13	1.36
Ликвиден, евро	3.68	-1	8	8	-
Ликвиден, злато	0.03	0	0	-	-
Ликвиден, долари	5.16	-25	0	-1	-

¹ Положителната относителна доходност за даден портфейл представлява постигнатата печалба спрямо доходността на съответния бенчмарк. Ако относителната доходност е отрицателна, тя се интерпретира като пропусната полза при управлението на портфейла.

² Относителната колебливост (относителният риск) спрямо бенчмарка е показател за степента на отклонение на рисковите характеристики на портфейла от тези на бенчмарка в резултат от активното управление на портфейлите, като рискът е на годишна база.

³ Показателят „информационен коефициент“ е съотношение между относителната доходност на портфейла и относителния му риск на годишна база.

Източник: БНБ.

С цел диверсификация на стиловете на управление и ограничаване на операционния риск основната част от активите в евро продължава да бъде разпределена между два инвестиционни портфейла с еднакъв бенчмарк и ограничения, но управлявани от различни екипи от служители на БНБ. Към края на 2024 г. около 2% от брутните международни валутни резерви се управляват от външни мениджъри – международни финансови институции, като бенчмаркът на портфейлите, управлявани от външните мениджъри, е определен от БНБ. Освен за постигането на допълнителна диверсификация използването на професионалните услуги на външни мениджъри допринася за обмена на знания и опит в областта на управлението на инвестиции на международните пазари. Ликвидните портфейли са предназначени главно за целите на управлението на ликвидността и извършване на плащанията на БНБ в съответната валута.

⁴⁰ Общата доходност се получава като произведение (а не като проста сума) от доходността за съответните компоненти.

III. Платежни системи и платежен надзор

Съгласно ЗБНБ Българската народна банка отговаря за организирането, поддържането и развитието на платежните системи в страната, като съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни механизми и осъществява надзор върху тях. Главните цели са свързани с намаляване на системния риск и създаване на условия за интегриране на платежните системи в страната с европейската платежна инфраструктура.

Платежните системи в страната, опериращи в левове, са:

- Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС, с оператор БНБ;
- Спомагателните системи, които извършват сетълмент в РИНГС:
 - БИСЕРА6 – система за обслужване на клиентски преводи в левове, с оператор „БОРИКА“ АД;
 - БОРИКА – система за обработка на платежни операции, свързани с карти, с оператор „БОРИКА“ АД.

Платежните системи в страната, опериращи в евро, са:

- Националният системен компонент на ТАРГЕТ – ТАРГЕТ-БНБ, с оператор БНБ;
 - Спомагателна система БИСЕРА (с предходно наименование БИСЕРА7-ЕВРО) – система за обслужване на клиентски преводи в евро, с оператор „БОРИКА“ АД.

Системите за сетълмент на ценни книжа в страната, при които сетълментът на паричната страна се извършва в платежни системи, оперирани от БНБ, са:

- организираната от БНБ система за сетълмент на безналични държавни ценни книжа, с оператор БНБ;
- организираната от „Централен депозитар“ АД система за регистрация и обслужване на сделки с безналични ценни книжа, с оператор „Централен депозитар“ АД.

Платежни системи в левове

През 2024 г. по-голямата част от стойността на плащанията в левове в страната бяха обработени от Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС. Към 31 декември 2024 г. в РИНГС участват БНБ и 23 банки.

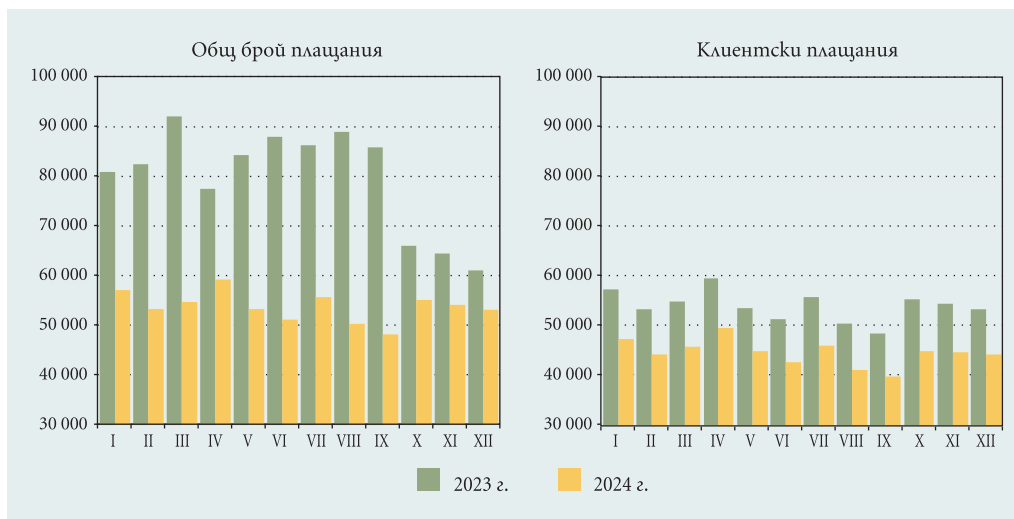
През 2024 г. през РИНГС бяха извършени общо 646 588 плащания, което представлява намаление с 33% в сравнение с 2023 г., а общата стойност на плащанията възлезе на 1 875 727 млн. лв., или с 25 % повече спрямо предходната година. Клиентските плащания бяха 534 194, или 83% от общия брой на плащанията, и възлязоха на обща стойност 112 543 млн. лв. – 6% от стойността на всички плащания.

Среднодневната стойност на плащанията през системата през отчетния период бе 7 473 млн. лв., а среднодневният им брой – 2576. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участниците в РИНГС, беше 2900 млн. лв., а максималният дневен брой на плащанията – 4452.

През 2024 г. 64.9% от стойността на плащанията се обработваха до 12:00 часа, а до 14:30 часа – 85.1%. Останалите 14.9% се обработваха до края на системния ден в 17:30 часа. От гледна точка на системната натовареност

до 14:30 часа се обработваха 87.8% от броя на плащанията през системата. За отчетния период коефициентът на наличност⁴¹ на РИНГС бе 99.98%.

Брой на обработените в РИНГС плащания през 2023 г. и 2024 г.

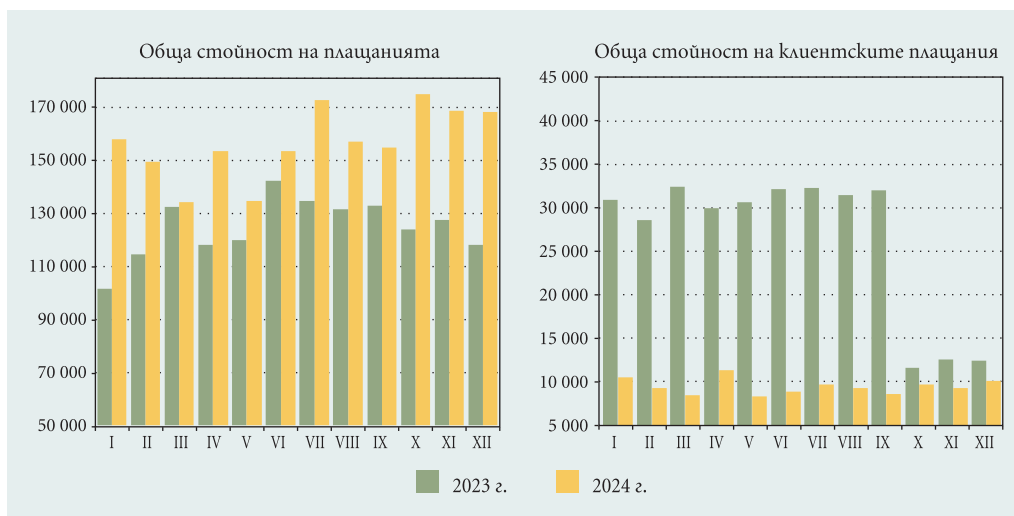

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в РИНГС плащания през 2023 г. и 2024 г.

(млн. лв.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

Разпределението на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи се запази спрямо 2023 г., като за отчетния период системата РИНГС обработи 78.5% от стойността на извършените плащания в страната. За работата на системите за брутен сетълмент в реално време за оптимални се приемат стойности около 80%. От общия брой на плащанията в левове, подадени към платежните системи в страната, делът на РИНГС бе 0.1%.

През 2024 г. в платежната система БОРИКА бяха обработени 383.9 млн. платежни операции, извършени чрез терминални устройства АТМ и ПОС, на

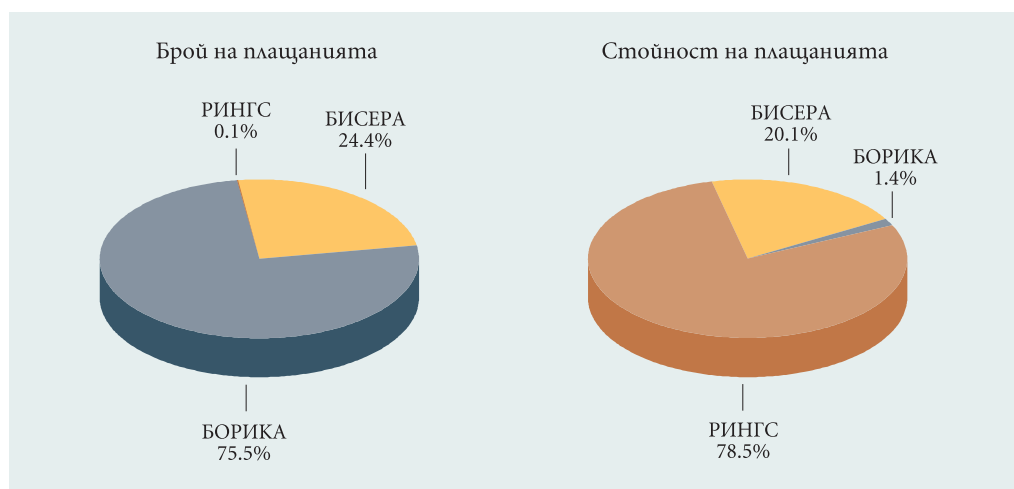
⁴¹ Коефициентът на наличност представлява съотношението на броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя е трябвало да работи според нейния график.

обща стойност 34 351.2 млн. лв., като спрямо 2023 г. се отбелязва нарастване с 19.7% по брой и с 21.8% по стойност.

През 2024 г. в платежната система БИСЕРА⁴² бяха извършени 123.9 млн. плащания на обща стойност 480 656.1 млн. лв. Обработените плащания спрямо 2023 г. се увеличиха с 11.6% по брой и с 51.2% по стойност.

Броят на незабавните кредитни преводи в левове, съобразени със схемата *SEPA⁴² Credit Transfer Instant (SCT Inst)* – схема за незабавни кредитни преводи в Единната зона за плащания в евро на Европейския платежен съвет, за 2024 г. беше 22.6 млн. на обща стойност 36 919.7 млн. лв.

Разпределение на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи през 2024 г.

Източник: БНБ.

Платежни системи в евро

Платежната система за големи плащания Т2 (предишна ТАРГЕТ2) предоставя брутен сетълмент в реално време за плащания в евро със сетълмент с пари в централна банка. Тя е част от новата консолидирана платформа за ТАРГЕТ услуги (ТАРГЕТ) на Евросистемата, която обединява на техническо и функционално ниво платежната система Т2, системата за сетълмент на ценни книжа *TARGET2-Securities* и услугата за обработка на незабавни преводи в евро *TIPS (TARGET Instant Payment Settlement)*. От правна гледна точка всяка централна банка в ТАРГЕТ е оператор на свой собствен системен компонент.

Българската народна банка оперира националния системен компонент ТАРГЕТ-БНБ и отговаря за бизнес взаимоотношенията с участниците в компонента и за координацията с ЕЦБ и с участващите централни банки.

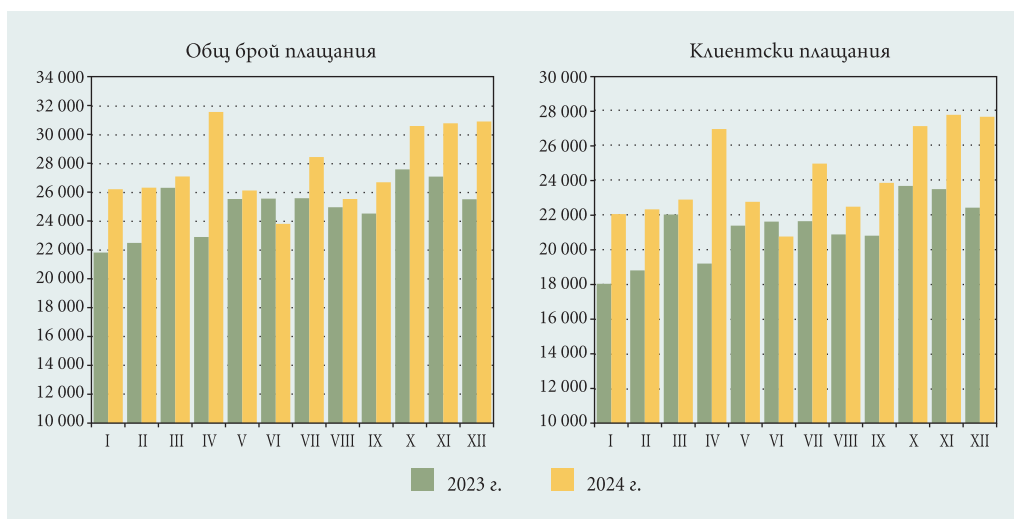
Към 31 декември 2024 г. в националния системен компонент на ТАРГЕТ участваха БНБ, 18 банки – директни участници, 7 адресата с *BIC*, както и една спомагателна система – платежната система БИСЕРА за обслужване на клиентски преводи в евро. Към 31 декември 2024 г. в *TIPS* участваха две банки от ТАРГЕТ-БНБ, а едно дружество за електронни пари бе достижима страна в *TIPS*. БИСЕРА е спомагателна система и инструктираща страна в *TIPS*, като по този начин осигурява необходимата техническа инфраструктура

⁴² *Single Euro Payment Area (SEPA)* – Единна зона за плащания в евро СЕПА.

да изпраща и получава незабавните плащания от името на своите участници към и от всички достижими доставчици на платежни услуги в TIPS.

През 2024 г. в ТАРГЕТ-БНБ бяха извършени 333 925 плащания на обща стойност 893 710 млн. евро, от които 291 784 клиентски плащания на обща стойност 23 482 млн. евро. Данните показват увеличение с 11.4% на общия брой на обработените плащания и с 14.7% на общата им стойност спрямо 2023 г.

Брой на обработените в ТАРГЕТ-БНБ плащания през 2023 г. и 2024 г.

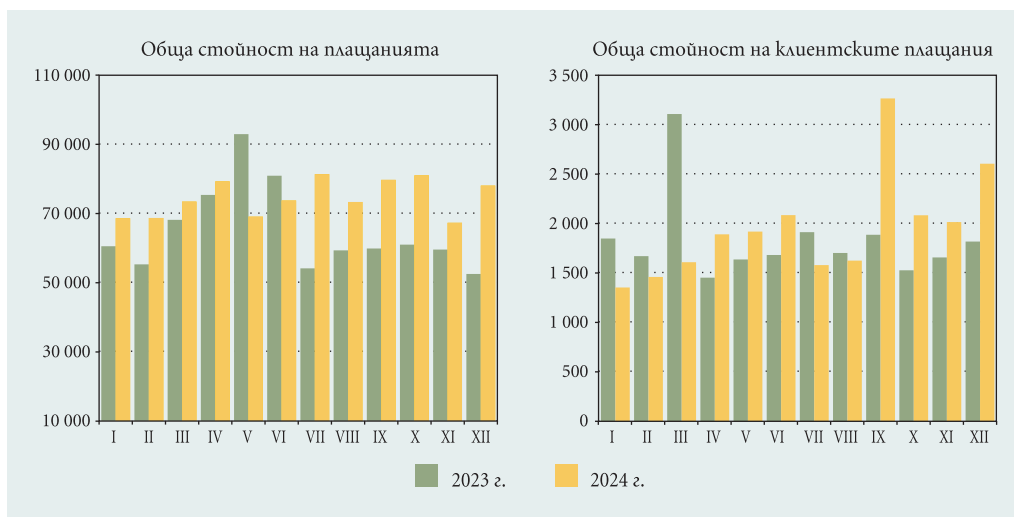

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в ТАРГЕТ-БНБ плащания през 2023 г. и 2024 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Източник: БНБ.

Към банки от други системни компоненти бяха наредени 54% от стойността и 89% от броя на извършените през националния компонент плащания. Среднодневната стойност на обработените от ТАРГЕТ-БНБ плащания беше 3491 млн. евро при среднодневно 1304 плащания. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участниците в ТАРГЕТ-БНБ, беше 11 229 млн. евро, а максималният дневен брой плащания – 2974.

Спомагателната система БИСЕРА обработва клиентски преводи в евро. В съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 260/2012 на Европейския парламент и на Съвета платежната система БИСЕРА обработва плащания в единната зона за плащания в евро СЕПА и осигурява оперативна съвместимост със системите *SEPA Clearer*, *Equens* и *EuroELIXIR*. През отчетния период беше осигурена пълна достижимост до СЕПА на доставчиците на платежни услуги в БИСЕРА посредством директното участие на БНБ в платежната система *STEP2*, оперирана от *EBA Clearing*.

Към 31 декември 2024 г. плащанията, наредени от банките участници в спомагателната система БИСЕРА, бяха на стойност 3926 млн. евро, а броят им – 316 991. Това включва обработените кредитни преводи и незабавни кредитни преводи в СЕПА, в това число и изпратените за обработка към *TIPS* в ролята на БИСЕРА като инструктираща страна в *TIPS* за своите участници. Отчетено беше увеличение с 1426% на стойността и със 752% на броя на плащанията в сравнение с 2023 г.

Развитие на платежните и сетълмент системи в страната

От 3 юни 2024 г. платежната система БИСЕРА премина към предплатен (*pre-funded*) модел на сетълмент, което ускорява обработката на клиентските плащания в евро между участниците в системата и намалява системния риск.

На 9 юли 2024 г. беше реализиран проектът за осигуряване на пълна достижимост до СЕПА на доставчиците на платежни услуги в БИСЕРА посредством директното участие на БНБ в платежната система *STEP2*, оперирана от *EBA Clearing*. С това се осигури възможност на банките и небанковите доставчици на платежни услуги в БИСЕРА да бъдат достижими страни в *STEP2* през БНБ и да нареждат и получават СЕПА клиентски преводи в евро до повече от 4800 доставчици на платежни услуги от страните в СЕПА.

С цел интеграция на платежната инфраструктура в страната с тази в еврозоната, с което се повишава сигурността, качеството и бързината на плащанията, от 3 декември 2024 г. БНБ се включи като централна банка в услугата на Евросистемата *TIPS* (*Target Instant Payment Settlement*). С реализацията на проекта БНБ осигури присъединяването на платежната система БИСЕРА и банки към *TIPS*, за да извършват местни и презгранични клиентски незабавни плащания в евро съгласно схемата на Европейския платежен съвет *SEPA Instant Credit Transfer* (*SCT Inst*) – кредитни преводи, изпълнявани на принципа 24/7/365, в рамките на максимум 10 секунди от задължаване на сметката на платеца до заверяване на сумата по сметката на получателя и получаване на съответното потвърждение от платеца.

TIPS е част от консолидираната платформа за ТАРГЕТ услуги и осигурява достижимост за незабавни плащания в евро до всички доставчици на платежни услуги от еврозоната, които са регистрирани участници в схемата *SCT Inst*, като 99% от плащанията в *TIPS* се обработват за по-малко от 5 секунди.

Стартира подготовката на миграцията на картовите плащания в левове към такива в евро и съответното присъединяване на платежната система БОРИКА към ТАРГЕТ за извършване на сетълмент в евро на картови плащания. Създадена е необходимата организация в БНБ и БОРИКА АД за приключване на дейностите в срок преди целевата дата за влизане в еврозоната.

Дейности в областта на платежните системи за подготовка за въвеждане на еврото в Република България

В изпълнение на дейностите в областта на платежните системи по Националния план за въвеждане на еврото в Република България, през 2024 г. съвместно с БОРИКА АД успешно бяха реализирани проектите за осигуряване на пълна СЕПА достижимост на банки и небанкови доставчици на платежни услуги чрез участието на БНБ в STEP2 и за осигуряване на достижимост за незабавни плащания в евро чрез присъединяването на банки и небанкови доставчици на платежни услуги към TIPS (*Target Instant Payment Settlement*). Двата проекта са насочени към: подготовка на системите и бизнес процесите за постигане на същото ниво на услуги по отношение на клиентските плащания в евро, каквото е текущото ниво при плащанията в левове; повишаване на ефективността на платежния процес; въвеждане на съвременни технологични решения и разширяване на обхвата на предлаганите платежни услуги за гражданите.

С включването в TIPS се осигурява инфраструктурна готовност в контекста на нормативното задължение за доставчиците на платежни услуги, които извършват клиентски кредитни преводи в евро, да могат да извършват и незабавни кредитни преводи в евро.

По отношение на подготовката за миграция на бюджетните плащания в левове към СЕПА плащания в евро, със съвместна Заповед на МФ и БНБ е създадена работна група по въпросите на конвертиране на бюджетните сметки в евро и промяна в процесите, свързани с бюджетните плащания при въвеждането на еврото в Република България, с представители на МФ, БНБ, Асоциация на банките в България и БОРИКА АД. Работната група подготвя промени в съвместните указания на МФ и БНБ относими към изпълнението на плащания от/към бюджетни организации и съответни промени в системата за бюджетни плащания СЕБРА.

Съгласно Националния план за въвеждане на еврото един от проектите, който трябва да приключи преди влизане в еврозоната, е миграцията на картовите плащания към такива в евро и съответното присъединяване на платежната система БОРИКА към ТАРГЕТ за извършване на сетълмент в евро на картови плащания. В тази връзка е създадена необходимата организация в БНБ и БОРИКА АД за изпълнението на дейностите по проекта.

Платежен надзор

Съгласно ЗБНБ и Закона за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС) Българската народна банка регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента, на доставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната. При осъществяването на платежния надзор БНБ издава лицензи и следи за спазването на националните и европейските нормативни изисквания, както и на приетите международни принципи, стандарти и препоръки в тази област.

През 2024 г. беше завършена една индивидуална надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги с изискванията на ЗПУПС. Дружеството е отстранило

несъответствията в дейността, установени в рамките на надзорната проверка.

През отчетния период беше завършена една индивидуална надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги с изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП), подзаконовите актове по неговото прилагане и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ). Във връзка с констатираните определени несъответствия с изискванията на ЗМИП на дружеството бяха наложени надзорни мерки.

През периода беше започната една индивидуална надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги с изискванията на ЗПУПС. Проверката продължава и след края на отчетния период.

През периода започна една индивидуална надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги и издател на електронни пари с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по издаване, разпространение и обратно изкупуване на електронни пари и предоставяне на платежни услуги с изискванията на глава втора на ЗМИП и съответните изисквания на правилника по неговото прилагане и ЗМФТ. Проверката продължи и след края на отчетния период.

През периода приключи тематичната надзорна проверка на 14 лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари за установяване на прилаганите контролни механизми за предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма, на тяхната ефективност и степен на съответствие с нормативните изисквания на ЗМИП, подзаконовите актове по неговото прилагане и ЗМФТ. Доставчиците на платежни услуги предприеха мерки за отстраняване на несъответствията в дейността им, установени в рамките на надзорната проверка.

В края на 2024 г. започна тематична надзорна проверка на 13 лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари и на два клона на платежни институции, лицензирани в други държави членки, които извършват дейност на територията на Република България. Целта на проверката е установяване спазването на Насоките на Европейския банков орган относно политиките и процедурите, свързани с управление на нормативното съответствие, и ролята и отговорностите на служителите, отговорен за нормативното съответствие във връзка с борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма, съгласно член 8 и глава VI от Директива (ЕС) 2015/849 (EBA/GL/2022/05).

През отчетния период беше завършена тематичната надзорна проверка с цел да се установи спазването от страна на лицензираните от БНБ доставчици на платежни услуги на изискванията за докладване на значими операционни или свързани със сигурността инциденти във връзка с предоставяните от тях платежни услуги съгласно чл. 99, ал. 1 от ЗПУПС. Доставчиците на платежни услуги предприеха мерки за отстраняване на несъответствията в дейността им, установени в рамките на надзорната проверка.

През 2024 г. беше извършена тематична надзорна проверка за установяване на спазването от доставчиците на платежни услуги в страната на изискванията за предварително предоставяне на информация на ползвателите на платежни услуги при предвиждани промени в рамковия договор за

предоставяне на платежни услуги съгласно чл. 62 от ЗПУПС. Доставчиците на платежни услуги предприеха мерки за отстраняване на установените в рамките на надзорната проверка несъответствия в дейността им.

През отчетния период бяха извършени 6 проверки на дружества с цел да се установи дали извършват дейност по предоставяне на платежни услуги и/или издаване на електронни пари без лиценз или регистрация.

През 2024 г. от платежните институции и дружествата за електронни пари, лицензирани в други държави – членки на ЕС, и извършващи дейност на територията на Република България чрез клон или представител въз основа на правото на установяване, беше изисквана информация по Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722⁴³ за дейността им на територията на страната за надзорни цели, както и с оглед проследяване на спазването на разпоредбите на националното право, с които се транспонират дялове III и IV от Директива (ЕС) 2015/2366⁴⁴.

Във връзка със Становището на ЕБО относно пречките по смисъла на чл. 32, параграф 3 от регулаторните технически стандарти за задълбочено установяване на идентичността и сигурните стандарти за комуникация (EBA/OP/2020/10) и Становището на ЕБО относно надзорните действия за осигуряване премахването на пречките за достъп до сметка съгласно Втората директива за платежните услуги (EBA/OP/2021/02) продължи комуникацията с доставчиците на платежни услуги за отстраняване на пречките и подобряване на функционалностите на въведените специални интерфейси за достъп до водените от тях платежни сметки.

През 2024 г. УС на БНБ взе решение, с което дава съгласие „Дайнърс клуб България“ АД да прекрати своята дейност като платежна институция, считано от 15 април 2024 г., във връзка с постъпило от дружеството заявление за прекратяване на дейността. От посочената дата издаденият на „Дайнърс клуб България“ АД лиценз за предоставяне на платежни услуги по чл. 4, т. 3, буква „в“, т. 4, буква „б“ и т. 5 от ЗПУПС е обезсилен.

През отчетния период УС на БНБ взе решение за съгласие Финансовата къща „Кеш Експрес Сървис“ ООД да прекрати своята дейност като платежна институция, считано от 31 декември 2024 г., във връзка с постъпило от дружеството заявление за прекратяване на дейността. От тази дата издаденият ѝ лиценз за предоставяне на платежни услуги по чл. 4, т. 6 от ЗПУПС е обезсилен.

През 2024 г. беше издаден лиценз за извършване на дейност като дружество за електронни пари, предоставящо в допълнение платежните услуги по чл. 4, т. 1, 2 и 3 от ЗПУПС, на „ЮтеПей България“ ЕООД.

През отчетния период беше прекратено по искане на заявителя производството по едно заявление за извършване на дейност като платежна институция, подадено на основание чл. 10, ал. 1 от ЗПУПС.

През периода беше изменен лицензът на „БОРИКА“ АД като оператор на платежната система с окончателност на сетълмента за обслужване на клиентски преводи в евро БИСЕРА (с предишно наименование БИСЕРА7-ЕВРО). Основната промяна в дейността на платежната система БИСЕРА е свързана

⁴³ Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722 на Комисията от 18 юни 2021 г. за допълнение на Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти, с които се определя рамката за сътрудничество и за обмен на информация между компетентните органи на държавата членка по произход и на приемащата държава членка с оглед на надзора над платежните институции и институциите за електронни пари, които трансгранично предоставят платежни услуги.

⁴⁴ Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 г. за платежните услуги във вътрешния пазар, за изменение на директиви 2002/65/ЕО, 2009/110/ЕО и 2013/36/ЕС и Регламент (ЕС) № 1093/2010 и за отмяна на Директива 2007/64/ЕО.

с преминаването към предплатен модел на сетълмент, което ускорява обработката на клиентските плащания в евро между участниците в системата и същевременно води до намаляване на системния риск.

През 2024 г. УС на БНБ разгледа и издаде одобрение по едно заявление, подадено по реда на чл. 14, ал. 1 и 2 от ЗПУПС, за придобиване на пряко квалифицирано дялово участие в капитала на лицензирана от БНБ платежна институция.

През периода беше разгледано постъпило за съгласуване от МФ на основание чл. 209а, ал. 3 от Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО) едно заявление за издаване на разрешение за извършване на дейност като оператор на ваучери за храна на електронен носител по чл. 209а от ЗКПО по отношение на съответствието с изискванията на чл. 2, ал. 1, т. 11, буква „в“ от ЗПУПС.

През отчетния период бяха съставени шест акта за установяване на административни нарушения на ЗПУПС и на подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане.

Към края на 2024 г. в страната извършваха дейност четири платежни институции и десет дружества за електронни пари, лицензирани от БНБ.

Във връзка с дейността на лицензираните от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари през отчетния период бяха извършени следните вписвания и заличавания във водените от БНБ регистри:

- вписани 708 и заличени 338 представителя на лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари, извършващи дейност на територията на страната;
- вписани 4 и заличени 3 представителя на лицензирани от БНБ дружества за електронни пари, извършващи дейност на територията на други държави членки.

Във връзка с дейността на територията на Република България на лицензирани, съответно регистрирани, в други държави – членки на ЕС, платежни институции, дружества за електронни пари и доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка, през 2024 г. в БНБ бяха получени следните уведомления от съответните компетентни органи:

- за вписване на 59 платежни институции, дружества за електронни пари и доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка, установени на територията на други държави членки, които могат да извършват директно дейност на територията на страната, и за заличаване на 23 платежни институции, дружества за електронни пари и доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка, извършващи директно дейност на територията на Република България;
- за вписване на 53 и за заличаване на 55 представителя на платежни институции, лицензирани на територията на други държави членки, които могат да извършват дейност на територията на страната;
- за заличаване на клон на дружество за електронни пари, лицензирано на територията на друга държава членка, извършващо дейност на територията на страната.

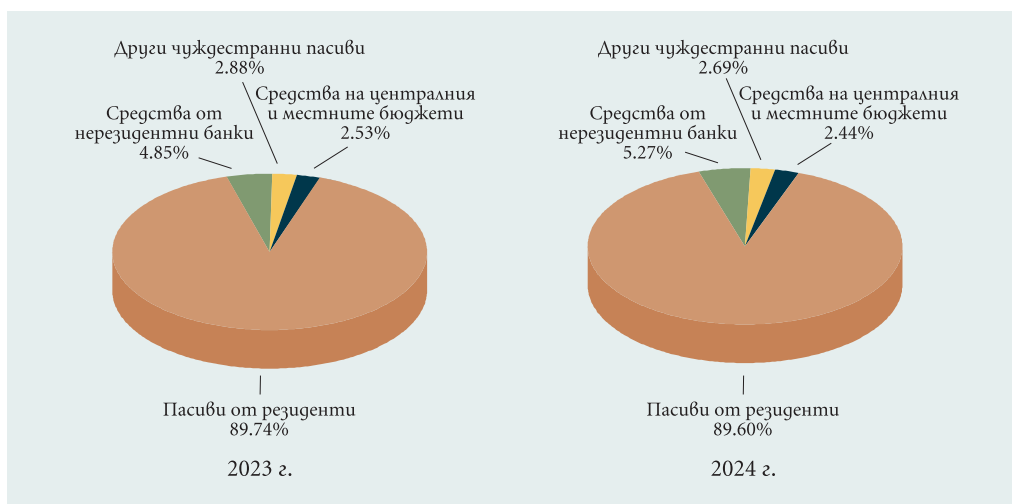
През 2024 г. бяха извършени проверки по 544 възражения, постъпили в БНБ от физически и юридически лица – ползватели на платежни услуги, като във връзка с 14 от възраженията бяха дадени указания на съответните доставчици на платежни услуги. В останалите случаи не бяха установени

нарушения на ЗПУПС и на подзаконовите актове по прилагането му или в хода на кореспонденцията случаите са били разрешени в полза на ползвателите на платежни услуги.

IV. Резерви на банките в БНБ

През 2024 г. среднодневната стойност на привлечените средства на банките, върху които се начисляват задължителните минимални резерви (ЗМР), без средствата по сметки на централния и местните бюджети, се увеличи с 9.7% спрямо 2023 г. Среднодневният размер на привлечените средства от резиденти (без средствата по сметки на централния и местните бюджети) се повиши с 9.4%, а на тези от нерезиденти – с 13.0%, като привлечените средства от нерезидентни банки нараснаха с 19.1%. През отчетния период привлечените средства на банките от централния и местните бюджети отчетоха повишение от 5.3%. Ефективната имплицитна норма на ЗМР нарасна с 1.1 процентни пункта спрямо предходната година и средно за 2024 г. възлезе на 11.7%⁴⁵. Резервните активи, в които банките поддържат имплицитната норма на ЗМР, бяха разпределени между средствата по сметки на банките в БНБ (10.8%) и признатите като резервни активи 50% от касовите им наличности (0.9%).

Структура на привлечените средства в банковата система*

* Среднодневна стойност на привлечените за периода средства, върху които се начисляват ЗМР.

Източник: БНБ.

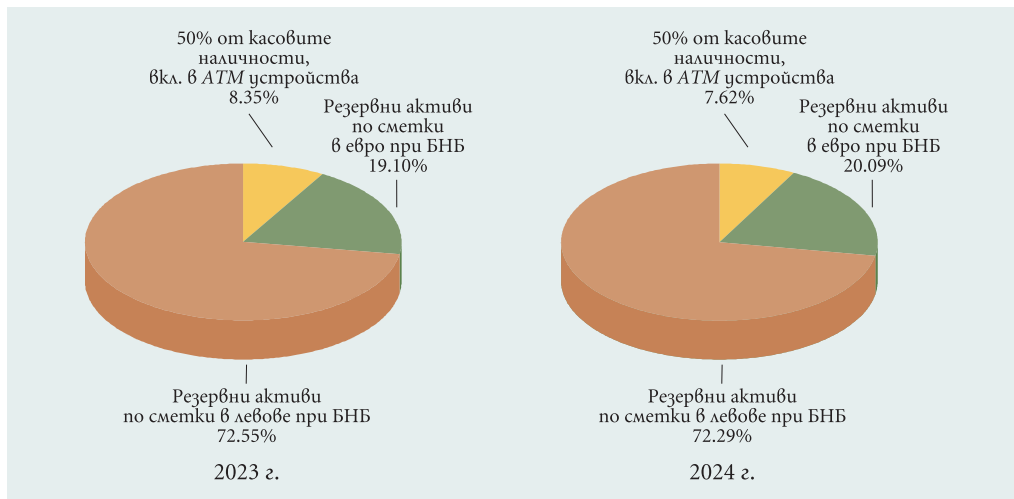
Банките поддържат резерви в свои активи – сметки в левове и в евро при БНБ и 50% от касовите наличности, включително в АТМ устройствата.⁴⁶ Относителният дял на резервните активи в левове спрямо общия размер на поддържаните от банките резервни активи възлезе на 72.3% среднодневно за 2024 г. при 72.6% за 2023 г. Делът на резервните активи в евро спрямо общия размер на поддържаните от банките резервни активи се увеличи до 20.1% среднодневно за 2024 г. при 19.1% през 2023 г., докато делът на признатите

⁴⁵ Съгласно Наредба № 21 на БНБ за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при БНБ, в сила от 4 януари 2016 г., нормата на задължителните минимални резерви за привлечените средства от резиденти е 10% от резервната база, от нерезиденти – 5%, а от държавния и местните бюджети – 0%. С изменението на Наредба № 21 от 1 юни 2023 г. процентът на задължителните минимални резерви за привлечените от банките средства от нерезиденти бе увеличен от 5% на 10%, а от 1 юли 2023 г. процентът на задължителните минимални резерви за привлечените от банките средства от резиденти и от нерезиденти бе увеличен от 10% на 12%.

⁴⁶ Съгласно чл. 4 от Наредба № 21.

като резервни активи касови наличности, включително в АТМ устройства, се понижи от 8.4% през 2023 г. до 7.6% за 2024 г.

Структура на поддържаните от банките резервни активи по чл. 4 от Наредба № 21 на БНБ

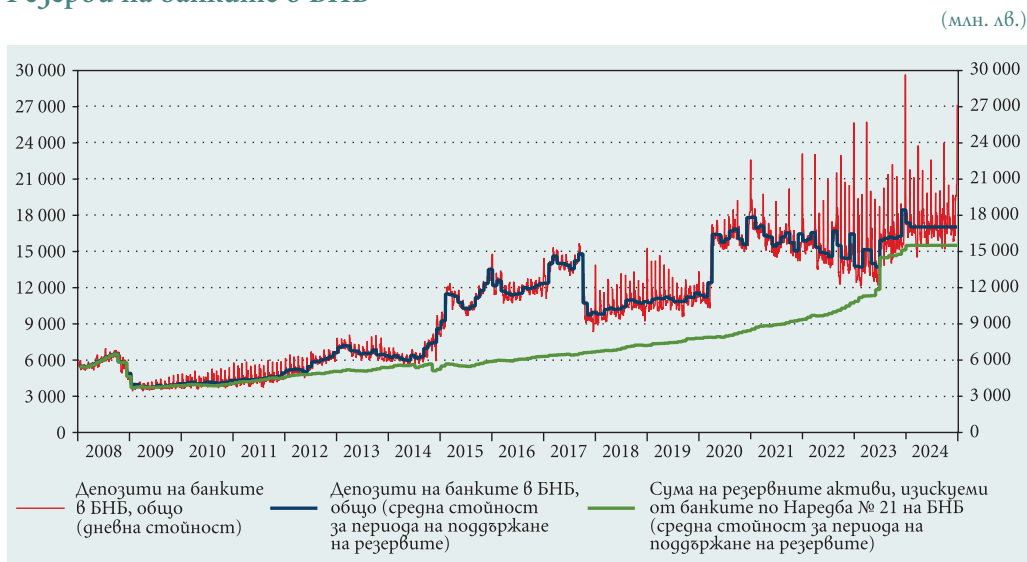

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

През 2024 г. лихвеният процент по свръхрезервите⁴⁷ на банките по Наредба №21 беше 0.00%⁴⁸. Среднодневният размер на свръхрезервите на банките за 2024 г. е с 0.6 млрд. лв. по-малък в сравнение с 2023 г. Среднодневно през 2024 г. средствата по сметки на банките в БНБ, с които се изпълняват изискванията на Наредба № 21, превишаваха с 3.0% изискуемите ЗМР спрямо превишение с 10.1% през 2023 г.

Резерви на банките в БНБ

Източник: БНБ.

⁴⁷ Съгласно чл. 5, ал. 1 от Наредба № 21, считано от 4 юни 2021 г., за „свръхрезерви“ се приема превишението на наличностите, държани в резервни активи над изискуемия размер на ЗМР.

⁴⁸ От 29 юли 2022 г. лихвеният процент върху свръхрезервите на банките по Наредба № 21 е 0.00%.

През 2024 г. продължи работата по подготовка на системите и процесите в БНБ във връзка с прилагането на регулациите за ЗМР на Евросистемата относно изискванията за минималните резерви на Регламент (ЕС) 2021/378⁴⁹ и относно резервната база съгласно отчетната рамка на Регламент (ЕС) 2021/378⁵⁰. В тестова среда на системата на БНБ за ЗМР бяха въведени техническите промени за въвеждане на нови функционалности за отчитане на изпълнението на изискванията за ЗМР при присъединяване към еврозоната. Проведоха се съответните тестове с консолидираната платформа за ТАР-ГЕТ услуги за обмен на данни, свързани с изпълнението на ЗМР на банките съгласно изискванията на Евросистемата.

Промените в цялостната уредба на ЗМР за подготовка на изпълнението на минималните резерви съгласно изискванията на Евросистемата се разясняват на банките в рамките на работната подгрупа „Платежни системи и доставчици на платежни услуги“ към Координационния съвет за подготовка на България за членство в еврозоната.

⁴⁹ Регламент (ЕС) 2021/378 на Европейската централна банка от 22 януари 2021 година относно прилагането на изисквания за минимални резерви (преработен текст) (ЕСВ/2021/1)

⁵⁰ Регламент (ЕС) 2021/378 на Европейската централна банка от 22 януари 2021 година относно балансовите позиции на кредитните институции и на сектор „Парично-финансови институции“ (преработен текст) (ЕЦБ/2021/2).

V. Наличнопарично обращение

БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети в страната. Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в България и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност⁵¹. БНБ осигурява печатането на банкноти и сеченето на монети, както и опазването им и унищожаването на изтеглени от обращение банкноти и монети.

С Решение № 33 от 22 януари 2024 г. на УС на БНБ от обращение бяха извадени възпоменателните монети, емитирани през 2018 г., които престанаха да бъдат законно платежно средство от 5 февруари 2024 г. След тази дата емитираните през 2018 г. възпоменателни монети се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2025 г.

Българската народна банка преустанови емитирането на пуснатите в обращение четири златни възпоменателни монети – „Св. Богородица – Златна ябълка“, емисия 2024 г., с номинални стойности 10 лева, 20 лева, 50 лева и 100 лева, които са без предварително определен тираж, и обяви следните тиражи на емитираните през годината монети:

- 10 лева – 1450 броя;
- 20 лева – 1050 броя;
- 50 лева – 800 броя;
- 100 лева – 800 броя.

Тиражите са публикувани в електронното издание на БНБ Каталог „Монети“.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ)⁵²

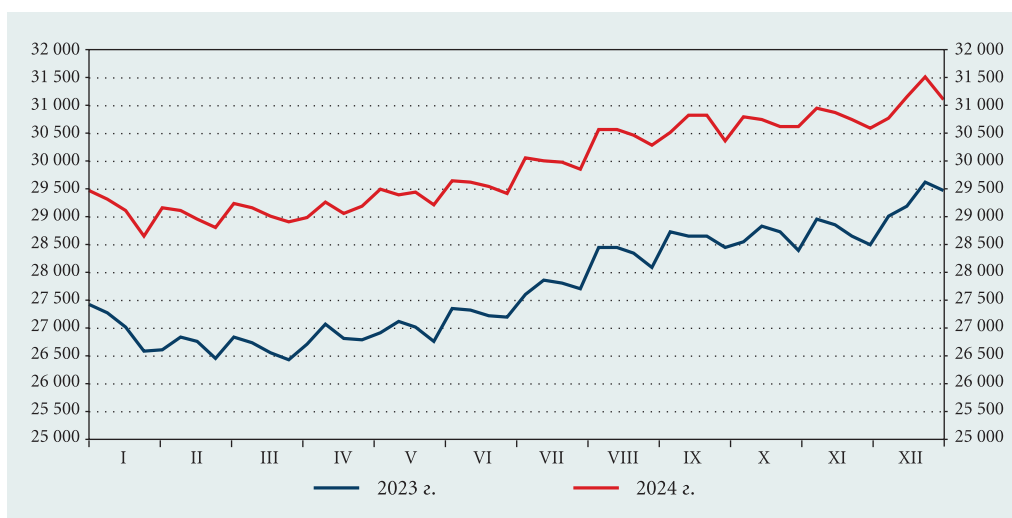
В края на 2024 г. парите в обращение достигнаха 31 078.1 млн. лв., като се увеличиха с 1616.0 млн. лв., или с 5.5% спрямо края на 2023 г. Годишният темп на нарастване на парите в обращение през 2024 г. беше по-малък както в процентно отношение, така и като абсолютна стойност спрямо достигнатия през 2023 г. Към 31 декември 2024 г. делът на банкнотите, на разменните монети и на възпоменателните монети в общата стойност на парите в обращение е съответно 97.98%, 2.01% и 0.01%, като през годината делът на банкнотите намаля с 0.01 процентни пункта, за сметка на същото нарастване на дела на разменните монети.

⁵¹ Чл. 2, ал.5 и чл. 25, ал. 2 от ЗБНБ.

⁵² В това число банкноти и разменни монети, емисии след 5 юли 1999 г., включително изтеглените от обращение без краен срок на обмяна, и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г., включително изтеглените от обращение с ненастъпил краен срок на обмяна.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ)

(млн. лв.)

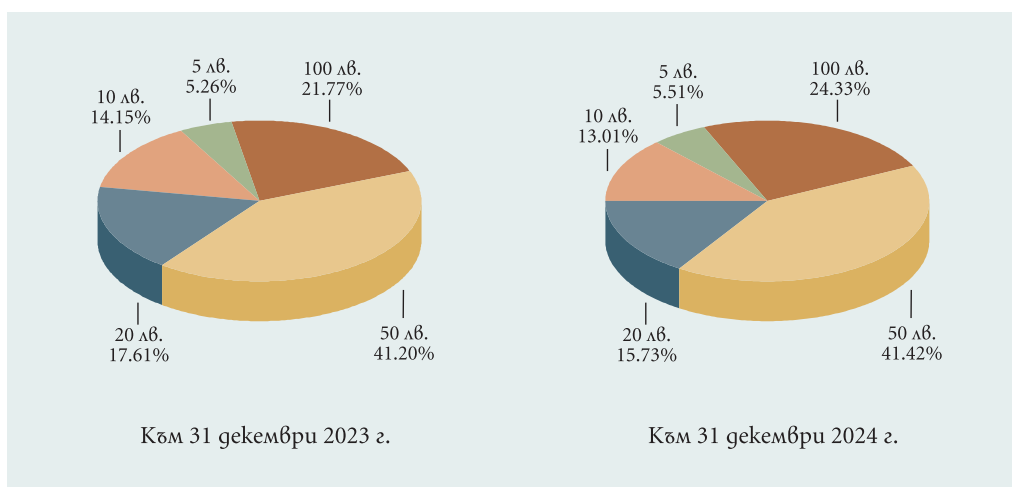
Източник: БНБ.

Банкноти и разменни монети в обращение⁵³

В края на 2024 г. в обращение бяха 611.1 млн. броя банкноти със съвкупна номинална стойност 30 407.6 млн. лв., като спрямо края на 2023 г. те се увеличиха с 5.2 млн. (0.9%) по брой и с 1581.6 млн. лв. (5.5%) по стойност.

И през 2024 г. се запази тенденцията от предходните години към висок годишен темп на нарастване в наличнопаричното обращение на броя на банкнотите с номинал 100 лева. Спрямо края на 2023 г. броят на банкнотите от 100 лева се увеличи с 16.7 млн., или с 12.7%. Този номинал е в основата на годишното увеличение на банкнотите в обращение. През 2024 г. броят на банкнотите в обращение от 5 лева се увеличи с 5.6%, а на тези от 50 лева – с 1.4%. За същия период броят на банкнотите с номинална стойност от 10 и 20 лева намаля съответно със 7.3% и 9.9%.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на банкнотите в обращение

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

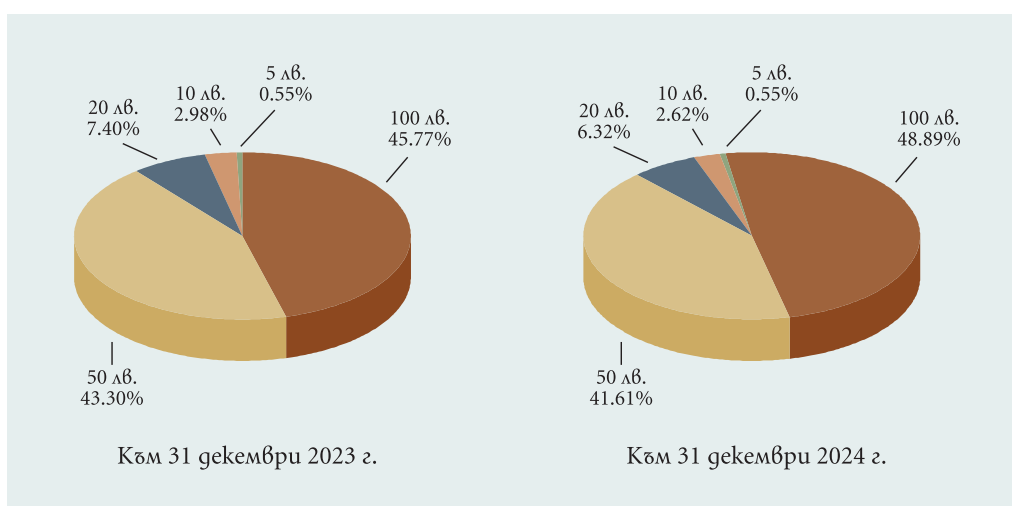
Източник: БНБ.

⁵³ Банкнотите с номинали 5, 10, 20, 50 и 100 лева, емисии след 5 юли 1999 г., и разменните монети с номинали 1, 2, 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 и 2 лева, емисии след 5 юли 1999 г., които са законно платежно средство.

С най-голям дял от 41.42% в общия брой на банкнотите в обращение в края на 2024 г. са банкнотите с номинал 50 лева. Запазва се тенденцията от предходни години към нарастване на дяловете по брой на банкнотите от най-високите номинали спрямо останалите. През 2024 г. дяловете на банкнотите от 50 и 100 лева се увеличиха съответно с 0.22 и 2.56 процентни пункта. Делът на 5-левоите банкноти също се увеличи през 2024 г. – с 0.25 процентни пункта. За същия период дяловете на банкнотите от 10 и 20 лева намаляха, като по-голямо (с 1.88 процентни пункта) е понижението на дела на 20-левоите банкноти.

В края на 2024 г. в структурата по стойност на банкнотите в обращение с най-големи дялове от 48.89% и 41.61% са банкнотите съответно от 100 и 50 лева. Нарастване с 3.12 процентни пункта спрямо края на 2023 г. е отчетено единствено при дела по стойност на банкнотите от 100 лева. Дяловете на останалите номинали намаляха, като с най-голямо понижение за периода е делът на банкнотите от 50 лева – с 1.69 процентни пункта. Стойността на банкнотите от 5 лева в обращение им определя дял от 0.55%, колкото беше и в края на 2023 г.

Дял на различните номинали в съвкупната стойност на банкнотите в обращение

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

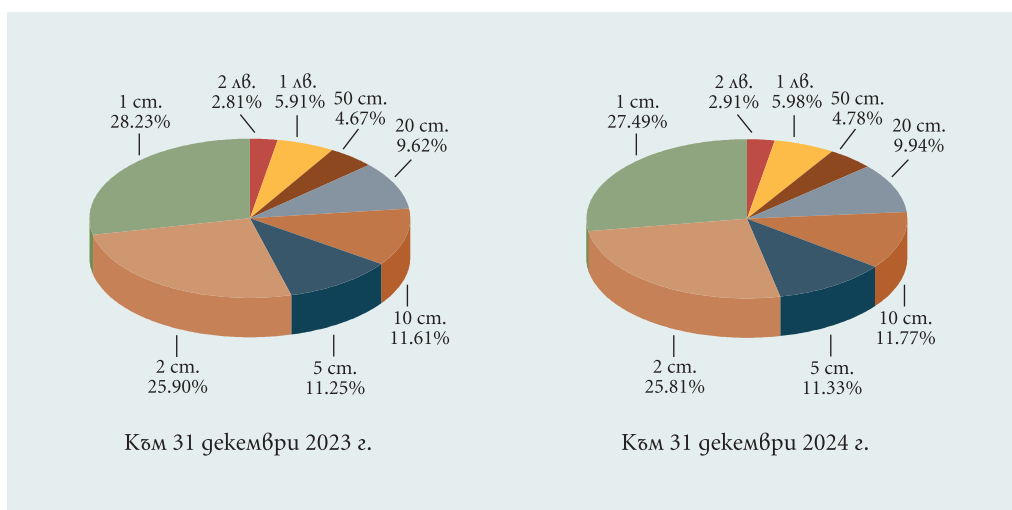
Средната по стойност банкнота в обращение в края на 2024 г. е 49.76 лв. За едногодишен период стойността ѝ се е повишила с 2.18 лв., или с 4.6%, вследствие на продължаващото нарастване в паричното обращение на броя на банкнотите от 50 и 100 лева и същевременното намаляване на броя на банкнотите от 10 и 20 лева.

В края на 2024 г. в обращение бяха 3339.4 млн. броя разменни монети с обща номинална стойност 624.5 млн. лв. На годишна база общият брой на разменните монети се увеличи със 116.4 млн. (3.6%), а стойността им – с 34.3 млн. лв. (5.8%). Запазва се общата тенденция към увеличаване в обращение на броя на разменните монети от всички номинали. Най-голямо по брой за едногодишен период е увеличението в обращение при монетите от 2 и 20 стотинки, съответно с 27.1 млн. броя (3.3%) и 22.1 млн. броя (7.1%). На годишна база с най-бърз темп (7.2%) нараства броят на монетите с номинал 2 лева. В края на 2024 г. в обращение са 97.1 млн. броя от тях, което представлява увеличение с 6.5 млн. броя. При монетите от 1 стотинка е налице спад

в темпа им на нарастване в паричното обращение. През 2024 г. броят им нарасна с 0.9% и в края на годината в обращение бяха 917.9 млн. броя монети с номинал 1 стотинка. При останалите номинали нарастването на броя им е в границите от 4.4% за монетите от 5 стотинки до 6.0% за монетите от 50 стотинки.

Най-голям дял (27.49%) в общия брой на разменните монети в обращение в края на 2024 г. продължават да имат монетите от 1 стотинка. С най-малък дял (2.91%) е броят на монетите от 2 лева. За едногодишен период в структурата по брой на разменните монети в обращение намаляха дяловете на монетите от 1 и 2 стотинки, съответно с 0.74 и 0.09 процентни пункта, а дяловете на монетите от останалите номинали – от 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 и 2 лева през същия период нараснаха в интервал от 0.07 процентни пункта за монетите от 1 лев до 0.32 процентни пункта за монетите от 20 стотинки.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на разменните монети в обращение

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

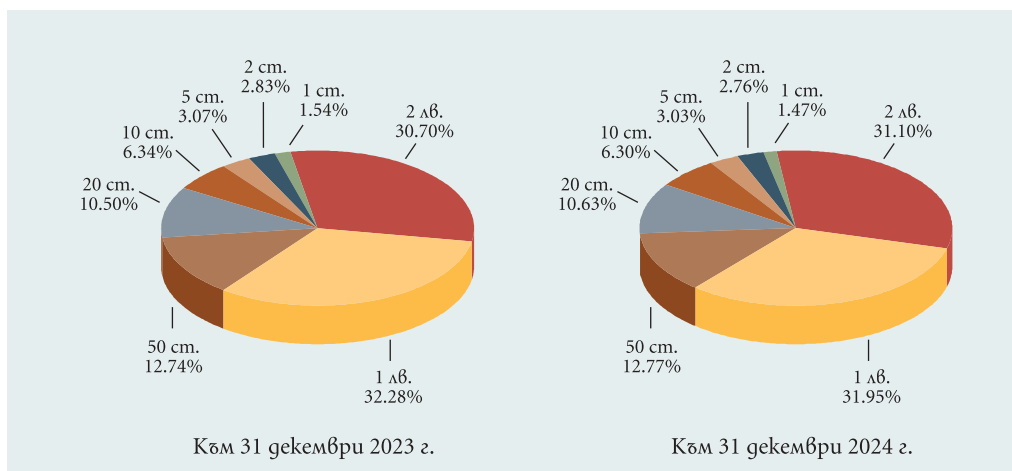
Източник: БНБ.

Общата стойност на монетите от 1 лев в обращение в края на 2024 г. е 199.5 млн. лв., което представлява най-големият дял (31.95%) в структурата по стойност на разменните монети в обращение. С най-малък дял (1.47%) е стойността на монетите от 1 стотинка.

За едногодишен период в структурата по стойност на разменните монети в обращение нараснаха дяловете на монетите от 20 и 50 стотинки и от 2 лева, съответно с 0.13, 0.03 и 0.40 процентни пункта. За същия период се наблюдава понижение на дяловете по стойност на останалите номинали в интервал от 0.04 процентни пункта при монетите от 5 стотинки до 0.33 процентни пункта при монетите от 1 лев.

Средната по стойност разменна монета в обращение в края на 2024 г. е 0.19 лв. и отбелязва повишение с 0.01 лв. спрямо края на 2023 г.

Дял на различните номинали в съвкупната стойност на разменните монети в обращение

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.
Източник: БНБ.

Неистински банкноти и разменни монети

През 2024 г. в Националния център за анализ на БНБ бяха задържани общо 1676 броя неистински български банкноти (в това число 1229 броя, циркулирали в паричното обращение). Спрямо задържаните през 2023 г. неистинските банкноти са с 316 броя по-малко. Делът на задържаните неистински банкноти спрямо общия брой банкноти, намиращи се в обращение към края на 2024 г., е 0.000274%.

В общия брой на задържаните през годината неистински български банкноти с най-голям дял са тези от 100 лева (57.82%), следвани от банкнотите от 50 и от 20 лева, съответно с дялове от 19.93% и 18.74%. Неистинските банкноти от 10, 5 и 2 лева са с дялове съответно 3.22%, 0.18% и 0.12%.

През 2024 г. са задържани 272 броя неистински разменни монети, всички циркулирали в паричното обращение. Спрямо 2023 г. задържаните през 2024 г. неистински монети са с 30 броя повече. Относителният дял на задържаните през годината неистински български разменни монети спрямо общия брой на разменните монети в обращение в края на 2024 г. също е много нисък – 0.000008%.

В изпълнение на функциите по извършването на експертна оценка за истинност на чуждестранни банкноти и монети, задържани на територията на България, през 2024 г. в БНБ бяха задържани 714 броя евро (в това число 642 броя, циркулирали в паричното обращение), 303 броя долари (в това число 201 броя, циркулирали в паричното обращение) и 33 броя банкноти от други чуждестранни валути, циркулирали в паричното обращение.

Емисионно-касова дейност на БНБ

БНБ осъществява своите емисионни и касови функции, като осигурява производството на нови банкноти и монети, извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващите в БНБ банкноти и монети и чуждестранна валута, замяна на повредени български банкноти и монети, както и по унищожаване на негодни български банкноти и монети.

През 2024 г. по договори с производители бяха доставени 21.0 млн. броя новопроизведени банкноти и 150.0 млн. броя новоотсечени разменни монети с обща номинална стойност 2110.3 млн. лв. В изпълнение на монетната си програма през 2024 г. БНБ пусна в обращение пет възпоменателни монети с определен тираж и четири златни възпоменателни монети „Св. Богородица – Златна ябълка“, с номинални стойности, съответно от 10, 20, 50 и 100 лева, които са без определен тираж⁵⁴.

Внесените през 2024 г. в БНБ български банкноти и разменни монети бяха на стойност 38 570.8 млн. лв., което е с 5111.1 млн. лв., или с 15.3% повече в сравнение с 2023 г. За същия период от БНБ бяха изтеглени български банкноти и разменни монети на обща стойност 40 183.3 млн. лв., което е с 4686.6 млн. лв., или с 13.2% повече спрямо предходната година.

Средната обращаемост на банкнотите през касите на БНБ за 2024 г. беше 2.0 пъти. Честотата на връщане при банкнотите от най-високите (50 и 100 лева) и от най-ниския номинал (5 лева) е по-малка – от 0.7 до 1.4 пъти, докато обращаемостта през касите на БНБ при банкнотите от 10 и 20 лева е съответно 4.2 и 3.5 пъти.

През 2024 г. с банкнотосортиращи машини бяха обработени 1155.2 млн. броя банкноти, а машинно обработените разменни монети бяха 89.9 млн. броя. В сравнение с 2023 г. броят на обработените банкноти е по-голям с 8.3%, а на разменни монети – с 19.2%. В структурата по номинална стойност на обработените банкноти най-висок дял имаха тези от 10, 20 и 50 лева, съответно 28.06%, 28.99% и 32.36%, а при монетите – тези от 1 и 50 стотинки и от 1 лев, съответно 22.90%, 14.11% и 24.01%.

В резултат на машинната обработка за поддържане на качеството и чистотата на наличнопаричното обращение като негодни за последваща употреба през 2024 г. бяха отделени общо 50.6 млн. броя банкноти, което е с 13.7 млн. броя по-малко от отделените през 2023 г. С най-голям дял сред всички отделени негодни банкноти бяха тези с номинал 10, 20 и 50 лева, съответно от 28.90%, 29.66% и 20.93%. Делът на негодните в общо обработените банкноти през 2024 г. е 4.38%. За едногодишен период в резултат на машинна обработка бяха отделени като негодни 2.2 млн. броя монети. С по-голям дял сред отделените негодни монети са тези от 1, 10 и от 20 стотинки, съответно от 33.20%, 14.63% и 14.57%. Делът на негодните в общо обработените разменни монети през 2024 г. е 2.47%.

През 2024 г. от бюджетни организации, физически и юридически лица БНБ е закупила налична резервна валута на обща стойност 14.6 млн. евро. За същия период Банката е продала резервна валута в размер на 646.7 млн. евро.

През 2024 г. БНБ извърши четири проверки в кредитни институции и две на доставчици на услуги за спазване на изискванията на Наредба № 18 за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение и на дадените указания по нейното прилагане. За отчетния период бяха извършени встъпителни и контролни тестове общо на 245 броя машини за сортиране и машини за самообслужване, относно прилагането на стандартите за разпознаване и годност в девет кредитни институции, четири доставчика на услуги и шест представителя на производители на машини по смисъла на Наредба № 18.

По отношение на подготовката на наличнопаричното обращение за присъединяване на България към еврозоната, през 2024 г. бяха предприети множество стъпки за обезпечаване на безпроблемното протичане на процеса по въвеждане на еврото и изтеглянето на българския лев от обращение.

⁵⁴ Информация за пуснатите в обращение нови емисии банкноти, разменни и възпоменателни монети е публикувана на интернет страницата на БНБ.

Процесът по подготовка на наличнопаричното обращение за присъединяване към еврозоната е изключително мащабен, сложен и широкообхванен. Той включва не само снабдяването с евробанкноти и евромонети, но също така и обмяната на банкноти и монети от левове в евро, както и изтеглянето от обращение и унищожаването на българските банкноти и монети. През отчетния период отговорните европейски институции одобриха дизайна на евромонетите с българска национална страна. Осигурени бяха монетните заготовки за отсичането на евромонети с българска национална страна, като сключените за целта договори се изпълняваха по план. Голяма част от заявените количества бяха произведени и доставени в „Монетен двор“ ЕАД, а друга част бяха оставени на отговорно пазене при производителите до датата на отмяна на дерогацията. Сключени бяха и договорите за производство и доставка на евромонети с българска национална страна, като фактическото производство може да започне незабавно след датата, посочена в Решение на Съвета на ЕС за приемането на еврото от Република България. Предварителните прогнози за необходимото количество евробанкноти по номинали за първоначално зареждане и за първата година от въвеждането на еврото бяха съгласувани и изпратени на ЕЦБ. Бяха изготвени и съответните споразумения между БНБ и двете национални централни банки, определени да осигурят евробанкнотите. През периода продължи работата и по проекта за приспособяване на Касова система и Националната система за мониторинг на фалшификати (НСМФ). Бяха разработени съответните бизнес процеси за внасяне на лева, за внасяне на евро и за теглене на евро след датата на въвеждане на еврото.

За осигуряването на достатъчно площ и места за съхранение на евробанкноти и евромонети, предназначени за предварителното зареждане, както и за изтеглени от обращение български банкноти и разменни монети и тяхното последващо унищожаване, бяха сключени договори за наем на площи и места за съхранение в Пловдив, Варна, и Бургас. Дейности по преустройство на площи както за съхранение на банкноти и монети в евро и лева, така и за унищожаване на българските банкноти и демонетизиране на българските разменни монети с машини с голям капацитет, бяха извършени и в Касов център – София. Бяха приети и съответните вътрешни правила за провеждане на процедура за условията и реда за извършване на продажба на скрап от изтеглените от обращение и демонетизирани български разменни монети. Също така през отчетния период бяха доставени и инсталирани голяма част от специализираното оборудване, машини и техника за касовите центрове и „Дружество за касови услуги“ АД. Това включва банкнотосортиращи системи и банкнотообработващи машини, машина за демонетизиране на монети, монетоброячни и сортиращи машини за евромонети, машини за вакуумиране на евробанкноти и други. В резултат от проведени процедури за обществени поръчки и за осигуряване на необходимите специализирани транспортни средства за транспортиране на ценности на Банката са сключени договори и са доставени 12 броя леки придружаващи автомобили, както и 6 броя бронирани товарни автомобили за превоз на ценности на БНБ. Организиран бяха множество регулярни срещи с ключови партньори в процеса по въвеждане на еврото и изтегляне на българския лев от обращение, сред които Асоциацията на банките в България, „Български пощи“ АД и доставчици на касови услуги.

За осъществяването на гореописаните процеси бяха организирани и проведени редица обществени поръчки и бяха сключени договори и рамкови споразумения, чрез които се осигурява първостепенната юридическа обезпеченост за реализация от страна на бизнес звената в Банката на необходимите

услуги, доставки и строителство, свързани с техническата подготовка за въвеждане на еврото в страната. В допълнение, в областта на информационните технологии бяха извършени дейности по развитие на комуникационната и свързната инфраструктура, необходима за функционирането на информационните системи на БНБ. През отчетния период бе доставено и поетапно се внедрява ново комуникационно оборудване. Бяха подготвени технически спецификации и възложени промени в информационните системи на БНБ във връзка с функционалности, свързани с присъединяването на Република България към еврозоната.

VI. Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

Оценка на състоянието на банковата система⁵⁵

През 2024 г. банковият сектор осъществяваше дейността си при повишена геополитическа несигурност във външната среда и при сравнително благоприятна вътрешна среда.

Нивата на лихвените проценти и силното частно потребление през отчетния период подкрепяха търсенето на кредит, а високата ликвидност в банковата система и стабилната капиталова позиция на банките стимулираха неговото предлагане. През годината бяха отчетени по-високи темпове на растеж на общите активи и на кредитите на системата в сравнение с 2023 г. С цел отразяване на потенциални средносрочни рискове, произтичащи от динамиката при кредитирането, обезпечено с жилищни имоти, БНБ въведе изисквания за показателите на обезпеченост, способност за обслужване на задълженията и матурирест за кредитите, обезпечени с жилищни недвижими имоти, в сила от 1 октомври 2024 г.

През годината продължи тенденцията към намаление както на размера на необслужваните кредити, така и на техния относителен дял (сотношението на необслужваните кредити). Собственият капитал се увеличи, а потенциалният остатъчен риск в банковите баланси, измерен посредством нетните необслужвани кредити и аванси, остана изцяло покрит от превишението на регулаторния капитал над капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери. Банковата система реализира нарастване на печалбата, като основен фактор за добрата доходност беше нетният лихвен доход, подкрепен от увеличението на брутните лихвоносни активи. В същото време през годината се наблюдаваше плавно забавяне на темпа на растеж на нетния лихвен доход и нарастване на разходите за обезценка на финансови активи.

На фона на увеличения размер на общите рискови експозиции през 2024 г. стабилното нарастване на собствения капитал поддържаше равнищата на капиталовите съотношения на банковия сектор значително над минималните регулаторни изисквания и изискванията за капиталови буфери. Предвид трайно високите темпове на кредитен растеж и запазилата се несигурност във факторите, определящи икономическата среда, нивото от 2% на антицикличния капиталов буфер, приложим за кредитни рискови експозиции в България, остана в сила през цялата 2024 г. и беше потвърдено за периода до края на първото тримесечие на 2026 г.

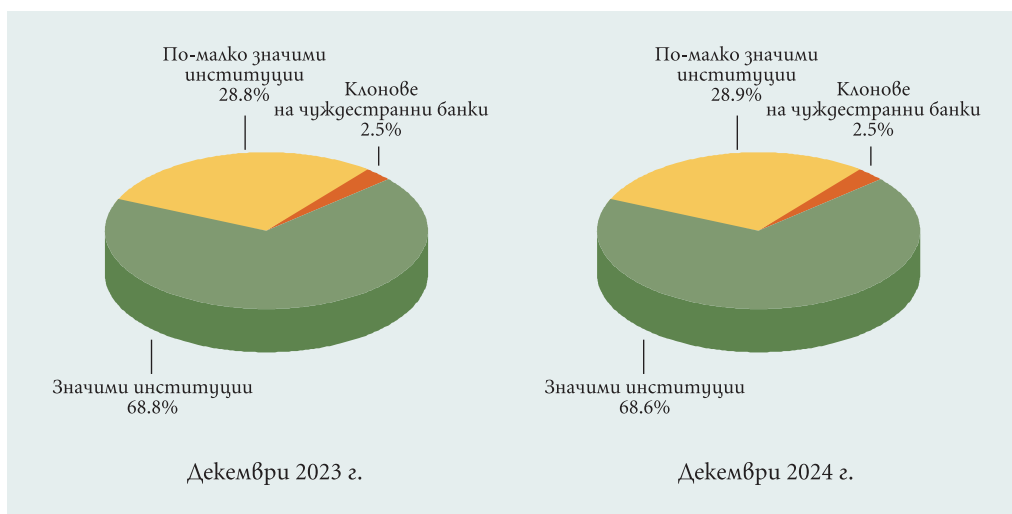
Ликвидната позиция на банковия сектор през годината се запази стабилна, като съотношенията на ликвидно покритие и на нетно стабилно финансиране се поддържаха на нива, значително надвишаващи минималните регулаторни изисквания.

През 2024 г. активите на банковата система нараснаха с 19.5 млрд. лв. (11.3%) и в края на годината възлязоха на 191.6 млрд. лв., като темпът им на растеж беше по-висок от отчетения през 2023 г. (16.7 млрд. лв., 10.7%). Увеличението на балансовите кредити и аванси през периода (с 14.1 млрд. лв., 13.7%) беше формирано главно от нарастването на кредитния портфейл. Делът на кредитите и

⁵⁵ Въз основа на данни от надзорните отчети на индивидуална база, докладвани в тримесечните отчетни форми, обобщени на 19 февруари 2025 г. за текущото и за четирите предходни тримесечия.

авансите в общите активи в края на декември 2024 г. достигна 61.2%. За годишния растеж на балансовото число допринесе и увеличението на дълговите ценни книжа (свс 7.2 млрд. лв., 27.6%), предимно при сектор „гържавно управление“, а делът им в общите активи на системата нарасна от 15.1% до 17.3% в края на периода. Под влияние на спада главно на паричните салда при централни банки (с 2.5 млрд. лв., 8.4%) делът на най-ликвидната балансова позиция „пари, парични салда при централни банки и други депозити на виждане“ в общите активи се понижи от 21.1% до 17.8% и размерът ѝ в края на декември 2024 г. възлезе на 34.0 млрд. лв.

Пазарен дял на местните и на чуждестранните банки според размера на активите и според критериите на ЕЦБ за значимост

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Активите на определените като „значими институции“ – банките, които са обект на пряк надзор от страна на ЕЦБ, в края на декември 2024 г. формираха 68.6% от активите на банковата система, а за определените като „по-малко значими институции“ (ПМЗИ) този дял възлезе на 28.9%. Клоновете на чуждестранни банки съставляваха 2.5% от балансовото число на системата.

Кредитният портфейл⁵⁶ формираше 56.0% в балансовото число на банковата система в края на декември 2024 г. (54.8% в края на декември 2023 г.). Въз основа на данните от надзорните отчети, брутният кредитен портфейл на банковата система на годишна база се увеличи с 13.2 млрд. лв. (13.5%), спрямо увеличение с 11.4 млрд. лв. (13.3%) през 2023 г., и в края на декември 2024 г. достигна 110.6 млрд. лв. Кредитите и авансите за нефинансовите предприятия в края на декември 2024 г. съставляваха 47.7% от брутния кредитен портфейл, а за домакинствата – 43.4% (при съответно 49.7% и 40.5% в края на 2023 г.). Кредитите за нефинансовите предприятия през 2024 г. се увеличиха с 4.3 млрд. лв. (9.0%), което формира 33.0% от растежа на кредитния портфейл (при 31.8% година по-рано). За същия период нарастването на кредитите за домакинствата възлезе на 8.5 млрд. лв. (21.5%) и формира 64.4% от годишното увеличение на брутния кредитен портфейл (48.5% за 2023 г.). Кредитите, обезпечени с жилищен имот, се увеличиха с 5.5 млрд. лв. (25.2%), а потребителските кредити нараснаха с 3.0 млрд. лв. (16.6%). Кредитите за другите финансови предприятия също отчетоха растеж през годината (с 543 млн. лв., 6.5%), а тези

⁵⁶ Кредитният портфейл обхваща секторите „нефинансови предприятия“, „домакинства“, „други финансови предприятия“ и „гържавно управление“.

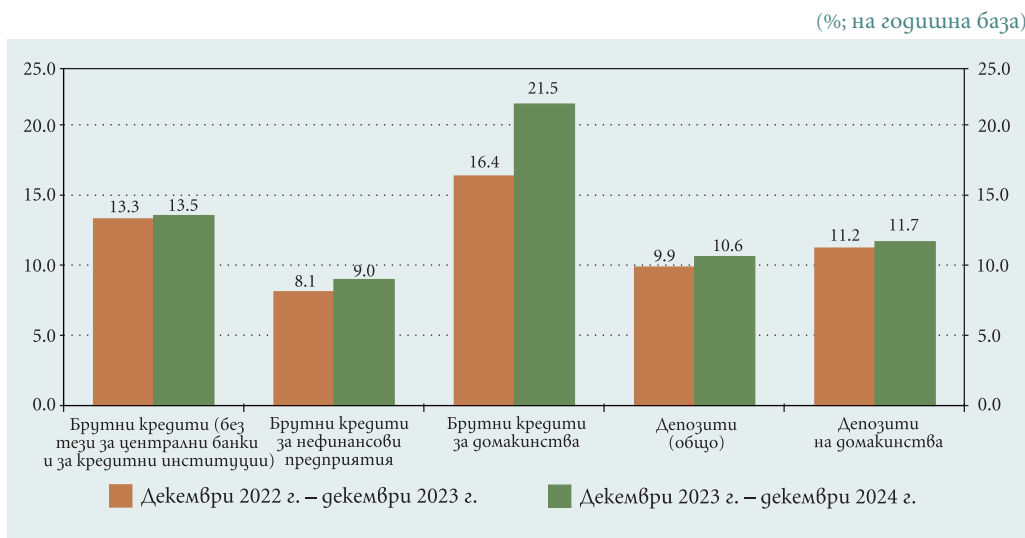
за сектор „държавно управление“ намаляха (с 197 млн. лв., 18.8%). В края на декември 2024 г. размерът на вземанията от кредитни институции достигна 10.0 млрд. лв., с 1.1 млрд. лв. (12.6%) повече спрямо края на декември 2023 г.

Делът на кредитите и авансите в левове се повиши до 70.3% в края на 2024 г., а този на деноминирани в евро намаля до 26.9% (съответно 66.7% и 29.9% в края на декември 2023 г.). Делът на вземанията в други валути се понижи до 2.7% (3.4% в края на 2023 г.). В структурата по резидентност делът на брутните кредити и аванси за местни лица нарасна до 89.7% в края на 2024 г. (от 88.4%) при съответно намаление на дела на вземанията от нерезиденти – до 10.3% (от 11.6% в края на 2023 г.).

В края на 2024 г. брутният размер на дълговите ценни книжа в банковите портфейли възлезе на 33.0 млрд. лв. (25.9 млрд. лв. в края на 2023 г.). Размерът на дълговите ценни книжа на сектор „държавно управление“ в портфейлите на банките се увеличи с 6.7 млрд. лв. (30.2%) и в края на периода съставляваше 88.0% от общия размер на книжата. През годината растеж отбелязаха и дълговите ценни книжа на сектори „кредитни институции“ и „нефинансови предприятия“, докато при „други финансови предприятия“ беше отбелязан спад. В края на 2024 г. размерът на капиталовите инструменти беше 704 млн. лв., а делът им в общите активи на банковата система остана на много ниско ниво.

Привлечените депозити в банковата система през 2024 г. се увеличиха с 15.6 млрд. лв. (10.6%) до 162.9 млрд. лв. в края на годината, като годишният им темп на растеж беше по-висок спрямо отчетения за предходната година (13.2 млрд. лв., 9.9%). Депозитите на домакинствата се увеличиха с 9.6 млрд. лв. (11.7%), а делът им в структурата на общите депозити нарасна до 56.6% (от 56.1% в края на декември 2023 г.). През периода депозитите на нефинансовите предприятия се увеличиха с 2.9 млрд. лв. (6.3%), а делът им в общата структура в края на 2024 г. възлезе на 30.2% (31.4% в края на декември 2023 г.). На годишна база увеличение се наблюдаваше и при депозитите на кредитни институции (с 3.5 млрд. лв., 33.1%), което беше по-голямо спрямо отчетеното за 2023 г. (2.7 млрд. лв., 33.7%). За същия период нараснаха и депозитите на други финансови предприятия (с 218 млн. лв., 5.3%), а тези на сектор „държавно управление“ намаляха (с 651 млн. лв., 17.2%). В края на декември 2024 г. делът на депозитите в левове възлезе на 61.2%, а на деноминирани в евро – на 33.3% (съответно 61.6% и 32.2% в края на декември 2023 г.). В края на отчетния период депозитите в други валути заемаха 5.5% (6.2% в края на декември 2023 г.). В резидентната структура депозитите от местни източници в края на декември 2024 г. представляваха 89.5%, а тези от нерезиденти – 10.5% (съответно 90.2% и 9.8% в края на декември 2023 г.).

Динамика на избрани балансови показатели

Източник: БНБ.

Брутният размер на всички необслужвани експозиции⁵⁷ в края на 2024 г. беше 3.9 млрд. лв. и спрямо края на 2023 г. намаля с 1.1% (41 млн. лв.), с по-нисък темп на понижение в сравнение с отчетения за 2023 г. (12.6%, 565 млн. лв.). Съотношението на брутните необслужвани експозиции се подобри до 2.1% в края на 2024 г., от 2.4% в края на 2023 г.

Размерът на брутните кредити и аванси в банковата система в края на декември 2024 г. възлезе на 120.6 млрд. лв., отчетен по стеснения обхват (прилаган от юни 2020 г. с Регламент на ЕС⁵⁸), като за година нарасна с 14.3 млрд. лв. (13.4%). Брутният размер на необслужваните кредити и аванси в банковата система намаля с 1.1% (40 млн. лв.) и се запази близо до отчетения в края на декември 2023 г. – 3.8 млрд. лв. Изчисленото на база стеснен обхват съотношение на необслужваните кредити в края на декември 2024 г. се подобри до 3.2% (при 3.6% година по-рано). Въз основа на широкия обхват (включващ и „парични салда при централни банки и други депозити на виждане“) общият размер на брутните кредити и аванси нарасна с 12.2 млрд. лв. (8.8%) и в края на 2024 г. възлезе на 151.8 млрд. лв. Изчисленото съотношение на необслужваните кредити на база „широк обхват“⁵⁹ намаля до 2.5% в края на 2024 г. (при 2.8% към края на декември 2023 г.).

По отношение на качеството на брутният кредитен портфейл на банковата система през 2024 г. беше отчетено намаление на размера на необслужваната му част с 40 млн. лв. (1.1%) и спад в съотношението на необслужваните кредити до 3.4% в края на декември (от 3.9% в края на 2023 г.). За това допринесе понижението през периода на дела на необслужваните кредити главно при основните сектори в кредитния портфейл на банките – нефинансовите предприятия и домакинствата, както и общото нарастване на портфейла

⁵⁷ Експозициите съгласно методологията на Европейския банков орган (ЕБО) включват брутните кредити и аванси, заедно с парични салда при централни банки и други депозити на виждане, и дълговите ценни книжа, различни от „държани за търгуване“.

⁵⁸ Промените са съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/429 на Комисията от 14 февруари 2020 година за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 за предоставянето на информация от институциите на надзорните органи. Съгласно изменението, за разлика от периода юни 2015 г. – март 2020 г., „парични салда при централни банки и други депозити на виждане“ не следва да се включват в обхвата на брутните кредити и аванси, а се докладват отделно. Считано от 28 юни 2021 г. се прилага Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/451 на Комисията от 17 декември 2020 г., който заменя Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014.

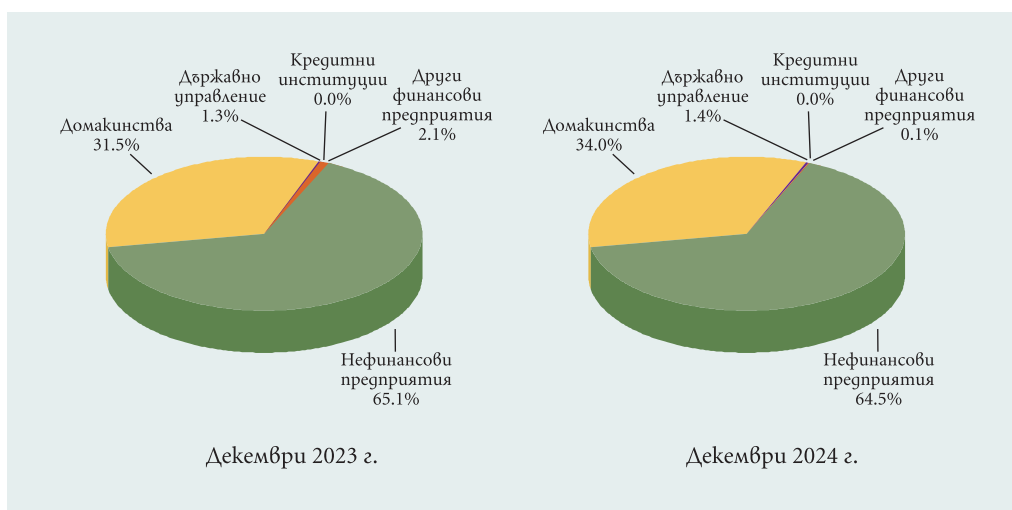
⁵⁹ Индикаторът, използван от ЕБО за дял на брутните необслужвани кредити и аванси (AQT 3.2), се базира на широка дефиниция, обхващаща всички контрагенти по кредити и аванси, включително „парични салда при централни банки“ и „други депозити на виждане“.

в годишен хоризонт (с 13.2 млрд. лв., 13.5%) до 110.6 млрд. лв. Сред предпоставките за подобряване на кредитното качество на портфейла бяха и операциите на банките по отписвания и продажби на необслужвани кредити.

Брутните необслужвани кредити на нефинансовите предприятия в края на 2024 г. съставляваха 64.5% от общите необслужвани кредити, а тези на домакинствата – 34.0%. При нефинансовите предприятия съотношението на необслужвани кредити се понижи до 4.6% (от 5.2% в края на 2023 г.) под влияние на намаление с 49 млн. лв. (1.9%) на необслужваната част и увеличение на общия размер на кредитите за сектора с 9.0%. При домакинствата съотношението на необслужваните кредити също се подобри – до 2.7% (от 3.1% в края на 2023 г.), като необслужваната част се увеличи с 82 млн. лв. (6.8%) през периода, а общият размер нарасна с 21.5%.

Покритието с обезценка на общите брутни необслужвани кредити и аванси в годишен хоризонт остана практически без промяна и в края на декември 2024 г. беше 49.4% (49.5% в края на 2023 г.).

Структура на необслужваните кредити и аванси по сектори

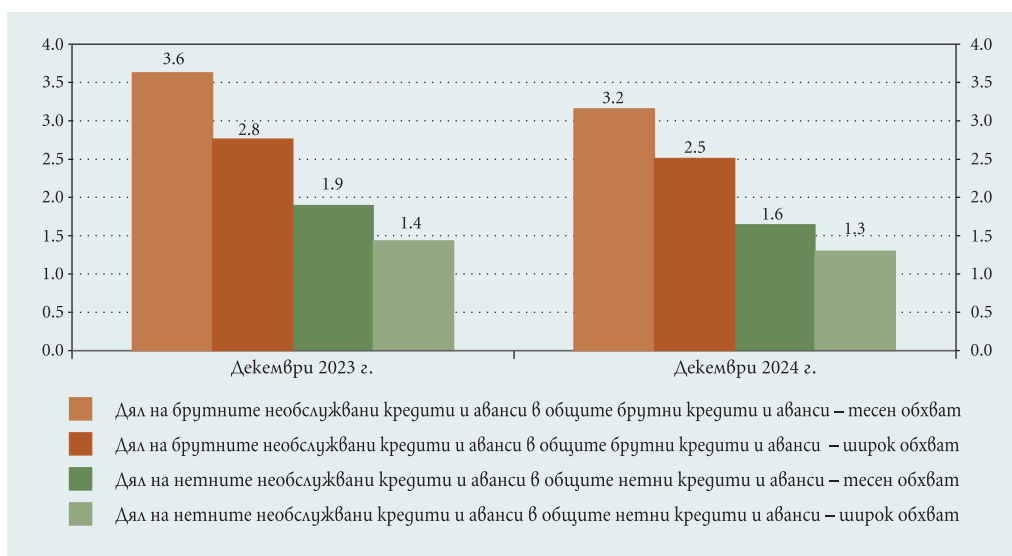
Източник: БНБ.

Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси⁶⁰ в края на декември 2024 г. възлезе на 1.9 млрд. лв. Тя представлява потенциалният остатъчен кредитен риск в баланса на банковата система, който остава изцяло покрит с превишението на капитала над капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери. Спрямо края на 2023 г. нетната стойност на необслужваните кредити и аванси в стеснения обхват намаля с 0.9% (17 млн. лв.). Съотношението на нетните необслужвани кредити и аванси в края на 2024 г. беше 1.6% (1.9% в края на 2023 г.). При широкия обхват на изчисление съотношението на нетните необслужвани кредити и аванси намаля до 1.3% в края на 2024 г. (от 1.4% в края на 2023 г.).

⁶⁰ Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси е изчислена по методиката на ЕБО, като брутният им размер е намален с натрупаната за тях обезценка. При изчисляването на дела на нетните необслужвани кредити и аванси се използва както тяхната нетна стойност, така и тази на общите кредити и аванси. В същото време показателят не отчита наличието на учредени в полза на банките обезпечения по така класифицираните кредити и аванси.

Дял на необслужваните кредити и аванси в общите кредити и аванси

(%)

Източник: БНБ.

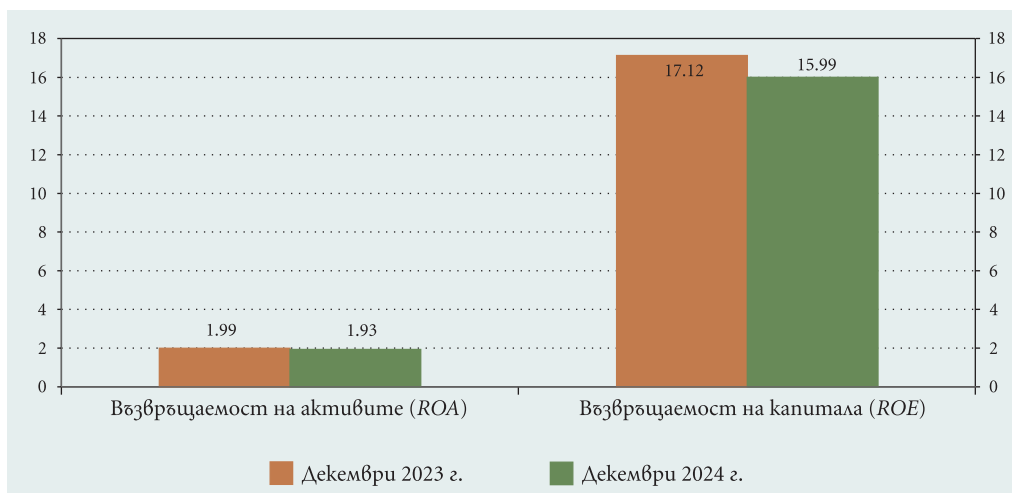
Балансовият собствен капитал на банковата система в края на 2024 г. възлезе на 23.2 млрд. лв. На годишна база размерът му нарасна с 3.1 млрд. лв. (15.7%) с приноса на увеличението размер на неразпределената печалба (с 1.3 млрд. лв., 25.0%), другите резерви (с 1.0 млрд. лв., 19.1%), отчетената печалба за 2024 г. (с 277 млн. лв., 8.1%), премийните резерви (с 297 млн. лв., 24.6%) и натрупания друг всеобхватен доход (с 215 млн. лв.).

Печалбата на банковата система в края на 2024 г. възлезе на 3.7 млрд. лв., или с 277 млн. лв. (8.1%) повече в сравнение с отчетената за 2023 г. Най-голям принос за повишения финансов резултат на банковия сектор за 2024 г. имаше нетният лихвен доход. На годишна база се повишиха и нетните доходи от финансови инструменти, както и нетният доход от такси и комисиони, докато другите нетни доходи намаляха. Разходите за обезценка нараснаха в сравнение с начислените за 2023 г., както и разходите за издръжка. Увеличиха се също и данъчните разходи, свързани с печалбата от текущи дейности.

Показателят за възвръщаемост на активите (ROA) в края на 2024 г. беше 1.93% (съответно 1.99% в края на 2023 г.), а показателят за възвръщаемост на капитала (ROE) се понижи до 15.99% (от 17.12% към 31 декември 2023 г.).

Възвръщаемост на активите и на капитала

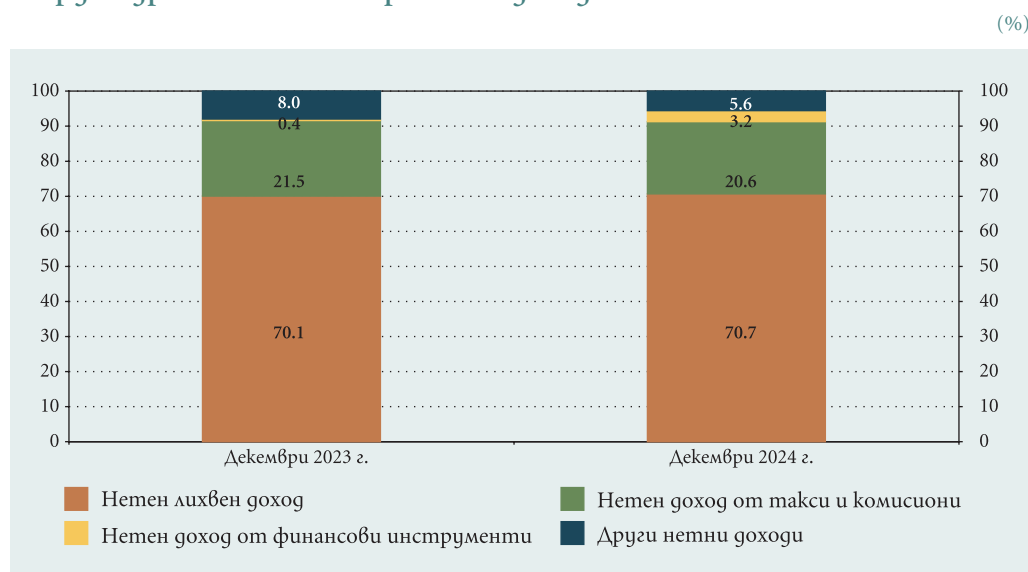
(%)

Източник: БНБ.

Общият нетен оперативен доход спрямо края на декември 2023 г. се повиши с 962 млн. лв. (13.9%) до 7.9 млрд. лв. В неговата структура делът на нетния лихвен доход достигна 70.7% (70.1% в края на 2023 г.), като размерът му нарасна със 723 млн. лв. (14.9%) до 5.6 млрд. лв. Спрямо края на 2023 г. приходите от лихви се увеличиха с 851 млн. лв. (14.5%) до 6.7 млрд. лв., под влияние на нарастването на размера на brutните лихвоносни активи⁶¹. За същия период лихвените разходи се повишиха със 128 млн. лв. (12.4%) до 1.2 млрд. лв. в края на 2024 г. Показателят нетен лихвен марж беше 3.54% (при 3.58% в края на декември 2023 г.). Възвръщаемостта на лихвоносните активи се понижи до 4.28% (от 4.34% към 31 декември 2023 г.). За същия период цената на лихвените пасиви, отчитани по амортизирана стойност (съдържащи депозитите, емитираните облигации и други финансови пасиви), нарасна – до 0.61% в края на 2024 г. (при 0.45% в края на 2023 г.).

Структура на нетния оперативен доход

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

В сравнение с 2023 г. приходите от такси и комисиони нараснаха с 206 млн. лв. (11.0%) до 2.1 млрд. лв. в края на 2024 г., а разходите за такси и комисиони – със 74 млн. лв. (19.1%) до 460 млн. лв. Нетният доход от такси и комисиони се увеличи със 132 млн. лв. (8.9%) до 1.6 млрд. лв., като в края на декември 2024 г. зае 20.6% в структурата на нетния оперативен доход (при дял 21.5% в края на 2023 г.). Спрямо края на 2023 г. нетният доход от финансови инструменти нарасна от 219 млн. лв. до 248 млн. лв. За същия период размерът на другите нетни доходи намаля със 112 млн. лв. (20.3%), в резултат на което делът им в общия нетен оперативен доход се понижи от 8.0% до 5.6%.

Съотношението за ефективност⁶² (*cost-to-income ratio*) на банковата система се подобри до 38.2% към 31 декември 2024 г. (при 39.2% година по-рано). На годишна база разходите за издръжка (административните разходи и разходите за амортизация) нараснаха с общо 283 млн. лв. (11.3%) до 2.8 млрд. лв.

⁶¹ Лихвоносните активи представляват сумата на дълговите ценни книжа и на кредитите и авансите (без тези към централни банки) по брутна стойност, към която от 30 юни 2020 г. се прибавят и нетните „други депозити на виждане“.

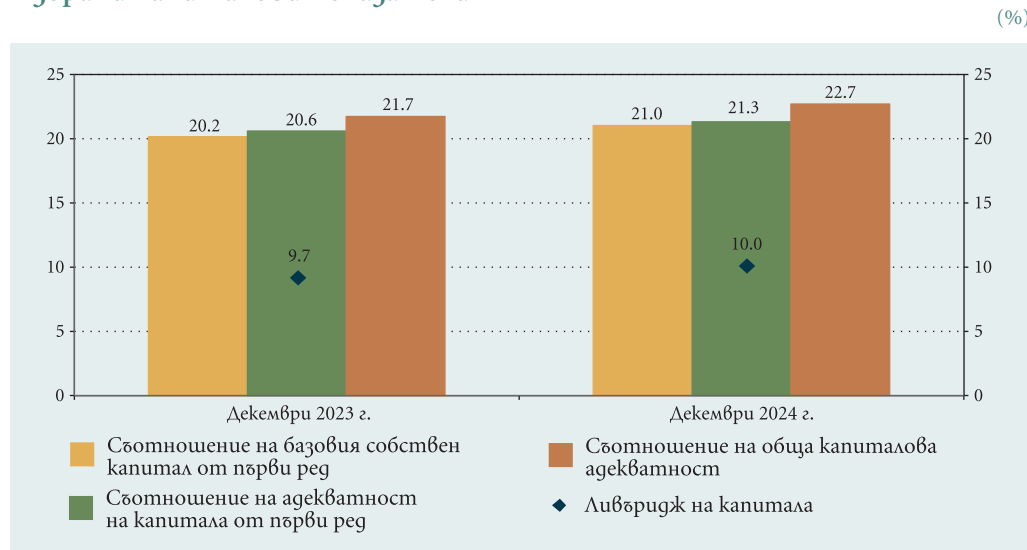
⁶² Съотношението за ефективност (*cost-to-income ratio*) се изчислява като сбор от административните разходи, разходите за амортизация и (от юни 2020 г.) разходите за фондовете за реструктуриране и схеми за гарантиране на влоговете, отнесен към нетния оперативен доход.

към края на 2024 г., а разходите на банките, отчетени в позиция „парични вноски към фондовете за реструктуриране и схеми за гарантиране на депозитите“, се увеличиха с 15 млн. лв. (7.0%) до 221 млн. лв. Съотношението на разходите за обезценка към общия нетен оперативен доход се повиши до 8.5% в края на 2024 г. (от 5.7% в края на 2023 г.). Разходите за обезценка на финансови активи, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата, възлязоха на 666 млн. лв., с 273 млн. лв. (69.7%) повече от начислените за 2023 г.

През 2024 г. капиталовата позиция на банковата система остана солидна с капиталови съотношения значително над минималните регулаторни изисквания и приложимите капиталови буфери. Спрямо 31 декември 2023 г. общият регулаторен собствен капитал на банковата система се увеличи с 2.7 млрд. лв. (14.7%) до 21.0 млрд. лв. Капиталът от първи ред достигна 19.7 млрд. лв., а базовият собствен капитал от първи ред – 19.4 млрд. лв.

Съотношенията на капиталова адекватност спрямо края на 2023 г. се повишиха. В края на 2024 г. съотношението на базовия собствен капитал от първи ред беше 21.03%, на капитала от първи ред – 21.32%, и на общата капиталова адекватност – 22.70% (при съответно 20.15%, 20.60% и 21.73% в края на 2023 г.).

Избрани капиталови показатели

Източник: БНБ.

Общият размер на рисковите експозиции се увеличи с 8.2 млрд. лв. (9.8%) и възлезе на 92.4 млрд. лв. в края на 2024 г. Определящ беше растежът на рисковото претеглените експозиции за кредитен риск, които нараснаха със 7.5 млрд. лв. (9.6%) до 85.7 млрд. лв. в края на 2024 г. През годината се увеличиха главно експозициите към „предприятия“, „на дребно“, както и тези, „обезпечени с ипотeka върху недвижими имоти“.

През 2024 г. беше възстановено по-благоприятното временно третиране на рискови тегла за експозиции към централните правителства и централните банки на държави-членки на ЕС, когато тези експозиции са деноминирани

и финансирани в местната валута на друга държава членка⁶³. Това обуслови намалението на рисково претеглените експозиции към централни правителства и централни банки, които спаднаха със 1.3 млрд. лв. (71.7%) спрямо края на 2023 г. (когато се прилагаше тегло от 25% за експозициите, които са в обхвата на възобновената от 2024 г. дерогация). В резултат на това нарастването на рисково претеглените експозиции за кредитен риск през 2024 г. беше по-ниско спрямо отчетеното за предходната година (9.0 млрд. лв., или 13.0% за 2023 г.), а делът им в структурата на общите рискови експозиции слабо намаля – от 92.9% в края на 2023 г. до 92.7% в края на 2024 г.

Спрямо края на 2023 г. се увеличиха и рисковите експозиции за операционен риск (с 573 млн. лв., 9.9%) до 6.3 млрд. лв., като делът им в общите рискови експозиции се запази на 6.9%. През годината също нараснаха и експозициите за позиционен, валутен и стоков риск (с 182 млн. лв., 89.7%) до 385 млн. лв., а делът им в общите рискови експозиции остана несъществен – 0.4% (0.2% в края на 2023 г.).

През 2024 г. всички банки спазваха капиталовите изисквания и приложимите буфери⁶⁴. Предвид трайно запазилите се високи темпове на кредитен растеж и несигурност в икономическата среда нивото на антицикличния буфер от 2.0%, в сила от 1 октомври 2023 г., беше потвърдено през периода с решения на УС на БНБ от март, юни и септември 2024 г. Общо за банковата система в края на 2024 г. превишението на капитала над регулаторния минимум по Стълб 1 възлезе на 13.6 млрд. лв. – с 2.0 млрд. лв. (17.6%) повече спрямо края на 2023 г. Капиталът, който превишава капиталовите изисквания по Стълб 1, Стълб 2 и приложимите буфери, възлезе на 4.9 млрд. лв. (3.6 млрд. лв. в края на 2023 г.) и продължи да превишава обема на нетните необслужвани експозиции, като по този начин осигурява допълнително покритие на позициите на банките, които са източник на потенциален остатъчен кредитен риск в техните баланси.

Агрегираното за банковата система съотношение на ливъридж⁶⁵ (при напълно въведено определение за капитала от първи ред) възлезе на 9.96% (при 9.69% в края на 2023 г.). През периода общата рискова експозиция (формирана от активи, задбалансови позиции, деривати, сделки за финансиране с ценни книжа и стандартни покупки и продажби с предстоящ сетълмент) нарасна с по-нисък темп от този на капитала от първи ред, на което се дължеше подобряването на съотношението. Отчетеното в края на 2024 г. съотношение показва високо капиталово покритие на общата рискова експозиция и ниска степен на задлъжнялост на банковата система. През годината всички банки в България докладваха отношение на ливъридж над минималното регулаторно изискване (3.0%).

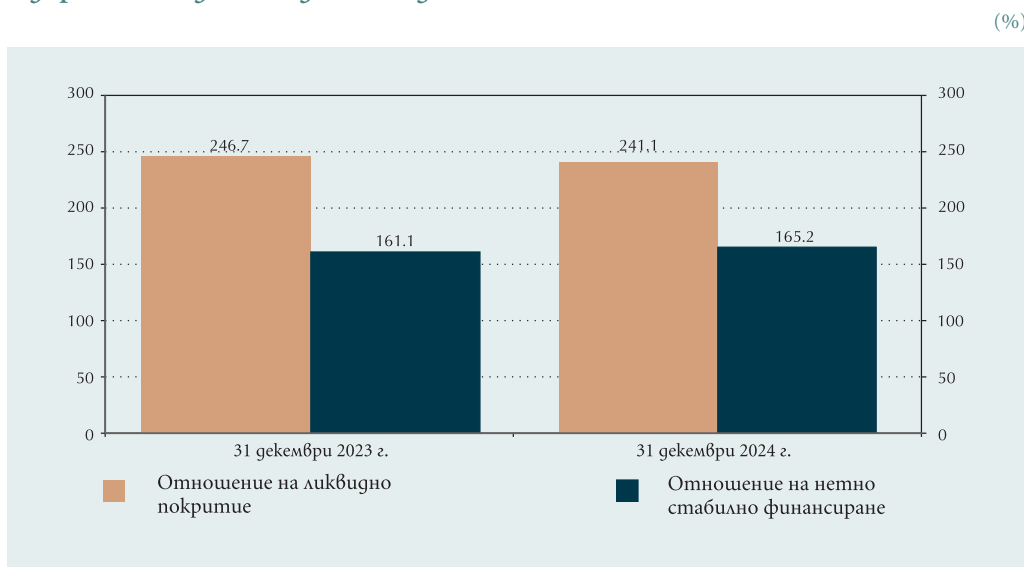
⁶³ Съгласно Регламент (ЕС) № 2024/1623 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013, изменящ член 500а, за отчетните периоди от 30.06.2024 г. до 31.12.2024 г. кредитните институции могат да прилагат 0% рисково тегло за експозиции към централните правителства и централните банки на държава-членки на ЕС, когато тези експозиции са деноминирани и финансирани в местната валута на друга държава членка. Регламентът е обнародван в „Официален вестник“ на ЕС на 19 юни 2024 г., с определени изменения, приложими от 9 юли 2024 г.

⁶⁴ Повече информация за актуалните нива на капиталовите буфери е поместена на интернет страницата на БНБ в раздел „Банков надзор“, подраздел „Капиталови буфери“: <http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCapitalBuffers/index.htm>.

⁶⁵ Регулаторното изискване за съотношение на ливъридж (при напълно въведено определение на капитала от първи ред) е съгласно Регламент (ЕС) 2019/876 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и се прилага, считано от 28 юни 2021 г. Отчетните образци са съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/451 на Комисията от 17 декември 2020 година за определяне на техническите стандарти за изпълнение за прилагането на Регламент (ЕС) № 575/2013 и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014. Нивото от 3% е дефинирано съобразно стойността в регулаторната рамка „Базел III“.

Ликвидната позиция на банковия сектор остана стабилна, като при всички кредитни институции съотношението на ликвидно покритие⁶⁶ значително надвишаваше минималното регулаторно изискване от 100%. В края на 2024 г. съотношението на ликвидно покритие на банковата система беше 241.1% (при 246.7% в края на 2023 г.). Ликвидният буфер (числителят на съотношението) спрямо края на 2023 г. нарасна с 3.9 млрд. лв. (7.3%) до 56.9 млрд. лв. В неговия състав беше отчетен спад в позицията „резерви в централна банка с възможност за изтегляне“ (с 4.3 млрд. лв., 15.9%) до 22.8 млрд. лв. Същевременно при „активи в централно правителство“ се наблюдаваше нарастване (с 5.7 млрд. лв., 29.4%) до 25.3 млрд. лв. Увеличи се също размерът на позицията „активи в централна банка“ (с 2.0 млрд. лв., 97.9%) до 4.1 млрд. лв., а този на „монети и банкноти“ намаля – със 162 млн. лв. (5.3%) до 29 млрд. лв. В резултат на динамиката през периода делът в ликвидния буфер на „резерви в централна банка с възможност за изтегляне“ в края на 2024 г. възлезе на 40.0%, този на „активи в централно правителство“ – 44.5%, а на „активи в централна банка“ – 7.2% (при съответно 51.0%, 36.9% и 3.9% в края на 2023 г.). Общият дял на трите най-високоликвидни позиции⁶⁷ в ликвидния буфер в края на 2024 г. намаля до 52.4% (при 60.7% към 31 декември 2023 г.). Нетните изходящи ликвидни потоци (знаменателят на съотношението на ликвидно покритие) в края на 2024 г. възлязоха на 23.6 млрд. лв. и спрямо края на 2023 г. се увеличиха с 2.1 млрд. лв. (9.8%).

Избрани показатели за ликвидност

Източник: БНБ.

Съотношението „кредити/депозити“⁶⁸ (*loan-to-deposit ratio, LTD*) за банковата система се повиши спрямо края на 2023 г. от 71.2% до 74.3% поради по-високия годишен темп на растеж на кредитния портфейл (13.5%) спрямо този на депозитите (8.9%).

⁶⁶ Съотношението на ликвидно покритие показва до каква степен наличните активи с високо ликвидно качество на кредитните институции покриват прогнозните нетни изходящи потоци, които биха се реализирали за период от 30 дни при ликвиден стрес.

⁶⁷ Високоликвидните позиции са: монети и банкноти, резерви на централната банка с възможност за изтегляне и активи на централна банка.

⁶⁸ Съотношението е изчислено без да се включват секторите „централни банки“ и „кредитни институции“.

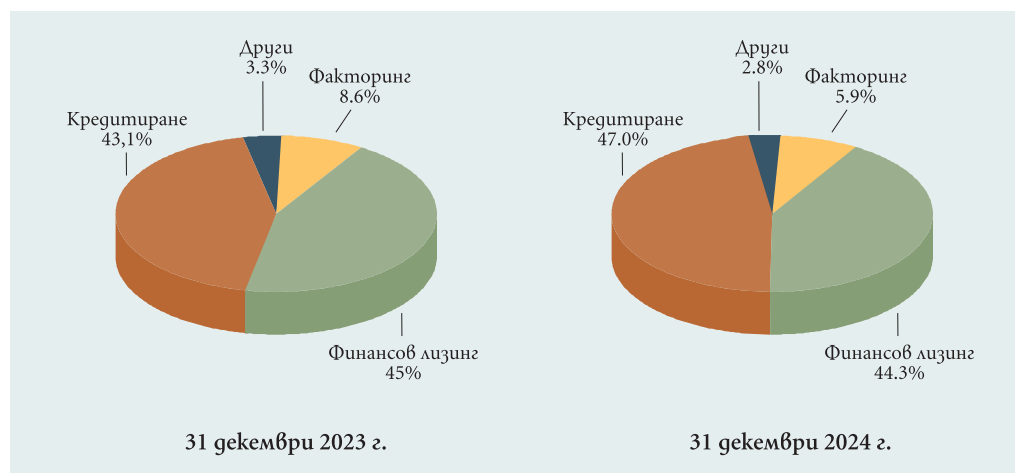
Агрегираното за банковата система съотношение на нетно стабилно финансиране – ОНСФ⁶⁹ в края на 2024 г. възлезе на 165.2% (при 161.1% в края на 2023 г.), като всички банки в България спазваха минималното регулаторно изискване⁷⁰ от 100%. „Наличното стабилно финансиране“ (числителят на ОНСФ) възлезе на 150.1 млрд. лв., а „изискваното стабилно финансиране“ (знаменателят на ОНСФ) – на 90.9 млрд. лв. (при съответно 135.5 млрд. лв. и 84.1 млрд. лв. в края на 2023 г.).

Общ преглед на дейността на финансовите институции, вписани в регистъра на БНБ по чл. 3а от ЗКИ

Към 31 декември 2024 г. броят на вписаните в регистъра на финансови институции по чл. 3а от ЗКИ бе 261, в това число 14 финансови институции от държави – членки на ЕС, които осъществяват дейност на територията на България чрез клон или директно и два фонда, учредени по реда на Закона за Българската банка за развитие.

В края на 2024 г. общата сума на активите на сектора достигна 17.2 млрд. лв. и се увеличи с 13.4 %. На годишна база размерът на активите на двайсетте най-големи небанкови финансови институции представляваше 75% от общите активи на сектора.

Разпределение на активите на финансовите институции в регистъра по чл. 3а от ЗКИ по видове дейност

Източник: БНБ.

Брутният кредитен портфейл на финансовите институции, включващ вземания по кредити и по финансов лизинг, нарасна на годишна база с 13.5% и достигна до 16.2 млрд. лв. Обслужваните кредити към 31 декември 2024 г. съставляваха 86.7% от портфейла на сектора. Необслужваните кредити и аванси отчетоха увеличение с 9.3% на годишна база и към 31 декември 2024 г.

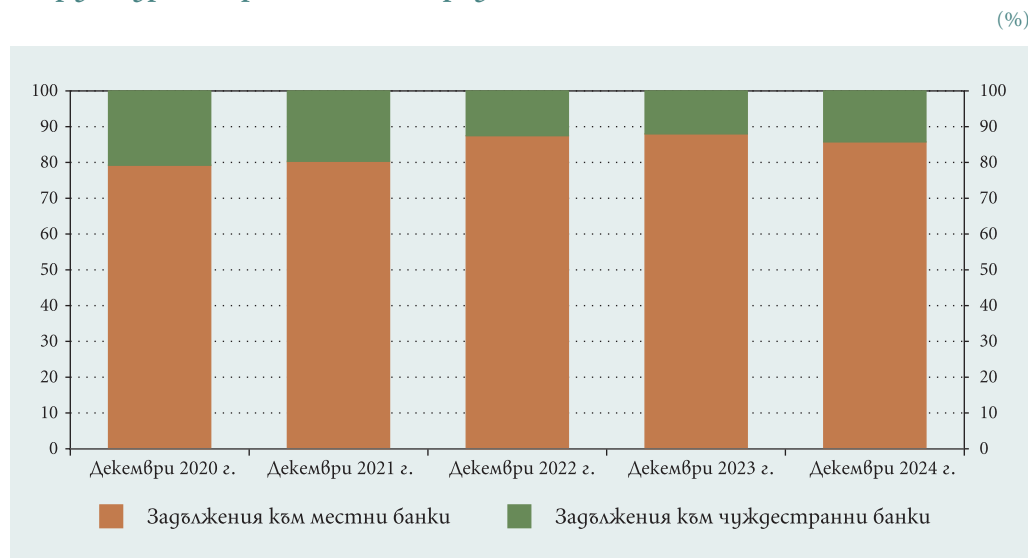
⁶⁹ Съотношението на нетно стабилно финансиране илюстрира до каква степен пасивите и елементи от собствения капитал на кредитните институции имат способността да финансират експозициите на тези институции за период от 1 година.

⁷⁰ Регулаторното изискване е въведено съгласно Регламент (ЕС) 2019/876 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и се прилага, считано от 28 юни 2021 г. Отчетните образци са съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/451 на Комисията от 17 декември 2020 година за определяне на техническите стандарти за изпълнение за прилагането на Регламент (ЕС) № 575/2013 и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014.

бяха в размер на 2.1 млрд. лв. През годината беше отбелязан растеж с 24.4% на натрупаната обезценка за кредитния портфейл.

Привлечените средства в сектора се увеличиха с 15.6% спрямо предходната година, достигайки 13.7 млрд. лв., като привлечените средства от банки бяха в размер на 9.3 млрд. лв. при 8 млрд. лв. за предходната година. През 2024 г. се запази тенденцията към повишаване на дела на привлечения ресурс от местни банки, който достигна 86% от привлечения банков ресурс.

Структура на привлечените средства от банки

Източник: БНБ.

Печалбата на двадесетте най-големи финансови институции запази висок дял (45%) във финансовия резултат на сектора, който през 2024 г. беше с печалба в размер на 463 млн. лв.

Собственият капитал на сектора достигна до 2.9 млрд. лв. и нарасна с 5.2%, на годишна база. Половината от собствения капитал на сектора е формиран от капитала на двадесетте най-големи финансови институции. В края на 2024 г. финансовият показател за възвръщаемост на активите (ROA) достигна 2.7%, а възвръщаемостта на капитала (ROE) е 16%.

Дейност на банковия надзор

През отчетния период, извършвайки дейността си в условията на тясно сътрудничество с Единния надзорен механизъм (ЕНМ), служителите на БНБ продължиха да обменят и споделят експертиза по отношение на предизвикателствата, които националните компетентни органи очакват при прилагането на европейските регулаторни актове⁷¹, свързани с въвеждането на последните изменения в т.нар. Базелски стандарти за банков надзор.

⁷¹ Директива (ЕС) 2024/1619 на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трети държави и рисковете с екологичен, социален и управленски характер, както и на Регламент (ЕС) 2024/1623 на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитния риск, риска от корекция на кредитната оценка, операционния риск, пазарния риск и за долната граница на капиталовото изискване.

Дистанционен надзор

Дейност по надзорен преглед и оценка и текущо наблюдение на рисковия профил на кредитните институции

През 2024 г. продължи да се извършва текущо наблюдение на финансовото състояние на кредитните институции и холдинговите дружества и оценка на рисковия им профил, като в рамките на постоянния надзорен диалог с банките се осигури допълнителна информация и по-добро разбиране на отчетените изменения в докладваните надзорни данни. Изготвяни бяха аналитични доклади за финансовото състояние на банките на тримесечна база и за чуждестранните клонове на годишна база, които съдържат заключения и изводи от наблюдението на институциите за съответния период.

В изпълнение на годишната надзорна програма се проведеха срещи с членовете на надзорните и управителните съвети на банките, както и с представители от звената за управление на риска и вътрешния контрол в кредитните институции. Осъществиха се и планираните срещи с външните одиторски дружества, извършващи одит на годишните финансови отчети на банките и клоновете на трети страни.

При прилагане на критериите на ЕБО се направи годишен преглед и оценка на докладите от вътрешния анализ на адекватността на капитала и на ликвидността на банките за 2023 г. и установените слабости със съответните препоръки за подобрене на процесите бяха изпратени в писмен вид до ръководствата на институциите. Плановите за финансиране, обхващащи периода 2024–2026 г., бяха обект на годишен преглед. Извърши се преглед и оценка на актуализираните версии на Плановите за възстановяване на по-малко значимите институции, както и изпълнението на отправени от БНБ препоръки за повишаване на тяхната надеждност. Продължи проследяването на заложените цели в стратегиите и оперативните планове на банките за намаляване на необслужваните кредити.

През периода бяха приети от УС на БНБ решенията за определяне на допълнителни капиталови изисквания и препоръки за допълнителен собствен капитал на по-малко значимите институции, въз основа на извършения надзорен преглед и оценка с референтна дата 31 декември 2022 г. Изготвените доклади и оценки от ПНПО бяха съобразени с „ПНПО Методология за по-малко значимите институции на ЕНМ“, версия 2023 г.

Дейност по изготвяне на становища и проследяване на надзорни мерки

През годината се проведе надзорен диалог с кредитните институции във връзка с капиталовите планове и намеренията им за изплащане на дивиденди. Бяха изготвени оценки относно способността на банките да изпълняват капиталовите изисквания в тригодишен период и въз основа на заключенията от анализа не се възрази срещу планираното изплащане на дивиденди. Изготвени бяха становища за включване на междинната печалба в капитала на банките, за оценка на пригодността на членове на ръководния орган и на лица, заемащи ключови позиции, както и за одобрение на извършени промени в устава при някои банки. Проследяваха се предприетите коригиращи действия от банките за изпълнение на надзорни мерки и препоръки от извършени надзорни инспекции.

Тясно сътрудничество в рамките на Единния надзорен механизъм

През 2024 г., в контекста на утвърденото тясно сътрудничество, представителите на БНБ продължиха да участват в дейността на съвместните надзорни екипи (СНЕ) към ЕЦБ за осъществяване на пряк надзор над

значимите институции в България. Бяха изготвени доклади от ПНПО на институциите с референтна дата 31 декември 2023 г., отразяващи рисковия профил и финансовото им състояние, бяха направени предложения за размер на допълнителни капиталови изисквания и бяха потвърдени препоръките за допълнителен собствен капитал, които тези банки да поддържат от началото на 2025 г. Проведоха се надзорни колегии, на които се обсъдиха проектите на съвместни решения за капитала и ликвидността към 31 декември 2023 г., както и срещи на надзорните колегии за обсъждане на Планове за възстановяване на европейските банкови групи, част от които са четирите значими институции. Изготвени бяха становища за предварително съгласуване на избора на външни одитори и анализи по отношение на изнасянето на дейности от банките. Участието в съвместните надзорни екипи включваше и комуникация във връзка с процедури за оценка на пригодност на членове на УС, НС и лица, заемащи ключови позиции. Проведоха се процедури за оценка на капиталовите проекции във връзка с изразените намерения от кредитните институции за разпределяне на дивиденди, както и за включване на междинната печалба в капитала на банките. През 2024 г. се състояха работни срещи в България с представители на съвместните надзорни екипи на три от значимите институции под директния надзор на ЕЦБ (Банка ДСК, Уни-Кредит Булбанк, Юробанк България). На регулярни срещи с ръководствата на значимите институции (на месечна и тримесечна база) бяха дискутирани финансовите резултати, рисковият профил, рамката за поемане и контрол на риска в банките и др.

В рамките на годината продължи взаимодействието с надзорните органи на Германия във връзка със съвместните решения за капитал и ликвидност и плановете за възстановяване на банките субсидиари.

Провеждаха се редовни срещи на всеки три седмици между представители на БНБ и звеното на ЕЦБ, отговорно за наблюдението върху по-малко значимите институции в България (*Country Desk Bulgaria*).

Работни формати по линия на ЕНМ към ЕЦБ

Сред темите, обсъждани в рамките на работната група на ниво ЕНМ по капиталова адекватност (*Capital Adequacy Expert Group*), бяха припокриването на елементи от процесите на оценка на вътрешния анализ на адекватността на капитала (БААК) и контрола на рисковете за капитала, предоставянето на платформа на съвместните надзорни екипи за капиталови прогнози, интегриране на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения към мониторинга на капиталовата адекватност и анализиране на добрите практики за разпределение на капитала в рамките на банкова група.

В рамките на Експертната група за бизнес модел и доходност (*Business Model and Profitability Expert Group*) бяха обсъждани теми и проекти, свързани с промени в ПНПО методологията, с инструменти за анализ на бизнес модел и доходност, с оценка на дигитализацията, с анализа на банки със слабости в бизнес модела, както и хоризонтален анализ на корпоративното инвестиционно банкиране в ЕНМ.

През периода беше проведено ежегодното упражнение за значимост (*Significance Exercise*) на ЕЦБ за проследяване на съответствието на критериите от страна на банките за класифицирането им като значими или по-малко значими. Беше разработен и приет наръчник за оценка на значимостта на банките.

Инспекции на място

През отчетния период бяха завършени надзорни проверки в четири банки, една от които подлежаща на директен надзор от страна на ЕЦБ (по линия на установения режим на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ), а за останалите три БНБ е пряко отговорен национален компетентен орган. Обхватът и интензитетът на инспекцията по линия на ЕЦБ, извършена от екип на БНБ, бяха съгласувани чрез централизиран процес въз основа на заявка от страна на съответния съвместен надзорен екип на ЕЦБ (*Joint Supervisory Team, JST*) и проведени тристранни консултации с *JST* и ЕЦБ.

Надзорните инспекции, извършени през отчетния период в три по-малко значими институции, обект на прекия надзор, осъществяван от страна на БНБ, засягаха аспекти, свързани с кредитния риск и риска от кредитни концентрации. Обхватът включваше и проверка на качеството на отчетността за регулаторни цели при отчитането на съответните рискове. Надзорните оценки бяха формирани на базата на прегледаната документация и информация в информационните системи, включително вътрешни политики, кредитни досиета/регистри, установени бизнес практики. Резултатите от проверките послужиха за отправяне на препоръки за подобряване на бизнес процеси, вътрешни правила и процедури, вътрешни контролни механизми и др., имащи отношение към кредитния риск.

През периода приключи една инспекция от предходната година и започнаха четири нови проверки в по-малко значими банки, съгласно годишния план за 2024 г. Фокусът на проверките е върху кредитния риск във връзка с мониторинга, оценката и класификацията на риска по кредитни експозиции на нефинансови предприятия. Включени са и проверки на надзорната отчетност, свързани с коректното отчитане на експозициите, които са в обхвата на инспекциите.

Като част от процеса по тясно сътрудничество между БНБ и ЕЦБ, продължи участието на членове на надзорни екипи в специализирани работни групи към ЕЦБ във връзка с изпълнението и развитието на работни процеси и задачи в различни направления, имащи отношение към оценка на вътрешни модели, инспекции на място, планиране и координация на надзорни инспекции, както и дейности по анализиране на доразвиването на модули и функционалности на единната информационна система за управление на надзорните бизнес процеси в рамките на ЕНМ (*IMAS*), свързани с провеждане на надзорни инспекции, дейности по ПНПО, издаване на лицензи, одобрения, надзорни санкции

Макропруденциален надзор

БНБ осъществява надзор върху дейността на кредитните институции и банковата система въз основа на непрекъснато наблюдение, идентифициране и оценка на системните рискове, с което упражнява своя макропруденциален мандат. Анализират се вътрешноприсъщите за банковата система рискове и състоянието и тенденциите на икономическата среда, в която се осъществява дейността на банките. Анализът на рисковия профил на банковата система обхваща развитието на основните бизнес линии и ключовите рискове – качество на активите, равнище на доходност, капиталова адекватност и ликвидност. Извършва се оценка на цикличните и структурните измерения на системния риск, които са база за въведените макропруденциални инструменти. Чрез ежемесечни прессъобщения се оповестява актуална информация за тенденциите в банковата система. Основните аналитични изводи са включени в тримесечната публикация на БНБ „Банките в България“. За

макропруденциалното наблюдение беше получена допълнителна информация посредством проведената ежегодна анкета с банките „Аспекти на банковата дейност 2024 г.“, чиято основна цел е да предостави ориентирана в бъдещето оценка за еволюцията на качеството в кредитните портфейли и степенята на провизираност.

През май 2024 г. беше изготвен и публикуван „Преглед на въведените от БНБ макропруденциални мерки във връзка с рисковете пред банковата система“. Аналитичният материал посочва, че в резултат на надзорната политика на БНБ за системното изграждане и съхраняване на буфери в банковата система е създадена устойчивост по линия на ликвидност, капитал, ефективност и качество на кредитите. Същевременно е налице изразен кредитен растеж преди всичко в сегмента на кредитите, обезпечени с жилищни недвижими имоти. В тази връзка УС на БНБ разпорежи на банките и клоновете, извършващи дейност в страната, прилагането на минимален набор от показатели за наблюдение на кредитните стандарти при отпускане и преговаряне на кредити, обезпечени с жилищни недвижими имоти. С решението бяха утвърдени определенията и начинът на изчисляване и беше въведена тримесечна отчетност за тези показатели на индивидуална и на консолидирана основа.

През септември 2024 г. УС на БНБ прие изисквания за показателите за кредитни стандарти при отпускане и при преговаряне на кредити, обезпечени с жилищни недвижими имоти (ЖНИ), както следва:

1. Съотношението между размера на кредита и стойността на обезпечението при отпускане (*LTV-O*) следва да е в размер не по-висок от 85%;
2. Съотношението между размера на текущите плащания във връзка с обслужването на дълга и месечния доход на кредитополучателя при отпускане (*DSTI-O*) следва да е в размер не по-висок от 50%;
3. Максималният срок по договора за кредит (матуритет) следва да не е по-дълъг от 30 години.

Изискванията, които влязоха в сила от 1 октомври 2024 г., обхващат сектор „Домакинства“ и следва да се прилагат спрямо кредитите, обезпечени с жилищни недвижими имоти, намиращи се на територията на Република България, и да се спазват както на индивидуална, така и на консолидирана основа. Допустимо е одобряване или преговаряне на кредити с параметри, които се отклоняват от въведените изисквания, като общият одобрен или преговорен размер на такива кредити през текущото тримесечие не може да е по-висок от 5% от общата брутна стойност на новоотпуснатите или преговорените кредити през предходното тримесечие. С цел проследяване на допустимите отклонения се въведе допълнителна отчетност.

Решението на УС на БНБ представлява последващ етап от формализирания процес на оценка на рисковете при кредитирането, обезпечено с ЖНИ, включващ разработване на количествена методология за оценка на риска (карта на риска), регулярен механизъм за наблюдение и отчетност. С въведените изисквания се цели превантивно подсибяване на устойчивостта на банковата система в контекста на засилващите се тенденции към проявление на цикличните рискове в средносрочен план. Изискванията подкрепят поддържането на стабилността на банковата система, като допълват приложените до момента от БНБ капиталови буфери, като последните са едни от най-високите в Европа. Те нямат възпиращ кредитната дейност характер, а следват надзорния подход на БНБ за висока консервативност и общата практика на макропруденциални мерки, приложена в страните от ЕС.

Като част от редовните решения за макропруденциалната политика, БНБ извършва преглед на тримесечна база на антицикличния капиталов буфер – макропруденциален инструмент, който се прилага с цел осигуряване на способността на банковата система да посрещне неблагоприятните ефекти от цикличните проявления на бизнес и финансовия цикъл. Предвид трайно запазилите се високи темпове на кредитен растеж и несигурност в икономическата среда, в процеса на редовната тримесечна оценка нивото на буфера от 2.0% беше потвърдено за периода до края на 2025 г. (с решения на УС на БНБ от март, юни и септември 2024 г.) и първото тримесечие на 2026 г. (с решение на УС на БНБ от декември 2024 г.). С тези решения се постига укрепване на устойчивостта на банковата система при натиск върху доходността и капиталовата позиция, предизвикан от потенциално нарастване на необслужваните кредити и обезценките.

По отношение на рисковете със структурен характер, при направения през 2024 г. от УС на БНБ ежегоден преглед на буфера за други системно значими институции (ДСЗИ), като такива бяха идентифицирани шест институции, за които нивата на буфера през 2025 г. бяха определени в интервала от 0.5% до 1.0%.

С оглед на спазването на „Препоръката на Европейския съвет за системен риск (ЕССР) от 15 декември 2015 година относно оценката на трансграничните ефекти и доброволната реципрочност за мерките на макропруденциалната политика“ (ЕССР/2015/2) и нейните последващи изменения БНБ извършва периодичен преглед на актуални данни на съответните експозиции с цел преценка на тяхната същественост спрямо оповестените прагове и на необходимостта от въвеждане на съответната макропруденциална мярка, в случай че са налице условията за доброволна реципрочност според изискванията на препоръката. В тази връзка, през май 2024 г. УС на БНБ реши да информира ЕССР, че не е необходимо да въвежда доброволна реципрочност за макропруденциалните мерки на Белгия, Германия, Норвегия, Швеция, Португалия и Дания, въз основа на направен преглед на актуалните данни, който показва несъществен размер на конкретните експозиции, посочени в Препоръка ЕССР/2023/13⁷², с която бе допълнена и изменена Препоръка ЕССР/2015/2.

Специфични надзорни дейности

В изпълнение на функциите за контрол по спазването на изискванията на Закона за мерките срещу изпиране на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансиране на тероризма (ЗМФТ) от банките, през 2024 г. БНБ завърши 3 надзорни проверки в банки, в това число на една значима и две по-малко значими кредитни институции. Фокусът на проверките беше рисков базиран и включваше: преглед за спазване на изискванията за комплексна проверка спрямо клиенти, свързани с високорискови събития, определени от Националната оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма, и вътрешната организация и контрол в областта на превенцията срещу изпирането на пари/финансирането на тероризма.

През годината бяха изпълнени и две хоризонтални проверки, обхващащи общо 4 значими и 5 по-малко значими кредитни институции, определени на база рисков базиран подход. Едната от проверките включваше създадената организация при встъпване и поддържане на отношения с клиенти – организации с нестопанска цел (ОНЦ), при спазване разпоредбите на ЗМИП и ЗМФТ, съгласно Националната оценка на риска, Секторната оценка на риска

⁷² Препоръка на Европейския съвет за системен риск от 8 декември 2023 година за изменение на Препоръка ЕССР/2015/2 относно оценката на трансграничните ефекти и доброволната реципрочност за мерките на макропруденциалната политика (ЕССР/2023/13).

от ФТ при ОНЦ и Насоки EBA/GL/2023/03. Втората хоризонтална проверка включваше преглед и оценка на създадената организация при установяване на кореспондентски отношения с кредитна институция – респондент от друга държава.

Допълнително беше извършен анализ на прилаганите от всички 23 банки системи за наблюдение на операции.

Извършена беше методологическа работа във връзка с изготвянето на насоки, указания/циркулярни писма към банките – издадени са насоки за дистанционно установяване на делови взаимоотношения с клиенти на банки и за отстраняване на риска и финансовото приобщаване (*de-risking & financial inclusion*).

Представители на БНБ взеха участие в пет междуведомствени работни групи на национално ниво, свързани със законодателни актове и с функционирането на национален механизъм за определяне на политиките за координация в сферата на мерките за превенция на ИП/ФТ.

През 2024 г. регулярно се изпълняваха и предвидените дейности по Плана за действие към Националната стратегия за противодействие на ИП/ФТ в Република България в периода 2023–2027 г., приета с Решение № 586 на Министерски съвет от 31 август 2023 г. БНБ взе участие в пленарните заседания на Комитета от експерти за оценка на мерките срещу изпирането на пари (Moneyval) през 2024 г. Предоставени бяха уточнения по допълнителни въпроси от докладчици по първия доклад за напредъка на България, приет от Комитета, през май 2024 г., като България постигна повишение на оценката по препоръки на Групата за финансови действия срещу ИП/ФТ (FATF).

През годината бяха проведени и виртуални срещи с представители на всички банки и Асоциация на банките в България, на които бяха дискутирани въпроси и добри практики при превенцията от изпиране на пари и финансиране на тероризъм.

Във връзка с контролните правомощия на БНБ по Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители (ЗКНИП) и прилагането на съответните Насоки на ЕБО, попадащи в обхвата му, през 2024 г. бяха проверени: две значими и една по-малко значима кредитна институция; две финансови институции, регистрирани по чл. 3а от ЗКИ, и четири кредитни посредника. При две от проверените кредитни институции се установиха подобрения, свързани с прилаганите правила и процедури за оценка на кредитоспособността на потребителите. На една от банките бяха дадени насоки за подобрения на процедурите за оценка на кредитоспособността. Проверките по темата за възнагражденията, получавани от служителите във всички кредитни институции, показаха, че са съобразени с изискванията на закона. По отношение на изискванията за обучения на служителите на кредиторите бяха установени несъществени несъответствия.

При проверените финансови институции бяха констатирани съществени пропуски в прилагането на изискванията на нормативната база, свързани с оценката на кредитоспособността на потребителите. В изпълнение на дадените от БНБ насоки, проверените финансови институции поеха ангажимент да приведат дейността си в съответствие със законовите изисквания. През периода на едно от дружествата, в резултат на извършена предходна проверка и съставен акт за установяване на административно нарушение, беше издадено наказателно постановление.

В резултат на промяна в Наредба № 19 на БНБ за кредитните посредници бяха разширени изискванията за докладване на регулярна отчетна информация към БНБ. Анализът на получената отчетна информация показва, че кредитните посредници имат увеличаващ се принос към ипотечния пазар, като

нараства броят на потребителите, възползващи се от техните услуги. Резултатът от извършените проверки на кредитните посредници показва, че те се стремят да прилагат стриктно законовите изисквания относно обученията и възнагражденията на своите служители.

За стриктното прилагане на разпоредбите на Закона за гарантиране на влоговете в банките (ЗГВБ) през 2024 г. бяха извършени целеви проверки в три по-малко значими кредитни институции, с оглед правилното определяне на размера на гарантираните влогове. В проверените кредитни институции се установиха несъществени пропуски, при определяне размера на влогата база. Фондът за гарантиране на влоговете в банките беше уведомен за установените пропуски и за преценка на последващи действия за корекции от страна на банките.

По отношение на постъпилите през периода жалби, въпроси и запитвания от клиенти на финансови институции бяха извършени съответни проверки, за което лицата бяха уведомени.

През 2024 г. се запази тенденцията на засилен интерес от юридически лица за вписване в регистъра по чл. 3а от ЗКИ. В края на отчетния период общият брой на регистрираните по чл. 3а от ЗКИ финансови институции достигна 261, в това число 14 финансови институции от държави – членки на ЕС, които осъществяват дейност на територията на Република България чрез клон или директно и 2 фонда, учредени по реда на Закона за Българската банка за развитие. Заличена бе регистрацията на една финансова институция и беше издадена една заповед за отказ от вписване в регистъра по чл. 3а от ЗКИ. Бяха разгледани по компетентност постъпили сигнали от държавни институции и от граждани относно извършване на дейност като финансова институция от дружества без регистрацията по чл. 3а от ЗКИ.

Продължи обработката на регулярната отчетна информация от финансовите институции. Анализът на информацията осигури изпълнението на изискванията по Наредба № 26 на БНБ за съществена дейност и поддържане на собствен капитал. При текущия преглед на отчетната информация са установени дружества, осъществяващи дейност като финансови институции без регистрацията по чл. 3а от ЗКИ, като на едно от тях беше съставен акт за административно нарушение, приет без обжалване от нарушителя.

Дейност по надзорно информационно обслужване и ИТ одит

Създадената и разгърната надзорна дейност по отношение на риска, свързан с информационните и комуникационните технологии /ИКТ/, включва проверки за прилагането на стандартите, политиките и процедурите за сигурността и надеждността на използваните технологии. Във връзка с това се извършват инспекции на място в по-малко значимите кредитни институции, съобразно с компетенциите на БНБ, и според стандартите и ръководствата на Европейския банков орган /ЕБО/, Европейската централна банка /ЕЦБ/ и международните стандарти по отношение на ИТ одита. През 2024 г. бяха планирани и изпълнени проверки на място за определяне нивото на ИТ риска, включващи в обхвата си множество области. Звеното за ИТ одит извърши проверки за нивата на ИТ риска в три банки. Всички препоръки, направени в надзорните доклади от извършени проверки със срокове през отчетния период, бяха проследени и изпълнени от поднадзорните институции.

Изпълняват се и проверки за ИТ и киберрискове в значими кредитни институции по искане на ЕЦБ, в рамките на тясното сътрудничество между БНБ и ЕЦБ, като през изминалата година беше изпълнена основната дейност по една такава проверка – за оценка на управлението на киберсигурността.

Пруденциалният мандат на БНБ по отношение на кредитните институции в областта на киберустойчивостта изисква и координация в банковия сектор при възникване на киберинциденти, както и взаимодействие с Националния екип за реагиране при инциденти с компютърна сигурност. За 2024 г. бе докладван един съществен инцидент от банка, който беше класифициран като операционен, въпреки че при възникването му бе разглеждан като киберинцидент. През изтеклия период екипите в БНБ координираха провеждането на паневропейски Cyber Resilience Stress Test с участие на една от значимите банки.

Във връзка с планирани мащабни технологични операции с потенциално висок риск в поднадзорните институции, които са участвали в сливания, се проследи безпроблемното изпълнение на тези операции в координация с технологичните и мениджърските екипи в банките.

За изпълнение на текущия надзор и наблюдение на поднадзорните институции са необходими огромно количество данни, събрани, проверявани и обработвани автоматизирано от специализирана информационна система на БНБ. Беше предоставена възможност на всички поднадзорни институции да тестват подаване на надзорни отчети в евро за осигуряване на надзорната отчетност след приемане на България в еврозоната. За прилагане на изменения на регулаторните изисквания за отчетност⁷³ бяха направени анализи на измененията в надзорните информационни продукти и необходимите промени в информационната система.

Текущо бяха актуализирани и въведени нови надзорни информационни продукти за осигуряване на нормалното функциониране на надзорните процеси. Беше осигурено навременно изпълнение на ангажиментите за докладване към Европейската централна банка и Европейския банков орган.

С влизането в сила на Регламент (ЕС) 2022/2554 /DORA/ към ангажиментите на БНБ се добавиха и тези на компетентен орган. Изискванията на Регламента допълнително ще повишат устойчивостта на ИТ системите и процесите в кредитните институции и ще унифицират изискванията в целия финансов сектор. Експерти на БНБ допринесоха за подготовката на измененията, свързани в основното и второстепенно законодателство във връзка с Регламент (ЕС) 2022/2554 /DORA/ и Директива (ЕС) 2022/2555 относно мерки за високо общо ниво на киберсигурност (Директива МИС 2).

Дейност по изменение на съществуващата регулаторна рамка

В сферата на европейската регулаторна рамка продължи работата по линия на постоянните комитети и работни групи към Европейския банков орган (ЕБО) и Европейската централна банка (ЕЦБ), където експерти на БНБ участваха на различни нива при обсъждането и изработването на общите политики и стандарти за надзор, както и в обмена, оценката и сближаването на националните практики по въвеждане и прилагане на пруденциалната и надзорната рамка на ЕС. Във връзка с работната програма на Съвета на надзорниците на ЕБО бяха изготвени становища за подкрепа и положително гласуване по 112 писмени процедури за приемане на проекти на регулаторни актове – насоки, препоръки, регулаторни стандарти и др., засягащи широк кръг от теми в областта на пруденциалния надзор над кредитните институции.

С участието си в работните структури на ЕБО и ЕЦБ представителите на БНБ оказаха своя принос в разработването и въвеждането в ЕС на ревирираната регулаторна и отчетна рамка за капиталовите изисквания, като експерти на БНБ се включиха активно с експертизата си в работата на ЕБО,

⁷³ Порождени от изменения в регулаторната рамка (*EBA Reporting Framework*) – версия 4.0.

свързана с новия метод за изчисляване на капиталовите изисквания за операционен риск, както и в дейността на ЕЦБ по актуализиране на директно приложимата европейска рамка за отчетност, свързана с ликвидността.

Експерти от БНБ участваха в редовни дискусии в работни групи на Европейския съвет, Европейската комисия, ЕБО и ЕЦБ при изготвяне на нови регулаторни изисквания и промени на действащи технически стандарти, насоки, решения, препоръки и инструкции. Бяха предприети стъпки от страна на БНБ за привеждане на решенията на съответните европейски органи в действащата регулаторна рамка спрямо поднадзорните лица в България.

През изминалата година експертите на БНБ участваха в съгласуването на българските езикови версии на измененията в Директива (ЕС) 2024/1619 на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трети държави и рисковете с екологичен, социален и управленски характер, както и на Регламент (ЕС) 2024/1623 на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитния риск, риска от корекция на кредитната оценка, операционния риск, пазарния риск и за долната граница на капиталовото изискване. Експерти на БНБ координираха процеса и участваха със своята експертиза и въвеждането на българските езикови версии на различни насоки, изготвени и публикувани от ЕБО. През 2024 г. бяха приети решение на УС на БНБ за прилагане на публикуваните през годината насоки на ЕБО и Съвместния комитет на европейските надзорни органи, в т.ч. относно: рисков базирания подход при надзора на борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма; комплексната проверка на клиента и оценка на факторите по отношение на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма; особеностите и оповестяването на индикаторите за системно значение; критериите за опростена, прозрачна и стандартизирана балансова секюритизация; надзорното сътрудничество между европейските надзорни органи и компетентните органи съгласно оперативната устойчивост на цифровите технологии във финансовия сектор (DORA); повторното подаване на исторически данни съгласно отчетната рамка на ЕБО и др.

В сътрудничество с ЕНМ представители на БНБ взеха участие в прегледа и попълването на въпросници на Международния валутен фонд, включени в неговата програма за оценка на финансовия сектор в страните от еврозоната (FSAP), която цели съпоставяне на основните базелски принципи за осъществяване на ефективен банков надзор със съответното национално законодателство.

Експерти на БНБ взеха участие в редовната среща Supervisors Connect за 2024 г., като през изминалата година тя бе посветена на обмяната на опит по отношение на хоризонталните функции в банковия надзор, както и на дейностите на дистанционния надзор и инспекциите на място.

Дейност по приложение на регулаторната рамка

На 11 септември 2024 г. на свое заседание УС на БНБ прие нова Наредба № 30 за изчисляване размера на дължимите от банките премийни вноски по Закона за гарантиране на влоговете в банките, с която в България се въвеждат Насоките на ЕБО относно методите за изчисление на вноските на кредитните институции в схеми за гарантиране на депозитите съгласно Директива 2014/49/ЕС.

Във връзка с извършването на банков надзор на консолидирана основа продължи дейността по привеждане на отчетността и процесите по

управление на риска във финансовите холдинги, представляващи предприятия майки в държава членка, съответно предприятия майки в ЕС на кредитни институции, извършващи дейност в Република България.

Експерти на БНБ съдействаха със своята експертиза по отношение както на прилагането на директно приложимата европейска отчетна рамка, така и във връзка с публичното оповестяване на информацията от поднадзорните лица съгласно изискванията на РКИ. През втората половина на годината БНБ актуализира изискванията за отчетност към 30 септември 2024 г., отразяващи новата отчетност за лихвен риск в банков портфейл и промените в макропруденциалните форми.

В съответствие с Решение на ЕБО относно изискваната информация за наблюдение на Базелските надзорни стандарти, в хода на третото упражнение за това наблюдение, въз основа на данните към 31 декември 2023 г., в извадката попаднаха три институции – „Българска банка за развитие“ ЕАД, „Първа инвестиционна банка“ АД и „Инвест кепитъл“ АД.

В сътрудничество с ЕЦБ БНБ извърши регулярната си самооценка в областта на управлението на операционния риск, като изготви анализ на рисковете и ефективността на въведените контролни механизми в надзорните процеси.

БНБ организира и координира процеса във връзка с предвиденото в чл. 102 от Закона за кредитните институции (ЗКИ) и Регламент (ЕС) 650/2014 годишно публично оповестяване от страна на надзорните органи, даващо възможност за сравнение на подходите, възприети от БНБ и от другите компетентни органи на държавите членки.

В съответствие с установеното в чл. 76(4) от ЗКИ банките, опериращи на българския пазар, съгласуваха избора си на одитори за извършване на независим финансов одит на финансовите отчети за 2024 г. Вследствие промени в относимата законодателна рамка, през четвъртото тримесечие на годината БНБ, съгласувано с Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО), предприе действия за актуализиране на критериите за предварително съгласуване на избора на одитори на банките.

Във връзка с Националния план за въвеждане на еврото в Република България бе извършен преглед за идентифициране на възможни изменения на действащото законодателство, касаещо дейността на банковия надзор на БНБ.

През календарната година БНБ продължи да поддържа актуална и структурирана информацията за статута на българските поднадзорни лица (кредитни институции, финансови холдинги и клонове на чуждестранни банки) по отношение на специфичните им характеристики, заложи в Регистъра за данните на ЕЦБ – RIAD (Register of Institutions and Affiliates Data).

Като част от установената досега практика, бе организирано посещение от екип на ЕЦБ, с който представители на БНБ проведоха работни срещи, имащи за цел запознаване с отделни аспекти на процесите и процедурите, свързани с надзорната отчетност.

Дейност по издаване на лицензи, разрешения и одобрения

През изминалата 2024 г. не са издавани лицензи на нови кредитни институции за извършване на банкова дейност на територията на Република България и не са откривани производства за лицензиране⁷⁴.

⁷⁴ С Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ от 24 юни 2020 година за установяване на тясно сътрудничество между Българската народна банка и Европейската централна банка (ЕЦБ/2020/30) между БНБ и ЕЦБ е установен механизъм на тясно сътрудничество, като считано от 1 октомври 2020 г., на основание чл. 4, параграф 1, буква „а“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013 компетентният орган за лицензиране на кредитни институции е ЕЦБ, при спазване на специфични правила, отразяващи ролята на националния компетентен орган.

През юни 2024 г. е открита процедура по постъпило заявление от страна на „Българо-американска кредитна банка“ АД за придобиване, пряко и самостоятелно, на 99,94 % от акциите от капитала на „Токуда Банк“ АД на основание чл. 28, ал. 1 от Закона за кредитните институции (ЗКИ).

През 2024 г. с решения на УС на БНБ са издадени разрешения във връзка със собствения капитал, както следва:

- на една значима банка да включи емисии акции в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1);
- на една значима банка да включи междинната си печалба за четвърто тримесечие на 2023 г. в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1);
- 2 разрешения на една значима банка за включване на емисия облигации в капитала от втори ред (Т 2);
- на една банка за включване на емисия облигации в капитала от втори ред (Т 2);
- на две значими банки да включат междинните си печалби към 30 юни 2024 г. в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1);
- на седем банки да включат междинните си печалби към 30 юни 2024 г. на индивидуална основа в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1);
- на една банка да включи междинната си печалба към 30 юни 2024 г. на индивидуална и консолидирана основа в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1);
- на една банка да включи междинната си печалба за тримесечния период 1.07.2024 – 30.09.2024 г. на индивидуална основа в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1);
- на една банка да включи в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1) емисия облигации, конвертирани в акции.

През изминалата 2024 г. с решения на УС на БНБ са издадени одобрения по чл. 71, ал. 5 от ЗКИ за изменения в уставите на 6 кредитни институции, от които на две значими банки и четири по-малко значими банки.

За периода януари–декември 2024 г., след извършена оценка за надеждност и пригодност, с решения на УС на БНБ бяха издадени 26 броя одобрения за заемане на позиции в управителните и надзорни органи на банки, както и за заемане на длъжност като прокурор⁷⁵ (12 броя по отношение на по-малко значими институции и 14 броя по отношение на значими институции след инструкции на ЕЦБ) и 12 броя одобрения във връзка с оценка на пригодността на лица, заемащи ключови позиции в банки (9 броя по отношение на по-малко значими институции и 3 броя по отношение на значими институции след инструкции на ЕЦБ)⁷⁶.

През изминалата 2024 г. с решения на УС на БНБ спрямо две банки бяха приложени надзорни мерки, свързани с констатирани нарушения на регулаторната надзорна рамка.

През 2024 г. 11 нови кредитни институции от държави членки упражниха правото си директно да предоставят услуги по реда на взаимното признаване на единния европейски паспорт чрез изпратени нотификации до БНБ от надзорните органи, издали лицензите им за банкова дейност, относно намерението на тези институции да предоставят директно банкови услуги на територията на Република България, с което броят на получените в БНБ

⁷⁵ Информация за издадените на основание чл. 11, ал. 1 и 3 от ЗКИ одобрения е достъпна на страницата на БНБ в интернет, <https://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIRegisters/index.htm>.

⁷⁶ След установяване на тясното сътрудничество между БНБ и ЕЦБ, на основание чл. 4, параграф 1, буква „g“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013, ЕЦБ разполага с изключителната компетентност да оценява и приема решения относно пригодността на членовете на ръководните органи и лицата, заемащи ключови позиции в значимите банки. ЕЦБ оценява съответните лица в сътрудничество с националните надзорни органи.

първоначални нотификации (*First Time Free Services Notifications*) за свободно предоставяне на услуги в страната, е общо 365.

През второто полугодие на 2024 г. три български кредитни институции са заявили пред БНБ намерението да предоставят свободно директно услуги в други държави членки по реда на взаимното признаване на единния европейски паспорт.

Вследствие на установения механизъм на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ⁷⁷ бяха проведени процедури по отправени конкретни указания (инструкции) от Европейската централна банка (ЕЦБ), в резултат на които УС на БНБ прие национални решения и подуправителят на БНБ, ръководещ управление „Банков надзор“, издаде заповеди, както следва:

- 17 броя национални решения за издаване на одобрения за заемане на позиции в управителните и надзорни органи и за заемане на ключови позиции в четирите значими кредитни институции;
- 2 броя национални решения за издаване на одобрение за изменения в устав – на две значими банки;
- 16 броя национални решения за фактуриране на дължимите към ЕЦБ годишни надзорни такси за периода на таксуване 2022 г. и 2023 г. за поднадзорните лица и поднадзорните групи, установени в България;
- 1 брой национално решение за налагане на изисквания след преглед на звеното за вътрешен одит и на рамката за рисков апетит на поднадзорното лице – за една значима кредитна институция;
- 1 брой национално решение на поднадзорно лице за постоянно използване на стандартизирания подход на индивидуално и подконсолидирано ниво и за прилагане на съответните промени в последователното въвеждане на вътрешнорейтинговия подход (ВРП) за изчисляване на капиталовите изисквания за кредитен риск на индивидуално и подконсолидирано ниво – за една значима кредитна институция;
- 6 броя национални решения във връзка със собствения капитал – на четири значими кредитни институции;
- 3 броя заповеди за провеждане на надзорна инспекция в две значими кредитни институции – 3 броя национални решения за определяне на пруденциалните изисквания за 2025 г. въз основа на годишния процес по надзорен преглед и оценка (ПНПО), провеждан от ЕЦБ и другите компетентни органи с референтна дата 31 декември 2023 г. – за три значими кредитни институции;

През изминалата 2024 г. в управление „Банков надзор“ на БНБ бяха регистрирани и разгледани 102 броя жалби от клиенти на банки по конкретни казуси.

⁷⁷ Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ, в сила от 27 юли 2020 г.

VII. Дейност на БНБ като орган за реструктуриране на кредитни институции

По силата на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Българската народна банка е орган за реструктуриране на кредитни институции и други субекти, които подлежат на надзор или консолидиран надзор от страна на централната банка. След установяването на тясно сътрудничество с ЕЦБ (считано от 1 октомври 2020 г.) БНБ осъществява функцията на орган за реструктуриране в рамките на Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП) и в тясно сътрудничество с Единния съвет за реструктуриране (ЕСП).

Кредитните институции, установени в Република България, по отношение на които ЕЦБ упражнява всички правомощия по чл. 4 от Регламент (ЕС) № 1024/2013⁷⁸, попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, който упражнява функциите на орган за реструктуриране и взема решения в тази връзка по всички аспекти на реструктурирането.⁷⁹ В качеството си на национален орган за реструктуриране за кредитните институции, попадащи в обхвата на преките правомощия на ЕСП, Българската народна банка участва и е представена в организирани от ЕСП вътрешни екипи по реструктуриране⁸⁰, които изпълняват задачи по подготовка на плановете за реструктуриране и решенията във връзка с реструктурирането. Единният съвет за реструктуриране замества БНБ и при осъществяване на сътрудничеството с органите за реструктуриране на неучастващите държави членки, включително в колегиите за реструктуриране и в европейските колегии за реструктуриране, които се създават по реда на Директива 2014/59/ЕС⁸¹. По отношение на кредитните институции, съответно групи, за които ЕСП е орган за реструктуриране, БНБ участва в колегиите за реструктуриране като наблюдател.

За кредитните институции и групи, установени в Република България, които не попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, Българската народна банка приема решения по всички аспекти на реструктурирането, като съобразява ангажиментите си за сътрудничество с ЕСП и прилага Регламент (ЕС) № 806/2014⁸².

⁷⁸ Регламент (ЕС) № 1024/2013 на Съвета от 15 октомври 2013 година за възлагане на Европейската централна банка на конкретни задачи относно политиките, свързани с пруденциалния надзор над кредитните институции.

⁷⁹ Към 31 декември 2024 г. това са четири кредитни институции, а именно — „Обединена българска банка“ АД, „Банка ДСК“ АД, „УниКредит Булбанк“ АД и „Юробанк България“ АД.

⁸⁰ Включват представители на ЕСП и на националните органи за реструктуриране и са създадени на основание чл. 83, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 806/2014.

⁸¹ Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета.

⁸² Регламент (ЕС) № 806/2014 на Съвета от 15 юли 2014 г. за установяване на еднообразни правила и еднообразна процедура за реструктурирането на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за реструктуриране и Единния фонд за реструктуриране и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010.

Като част от ЕМП Българската народна банка е представена с право на глас в управленските органи на ЕСП във формат пленарна сесия⁸³ и разширена изпълнителна сесия⁸⁴ от подуправителя, ръководещ управление „Банково“.

В качеството си на орган за реструктуриране БНБ отговаря изцяло за администрирането и управлението на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ, Фонда).

Решенията, свързани с функциите и задачите на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране, се приемат от Управителния съвет на БНБ. При упражняване на функциите по реструктуриране на банки УС на БНБ се подпомага от дирекция „Реструктуриране на кредитни институции“, която е самостоятелно обособено структурно звено, независимо от структурните звена, ангажирани със задачи по осъществяване на банков надзор и на другите функции на БНБ. Считано от 15 октомври 2024 г., оперативната дейност на дирекция „Реструктуриране на кредитни институции“ е на пряко подчинение на подуправителя, ръководещ управление „Банково“.

През отчетния период продължи работата по развитието на вътрешната методологична рамка на БНБ, имаща отношение към функцията по реструктуриране, в контекста на интегрирането на политиките на ЕСП, доколкото са приложими и при съобразяване с националните специфики. Беше извършен преглед и актуализация на вътрешните актове с процедурен характер, които уреждат организацията, координацията и контрола при осъществяване на функцията по реструктуриране. В съответствие с Насоките на Европейския банков орган ЕВА/GL/2023/01 Управителният съвет на БНБ прие Механизъм за прилагане на обезценяване и преобразуване и споделяне на загуби, който бе публикуван на интернет страницата на БНБ. Нормативната рамка относно независимите оценители за целите на реструктурирането бе доразвита с приетите изменения на Наредба № 44 на БНБ от 28 юли 2022 г. за условията и реда за избор на независими оценители по чл. 55а от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП)⁸⁵.

През 2024 г. дейността на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране беше насочена главно към организация и осъществяване на процесите по подготовка, преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, както и към наблюдение върху изпълнението на определените за кредитните институции цели и нива на минималните изисквания за собствен капитал и приемливи задължения (МИСКПЗ).

Продължиха дейностите по подготовка и актуализиране⁸⁶ на плановете за реструктуриране на кредитните институции, попадащи в обхвата на преките правомощия на БНБ⁸⁷. През 2024 г. УС на БНБ прие плановете за реструктуриране за 2023 г. на общо седем кредитни институции, които не са част от група, подлежаща на надзор на консолидирана основа, както и плана

⁸³ Включва постоянните членове на ЕСП и представителите на всички национални органи за реструктуриране в рамките на ЕМП.

⁸⁴ Състои се от постоянните членове на ЕСП и представителите на националните органи за реструктуриране, в чиято юрисдикция са субектите, по отношение на които се разглеждат въпроси и се вземат решения.

⁸⁵ ДВ, бр. 99 от 22 ноември 2024 г.

⁸⁶ Плановете за реструктуриране се преразглеждат и актуализират поне веднъж годишно или след всяка съществена промяна в правната форма, структурата на управление, организационната структура, дейността или финансовото състояние на институцията или групата, която би могла да има съществени последици върху ефективността на плана или налага неговото преразглеждане.

⁸⁷ В контекста на разпределението на функциите и правомощията между БНБ и ЕСП Българската народна банка отговаря за планирането на реструктурирането на тринайсет кредитни институции, лицензирани в Република България.

за реструктуриране на една кредитна институция, подлежаща на надзор на консолидирана основа. По отношение на четири кредитни институции плановете за реструктуриране предвиждат прилагане на инструмент за реструктуриране, а при останалите четири извършените оценки обособяват като целесъобразно и осъществимо прекратяване на дейността чрез производство по несъстоятелност. В изпълнение на процедурните ангажменти на БНБ в рамките на ЕМП, преди да бъдат приети от УС на БНБ, плановете за реструктуриране бяха представени на ЕСП за изразяване на становище. В рамките на тази процедура ЕСП информира БНБ, че не изразява становище по никой от проектите на плановете за реструктуриране.⁸⁸ Всички приети плановете за реструктуриране включват анализ на бизнес модела, критични функции за съответната кредитна институция, оценка относно целесъобразност на прекратяване на дейността чрез производство по несъстоятелност, анализ на обществен интерес във връзка с преценката на степента на постигане на всяка една от целите на реструктурирането и оценка на възможността за реструктуриране. Едновременно с приемането на плановете за реструктуриране УС на БНБ преразглежда и определя целеви нива на МИСКПЗ за кредитните институции в своя обхват.⁸⁹

През третото тримесечие на 2024 г. на ЕСП бяха представени за становище и четири актуализирани плана за реструктуриране на групи, за които извършените оценки обособяват като нецелесъобразно прекратяване на дейността чрез производство по несъстоятелност и съответно се предвижда прилагане на инструмент за реструктуриране. В рамките на тази процедура, в края на годината ЕСП информира БНБ, че не изразява становище по никой от тях.

В качеството си на орган за реструктуриране на кредитна институция, която е част от трансгранична група от ЕС, Българската народна банка участва като член в колегията за реструктуриране, създадена от органа за реструктуриране на ниво група. През първата половина на 2024 г. в рамките на законоустановения срок членовете на колегията постигнаха съвместно решение и приеха плана за реструктуриране на групата за 2023 г. Съгласно плана дъщерната кредитна институция в България бе определена за субект за реструктуриране с оглед на идентифицираната критична функция и заключението, че някои от целите на реструктурирането не могат да бъдат постигнати в същата степен при прекратяване на дейността ѝ чрез производство по несъстоятелност. В същия срок БНБ и органът за реструктуриране на ниво група постигнаха и съвместно решение относно определянето на МИСКПЗ на индивидуална основа за дъщерната кредитна институция в България като субект за реструктуриране.

В хода на прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране на четирите кредитни институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, през 2024 г. УС на БНБ прие позиции във връзка с гласуването на решения на разширената изпълнителна сесия на ЕСП за окончателно одобряване на съвместни решения по плановете за реструктуриране за 2023 г. на три трансгранични групи с дъщерни банки, лицензирани в Република България, и относно определянето на МИСКПЗ за субектите за

⁸⁸ В съответствие с член 31, параграф 1, буква „г“ от Регламент № (ЕС) 806/2014 становище по проекта на план се изразява задължително, ако има елементи от плана за реструктуриране, които не са съобразени с посочения регламент или с общите указания на ЕСП.

⁸⁹ Предвид предстоящото прилагане на национално ниво на разпоредбите, с които се въвеждат измененията в Директива 2014/59/ЕС и Регламент (ЕС) № 806/2014, приети чрез Директива (ЕС) 2024/1174, считано от 14 ноември 2024 г., за кредитните институции/групи, за които плановете за реструктуриране предвиждат прекратяване чрез обичайно производство по несъстоятелност, няма да се определя МИСКПЗ. При тези съображения УС на БНБ прие решения за определяне на МИСКПЗ за тези кредитни институции/групи, които да се прилагат до 13 ноември 2024 г. включително.

реструктуриране и за дъщерните им банки в обхвата на правомощията на ЕСП.⁹⁰

Съобразно приетите позиции Българската народна банка не подкрепи проектите за решения на разширената изпълнителна сесия на ЕСП относно плана за реструктуриране и оценката на възможността за реструктуриране за 2023 г. и относно определянето на МИСКПЗ на трите трансгранични групи с дъщерни банки в България, попадащи в преките правомощия на ЕСП. Българската народна банка изрази мотивирано несъгласие с плана за реструктуриране и с оценката на възможността за реструктуриране на групите в частта относно подхода за определяне на МИСКПЗ за дъщерните банки, лицензирани в Република България. Позициите на БНБ като национален орган за реструктуриране бяха изразени в рамките на разширената изпълнителна сесия на ЕСП от представителя на БНБ, в съответствие с приложимите вътрешни актове на БНБ и процедурния правилник на изпълнителната сесия на ЕСП. Поради липсата на консенсус и съгласно приложимата правна рамка проектите за решения на ЕСП, които не бяха подкрепени от БНБ, бяха приети от изпълнителната сесия в състав от постоянните членове на ЕСП.

Плановите за реструктуриране за 2023 г. и на трите групи, част от които са кредитни институции, установени в България, по чиито планове са постигнати съвместни решения в рамките на организираните колегии за реструктуриране, включват оценка на възможността за реструктуриране на съответната група, оценка на значимите предприятия и анализ на правната и финансовата им структура, и на техния бизнес модел, критични функции, предпочитани стратегии и инструмент за реструктуриране, изчисления на МИСКПЗ, както и анализ на инструментите, служещи за изпълнение на МИСКПЗ. Трите дъщерни банки, лицензирани в Република България, които са част от съответните банкови групи, са определени като значими и са идентифицирани изпълняваните от тях критични функции. За трите дъщерни банки, които не са субекти за реструктуриране, съгласно стратегията, предвидена в плановите за реструктуриране на съответната група, е определено МИСКПЗ на индивидуална или (под-)консолидирана основа в съответствие с възприетия от ЕСП подход.

Съобразно установения от ЕСП график, в рамките на стартиралия процес по преглед, актуализация и приемане на планове за реструктуриране за 2024 г., през четвъртото тримесечие на 2024 г. УС на БНБ прие позиция във връзка с гласуването на проекти на решения на разширената изпълнителна сесия на ЕСП за предварително одобрение на плана за реструктуриране за една трансгранична група с дъщерна банка, лицензирана в Република България, за целите на последващото предоставяне и разглеждане на документите в рамките на организираната колегия за реструктуриране. Българската народна банка подкрепи проектите на решения на ЕСП при отчитане на промяната в политиката и съответно в подхода на ЕСП за определяне на МИСКПЗ за дъщерната банка, лицензирана в Република България. Позицията беше изразена в рамките на разширената изпълнителна сесия на ЕСП от представителя на БНБ в съответствие с приложимите вътрешни актове на БНБ и процедурния правилник на изпълнителната сесия на ЕСП.

⁹⁰ Съгласно чл. 54, параграф 2, букви „а“ и „в“ от Регламент (ЕС) № 806/2014 на своя изпълнителна сесия ЕСП подготвя, оценява и одобрява плановите за реструктуриране и определя МИСКПЗ на субектите и групите, попадащи в обхвата на неговите правомощия. Решенията на изпълнителната сесия на ЕСП във формат разширена изпълнителна сесия се вземат чрез консенсус, а при невъзможност за постигане на консенсус – посредством гласуване с обикновено мнозинство от гласовете на постоянните членове на ЕСП.

По линия на функцията по управление на ФПБ, на 11 април 2024 г. Управителният съвет на БНБ прие Годишния финансов отчет на ФПБ за 2023 г., включващ отчет за дейността⁹¹ и всички компоненти на финансовия отчет на Фонда към 31 декември 2023 г. Одигираният Годишен финансов отчет на Фонда за реструктуриране на банки за 2023 г. е обнародван в законоустановения срок в „Държавен вестник“, бр. 36 от 23 април 2024 г. В рамките на същия срок годишният отчет, представящ дейността на Фонда и неговото имуществено и финансово състояние, паричните потоци, финансовия резултат и изменението в нетните активи, придружен от доклада на независимия одитор⁹², е публикуван на интернет страницата на БНБ в съответната рубрика.

За целите на текущото управление на средствата на ФПБ, през януари 2024 г. УС на БНБ определи допустимите класове активи и инвестиционните ограничения за пазарен и кредитен риск във връзка с възможността средствата на ФПБ да бъдат инвестирани посредством структурирана индексна сметка (СИС) при БНБ. През 2024 г. УС на БНБ прие решения за запазване на прилаганата инвестиционна стратегия по отношение на средствата на ФПБ, които продължиха да бъдат държани по текущи сметки при БНБ, като спрямо тях се прилагат „Общите условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“. При приемане на съответните решения за инвестиране на средствата на ФПБ Управителният съвет на БНБ разгледа и взе предвид очакваните доходност и риск в случай на избор на СИС, както и пазарната конюнктура към текущия момент.

В съответствие с разпределението на правомощията между ЕСП и БНБ функцията по определяне и събиране на вноските на клонове на кредитни институции от трети държави за целите на финансиране на реструктурирането се осъществява изцяло от БНБ, а средствата постъпват в отделен подфонд на ФПБ по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП. През април 2024 г. УС на БНБ определи годишните вноски на клоновете на кредитните институции от трети държави във ФПБ за 2023 г. с общ размер 106 хил. лв. Средствата постъпиха по сметката на съответния подфонд в рамките на срока по чл. 139, ал. 5 от ЗВПКИИП (тридесет дни, считано от датата на уведомлението). Към 31 декември 2024 г. средствата, набрани в подфонда, предназначен за набиране на вноски от клонове на кредитни институции от трети държави, възлязоха на 1033 хил. лв.

Вноските на кредитните институции, лицензирани в Република България, за целите на финансиране на реструктурирането се дължат към Единния фонд за реструктуриране (ЕФП) и се определят от ЕСП. Като национален орган за реструктуриране БНБ отговаря за уведомяването на кредитните институции за определените им от ЕСП предварителни годишни вноски (вноските), набирането на съответните вноски и прехвърлянето им към ЕФП. За целта се ползва отделен целеви подфонд на ФПБ по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП. В хода на процедурата по определяне на индивидуалните предварителни вноски в ЕФП за 2024 г. от страна на ЕСП бе извършена проверка относно достигането на целевото ниво на ЕФП⁹³, вследствие на която бе установено, че наличните финансови средства в ЕФП представляват поне 1% от размера на гарантираните депозити на всички

⁹¹ Включва информация и анализи, касаещи динамиката и тенденциите в международната среда, икономическата активност в България и състоянието на банковата система предвид тяхната взаимосвързаност и определяща роля за дейностите по управление на ФПБ, както и информация за управлението на ФПБ и за основните показатели, представящи резултатите от дейността му през 2023 г.

⁹² „Ърнст и Янг Одит“ ООД, назначен с Решение № 371 на УС на БНБ от 18 ноември 2021 г.

⁹³ Определено съгласно член 69, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 806/2014.

кредитни институции, лицензирани в държавите членки, участващи в ЕМП. На 15 февруари 2024 г. ЕСП публикува прессъобщение относно достигането на целевото равнище на ЕФП към 31 декември 2023 г., в което посочи, че не възнамерява да събира редовни годишни вноски в ЕФП през 2024 г.⁹⁴ Съответно, в рамките на процедурата по определяне на индивидуалните годишни вноски в ЕФП за 2024 г. ЕСП следва единствено процедурата си за преизчисление на индивидуалните предварителни годишни вноски на институциите, които са подали коригиращи данни по отношение на предходни процедури.⁹⁵ През май 2024 г., във връзка с постъпило уведомление от ЕСП за решение за изчисляване на корекции на предварителни индивидуални годишни вноски, в това число на две кредитни институции, лицензирани в Република България, подали коригиращи данни за 2023 г., УС на БНБ взе решение за корекция на размера на средствата в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП, приспаднати от задълженията на тези кредитни институции за предварителни вноски в ЕФП за 2023 г., и възстановяване на средства в размер на 97 хил. лв. в целевия подфонд. Възстановените средства подлежат на използване съгласно разпоредите на § 56, ал. 2 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП⁹⁶.

Към 31 декември 2024 г. средствата в целевия подфонд на ФПБ, предназначени за набиране и прехвърляне на вноски на кредитните институции в ЕФП, възлязоха на 477 989 хил. лв.

За целите на приключването на финансовите 2024 г., 2025 г. и 2026 г., през първата половина на 2024 г. БНБ проведе обществена поръчка⁹⁷, включваща също избор на регистриран одитор за извършване на независим финансов одит на годишния финансов отчет на ФПБ за посочените финансови години. В резултат на проведената обществена поръчка и на основание чл. 136, ал. 1, т. 5 от ЗВПКИИП Управителният съвет на БНБ назначи „Ърнст и Янг Одит“ ООД за одитор за извършване на независимия финансов одит на годишния финансов отчет на ФПБ за финансовите 2024 г., 2025 г. и 2026 г.

⁹⁴ Виж [прессъобщението](#) на ЕСП от 15 февруари 2024 г.

⁹⁵ Процедурите за определяне на индивидуални предварителни годишни вноски за периода 2016–2023 г.

⁹⁶ Обн., ДВ, бр. 37 от 7 май 2019 г.

⁹⁷ С предмет „Избор на регистриран одитор за извършване на независим финансов одит на консолидираните финансови отчети на Българската народна банка и на годишните финансови отчети на Фонда за реструктуриране на банки за финансовите 2024 г., 2025 г. и 2026 г.“

VIII. Участие в ЕСЦБ и в дейността на институциите и органите на ЕС

Дейността на органите и институциите на ЕС през 2024 г. беше насочена към укрепването на финансовата система на Съюза, повишаване на устойчивостта на европейския банков сектор и засилване на капацитета му за управление на кризи, както и за хармонизиране на правилата относно функционирането на пазара на платежни услуги и приемането на по-строги правила в областта на борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма. Представители на БНБ участваха активно в дискусиите по измененията на правната рамка на ЕС за банковия сектор и допринесоха за изготвянето и съгласуването на националните позиции по съответните законодателни предложения.

Европейска система на централните банки

Управителят на БНБ е член на Генералния съвет на ЕЦБ, включващ председателя и заместник-председателя на ЕЦБ, както и управителите на националните централни банки на всички държави – членки на ЕС. През 2024 г. бяха проведени четири заседания на Генералния съвет на ЕЦБ, на които бяха обсъдени въпроси, свързани с прилагането на критериите за икономическа конвергенция при изготвянето на Доклада за конвергенцията за 2024 г.; икономическото развитие и състоянието на финансовия сектор в ЕС; доклада за спазване от централните банки на забраната за парично финансиране и доклада за перспективите и паричната политика на държавите членки извън еврозоната.

Представители на БНБ участват в работата на 17 комитета към ЕСЦБ⁹⁸ и в 70 работни групи към тях. Чрез представителите си в органите, комитетите и работните групи на ЕСЦБ Банката допринася за изготвянето на актовете на ЕЦБ в областта на паричната и банковата политика, на платежните и сетълмент системи, на статистическата отчетност и изследователската дейност, както и при обсъждането на други въпроси от сферата на компетентност на централните банки. БНБ участва в процеса на съгласуване на становища на ЕЦБ във връзка с провежданите от държавите – членки на ЕС, писмени консултации по проекти на нормативни актове, както и с предложения за законодателни актове на ЕС, попадащи в сферата на компетентност на ЕЦБ. През отчетния период България проведе писмени консултации с ЕЦБ по три проекта на правни актове, свързани с процеса по присъединяване към еврозоната. Беше осъществена консултация относно ревизирания проект на Закон за въвеждане на еврото в Република България, проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за Българската народна банка, който ще бъде в сила от датата, посочена в Решение на Съвета на ЕС за приемането на еврото от Република България, както и по отношение на проект на наредба на БНБ за предоставяне на спешна подкрепа за осигуряване

⁹⁸ Комитет за счетоводство и парични приходи (AMICO), Комитет за финансова стабилност (FSC), Комитет по банкнотите (BANCO), Комитет за комуникации на Евросистемата/ЕСЦБ (ECCO), Комитет за информационни технологии (ITC), Комитет на вътрешните одитори (IAC), Комитет за международни отношения (IRC), Правен комитет (LEGCO), Комитет за пазарни операции (MOC), Комитет по парична политика (MPC), Комитет за пазарна инфраструктура и плащания (MIPC), Комитет по статистика (STC), Комитет за организационно развитие (ODC), Комитет по контролинг (COMCO), Комитет за човешките ресурси (Human Resources Committee), Конференция на ръководителите на администрацията (Heads of Administration Conference), Ръководен комитет на Службата за координиране на обществени поръчки на Евросистемата (EPCO).

на ликвидност. БНБ участва активно в процеса на съгласуване на тези три становища на ЕЦБ.

Европейски съвет за системен риск, Европейски банков орган, надзорни колегии

Управителят и подуправители на БНБ са членове на Генералния съвет на ЕССР. Основният фокус в обсъжданията на Генералния съвет по време на проведените през отчетния период четири заседания беше поставен върху идентифициране и приоритизиране на системните рискове в Европейското икономическо пространство (ЕИП), които засягат банките и небанковите финансови институции.

Генералният съвет отбелязва, че рисковете за финансовата стабилност остават повишени в условията на засилено геополитическо напрежение, по-висока политическа несигурност и все още нестабилното икономическо възстановяване на ЕС. Като сериозно предизвикателство за финансовата стабилност в ЕС беше установено материализирането на рискове, свързани с макроикономическото развитие, което може да окаже натиск върху балансите на нефинансовите предприятия и домакинствата. Въпреки бавно подобряващите се перспективи за икономически растеж, Генералният съвет отчете, че геоикономическата фрагментация може да повиши макроикономическите, кредитните и пазарните рискове, да повиши цените на суровините и да доведе до по-високи колебания на финансовите пазари, засягайки капиталовите потоци, валутните курсове и кредитните спредове. С оглед на повишения интерес към поемане на рискове и пределните оценки на някои активи възможността за хаотични корекции на световните финансови пазари беше установена като друг сериозен риск за финансовата стабилност на ЕС, който трябва да бъде внимателно наблюдаван. В тази връзка беше подчертано, че допълнителни притеснения пораждат и не толкова строгите регулаторни стандарти в някои държави извън ЕС, което може да доведе до поемане на по-големи рискове от банките и небанковите финансови институции, включително в нови финансови области като криптоактивите.

Генералният съвет се обедини около мнението, че в резултат на високата рентабилност и ниските нива на необслужвани кредити, наблюдавани през 2023 г., банковият сектор в ЕС е повишил устойчивостта си към неблагоприятни шокове в бъдеще. В същото време беше отчетено, че въпреки стабилните показатели за качеството на активите материализирането на макроикономически рискове в съчетание с корекция в цените на активите могат да доведат до прояви на уязвимости в банковия сектор на ЕС, което рязко да повиши както рисковете за финансиране, така и рисковете за ликвидността на банките. В тази връзка беше подчертана необходимостта банките внимателно да управляват кредитните си рискове, като прилагат подходящи практики за провизиране и планиране на капитала, да засилят надзора върху лихвения риск, както и наблюдението на рисковете, свързани с ликвидността. Прилагането на тези мерки и по-нататъшното подобряване на координацията и обмена на информация между микро и макропруденциалните органи ще даде възможност на банките да запазят и укрепят своята устойчивост, така че да устоят на сътресения.

Важна част от дискусиите на Генералния съвет бяха рисковете за финансовата стабилност, свързани с киберинциденти. Проведени бяха разисквания относно оперативния инструментариум на политиката по отношение на киберриска, чиято цел е да смекчи въздействието на кибератаки преди, по време и след настъпване на инцидент и да съхрани процесите и системите,

въз основа на които функционира финансовата система. Отбелязан беше и рискът от концентрация, свързан с използването на доставчици на услуги, действащи като трета страна, който повишава възможността за системни шок. С оглед смекчаване на киберрисковете Генералният съвет призова за засилване на фокуса върху събирането на данни и координация от страна на регулаторите.

През отчетния период Генералният съвет на ЕССР обсъди и рисковете, произтичащи от промени в инфлацията и лихвените проценти, и ролята и взаимодействието на макропруденциалната политика с паричната политика за справяне с тези рискове. Членовете на Генералния съвет подчертаха, че провеждането на надеждна макропруденциална политика, която насърчава устойчивостта и ограничава натрупването на уязвимости, може да подкрепи паричната политика при постигането на целта ѝ за ценова стабилност.

Освен работата по идентифициране на системните рискове Генералният съвет разгледа и редица въпроси, сред които изграждането на единна рамка за наблюдение на рисковете за ликвидността, резултатите от проведения от ЕССР стрес тест на ликвидността, обхващащ цялата финансова система, уязвимостите и взаимосвързаността в сектора на търговските недвижими имоти, както и предприетите от държавите от ЕИП макропруденциални мерки за засилване на устойчивостта на банковия сектор.

Съвет по икономически и финансови въпроси (Екофин) и Икономически и финансов комитет

През 2024 г. бяха проведени две неформални заседания на Съвета на ЕС по икономически и финансови въпроси, в които взеха участие министрите на финансите или икономиката и управителите на централните банки на държавите – членки на ЕС. В заседанията участваха управителят и подуправител на БНБ. Акцент в дискусиите на заседанието през февруари беше необходимостта от укрепване на капиталовите пазари в ЕС чрез засилване на участието на непрофесионалните инвеститори на финансовите пазари. Посочено бе, че капиталовите пазари в ЕС остават фрагментирани и ограничени по мащаб и затова е важно насърчаването на финансовата грамотност да продължи да бъде приоритет, за да бъде улеснено участието на непрофесионалните инвеститори. В тази връзка бяха дискутирани препоръки, насочени към повишаването на финансовата грамотност, като: осигуряването на по-добър достъп до ясна и лесно разбираема информация, така че да се даде възможност на непрофесионалните инвеститори да взимат информирани инвестиционни решения; предоставянето на инструменти за сравнение на различни инвестиционни продукти с цел създаване на удобна за потребителя инвестиционна среда; както и предлагането на атрактивни спестовни продукти в рамките на ЕС за непрофесионалните инвеститори на финансовите пазари. На проведеното през септември второ неформално заседание на Съвета на ЕС по икономически и финансови въпроси дискусиите на министрите и управителите бяха фокусирани върху начините за стимулиране на участието на институционалните и непрофесионалните инвеститори във финансирането на климатичния преход. Обсъдени бяха възможните елементи на успешна рамка от политики за мобилизиране на повече ресурси за устойчиво финансиране на зеления преход в ЕС и гарантиране на силен и устойчив икономически растеж. Провеждането на ефективни, прозрачни и предвидими политики в областта на климата, както и подобряването на условията за инвестиране в ЕС, бяха отбелязани като мерки, които могат да

дават тласък на частните инвестиции в климатичния преход. С цел привличане на инвестиции от частния сектор, участниците в заседанието дискутираха и необходимостта от координирани действия на страните от ЕС, насочени към използването на публични средства за инвестиции в проекти, свързани с изграждането на инфраструктура и иновации, в които има малка вероятност за участие от страна на частния сектор.

БНБ е представена в Икономическия и финансов комитет от подуправител, който участва в дейността му. През 2024 г. продължиха дискусиите в Комитета върху правните аспекти и рисковете от използването на нетните печалби от извънредните приходи, генерирани от блокираните руски активи и резерви на Централната банка на Русия или на Националния инвестиционен фонд на Русия за подкрепа на Украйна. Членовете на Комитета редовно бяха информирани от Комисията и италианското председателство на Г-7 относно напредъка по пакета правни актове на ЕС, свързан с осигуряването на допълнително финансиране за Украйна до края на годината под формата на заеми. Във връзка с това беше поставен акцент върху стартирането на инициативата „Заеми за ускоряване на извънредните приходи за Украйна“, с цел допълнително финансиране за бюджетните нужди на Украйна, както и за нуждите ѝ от реконструкция. Комитетът продължи обсъжданията на тенденциите в развитието на финансовите пазари и рисковете за финансовата стабилност, като членовете на Комитета се обединиха около мнението, че икономическите перспективи са се подобрили, а представянето на банковия сектор в ЕС продължава да бъде стабилно. Сред въпросите, обсъждани в Комитета, са също тенденциите в глобализацията, основните предизвикателства и необходимостта от холистичен и стратегически подход при отношенията с международните партньори. Обсъдена беше и новата колективна количествена цел за финансиране на борбата с изменението на климата, в това число и необходимостта от участие на частни инвеститори, включително и многостранните банки за развитие, при предоставянето на финансиране за прехода в областта на климата. Възможността развиващите се страни да участват чрез доброволни вноски също е сред дискутираните теми.

Членовете на Комитета бяха редовно информирани от Комисията относно развитието във връзка със законодателните инициативи в областта на съюза на капиталовите пазари, като беше отбелязана продължаващата политическа подкрепа от всички държави за създаване на интегрирани европейски капиталови пазари. Сред обсъдените теми беше и засилването на конкурентоспособността на банковия сектор на ЕС, включително въздействието на международните стандарти „Базел III“ и налагането на извънредни данъци върху конкурентоспособността на банките в ЕС. Комитетът продължи своята работа по подготовката на международните срещи чрез дискусии относно възможния подход на ЕС в отговор на задълбочаващата се геополитическа фрагментация, ролята на ЕС в реформите на международната финансова архитектура, възможностите за формиране на допълнителни субсидии за „Доверителния фонд за намаляване на бедността и подкрепа на растежа“ на Международния валутен фонд и други стратегически приоритети на ЕС.

В Съвета на ЕС продължи обсъждането на законодателните мерки, насочени към създаването на правната рамка, необходима за завършване на банковия съюз.

И през 2024 г. експерти на БНБ активно подпомагаха, в рамките на компетенциите на централната банка, представителите на Министерството

на финансите в преговорите, протичащи в рамките на работната група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС, по обсъжданите законодателни предложения.

В рамките на отчетния период беше осъществен напредък по така наречения пакет за преглед на рамката за управление на кризи и гарантиране на депозити⁹⁹. Законодателните предложения на ЕК, които са с акцент върху средните и по-малките кредитни институции, имат следните цели: запазване на финансовата стабилност и защита на парите на данъкоплатците; предпазване на реалната икономика от последиците от банкова несъстоятелност; по-добра защита на вложителите. Проектът на директива по отношение на някои аспекти на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения беше приет и директивата влезе в сила през май 2024 г.¹⁰⁰. По останалите три предложения за правни актове на ЕС Европейският парламент прие позицията си на първо четене през април 2024 г., а Съветът на ЕС постигна съгласие по мандат за преговори с Европейския парламент през юни 2024 г. Представители на БНБ участват активно в преговорите по проектите на правни актове в рамките на работната група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС.

През 2024 г. продължиха преговорите по трите предложения за регламенти, обединени в така наречения пакет за единната валута. Предложението относно статута на законно платежно средство на евробанкните и евромонетите¹⁰¹ цели да съхрани ролята на парите в брой и да гарантира тяхното широко приемане и лесния достъп до тях. Останалите две предложения за регламенти¹⁰² установяват правната рамка за възможна нова цифрова форма на еврото, която ЕЦБ да емитира в бъдеще като допълнение към евробанкните и евромонетите и през юни 2024 г. председателството на Съвета на ЕС представи доклад за напредъка по тях. Представители на БНБ участват конструктивно и оказват съдействие на Министерството на финансите в преговорите по проектите на правни актове в рамките на работната група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС.

⁹⁹ Пакетът се състои от четири законодателни предложения:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на мерките за ранна намеса, условията за реструктуриране и финансирането на действията по реструктуриране, COM (2023) 226 final, 18.4.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/59/ЕС по отношение на мерките за ранна намеса, условията за реструктуриране и финансирането на действията по реструктуриране, COM (2023) 227 final, 18.4.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/49/ЕС по отношение на обхвата на защитата на депозитите, използването на средствата на схемите за гарантиране на депозитите, трансграничното сътрудничество и прозрачността, COM (2023) 228 final, 18.04.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/59/ЕС и Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на някои аспекти на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения, COM (2023) 229 final, 18.4.2023.

¹⁰⁰ Директива (ЕС) 2024/1174 на Европейския парламент и на Съвета от 11 април 2024 година за изменение на Директива 2014/59/ЕС и Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на някои аспекти на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения (ОВ L, 2024/1174, 22.4.2024).

¹⁰¹ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно статута на евробанкните и евромонетите като законно платежно средство, COM (2023) 364 final, 28.6.2023.

¹⁰² Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно създаването на цифровото евро, COM (2023) 369 final, 28.6.2023; Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно предоставянето на свързани с цифровото евро услуги от доставчици на платежни услуги, учредени в държави членки, чиято валута не е еврото, и за изменение на Регламент (ЕС) 2021/1230 на Европейския парламент и на Съвета, COM (2023) 368 final, 28.6.2023.

През отчетния период бяха проведени преговори по представените през юни 2023 г. законодателни предложения в областта на платежните услуги¹⁰³. С предложените нови правила се целѝ допълнително подобряване на защитата на потребителите и конкуренцията при електронните плащания, както и осигуряване на възможност за потребителите да споделят своите данни по сигурен начин, така че да получат по-широк достъп до по-качествени и по-евтини финансови продукти и услуги. Представители на БНБ активно участваха в проведените обсъждания на законодателните мерки.

Законодателният пакет в областта на банковия сектор¹⁰⁴, имащ за цел въвеждане в правото на ЕС на международните стандарти на Базелския комитет за банков надзор – „Базел III“, беше окончателно одобрен от Съвета на ЕС на 30 май 2024 г. и публикуван в „Официален вестник на ЕС“¹⁰⁵. Предложените изменения, в изготвянето на които чрез своята експертиза участваха представители на БНБ, целят повишаване на устойчивостта на банковия сектор спрямо евентуални икономически стресения, подобряване на надзора и укрепване на капацитета на сектора за управление на риска. В допълнение към транспонирането на стандартите „Базел III“ с новите правила се хармонизират минималните изисквания за лицензиране на клонове на банки от трети държави и за надзора върху тяхната дейност в ЕС.

През 2024 г. приключи обсъждането на представеното през 2022 г. предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕС) № 260/2012 и (ЕС) 2021/1230 относно незабавните кредитни преводи в евро¹⁰⁶, в преговорите по което участваха и експерти на БНБ. Регламентът беше окончателно одобрен и публикуван в „Официален вестник на ЕС“¹⁰⁷. С този правен акт се установяват общи правила и изисквания за извършването на незабавни кредитни преводи в евро, като целта е

¹⁰³Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно платежните услуги на вътрешния пазар и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010, *COM (2023) 367 final*, 28.6.2023; Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно предоставяните на вътрешния пазар платежни услуги и услуги по електронни пари, за изменение на Директива 98/26/ЕО и за отмяна на директиви (ЕС) 2015/2366 и 2009/110/ЕО, *COM (2023) 366 final*, 28.6.2023; Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно нормативната уредба на достъпа до финансови данни и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010, (ЕС) № 1095/2010 и (ЕС) 2022/2554, *COM (2023) 360 final*.

¹⁰⁴Пакетът се състои от три законодателни предложения:

- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трета държава и рисковете с екологичен, социален и управленски характер, и на Директива 2014/59/ЕС, *COM (2021) 663 final*, 27.10.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитен риск, риск от корекция на кредитната оценка, операционен риск и пазарен риск, както и за долна граница на изчисленото капиталово изискване, *COM (2021) 664 final*, 27.10.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по отношение на пруденциалното третиране на групите, които са глобални системно значими институции и са обект на стратегия за реструктуриране с множество субекти за реструктуриране, и на методиката за непряко записване на инструменти, признати за покриване на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения, *COM (2021) 665 final*, 27.10.2021.

¹⁰⁵1. Директива (ЕС) 2024/1619 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трети държави и рисковете от екологичен, социален и управленски характер (ОВ L, 2024/1619, 19.6.2024);

2. Регламент (ЕС) 2024/1623 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитен риск, риск от корекция на кредитната оценка, операционен риск и пазарен риск, както и за долна граница на капиталовото изискване (ОВ L, 2024/1623, 19.6.2024);

3. Регламент (ЕС) 2022/2036 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по отношение на пруденциалното третиране на глобални системно значими институции, които са обект на стратегия за реструктуриране с множество входни точки, и методи за непряко записване на инструменти, приемливи за покриване на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения (ОВ L 275, 25.10.2022).

¹⁰⁶Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 260/2012 и Регламент (ЕС) 2021/1230 по отношение на незабавните кредитни преводи в евро, *COM (2022) 546 final*, 26.10.2022.

¹⁰⁷Регламент (ЕС) 2024/886 на Европейския парламент и на Съвета от 13 март 2024 година за изменение на регламенти (ЕС) № 260/2012 и (ЕС) 2021/1230 и на директиви 98/26/ЕО и (ЕС) 2015/2366 по отношение на незабавните кредитни преводи в евро (ОВ L, 2024/886, 19.3.2024).

тези плащания да станат универсално достъпни, да се повиши доверието в незабавните плащания и да се създаде интегриран пазар за такива преводи.

През отчетния период беше осъществен напредък по предложението за регламент, който има за цел да рационализира лицензирането и регистрацията на дружествата от ЕС, по-специално по-малките администратори и ползватели на бенчмаркове, и да облекчи административната тежест за тях¹⁰⁸. Представители на БНБ съдействаха на Министерството на финансите по въпросите от компетентност на централната банка във връзка с обсъжданията на законодателното предложение в работната група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС. Напредъкът на преговорите позволи през декември 2024 г. Съветът на ЕС и Европейският парламент да постигнат предварително споразумение по законодателното предложение. Европейският парламент прие позицията си на първо четене по проекта на правен акт на ЕС през април 2024 г., а през декември 2024 г. Съветът на ЕС и Европейският парламент постигнаха предварително споразумение по него.

През 2024 г. продължиха преговорите по законодателната рамка относно изискванията за докладване в областта на финансовите услуги и подкрепата за инвестициите¹⁰⁹. Представители на БНБ участваха в дискусиите по законодателното предложение в рамките на работната група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС, като в хода на обсъжданията беше постигнато съгласие по мандат на Съвета на ЕС за водене на преговори с Европейския парламент. През декември 2024 г. двете институции постигнаха предварително споразумение по законодателното предложение. С него се актуализират съществуващите правила за обмен на данни между европейските надзорни органи и други органи от финансовия сектор с цел да се намали административната тежест за органите, осъществяващи надзор на финансовия сектор на ЕС, както и да се избегне дублирането на изискванията за докладване.

През 2024 г. приключи обсъждането на пакета от законодателни предложения за укрепване на правилата на ЕС в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма¹¹⁰. През май Съветът на ЕС окончателно одобри законодателния пакет, както и допълващото предложение за Директива по отношение на достъпа на компетентните органи до централизираните регистри на банковите сметки¹¹¹. През юни

¹⁰⁸Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) 2016/1011 по отношение на обхвата на правилата за бенчмарковете, използването в Съюза на бенчмаркове, изготвяни от администратор, намиращ се в трета държава, и някои изисквания за докладване, *SOM (2023) 660 final*, 17.10.2023.

¹⁰⁹Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕС) № 1092/2010, (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010, (ЕС) № 1095/2010 и (ЕС) 2021/523 по отношение на някои изисквания за докладване в областта на финансовите услуги и подкрепата за инвестициите, *SOM(2023) 593 final*, 17.10.2023.

¹¹⁰Пакетът се състои от следните законодателни предложения:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, *SOM (2021) 420 final*, 20.7.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010 и (ЕС) № 1095/2010, *SOM (2021) 421 final*, 20.7.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно информацията, придружаваща преводите на средства и определени криптоактиви (преработен текст), *SOM (2021) 422 final*, 20.7.2021;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно механизмите, които да бъдат въведени от държавите членки за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, и за отмяна на Директива (ЕС) 2015/849, *SOM (2021) 423 final*, 20.7.2021.

¹¹¹Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива (ЕС) 2019/1153 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на достъпа на компетентните органи до централизираните регистри на банковите сметки чрез единната точка за достъп, *SOM(2021) 429 final*, 20.7.2021.

законодателните актове бяха публикувани в „Официален вестник на ЕС“¹¹². С приетите мерки се постига по-пълно хармонизиране и разширяване на обхвата на правилата, както и подобряване на организацията на националните системи за борба с изпирането на пари и на правилата за дейността на звената за финансово разузнаване и надзорните органи. С Регламента за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма се установява нов орган на равнище ЕС, който да допринася за прилагането на хармонизирани правила в тази област. Двама подуправители на БНБ са определени като представител с право на глас и заместник в Надзорния състав на Генералния съвет на новия орган.

БНБ продължи да работи активно за хармонизиране на националното законодателство с европейските изисквания.

БНБ традиционно участва в ежегодните конференции на управителите на централни банки от франкофонските държави. Форумът, създаден по инициатива на централната банка на Франция, обединява около 40 централни банки и предоставя възможност за обсъждане на въпроси от взаимен интерес между централните банки. Член на Управителния съвет на БНБ взе участие в края на месец май в конференция на франкофонските централни банки, организирана от централните банки на Белгия и Франция. В рамките на конференцията бяха дискутирани широк кръг въпроси, свързани с предизвикателствата пред централните банки с оглед геоикономическата фрагментираност, текущо развитие, перспективи и рискове за паричната политика, справяне с климатични промени, киберсигурност.

БНБ е член на Европейската асоциация за финансова и банкова история, като управителят е член на Съвета на настоятелите. През юни 2024 г. член на Управителния съвет на БНБ взе участие в международната конференция по финансова история в Унгария на тема „Хиперинфлация“, организирана от Европейската асоциация за финансова и банкова история и централната банка на Унгария. Конференцията предоставя възможност за дискусии между централните банки, представители на частния сектор и академичните среди.

Представители на БНБ участваха в междуведомствена работна група към Министерството на финансите за изготвяне на Закон за въвеждане на еврото в Република България, в който са определени всички принципи, правила и процедури за въвеждането на единната европейска валута като парична единица на България.

Експерти на Банката участваха в изготвянето на Закон за изменение и допълнение на Закона за кредитните институции, с който се уреждат промени в националната правна рамка в областта на пруденциалния надзор, обусловени от приемането на еврото като законно платежно средство в страната, и произтичащата от това роля на БНБ в Единния надзорен механизъм.

Представители на Банката участваха в изготвянето на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за платежните услуги и платежните

¹¹²1. Регламент (ЕС) 2024/1620 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010 и (ЕС) № 1095/2010 (ОВ L, 2024/1620, 19.6.2024);

2. Регламент (ЕС) 2024/1624 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари или финансирането на тероризма (ОВ L, 2024/1624, 19.6.2024);

3. Директива (ЕС) 2024/1640 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година относно механизмите, които да бъдат въведени от държавите членки за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари или финансирането на тероризма, за изменение на Директива (ЕС) 2019/1937 и за изменение и отмяна на Директива (ЕС) 2015/849 (ОВ L, 2024/1640, 19.6.2024);

4. Директива (ЕС) 2024/1654 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Директива (ЕС) 2019/1153 по отношение на достъпа на компетентните органи до централизираните регистри на банковите сметки чрез системата за взаимосвързаност и техническите мерки за улесняване на използването на записите за сделки (ОВ L, 2024/1654, 19.6.2024).

системи, с които се въвеждат изменения, необходими за адаптиране на националната правна рамка, регламентираща платежния надзор и предоставянето на платежни услуги, към мерките, залегнали в Националния план за въвеждане на еврото в Република България. Със закона се въвеждат също изискванията, предвидени в Регламент (ЕС) 2024/886 на Европейския парламент и на Съвета от 13 март 2024 година за изменение на регламенти (ЕС) № 260/2012 и (ЕС) 2021/1230 и на директиви 98/26/ЕО и (ЕС) 2015/2366, по отношение на незабавните кредитни преводи в евро, с цел обезпечаване на предоставянето на незабавни кредитни преводи в евро по ефективен и конкурентен начин.

Също така експерти на БНБ участваха в изготвянето на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници. С него се въвеждат изменения, свързани с Регламент (ЕС) 2022/2036 за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по отношение на пруденциалното третиране на глобални системно значими институции, които са обект на стратегия за реструктуриране с множество входни точки, и методи за непряко записване на инструменти, приемливи за покриване на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения, както и изменения с цел въвеждане в националното законодателство на изискванията на Директива (ЕС) 2024/1174 за изменение на Директива 2014/59/ЕС и Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на някои аспекти на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения. В Заключителните разпоредби на проекта на закон са предложени промени в Закона за банковата несъстоятелност във връзка с необходимостта от предприемане на мерки за изпълнението на решение на Европейския съд за правата на човека (ЕСПЧ) и на Пътна карта за изпълнение на осъдителните решения, постановени срещу Република България от ЕСПЧ, приета с Решение на Министерския съвет № 586/06.08.2021 г., както и с необходимостта от отмяна на някои неприемливи и необезпечени правомощия на министъра на финансите в производството по несъстоятелност на банка.

Чрез участието си в Съвета по европейските въпроси към Министерския съвет БНБ допринася за формирането на позициите на България в ключови области на икономическото управление и финансовия сектор.

През отчетния период представителите на БНБ в постоянните комитети и работни групи към ЕБО и ЕК участваха в дискусиите относно: управлението на ликвидността и подготовката на банките за действие при кризи; актуализацията на техническите стандарти относно процеса на одобрение на вътрешните модели съгласно *CRD VI*; напредъка по прецизиране и допълнение на Насоките относно ПНПО и промените в областта на *ESG* рисковете, пазарните рискове и лихвения риск в банковите портфейли; актуализацията на Насоките относно ПНПО, процеса по одобрение на вътрешни модели, качеството на данните и спазването на валидационните правила за надзорна отчетност; предстоящите през 2025 г. годишни упражнения за надзорен бенчмаркинг, прозрачност и надзорно оповестяване; борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма.

IX. Международни отношения

В съответствие със ЗБНБ Банката може да участва организационно и финансово от свое име в международни финансови организации, които имат за цел развитие на международното сътрудничество в областта на валутната, паричната и кредитната политика. В случаите, когато държавата участва в международни финансови институции, във взаимоотношенията с тях Банката изпълнява ролята на агент и депозитар.

БНБ е акционер в Банката за международни разплащания (БМР). Управителят на БНБ участва в редовните срещи на управителите на централните банки – акционери на БМР. Тези срещи представляват основен механизъм за сътрудничество и дискусии по проблемите на икономическото развитие, перспективите пред световната икономика и международните финансови пазари. На проведеното в края на юни 2024 г. годишно Общо събрание на акционерите беше взето решение за изплащане на редовен и извънреден дивидент на акционерите за 2024 г. В резултат БНБ получи върху притежаваните 8 000 акции дивидент в размер на 3 626 708 евро.

Управителят на БНБ е управител за България в МВФ и в това си качество представлява държавата във взаимоотношенията ѝ с Фонда. Квотата на страната в МВФ възлиза на 896.3 млн. СПТ, които се равняват на 10 415 гласа и представляват 0.21% от общите гласове на страните – членки на МВФ.

През юни 2024 г. БНБ внесе 10 000 долара за подпомагане на дейността на Г-30.

БНБ традиционно участва в ежегодните конференции на управителите на централни банки от франкофонските държави. Форумът, създаден по инициатива на централната банка на Франция, обединява около 40 централни банки и предоставя възможност за обсъждане на въпроси от взаимен интерес между централните банки. Член на Управителния съвет на БНБ взе участие в края на месец май в конференция на франкофонските централни банки, организирана от централните банки на Белгия и Франция. В рамките на конференцията бяха дискутирани широк кръг въпроси, свързани с предизвикателствата пред централните банки с оглед геоекономическата фрагментираност, текущо развитие, перспективи и рискове за паричната политика, справяне с климатични промени, киберсигурност.

БНБ е член на Европейската асоциация за финансова и банкова история, като управителят е член на Съвета на настоятелите. През юни 2024 г. член на Управителния съвет на БНБ взе участие в международната конференция по финансова история в Унгария на тема „Хиперинфлация“, организирана от Европейската асоциация за финансова и банкова история и централната банка на Унгария. Конференцията предоставя възможност за дискусии между централните банки, представители на частния сектор и академичните среди.

БНБ е сред шестте централни банки, учредили през 1991 г. в Будапеща Групата на банковите надзорници от Централна и Източна Европа към Базелския комитет по банков надзор (*Group of Banking Supervisors from Central and Eastern European Countries – BSCEE*). Групата е учредена като организация от отворен тип и има за цел да насърчава отношения на сътрудничество между членовете в нея и да ги представлява в Базелския комитет.

Понастоящем в нея членуват компетентните надзорни органи на 25 компетентни надзорни органа от 24 държави. Експерти от БНБ участваха и оказаха своя принос в дискусиите по време на Годишната конференция на членовете на *BSCEE*, проведена през май 2024 г. в Будапеца. През отчетния период БНБ продължи участието си като партньор в започналата през 2022 г. тригодишна Програма за допълнителна подкрепа на централните банки и надзорните органи в страните от Западните Балкани – кандидати и потенциални кандидати за членство в ЕС. Програмата се финансира от ЕС и се осъществява съвместно с централната банка на Германия и с други централни банки от Европейската система на централните банки.

В рамките на подписания между БНБ и централната банка на Република Турция меморандум за сътрудничество през ноември се проведе едnodневна среща на експертно ниво за обмяна на опит и споделяне на добри практики по въпроси, свързани с управлението на човешките ресурси.

По линия на двустранното сътрудничество през 2024 г. бяха получени искания от други централни банки и беше предоставена информация по различни теми в областта на централното банкиране.

Х. Статистическа дейност

БНБ изготвя статистическа информация в съответствие с член 42 от ЗБНБ и като член на ЕСЦБ в изпълнение на ангажиментите си по член 5 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ. В статистическата си дейност БНБ прилага хармонизираният европейски стандарт, в основата на които са международните статистически методологии на водещите институции в съответните области на компетентност (ЕЦБ, Евростат, МВФ, БМР, ОИСР, ООН, Световната банка и др.).

БНБ осъществява дейностите по събиране, обработване, анализиране и разпространение на официалната парична¹¹³ и лихвена¹¹⁴ статистика, статистиката на външния сектор¹¹⁵, статистиката на тримесечните финансови сметки на всички институционални сектори¹¹⁶, статистиката на небанковите финансови институции, включително на лизинговите дружества, на инвестиционните фондове¹¹⁷, на дружествата, специализирани в кредитиране, на застрахователните и презастрахователните дружества¹¹⁸ и на пенсионните фондове¹¹⁹.

Съставяната статистическа информация се използва и в областта на икономическите изследвания и прогнози, за анализа на финансовата стабилност, за осъществяване на други основни дейности на БНБ, както и за целите на редица чуждестранни публикации и доклади.

През 2024 г. Банката продължи да събира, съставя и разпространява актуални статистически данни както чрез интернет страницата си, така и предавайки редовно данни на ЕЦБ, Евростат, ЕССР, МВФ, БМР, ОИСР и други международни и национални институции. През периода се запази обемът на подготвяните статистически серии спрямо този за 2023 г.

През 2024 г. всички статистически данни на интернет страницата на БНБ бяха публикувани в съответствие с предварително обявения календар.

Наред с изготвянето на статистически данни БНБ продължи активно да участва в редица национални, европейски и международни форуми при обсъждане и решаване на методологически въпроси в областта на статистиката. Всички публикувани от Банката статистически данни са съпроводени със съответните метаданни, които при необходимост периодично се актуализират.

¹¹³Съгласно Регламент (ЕС) 2021/379 на ЕЦБ от 22 януари 2021 година относно балансовите позиции на кредитните институции и на сектор „Парично-финансови институции“ (преработен текст) (ЕЦБ/2021/2).

¹¹⁴Съгласно Регламент (ЕС) № 1072/2013 на ЕЦБ от 24 септември 2013 година относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции (преработен текст) (ЕЦБ/2013/34).

¹¹⁵Съгласно Регламент (ЕО) № 184/2005 на Европейския парламент и на Съвета от 12 януари 2005 година относно статистиката на Общността относно платежния баланс, международната търговия с услуги и преките чуждестранни инвестиции и Насоки на ЕЦБ от 9 декември 2011 година относно изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ в областта на външната статистика (ЕЦБ/2011/23) и последващите им изменения.

¹¹⁶Съгласно Европейската система от сметки (ЕСС 2010), посочена в Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година, Насоки на ЕЦБ от 25 юли 2013 година относно изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ по отношение на тримесечните финансови сметки (ЕЦБ/2013/24) и последващите им изменения.

¹¹⁷Регламент (ЕС) № 1073/2013 на ЕЦБ от 18 октомври 2013 година относно статистиката на активите и пасивите на инвестиционните фондове (преработен текст) (ЕЦБ/2013/38).

¹¹⁸Регламент (ЕС) № 1374/2014 на ЕЦБ от 28 ноември 2014 година относно изисквания за статистическа отчетност за застрахователни (осигурителни) дружества (ЕЦБ/2014/50).

¹¹⁹Регламент (ЕС) 2018/231 на ЕЦБ от 26 януари 2018 година относно изискванията за статистическа отчетност за пенсионни фондове (ЕЦБ/2018/2).

Във връзка с измененията в насоките на ЕЦБ относно Регистъра на данни за институциите и филиалите (*Register of Institutions and Affiliates Data, RIAD*) и през 2024 г. продължи развитието и усъвършенстването в БНБ на статистическите бази данни, съдържащи индивидуална референтна информация – Регистъра на местните икономически субекти и Базата данни за българските ценни книжа. Наред с аналитичните възможности, които предоставят на национално ниво, тези бази данни позволяват на БНБ да изпълнява ангажиментите си към ЕСЦБ по управление на данните за България в Регистъра на данни за институциите и филиалите и в Централизираната база данни на ЕСЦБ за ценните книжа (*Centralised Securities Database, CSDB*)¹²⁰.

През 2024 г. продължи подпомагането на доброволни начала от страна на БНБ на останалите национални централни банки при идентифицирането и допълването в *RIAD* на референтна информация за местни институционални единици в качеството им на страна по кредитни отношения във връзка с проекта на ЕСЦБ АнаКредит (*Analytical credit datasets, AnaCredit*)¹²¹ за събиране на подробни данни за кредитите и кредитния риск. Освен за кредитните институции и другите участници в кредитния процес за целите на АнаКредит БНБ поддържа в *RIAD* актуална референтна информация за дружествата със специална инвестиционна цел, инвестиционните фондове и управляващите ги дружества, доставчиците на платежни услуги и операторите на платежни системи, застрахователните и презастрахователните дружества, пенсионните фондове, както и за холдинговите компании и централните управления и емитентите на ценни книжа. БНБ активно участва и в проекта на ЕЦБ „Статистика на притежаваните ценни книжа“ (*Securities Holdings Statistics, SHS*)¹²², който е от значение както за съставянето на различни видове статистически данни, така и за анализа на финансовата стабилност.

През 2024 г. продължи работата по проекта за разработване на Интегрирана информационна система на БНБ, която осигурява оптимизация и интеграция на информационните потоци за целите на статистиката, функционирането на ЦКР, надзорната отчетност, отчетността за целите на дейността по реструктуриране на кредитни институции, емисионно-касовата дейност, както и техническото обезпечаване на бизнес процесите по прилагането на паричната политика на Евросистемата и на други процеси, свързани с приемането на еврото в Република България. През 2024 г. бе разработена единна входна точка на системата. Съвместно с работната група, с Асоциацията на банките в България и банките бяха тествани отчетните форми и процесите по осигуряване на информация за Регистъра на данни за лицата, институциите и филиалите и за АнаКредит. Започна работата и с финансовите институции по член 3а от ЗКИ, платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на член 21 от Закона за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС), които извършват дейност на територията на Република

¹²⁰Съгласно Насоки и Препоръка на ЕЦБ от 26 септември 2012 година относно рамката за управление на качеството на данни за Централизираната база данни за ценни книжа (ЕЦБ/2012/21 и ЕЦБ/2012/22).

¹²¹Съгласно Регламент (ЕС) 2016/867 на ЕЦБ от 18 май 2016 година относно събирането на подробни данни за кредитите и кредитния риск (ЕЦБ/2016/13).

¹²²Съгласно Регламент (ЕС) № 1011/2012 на ЕЦБ от 17 октомври 2012 година относно статистически данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2012/24) и последващите му изменения, Насоки на ЕЦБ от 22 март 2013 година относно статистически данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2013/7) и последващите им изменения, Препоръка на ЕЦБ от 2 август 2016 година относно рамката за управление на качеството на статистическите данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2016/24).

България) и инвеститори, предоставили заем по проект чрез доставчик на услуги за колективно финансиране. Напредва развитието и усъвършенстването на останалите статистически информационни системи – Интегрираната статистическа информационна система и Информационната система по парична и лихвена статистика. Те осигуряват автоматизиран контрол, по-голяма надеждност и високо качество на получаваната, обработваната и разпространяваната от БНБ статистическа информация, а подаването на отчетните форми и декларации по електронен път намалява значително административното бреме върху физическите и юридическите лица.

В своята дейност Банката следва принципите, заложи в документа „Обществен ангажимент на ЕСЦБ по отношение на европейската статистика“, които се основават на фундаменталните принципи на официалната статистика на ООН. Наред с регулярните процедури за валидация при предоставяне на данните БНБ активно участва при съставянето от ЕСЦБ и от Европейската статистическа система на доклади за оценка на качеството на данните, които чрез конкретни показатели измерват прилагането на тези принципи по отношение на статистическите продукти на централните банки и националните статистически институти – достъпност и яснота, точност и надеждност, съпоставимост и съгласуваност. С публикуването им се осигурява прозрачност и се дава възможност за извършване на сравнителен анализ на качеството на тези статистически продукти за всички държави – членки на ЕС, като в началото на юни 2024 г. ЕЦБ публикува годишния си доклад за анализ на качеството на съставяните от БНБ статистически данни за платежния баланс и международната инвестиционна позиция¹²³. Като координатор за България БНБ продължи да съблюдава и изискванията на Рамката на МВФ за оценяване на качеството на данните, която е част от Специалния стандарт за разпространението на данни Плюс, към който България е присъединена.

В своята дейност в областта на статистиката БНБ продължи сътрудничеството си с НСИ, МФ, национални и чуждестранни статистически органи и централни банки. В края на март 2024 г. бе подписан Меморандум за сътрудничество между НСИ, БНБ и МФ при разработването, производството и разпространението на данните в областта на държавната финансова статистика с цел сътрудничество и координация при спазване на принципите на Кодекса на европейската статистическа практика.

През март 2024 г. БНБ участва и във втората мисия на ОИСР в България. На срещата с представителите на организацията бе извършен подробен преглед на основните източници на информация и особеностите при съставянето на данните за статистиката на платежния баланс, услугите и финансовите национални сметки по институционални сектори, паричната и лихвената статистика, като през отчетния период продължи работата по набелязания план за действие в сътрудничество с експертите от НСИ. Същевременно представители на БНБ бяха включени и в Работната група по статистика на чуждестранните инвестиции към Инвестиционния комитет на ОИСР, като през март 2024 г. бе проведена среща между представители на БНБ и ОИСР във връзка с прегледа на съставянето на данните за преките инвестиции. През юни 2024 г. делегация от експерти на НСИ и БНБ, ръководена от председателя на НСИ, взе участие в 21-ото заседание на Комитета по статистика и политики в областта на статистиката в централата на ОИСР в Париж, на което се проведе и официалното изслушване

¹²³ *Euro area and national balance of payments and international investment position statistics, Quality Report 2023, ECB June 2024.*

в рамките на прегледа по присъединяването на България към Организацията. В края на октомври 2024 г. по време на заседанието на Работната група по статистика на чуждестранните инвестиции към ИК на ОИСР бе направена презентация на методологическата практика на България при съставянето на данните за преки инвестиции в страната и в чужбина пред участниците в групата и бе представен окончателният доклад от страна на ОИСР след прегледа при съставяне на данните.

В началото на юни 2024 г. се проведе и мисия на представители на Евростат в България относно източниците на информация и начина на съставяне на данните за международната търговия с услуги, а в края на годината се проведе двудневна среща с представители на ЕЦБ, Евростат, БНБ и НСИ в България с цел анализ на качеството на съставяните статистики на платежния баланс, международната инвестиционна позиция, годишните и тримесечните финансови сметки, които са в основата на процедурата на макроикономическите дисбаланси.

През 2024 г. в резултат на съвместната работа между БНБ и НСИ бе извършена бенчмарк ревизия с цел осигуряване на максимална степен на съгласуваност и подобряване на качеството на данните във и между отделните статистически области (платежен баланс, международна инвестиционна позиция, външен дълг, тримесечни и годишни финансови сметки). В края на 2024 г. УС на БНБ прие наредби за изменение и допълнение на Наредба № 17 на БНБ за паричната и лихвената статистика и статистиката на тримесечните финансови сметки и на Наредба № 27 за статистиката на платежния баланс, международната инвестиционна позиция и статистиката на ценните книжа, които следва да влязат в сила от датата на приемането на еврото в Република България. С това нормативната база в областта на статистиката бе приведена в съответствие с тази на държавите – членки на еврозоната.

XI. Фискален агент и депозитар на държавата

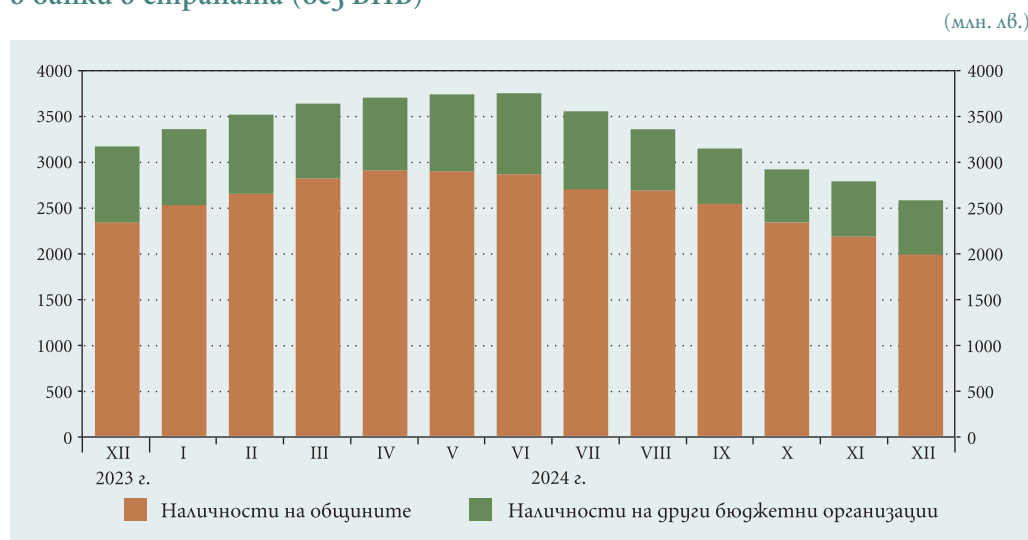
В съответствие със ЗБНБ Банката извършва дейност като фискален агент и депозитар на държавата въз основа на сключени договори с МФ. За изпълнение на поетите ангажменти тя поддържа и развива изградените за целта системи – Системата за провеждане на аукциони за ДЦК (АДЦК); Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСРОТ); Системата за сетълмент на ДЦК (СДЦК); Регистъра на особените залози (РОЗ) и Системата за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв (ИОБФР).

Приходите, събрани през 2024 г. от участниците в системите съгласно Тарифата на БНБ за таксите и комисионите за обработка на сделки с ДЦК и от МФ по реда на чл. 43 от ЗБНБ, възлязоха общо на 2477.3 хил. лв. при 1547.8 хил. лв. за същия период на предходната година.

Информационно обслужване

В изпълнение на своите задължения по сключения с МФ Договор за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, през 2024 г., БНБ изготви общо 3477 обобщени типови справки за операциите и наличностите по сметките на бюджетните организации в БНБ и в другите банки в страната чрез системата ИОБФР. Според обобщените данни в нея общият размер на бюджетните наличности (в това число на общините) към 31 декември 2024 г. бе 11 676.4 млн. лв.¹²⁴, което е с 12.5% по-малко от размера им към 31 декември 2023 г. Към края на 2024 г. 78.0% (9103.8 млн. лв.) от посочените наличности бяха по сметки в БНБ, а останалата част (2572.6 млн. лв.) – в 15 други банки в страната.

Наличности по сметки на бюджетните организации в банки в страната (без БНБ)

Източник: БНБ.

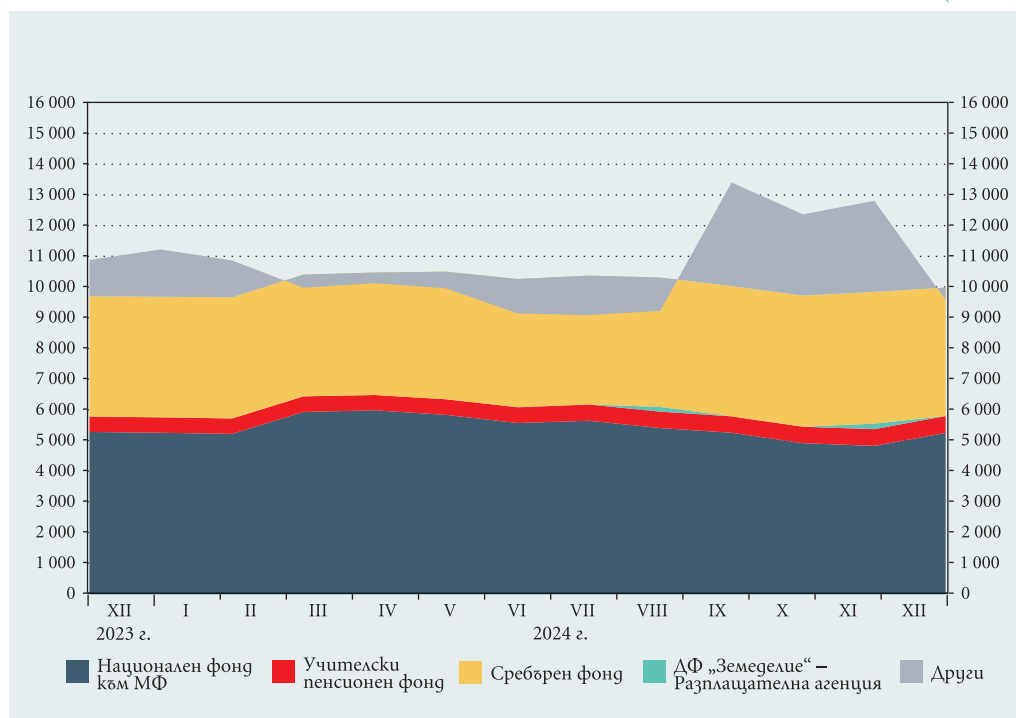
¹²⁴Наличностите по валутните сметки са преизчислени в левове по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за 31 декември 2024 г.

В сравнение с 2023 г. наличностите по сметките на бюджетни организации извън БНБ намаляха с 18.4%, като 75.1% от тях бяха отчетени от 6 банки.

Около 81.8% от общия размер на бюджетните наличности в БНБ и в други банки в страната се включват във фискалния резерв¹²⁵ и формират неговата ликвидна част¹²⁶, която към 31 декември 2024 г. възлезе на 9555.9 млн. лв. Средствата със специално предназначение, обособени в специализирани фондове – Държавен фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (така наречения Сребърен фонд), Национален фонд към МФ, Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция, и Учителски пенсионен фонд, бяха в размер на 9955.3 млн. лв.

Структура на наличностите по банковите сметки, включени в обхвата на фискалния резерв през 2024 г.

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

През 2024 г. беше сключен нов договор между БНБ и МФ за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, с който се оптимизира докладваната информация.

Обслужване на търговията с ДЦК

В съответствие с емисионната политика на МФ през 2024 г. чрез АДЦК бяха организирани и проведени осем аукциона за продажба на ДЦК. На тях бяха предложени две емисии ДЦК, деноминирани в левове, от които една емисия средносрочни ДЦК с оригинален матуритет 3 години при годишен лихвен процент от 3.00% и една емисия дългосрочни ДЦК с оригинален матуритет 6 години при годишен лихвен процент от 3.25%.

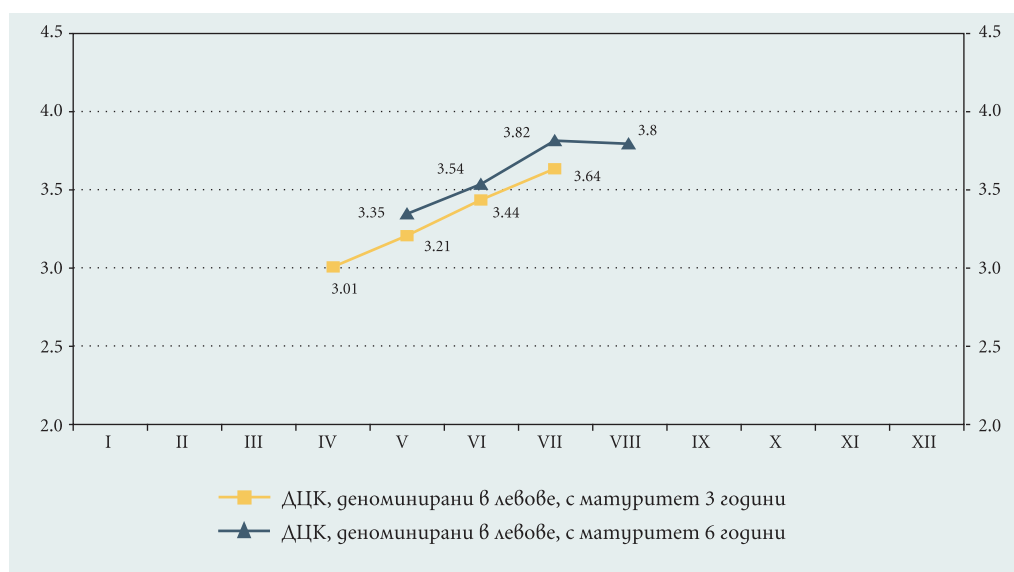
¹²⁵ В съответствие с §1, т.41 от Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси.

¹²⁶ Включва салдата по всички банкови сметки на бюджетните организации в банките в България, без тези на общините и техните разпоредители с бюджет и без наличностите, отчетени по акредитивните и техническите сметки.

Общата номинална стойност на предложените за продажба ДЦК беше 1700 млн. лв. Заявените за участие поръчки в аукционите за ДЦК бяха на стойност 2871.0 млн. лв., като 71.5% от всички постъпили поръчки бяха за сметка на банки – 2052.6 млн. лв., а 818.4 млн. лв. – на небанкови институции. Общият обем на пласираните ДЦК възлезе на 1700 млн. лв., или 100% от обявления с условията на аукционите обем за продажба. Близо 63.7% от всички реализирани ДЦК бяха придобити от банки (включително първични дилъри¹²⁷ на ДЦК). Средната годишна доходност, постигната на аукционите, беше 3.31% за ДЦК с оригинален матурирмет 3 години и 3.63% за ДЦК с оригинален матурирмет 6 години.

Средна годишна доходност, постигната на аукционите за продажба на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар през 2024 г.

(%)

Източник: БНБ.

Въз основа на данните от ЕСПОТ през отчетния период бяха извършени плащания от името и за сметка на емитента по настъпили корпоративни събития на обща стойност 509.6 млн. лв.¹²⁸, или с 42.7 млн. лв. (9.1%) повече спрямо същия период на 2023 г. Общият обем по номинална стойност на търгуемите 16 броя емисии ДЦК в обращение към 31 декември 2024 г. бе 11 935.4 млн. лв.¹²⁹, което е с 12.4% повече спрямо декември 2023 г. Запази се валутната структура на емисиите, като с най-голям относителен дял бяха ДЦК, деноминирани в левове с плащане в левове (96.2%), следвани от тези, деноминирани в евро с плащане в евро (3.8%). По отношение на матурирметната структура не настъпи промяна в сравнение с края на 2023 г., като в обращение се намираха средно- и дългосрочни емисии ДЦК в съотношение 44.7% към 55.3%.

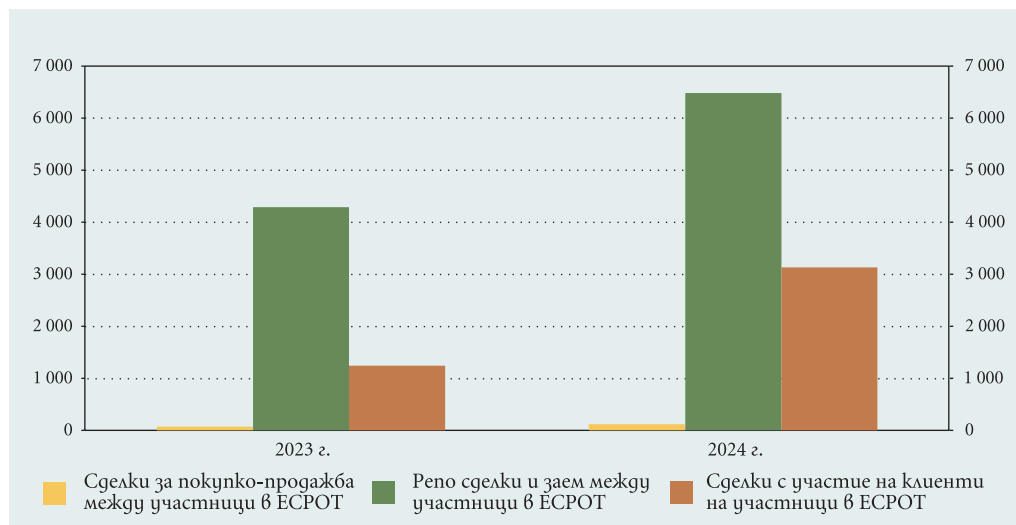
¹²⁷ През отчетния период избраните по реда на Наредба № 15 на МФ и БНБ първични дилъри на ДЦК бяха 8.

¹²⁸ Левовата равностойност на плащанията по ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за деня на плащането.

¹²⁹ Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 31 декември 2024 г.

Обем на видовете сделки с търгуеми ДЦК през 2023 г. и 2024 г.

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

През 2024 г. общият обем на регистрираните в ЕСРОТ сделки с ДЦК по номинална стойност възлезе на 96 547.6 млн. лв., което представлява увеличение със 74.8% спрямо 2023 г.

Най-голям остава делът на репо сделките (66.9%), сред които преобладаваха сключените за срок от един ден (51.6%), предимно с левови емисии ДЦК. Обемът на регистрираните сделки за покупко-продажба на ДЦК беше 1032.8 млн. лв., 328.6 млн. лв. от тях са между банки – участници в ЕСРОТ. Обемът на сделките между участници в ЕСРОТ и клиенти беше 29 623.3 млн. лв., а този между клиенти на участниците¹³⁰ – 1312.4 млн. лв.

В резултат на търговията с ДЦК коефициентът на ликвидност¹³¹ на вторичния пазар на ДЦК за 2024 г. е 8.1 при 5.3 за предходната година. Участниците в ЕСРОТ нямаха затруднения и осигуряваха своевременно необходимите ценни книжа и парични средства в левове и в евро за извършване на сетълмента по сделките с ДЦК с доставка срещу плащане (*DvP*), като осредненият за годината коефициент на сетълмент¹³² е 100%.

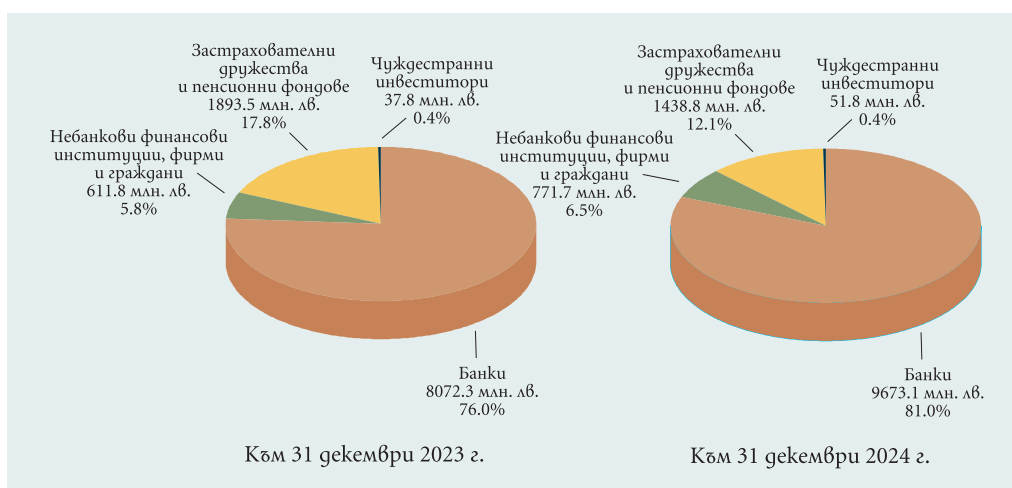
През отчетния период в ЕСРОТ са регистрирани операции по блокиране и деблокиране на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар, във връзка с учредени особени залози върху ДЦК за обезпечаване на налични парични средства по сметки на бюджетни организации в банките съгласно Закона за публичните финанси и по реда на Закона за особениите залози с общ обем 29 643.4 млн. лв. (при 25 578.9 млн. лв. за 2023 г.).

¹³⁰ В ЕСРОТ не се регистрират сделки, сключени между клиенти на един и същ участник в системата.

¹³¹ Коефициентът на ликвидност е съотношението между обема на сключените сделки с ДЦК на вторичния пазар през дадена година и размера на ДЦК в обращение към края на същата година.

¹³² Коефициентът на сетълмент е съотношението между броя на сделките, за които е извършен сетълмент на определената дата, и общия брой сделки за отчетния период, за които е следвало да се извърши регистрация и сетълмент в системата.

Държатели на емитирани на вътрешния пазар ДЦК

Забележки: По данни на БНБ и на участниците в ЕСПОТ. Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за последния работен ден на съответния период.

Източник: БНБ.

В края на 2024 г. в сравнение с края на 2023 г. бе отчетено увеличение на инвестициите в ДЦК в портфейлите на банките (с 1600.8 млн. лв.), на небанковите финансови институции, фирми и граждани (с 159.9 млн. лв.) и на чуждестранните инвеститори (с 14.0 млн. лв.), и намаление на инвестициите в ДЦК в портфейлите на застрахователните дружества и пенсионни фондове (с 454.7 млн. лв.). В резултат на това към 31 декември 2024 г. настъпи промяна в дела на отделните категории държатели на ДЦК, както следва: банки – 81.0%, застрахователни дружества и пенсионни фондове – 12.1%, небанкови финансови институции, фирми и граждани – 6.5%, чуждестранни инвеститори – 0.4% (при съответно 76.0%, 17.8%, 5.8% и 0.4% към 31 декември 2023 г.).

Коефициентът на наличност¹³³ на ЕСПОТ през периода е 100.0%, като не са прилагани мерки, предвидени в действащите правила за взаимодействие между системите в БНБ при извънредни ситуации.

Съгласно разпоредбите на Наредба № 31 на БНБ за сетълмент на ДЦК към 31 декември 2024 г. в СДЦК се водеха общо 563 сметки за ДЦК, от които 16 – на емитента (МФ), 229 – отчитащи собствения портфейл от ДЦК на участниците, 139 – с наложена тежест, както и 179 сметки, отчитащи ДЦК, притежавани общо от клиенти на участниците. Общият размер по номинална стойност на ДЦК, регистрирани по тези сметки, съответства на общия размер на търгуемите ДЦК в обращение – 11 935.4 млн. лв.¹³⁴

По отношение на дейностите, свързани с присъединяването на Република България към еврозоната, през 2024 г., в съответствие със стандартните процедури на Евросистемата, се изпълни процесът по оценка на допустимостта на оперираната от Депозитаря на ДЦК в БНБ (ДДЦК) система за регистрация и сетълмент на ДЦК за използване за целите на кредитните операции и управление на обезпеченията на Евросистемата. В края на годината основните функционални изисквания, свързани с присъединяването на Република България към еврозоната, са успешно реализирани в Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСПОТ).

¹³³ Коефициентът на наличност представлява съотношението между броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя според графика е трябвало да работи.

¹³⁴ Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 31 декември 2024 г.

ХІІ. Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове

Централен кредитен регистър

БНБ поддържа информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките, финансовите институции, платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от ЗПУПС, които извършват дейност на територията на Република България, както и към инвеститори, предоставили заем по проект чрез доставчик на услуги за колективно финансиране, с изключение на чуждестранните доставчици, които извършват директно дейност на територията на Република България (институции по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ). С Наредба № 22 на БНБ се регламентират функционирането, обхватът, редът и сроковете за подаване и за получаване на информация от Централния кредитен регистър (ЦКР). В регистъра се поддържат данни за предоставените от институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ кредити, независимо от размера им. Информацията за кредитната задължнялост на клиентите се осигурява в реално време и включва данни за текущото състояние на кредитите, за просрочията по активни и по погасени кредити за 5-годишен ретроспективен период, за нови кредити и за съдължници и поръчители по предоставени кредити.

Към 31 декември 2024 г. институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ, подаващи информация в системата на регистъра, бяха общо 263, в това число 25 банки, 235 финансови институции, една платежна институция и 2 дружества за електронни пари. През същия период в ИС на ЦКР бяха включени 18 финансови институции и едно дружество за електронни пари, а бяха изключени 3 финансови институции и една платежна институция. През 2024 г. се осъществиха технологични процеси в информационната система на ЦКР по мигриране на кредитни портфейли на отчетни единици във връзка с преобразуването им чрез вливане/сливане.

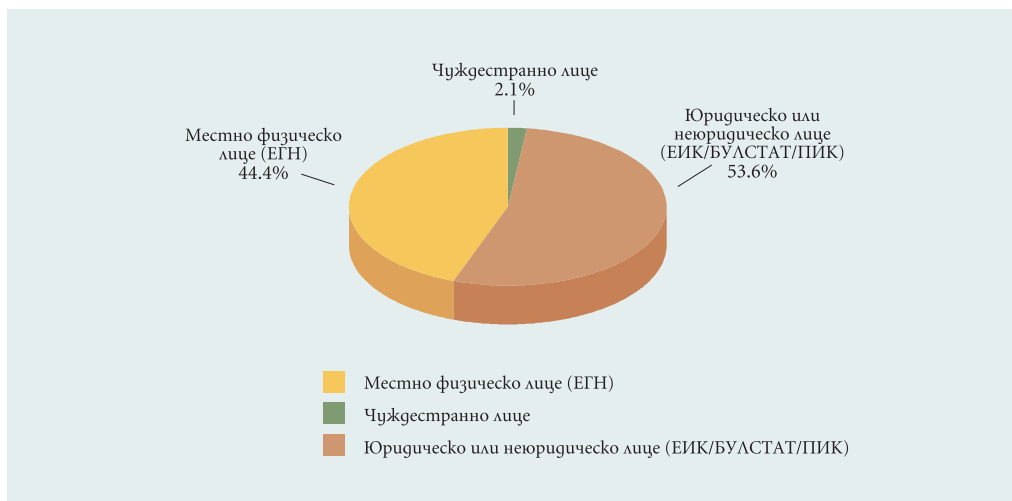
Регистрираните кредити в ИС на ЦКР към 31 декември 2024 г. бяха 6985 хил. броя (при 6642 хил. броя към 31 декември 2023 г.), а балансовата им експозиция възлизаше на 131 025 млн. лв. (при 117 416 млн. лв. към 31 декември 2023 г.).

Броят на подадените в регистъра кредитополучатели към края на годината бе 2606 хил., разпределени, както следва: физически лица – 2437 хил.; юридически лица – 109 хил.; чуждестранни лица, които нямат регистрация по ЕГН/ЕИК или код по БУЛСТАТ/ПИК – 59 хил.; лица, упражняващи свободни професии или занаятчийска дейност – 1 хил. Към 31 декември 2024 г. бяха регистрирани 443 хил. броя съдължници по 427 хил. броя кредити и 111 хил. броя поръчители по 278 хил. кредити, а към 31 декември 2023 г. регистрираните съдължници бяха 402 хил. броя по 408 хил. броя кредити и 116 хил. поръчители по 270 хил. броя кредити.

Към 31 декември 2024 г. според балансовата им експозиция кредитите на физически и юридически лица се разпределят, както следва: физически лица – 44.4 %, юридически лица – 53.5 % и чуждестранни лица – 2.1 %.

Разпределение на балансовата експозиция по кредити на физически и юридически лица към 31 декември 2024 г.

(брой)

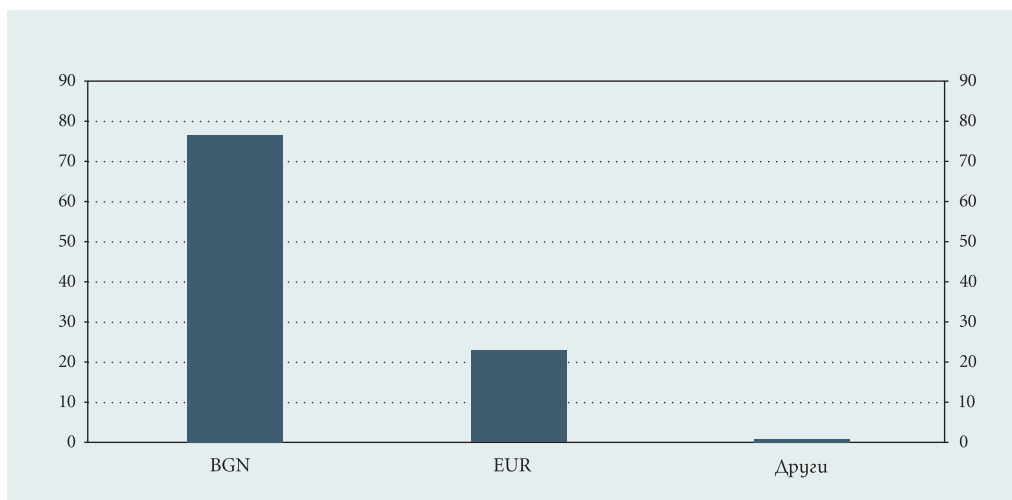
Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Според вида на валутата и балансовата експозиция, към 31 декември 2024 г. най-голям бе дялът на кредитите в левове – 76.4%, следван от кредитите в евро – 22.9 % и други валути – 0.7 %.

Разпределение на балансовата експозиция на кредитите по вид на валутата към 31 декември 2024 г.

(брой)

Източник: БНБ.

Към 31 декември 2024 г. според договорените срокове за погасяване и балансовата експозиция на кредитните задължения, най-висок бе дялът на тези, които се погасяват със срок над 3 години – 87.6%.

Към 31 декември 2024 г. при кредитополучателите – физически лица, най-голям бе дялът на тези с остатъчен дълг по кредитите до 5 хил. лв. (51.8%), а при юридическите лица преобладаваха кредитополучателите с остатъчен дълг по кредитите между 5 хил. лв. и 50 хил. лв. (29.8%).

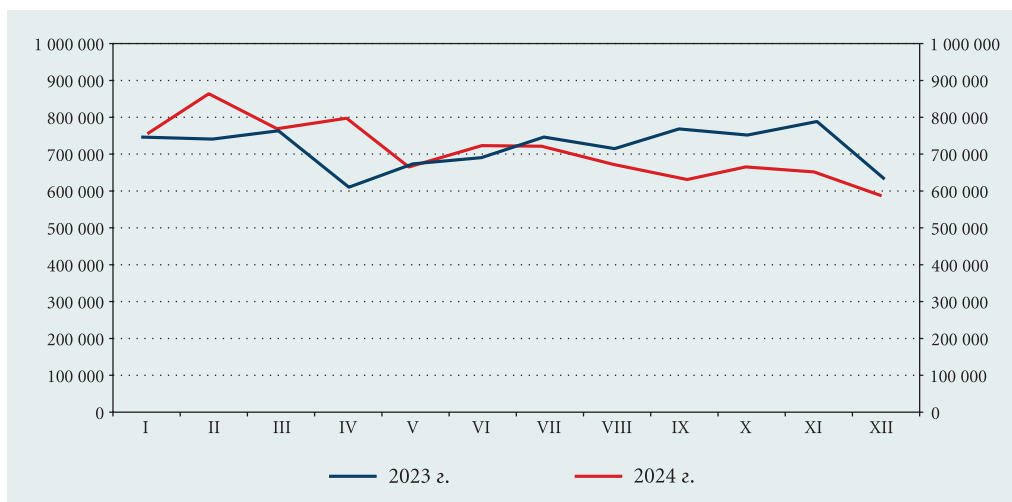
Съгласно чл. 56, ал. 3 от ЗКИ достъп до информация от ЦКР във връзка с изпълнение на служебните им задължения имат органите на съдебната власт

(прокуратура и следствени органи), Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ и областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Националната агенция за приходите, Комисията за противодействие на корупцията, Агенция „Митници“, Комисията за финансов надзор и други органи, определени от закона. Осигурени са необходимите технически условия за осъществяване на достъп до системата на оправомощените органи по електронен път.

Към 31 декември 2024 г. в ИС на ЦКР бяха извършени общо 8620 хил. справки (по електронен път и на хартиен носител) от институциите и органите с право на достъп по реда на чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на справките е 718 хил. (при общо 8798 хил. към 31 декември 2023 г., средномесечен брой 733 хил.).

Справки от ИС на ЦКР за институции и органи по чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ по месеци

(брой)

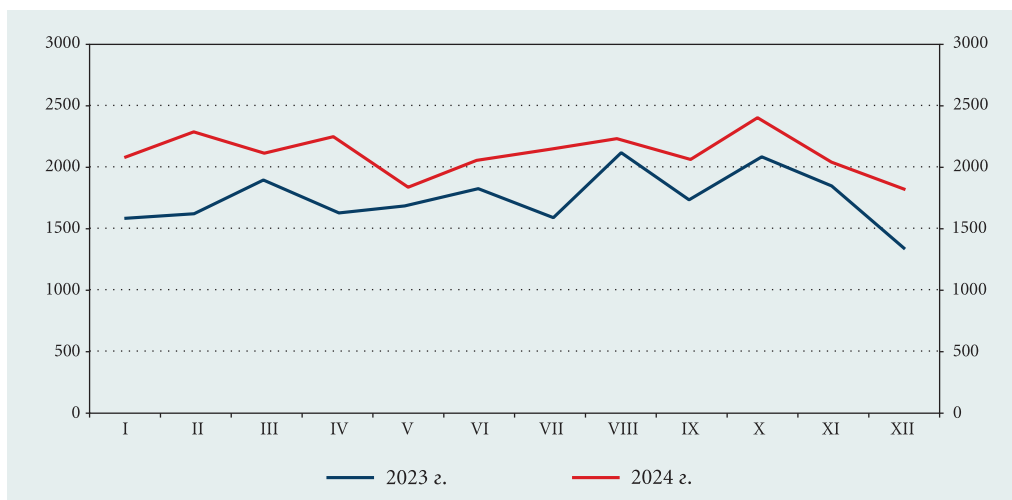

Източник: БНБ.

Въз основа на Наредба № 22 за ЦКР, БНБ предоставя информация за кредитната задължителност на физически лица (в това число на наследници на починали лица) и на юридически лица. Постъпилиите в БНБ заявления на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра през 2024 г. бяха 25 119 броя, от които 24 418 бяха подадени от физически лица (от тях 5160 от чуждестранни лица или 20.5% от всички физически лица), 666 – от юридически лица и 35 броя по чл. 21а от Наредба № 22 за ЦКР за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. За сравнение, през 2023 г. заявленията за издаване на справки на хартиен носител от ЦКР бяха общо 20 842, от които 19 969 бяха подадени от физически лица, а 844 – от юридически лица.

Справки от ИС на ЦКР въз основа на постъпили заявления на хартиен носител от физически и юридически лица по месеци

(брой)

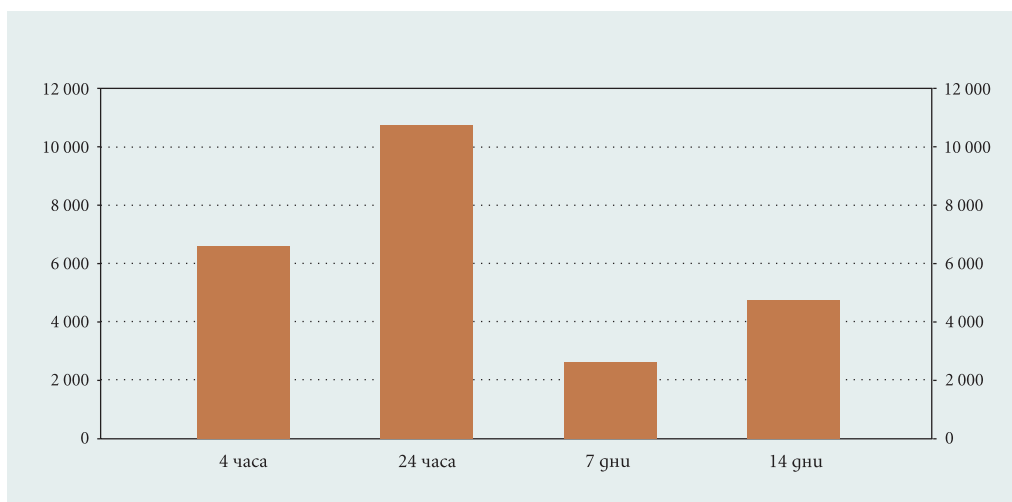

Източник: БНБ.

Изготвените справки от ИС на ЦКР за 2024 г. съгласно нормативно определен срок за предоставяне на информация от регистъра са, както следва: в срок до 4 работни часа – 6645 броя, до 24 часа – 10 901 броя, до 7 работни дни – 2750 броя и в 14-дневен срок (безплатно) – 4823 броя. Делът на справките за 4 часа и 24 часа представлява 70% от общия брой.

Справки на хартиен носител спрямо нормативно определения срок за предоставяне на информация от ИС на ЦКР за 2024 г.

(брой)

Източник: БНБ.

БНБ предоставя електронни услуги от ИС на ЦКР на физически лица, които притежават удостоверение за квалифициран електронен подпис, издадено от регистриран доставчик на удостоверителни услуги по реда на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги. Таксите за електронни услуги възлизат на 50% от тези, предоставени на хартиен носител. Към 31 декември 2024 г. в ЦКР бяха подадени 7279 електронни заявления от физически лица за услуги от регистъра (при 4835 електронни заявления към 31 декември 2023 г.). В резултат на изменения и на

допълнения в нормативните изисквания, свързани с дейността на регистъра, както и вследствие на развитието на информационните технологии, ЦКР непрекъснато се усъвършенства и развива, като в информационната система на регистъра се създават нови функционалности, извършват се текущи промени и подобрения. В тази връзка непрекъснато се правят проучвания и запитвания за обмяна на опит с други кредитни регистри от ЕСЦБ, с цел актуалност на информацията.

За развитието на регистъра се прилагат най-добрите политики и практики в Европейския съюз (ЕС) за изграждане и функциониране на кредитните регистри.

Периодично се провеждат работни срещи с представители на банките, финансовите институции, платежните институции и дружествата за електронни пари, органите и институциите с право на достъп до регистъра за оптимизиране на процесите по подаване и предоставяне на информация в/от ЦКР. Изменения и допълнения в нормативната уредба, свързана с дейността на ЦКР, както и необходими технологични промени, свързани с работата на информационната система, се съгласуват с Асоциацията на банките в България, както и с институциите, подаващи и получаващи информация.

В своята дейност ЦКР си сътрудничи със Световната банка по проекта *Business Ready (B-READY)*, ЕЦБ, МВФ и други международни организации, като предоставя периодично информация във връзка с подготвяни от тях изследвания, статистически анализи и годишни проучвания.

Представители на ЦКР участват в работни срещи с други заинтересовани страни по проект на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) за стратегическо развитие и усъвършенстване на инструментите за превенция и противодействие на корупцията, както и в междуведомствена работна група за самооценка на Република България във връзка с прилагането на Десетте глобални принципа за борба с данъчните престъпления съгласно препоръката на ОИСР.

Регистър на банковите сметки и сейфове

БНБ поддържа електронна информационна система (ИС) за номерата на банковите и на платежните сметки с международен номер на банкова сметка (IBAN), водени от банки, платежни институции и дружества за електронни пари, титулярите на сметки и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, действителните собственици на титулярите на сметки, наличие на запори по сметки, както и за лицата, наематели на сейфове в банки и техните пълномощници. С Наредба № 12 за Регистъра на банковите сметки и сейфове (РБСС/регистъра) се регламентират функционирането, обхватът, редът и сроковете за подаване и получаване на информация от регистъра. Информацията за банкови и платежни сметки и договори за наем на банкови сейфове се осигурява в реално време, като институциите по чл. 3 от Наредба № 12 за РБСС предоставят на БНБ данни най-малко веднъж седмично в срок не по-дълъг от 5 работни дни по реда на чл. 7. Информацията в РБСС се съхранява 5 години от датата на закриване на сметката, съответно 5 години от датата на прекратяване на договора за наем на банков сейф.

Към 31 декември 2024 г. институциите по чл. 3 от Наредба № 12 за РБСС, подаващи информация в системата на регистъра, бяха общо 37, в това число 26 банки, включително БНБ, 2 платежни институции и 9 дружества за електронни пари. През 2024 г. се осъществиха технологични процеси

в информационната система на РБСС по прехвърляне на записи за сметки и сейфове на докладващи единици във връзка с преобразуването им чрез вливане/сливане.

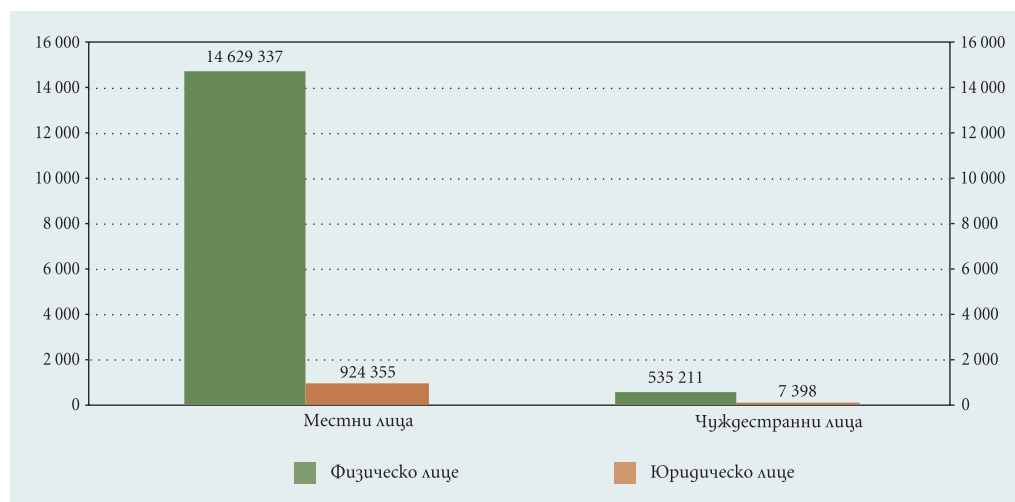
Към 31 декември 2024 г. в РБСС бяха подадени данни за 15.20 млн. активни банкови сметки (при 14.87 млн. към 31 декември 2023 г.), за 990.68 хил. платежни сметки (при 850.80 хил. към 31 декември 2023 г.), водени от платежни институции, и дружества за електронни пари, и за 33.90 хил. договора за наем на банкови сейфове (при 34.93 хил. към 31 декември 2023 г.), в това число записи за 2.83 млн. броя новооткрити сметки и за 2.29 млн. броя закрити сметки.

През 2024 г. в РБСС има записи за 728.72 хил. наложени запори и 564.07 хил. вдигнати запора по банкови и платежни сметки (при 681.90 хил. подадени записи за наложени запори и за 587 хил. за вдигнати запори към 31 декември 2023 г.)¹³⁵.

Към 31 декември 2024 г. в РБСС титуляри на банкови и платежни сметки са 14.63 млн. местни и 535.21 хил. чуждестранни физически лица, а също така и 924.35 хил. местни и 7.40 хил. чуждестранни юридически лица.

Титуляри на банкови и платежни сметки в РБСС към 31 декември 2024 г.

(хил. броя)

Източник: БНБ.

Съгласно чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ достъп до информация от РБСС във връзка с изпълнението на служебните им задължения имат органите на съдебната власт (съдилищата, прокуратурата и следствените органи), Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, дирекция „Вътрешна сигурност“, Дирекция „Защита на финансовите интереси на Европейския съюз“ и областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Националната агенция за приходите, Комисията за противодействие на корупцията, Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество, Агенция „Митници“, Комисията за финансов надзор, банките, платежни и финансови институции, дружества за електронни пари, частните и държавните съдебни изпълнители при образувано изпълнително дело и други органи, определени със закон. Осигурени са необходимите технически

¹³⁵ Съгласно § 4 от преходните и заключителните разпоредби на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 на БНБ от 2016 г. за РБСС (обн. ДВ, бр. 49 от 2017 г.) данни за наличие на запор се подават в РБСС от 1 март 2018 г.

условия за осъществяване на достъп до системата на оправомощените органи и институции по електронен път.

Към 31 декември 2024 г. в РБСС бяха извършени общо справки за 805 633 лица (по електронен път и на хартиен носител) от органите и институциите с право на достъп по реда на чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица е 67 136 (при 766 814 към 31 декември 2023 г., средномесечен брой 63 901). През 2024 г. справките, извършени по електронен път, са 798 128 броя, които възлизат на 99 % от всички проверки в регистъра за годината, в това число 306 броя за действителен собственик на титуляр на сметка. За 2023 г. бяха извършени 760 660 проверки по електронен път.

Справки от ИС на РБСС за органи и институции по чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ по месеци

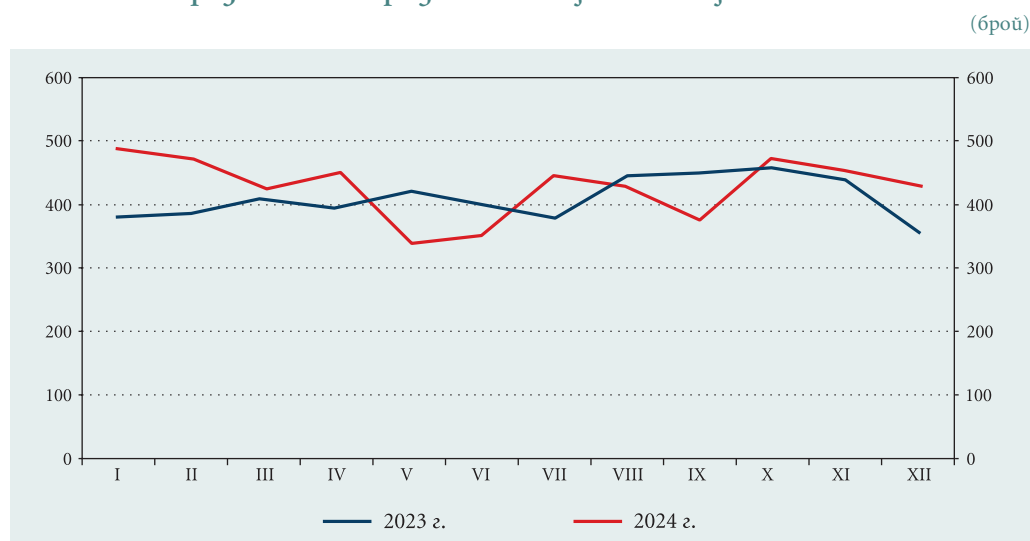

Източник: БНБ.

Въз основа на Наредба № 12 за РБСС Българската народна банка предоставя информация за наличие на банкови и платежни сметки, за запови по тях, за действителен собственик и за договори за наем на банкови сейфове на физически (в това число на наследници на починали лица) и на юридически лица. Постъпилите в БНБ искания на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра през 2024 г. бяха 5127 броя, от които 4919 броя бяха подадени от физически лица, а 208 броя – от юридически лица. За 2023 г. постъпилите искания за издаване на справки от РБСС бяха общо 4921 броя, от които 4747 броя бяха подадени от физически лица, а 174 броя – от юридически лица. От 2022 г. БНБ предоставя справки на физически лица по чл. 12а от Наредба № 12 за РБСС за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г.¹³⁶

¹³⁶Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните).

Справки от ИС на РБСС въз основа на подадени искания на хартиен носител от физически и юридически лица по месеци

Източник: БНБ.

БНБ предоставя електронни услуги от информационната система на РБСС на физически лица, които притежават удостоверение за квалифициран електронен подпис, издадено от регистриран доставчик на удостоверителни услуги по реда на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги. Таксите за електронни услуги възлизат на 50% от тези, предоставяни на хартиен носител. Към 31 декември 2024 г. са предоставени 1232 справки по електронен път на физически лица за наличната за тях информация в РБСС (при 567 електронни искания към 31 декември 2023 г.).

Подадените данни в ИС на регистъра съответстват на задължителния набор от информация, определен в член 32а, параграф 3 от Директива (ЕС) 2015/849¹³⁷, като се събира и допълнителна информация по реда на параграф 4, която дава възможност да се идентифицира своевременно всяко физическо или юридическо лице. През 2024 г. е приета нова Директива (ЕС) 2024/1640¹³⁸, като съгласно разпоредбата на член 16, параграф 3 обхватът на информацията в регистъра ще се разшири с данни за виртуални *IBAN*, за сметки за ценни книжа и за криптоактиви.

Деятелността на РБСС непрекъснато се развива и усъвършенства с цел повишаване на качеството и надеждността на събираната и поддържаната информация. Периодично се провеждат работни срещи с представители на банките, платежните институции и дружествата за електронни пари, органите и институциите с право на достъп до регистъра за оптимизиране на процесите по подаване и предоставяне на информация в/от БНБ. Изменения и допълнения в нормативната уредба, свързана с дейността на РБСС, както и необходими технологични промени, свързани с работата на информационната система, се съгласуват с Асоциацията на банките в България, както и с институциите, подаващи и получаващи информация.

¹³⁷ Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 2005/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 2006/70/ЕО на Комисията.

¹³⁸ Директива (ЕС) 2024/1640 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година относно механизмите, които да бъдат въведени от държавите членки за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари или финансирането на тероризма, за изменение на Директива (ЕС) 2019/1937 и за изменение и отмяна на Директива (ЕС) 2015/849 (Директива (ЕС) 2024/1640).

За развитието на регистъра се прилагат най-добрите практики в Европейския съюз (ЕС) за изграждане и функциониране на регистри на банкови сметки.

Съгласно разпоредбите на Директива (ЕС) 2024/1654¹³⁹ предстои изграждане на взаимосвързаност на регистрите на банковите сметки чрез единна точка за достъп в ЕС (*BARIS*), чрез която компетентните органи ще могат бързо да осъществяват пряк достъп и търсене в централизираните регистри на банковите сметки на други държави членки. Изготвена е пътна карта за реализация на системата на *BARIS*, в която са разписани етапите по планиране и стартиране на проекта, проектиране и изготвяне на дизайн на системата, представяне на документи и инструкции на държавите членки, изграждане на тестова среда и портал за вход, тестване с всички държави членки, валидации и внедряване.

Представители на РБСС участват в работни срещи с други заинтересовани страни във връзка с изграждането на взаимосвързаност на регистрите на банковите сметки в ЕС, по проекта на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) за стратегическо развитие и усъвършенстване на инструментите за превенция и противодействие на корупцията, както и в междуведомствена работна група за самооценка на Република България във връзка с прилагането на Десетте глобални принципа за борба с данъчните престъпления съгласно препоръката на ОИСР.

¹³⁹ Директива (ЕС) 2024/1654 на Европейския парламент и на съвета от 31 май 2024 година за изменение на Директива (ЕС) 2019/1153 по отношение на достъпа на компетентните органи до централизираните регистри на банковите сметки чрез системата за взаимосвързаност и техническите мерки за улесняване на използването на записите за сделки.

XIII. Изследователска дейност

Икономическите изследвания, анализът на процесите в българската икономика и макроикономическите прогнози, изготвяни в БНБ, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика.

Специализираните изследвания, провеждани в съответствие с Плана за изследователската дейност на БНБ, подпомагат функционирането на Банката, като предлагат анализи на конкретни икономически процеси и проблеми и допринасят за усъвършенстване на инструментариума на БНБ за моделиране и прогнозиране. В изпълнение на Плана за изследователската дейност за 2023–2024 г. през отчетния период се работеше по теми, свързани с макроикономическите ефекти от намаляването на населението; факторите, определящи динамиката на обемите и лихвените проценти по потребителските и жилищните кредити; прилагането на различни подходи за оценяване на устойчивостта на публичния дълг, както и с изследване на инертността и режимите на инфлацията в България.

През 2024 г. продължи и обогатяването и усъвършенстването на макроикономическите модели на БНБ, като бе актуализиран и доразвит инструментариумът на БНБ за оценяване на макроикономически ефекти от симулирани икономически шокове във вътрешната и външната среда. Основният макроиконометричен модел на БНБ беше допълнително надграден, за да се осигури и по-прецизна оценка на потенциалните макроикономически ефекти от промяна в ставката на задължителните минимални резерви на банките, поддържани в БНБ. Беше доразвит и инструментариумът за моделиране и прогнозиране на динамиката на необслужваните кредити в базисния и утежненния макроикономически сценарий, използван за целите на стрес тестовете на банковата система.

Част от резултатите от аналитичната и прогностичната дейност на БНБ се публикуват в тримесечните издания на Банката „Икономически преглед“ и „Макроикономическа прогноза“. Изданието „Икономически преглед“ представя информация за развитието на икономиката на България и анализ на динамиката на потоците по платежния баланс, паричните агрегати, връзката им с развитието на реалната икономика и влиянието им върху ценовата стабилност. Процесите и тенденциите в международната конюнктура също са представени в изданието, тъй като българската икономика е под прякото им въздействие. Прегледът предлага и описание на оценките за очакваното краткосрочно развитие на набор от основни макроикономически показатели. В брой 3/2024 г. на изданието бе публикувано тематичното изследване на тема „Реформираната рамка за икономическо управление на Европейския съюз и нейното потенциално отражение върху фискалната политика на България“. В тримесечното издание на БНБ „Макроикономическа прогноза“ се представят годишни прогнози за основните макроикономически показатели за България през текущата и през следващите две години.

През отчетния период БНБ продължи да развива капацитет и инструменти за изпълнение на допълнителните аналитични и изследователски задачи, които ще възникнат с присъединяването ѝ към Евросистемата. С цел осигуряване на оптимален преход от работа на БНБ в режим на паричен

съвет към пълноправно участие в определянето на паричната политика на Евросистемата след присъединяването на България към еврозоната, и съгласно чл. 19 от новия Закон за БНБ във връзка с чл. 127, ал. 2 от ДФЕС, дирекцията в БНБ, отговаряща за икономическите изследвания и прогнози, премина на пряко подчинение на управителя на БНБ. Функциите ѝ бяха разширени с конкретни отговорности по определянето на паричната политика на Евросистемата, включително свързани с аналитичната подготовка за участие на управителя в заседанията на Управителния съвет на ЕЦБ по въпросите на паричната политика на еврозоната, и с дейностите, които служителите в дирекцията ще извършват по линия на участието им в Комитета по парична политика на ЕСЦБ и работните групи към него. Вследствие на това, в рамките на новосъздадения в дирекцията отдел „Парична политика“, през отчетния период продължи работата по изграждане на аналитичен капацитет и инструментариум за извършване на дейности, свързани с анализ на изпълнението на целите на паричната политика на ЕЦБ и нейното влияние върху икономиката на еврозоната. В допълнение, през отчетния период започна и процесът по разработване на допълнителни иконометрични модели за прогнозиране на набор от икономически и финансови променливи, които ще се предоставят на регулярна основа според изискванията на ЕЦБ след присъединяването на БНБ към Евросистемата.

XIV. Управление на човешките ресурси

Основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през 2024 г. бяха свързани с осигуряването на конкурентни условия за работа и поддържането на благоприятна институционална среда за ефективното изпълнение на целите, функциите и задачите на Банката. Във фокуса на дейностите бяха привличането и подборът на подходящи кандидати за работа, както и обучението и задържането на служителите чрез предоставяне на възможности за професионално и кариерно развитие и прилагането на стимулираща система за заплащане. Предвид продължаващия недостиг на работна сила на пазара на труда в страната, от съществена важност беше активното представяне и утвърждаване на БНБ като водещ работодател за професионална кариера в областта на финансите и икономиката. За облекчаване на административните процедури по провеждане на подбор и повишаване на интереса към свободните работни позиции бяха изменени вътрешните правила в тази област и се предприеха действия по разширяване на представянето на предлаганите кариерни програми. Използвани бяха разнообразни платформи за публикуване на обяви за работа, като същевременно Банката продължи да развива своето сътрудничество с университетските кариерни центрове с цел достигане до широк кръг студенти, завършващи висше образование, и наскоро дипломирани млади специалисти с интерес към дейността на централната банка. През 2024 г. БНБ участва в седем форума за кариерно консултиране и развитие на студенти и млади професионалисти, където посетителите имаха възможност в детайли да се запознаят с процесите за подбор на служители и условията за работа в Банката и с програмите за стажанти, стипендианти и гост-изследователи. За привличането на млади таланти с интерес към централното банкиране и банковия надзор експерти от институцията представиха пред студенти практическото приложение на научната материя, изучавана от обучаващите се по време на следването.

През 2024 г. бяха публикувани 26 обяви за работа в БНБ, като някои от тях съдържаха предложение за повече от една свободна позиция. На работа постъпиха 54 служители, от които 2 за заместване на дългосрочно отсъстващи. Броят на напусналите беше 39, от които 14 – поради придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. През отчетния период текучеството на персонала беше 4%, като спрямо предходната година се понижи с 1 процентен пункт. В края на годината броят на служителите възлезе на 957 души.

В образователно-квалификационната структура на персонала делът на служителите с висше образование е 79.3%, което е с 0.8 процентни пункта повече в сравнение с 2023 г. Броят на служителите, придобили образователна и научна степен „доктор“, е 38 (при 34 през 2023 г.). В структурата по категории най-голям остава делът на служителите от групата „специалисти“ (63.1%), следван от групите „ръководен персонал“ (18.5%) и „поддържащ персонал“ (18.4%). Във възрастовата структура не настъпиха съществени промени. Най-много са служителите на възраст над 51 години (46,4%), следват служителите във възрастовата група 41 – 50 години (30,9%) и тези на възраст от 31 до 40 години (17,8%). Най-нисък е делът на служителите на възраст до 30 години (4,9%). Почти без промяна остава

разпределението на персонала по пол – в края на 2024 г. делът на жените е 62.8%, а на мъжете – 37.2%.

Прилаганата политика по формиране на възнагражденията продължи да се основава на осигуряването на конкурентни нива на заплащане, предоставящи възможности за привличане и задържане на висококвалифицирани и мотивирани служители предвид актуалните характеристики и тенденции на пазара на труда в страната. Определянето на трудовите възнаграждения се основаваше на утвърдения се принцип на обвързване на постигнатите резултати при отчитане на индивидуалния принос на всеки служител за изпълнение на целите на Банката. Сред другите фактори при определяне на възнагражденията бяха професионалното и карьерното развитие на служителите.

Възможностите за обучение и професионална квалификация продължиха да бъдат сред водещите инструменти за всеобхватно и ефективно навлизане и приобщаване на служителите към корпоративната култура на БНБ и за укрепване на доверието в политиките и дейностите, свързани с професионалното развитие, мотивацията за работа и дългосрочната кариера в институцията. В съответствие с утвърдената годишна програма за обучение служители на Банката взеха участие в разнообразни форми на квалификация – специализирани курсове и семинари в страната и в чужбина, професионално ориентирани сертификационни програми, курсове по чужди езици, обучение по информационни технологии, както и във връзка с изпълнение на специфични задължения.

Новопостъпилите служители участваха във въвеждащо обучение за запознаване с корпоративната култура на БНБ, с актуалните задачи пред Банката, с вътрешните правила и общите административни процедури. Във връзка с изискванията на нормативните актове в областта на информационната сигурност бяха предприети промени в процесите по въвеждане в работата и обучение на персонала за гарантиране на необходимата квалификация и подходящи знания и умения. В рамките на въвеждащото обучение новоназначените служители преминаха първоначално обучение относно корпоративната политика за сигурност на информационните системи и видовете киберзаплахи. Чрез участие в учебна онлайн игра служителите имаха възможност да се запознаят с мисията и дейността на ЕСЦБ и ЕНМ и с актуалните общоевропейски инициативи.

През 2024 г. се проведеха редица вътрешни обучения, свързани с разработването на нови функционалности в Регистъра на банковите сметки и сейфове, контрола върху нерегламентираните проверки в Централния кредитен регистър, запознаване с правилата и процедурите по защита на личните данни и с мерките за предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма. Темите на обученията, проведени в страната, бяха свързани с: тенденциите в областта на оценката на риска от изпирането на пари и финансирането на тероризма; предстоящата регулация на изкуствения интелект и приложенията му във финансовия сектор; киберсигурността; прилагането на Закона за защита на лицата, подаващи сигнали и публично оповестяващи информация за нарушения; новите стандарти за вътрешен одит, включително на организационната култура и етика; измененията на законодателството в сферата на трудовите правоотношения; специалната закрила на служителите; изискванията към работодателя за предотвратяване на дискриминация и тормоз на работното място; характеристиките на работната сила на бъдещето и уменията, които служителите трябва

да притежават. Основните теми на международните курсове и семинари, в които взеха участие служители на БНБ, обхващаха сферите на банковия надзор, финансовата стабилност, пруденциалните регулации и реструктурирането на кредитни институции, както и платежните и сетълмент системи, статистиката, икономическото моделиране и прогнозиране и други. Обучението по чужди езици се проведе предимно присъствено, като преобладаваха участията в курсове по английски език за затвърждаване на достигнатите нива и допълнително развитие на знанията и уменията, както и за участие в курсове със специфично лексикално съдържание и за развитие на разговорните и комуникационни умения. Приоритетни в обучението по информационни технологии бяха ежегодното обучение за повишаване на квалификацията и осведомеността по мрежова и информационна сигурност и специализирано ИТ обучение за служители с функции и задачи, свързани с глобалната междубанкова платежна система.

През отчетния период в университетски програми за повишаване на образованието без откъсване от работа участваха дванадесет служители. Шест служители участваха в три професионално насочени програми за сертифициране – по финансов анализ, по одит на информационните системи и по одит на управлението на информационни системи. Служителите, придобили сертификати, имат възможност да поддържат професионалната си квалификация чрез запазване на членството си в сертифициращите организации, продължаване на валидността на сертификатите, участие в дискусии и осигуряване на достъп до специализирани научни материали.

Допълнителни възможности за повишаване на професионалната квалификация, кариерното развитие и обмяната на знания и опит предоставяха вътрешната и международната мобилност. Девет служители преминаха на работа в други структурни звена в Банката. По договори за краткосрочно назначение в европейски банкови и надзорни институции работиха седем служители на БНБ.

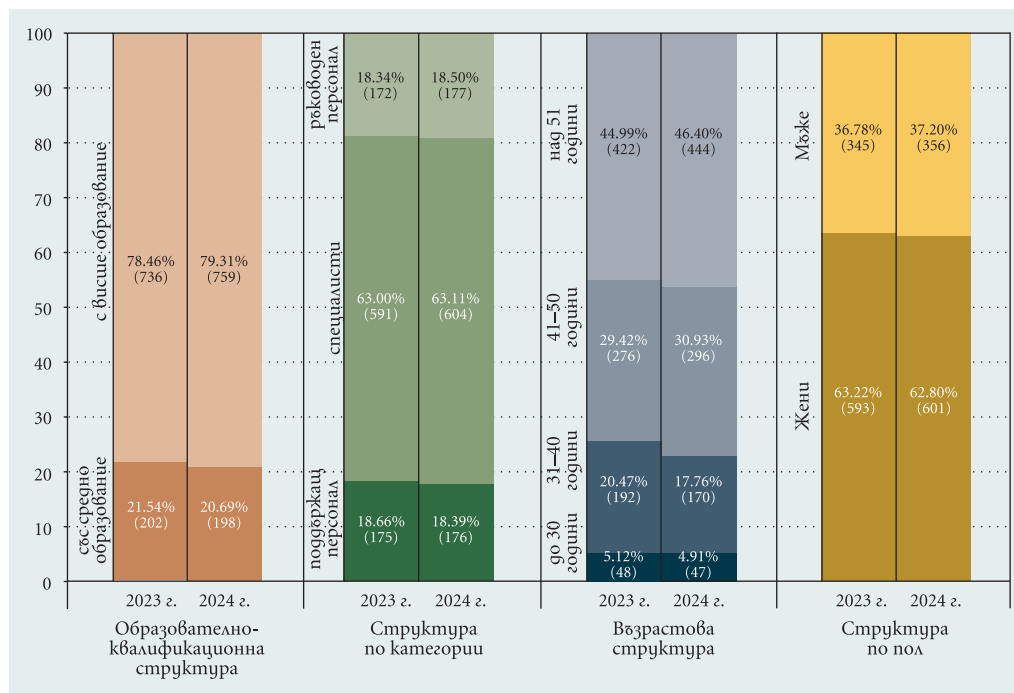
Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд продължи да бъде сред приоритетните направления в управлението на човешките ресурси. За поддържане на актуално ниво на знанията и уменията по здравословни и безопасни условия на труд беше организирано обучение на служителите, отговорни за тяхното прилагане. В съответствие с нормативните изисквания се проведе обучение по електробезопасност на персонала, ангажиран с техническата експлоатация и оперативното обслужване на енергийната обеспеченост на БНБ.

БНБ продължи да насърчава студентите и младите специалисти да придобиват задълбочена академична подготовка и да извършват изследователска дейност. За участие в ежегодната стипендиантска програма, насочена към докторанти и магистри, бяха получени документи от 13 кандидати – 4 докторанти и 9 студенти, обучаващи се за придобиване на магистърска степен. След проведения конкурс беше направена оценка на представянето на кандидатите, въз основа на която Управителният съвет на БНБ взе решение да бъдат присъдени две стипендии – една на докторант и една на студент, обучаващ се за „магистър“. През юни традиционно започна и стажантската програма на БНБ, за участие в която бяха приети 17 студенти. Сред темите, по които работиха стажантите, бяха макроикономически анализи и прогнози, управление на активи, платежни системи, плащания и дигитални валути, изследване на бизнес модели, съвместна работа на БНБ с Единния надзорен механизъм и други. През есента на 2024 г. БНБ и Университетът

за национално и световно стопанство подписа меморандум за сътрудничество в областта на кариерното ориентиране, реализацията и развитието на възпитаниците на университета и за подпомагане на качеството на обучението на студенти и докторанти чрез участие в публични лекции, дискусии и други инициативи от взаимен интерес.

Структура на персонала към 31 декември на съответната година

(процент, брой)

Източник: БНБ.

XV. Вътрешен одит на БНБ

Вътрешният одит на Българската народна банка се осъществява в съответствие с Международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит, Етичния кодекс на вътрешните одитори, Правилата на комитета на вътрешните одитори към Европейската система на централните банки и съгласно приети от Управителния съвет на Българската народна банка правила за дейността.

През 2024 г. бяха извършени дванадесет одитни ангажимента – десет съгласно утвърдения от УС на БНБ годишен план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ и два от годишната програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ.

Целта на одитите беше да се предостави обективна увереност относно адекватността и ефективността на управлението на рисковете, контрола и управлението, присъщи за съответните дейности, за да се гарантира:

- ефективното постигане на целите и задачите/постигане на стратегическите цели на организацията;
- надеждността и целостта на финансовата и оперативна информация;
- ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми;
- опазването на активите;
- съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

Изпълнени одитни ангажименти от годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажименти
Провеждане на паричната политика и управление на активи	Анализ и контрол на риска при управление на брутния международен валутен резерв
Вътрешноинституционални правни, данъчни и административни функции	Управление на защитата на личните данни
Информационни и комуникационни технологии	Информационна система Регистър на банковите сметки и сейфове
Планиране и контрол, организация	Съставяне, изпълнение, отчитане и контрол на бюджета на БНБ
Финансово счетоводство и финансови отчети	Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2024 г.
Информационни и комуникационни технологии	Удостоверяване на съответствие с изискванията на нормативните актове и приетите стандарти за киберсигурност
Информационни и комуникационни технологии	Система за отчитане, контрол и управление на движението на наличните пари в БНБ
Управление на човешките ресурси и социална политика	Преглед на реда за уреждане на отношенията и определяне размера на възнагражденията на органите за управление и на служителите на БНБ съгласно чл. 12, ал. 9 и чл. 23, ал. 3 от Закона за БНБ
Банкноти и монети	Защита на банкноти и монети и мерки срещу фалшифицирането
Вътрешен одит	Проследяване на изпълнението на препоръките от предходни одитни ангажименти

Източник: БНБ.

Изпълнени одитни ангажменти от Годишната програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажменти
Вътрешен одит	Проследяване на изпълнението на препоръките от предходни одити от Годишната работна програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ
Надзор и финансова стабилност	Управление на информацията с фокус върху пазарно чувствителната надзорна информация

Източник: БНБ.

През 2024 г. главният одитор на БНБ организираше и координираше дейността на дирекция „Вътрешен одит“ с тази на външния одитор на БНБ и оказва съдействие на проверяващия екип от Сметната палата на Република България.

През периода дирекция „Вътрешен одит“ продължи да предоставя становища по проекти на вътрешни нормативни актове, свързани с основните дейности на БНБ.

Служителите на дирекция „Вътрешен одит“ участваха в професионални обучения с цел своевременно запознаване с най-новите насоки и добри практики. Обученията бяха съобразени с нуждите и изискванията за повишаване на квалификацията, знанията и уменията на одиторите и оказаха ползотворно влияние при изпълнението на одитните задачи.

XVI. Правна интеграция на Българската народна банка в Евросистемата

На 1 февруари 2024 г. Народното събрание прие нов Закон за Българската народна банка¹⁴⁰, който ще замени изцяло действащия към момента Закон за Българската народна банка, считано от датата, посочена в Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България¹⁴¹.

Новият Закон за БНБ обезпечава правната интеграция на българската централна банка в Евросистемата при въвеждане на еврото като парична единица на Република България. Присъединяването на Република България към еврозоната е правно регламентирана крайна фаза на евроинтеграционните процеси в рамките на Икономическия и паричен съюз, като до момента на присъединяване към еврозоната България участва в Икономическия и паричен съюз на ЕС като държава членка с дерогация¹⁴².

С новия Закон за БНБ са отразени всички правни несъответствия, отчетени в предхождащи датата на приемането му доклади за конвергенция на ЕЦБ и ЕК¹⁴³. Обезпечават се институционалната и финансовата независимост на БНБ, както и персоналната независимост на нейните органи на управление. Гарантира се спазването на забраната за парично финансиране и привилегирован достъп.

Основен подход, възприет при създаването на новата правна рамка, е прилагането на законодателна техника, която избягва възпроизвеждането на пряко приложимите разпоредби от правото на Съюза, а вместо това, където е уместно, се включват препратки към тях. Възпроизвеждането в националната уредба на разпоредба от правото на Съюза, която е пряко приложима в правния ред на държавата членка, може да създаде несигурност както по отношение на правното естество и произхода на приложимите разпоредби, така и по отношение на датата на влизането им в сила. Това няма да е в съответствие с принципа за еднаквото прилагане и тълкуване на правото на Съюза в целия ЕС.

Новият Закон за БНБ регламентира двата фундаментални принципа, върху които се основава всяка национална централна банка в ЕСЦБ – принципите на независимост и отчетност.

¹⁴⁰Обнародван в „Държавен вестник“, бр. 13 от 13 февруари 2024 г.

¹⁴¹Обнародван в „Държавен вестник“, бр. 46 от 10 юни 1997 г.; последно изм. и доп. – ДВ, бр. 29 от 2024 г.

¹⁴²През юни 2018 г. министърът на финансите и управителят на Българската народна банка изпратиха съвместно писмо с намерения за присъединяване на българския лев към Валутно-курсовия механизъм II (ВМ II) след изпълнение на едностранно поети предварителни ангажменти, сред които кандидатстване за участие на Република България в Единния надзорен механизъм чрез установяване на тясно сътрудничество с Европейската централна банка по смисъла на Регламент (ЕС) № 1024/2013 на Съвета от 15 октомври 2013 година за възлагане на Европейската централна банка на конкретни задачи относно политиките, свързани с пруденциалния надзор над кредитните институции. На 24 юни 2020 г. Управителният съвет на ЕЦБ прие решение за установяване на тясно сътрудничество с Българската народна банка в рамките на Единния надзорен механизъм с начална дата 1 октомври 2020 г. С присъединяването към Единния надзорен механизъм Република България се присъедини и към Единния механизъм за реструктуриране. На 10 юли 2020 г. финансовите министри на държавите – членки на еврозоната, президентът на ЕЦБ, заедно с финансовите министри и управителите на централните банки на Дания и България, решиха единодушно да включат българския лев във Валутно-курсов механизъм II.

¹⁴³Съгласно член 140 от Договора за функционирането на Европейския съюз най-малко веднъж на две години или по искане на държава – членка на ЕС, с дерогация.

Принципът на институционалната независимост, посочен в чл. 6 от закона, съответства на член 130 от ДФЕС и член 7 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ. Този принцип включва забрана за национална централна банка и за членовете на нейните органи за вземане на решения да искат или приемат указания от институциите или органите на Европейския съюз, от някое правителство на държава членка или от който и да било друг орган. Освен това се забранява на институциите, органите, службите или агенциите на ЕС, както и на правителствата на държавите членки, да се опитват да оказват влияние върху членове на органите за вземане на решения на централните банки, чиито решения е възможно да се отразят върху изпълнението на свързани с ЕСЦБ задачи на централната банка.

Във връзка с принципа на отчетност в чл. 7 се предвижда Българската народна банка да се отчита за своята дейност пред Народното събрание, без да се засягат член 284, параграф 3 от ДФЕС и член 15 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ. Съгласно предвиденото в новия Закон за БНБ се удължава срокът за представяне в Народното събрание на отчет за изпълнението на бюджета на БНБ от 30 април на 30 юни на следващата година, за да се даде достатъчно време за изготвянето му след изготвянето на съответните отчети на ЕЦБ.

По отношение на структурата и управлението на централната банка в новия Закон за БНБ са възпроизведени разпоредбите на действащия Закон за БНБ. Прецизирани са правомощията на УС на БНБ в съответствие с приложимата европейска правна рамка. Предвижда се управителят на Българската народна банка да осъществява цялостното ръководство на банката, да участва в определянето на паричната политика на ЕС в съответствие с чл. 127, параграф 2 от ДФЕС и да представлява банката в страната и в чужбина, без да се засяга член 6 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ.

Запазва се обособяването на три основни управления в банката: „Емисионно“, „Банково“ и „Банков надзор“, като се регламентират техните функции.

На управление „Емисионно“ с оглед преминаването към различен режим на парична политика (и излизането от режима на паричен съвет) са определени функции по осъществяването на паричната политика на ЕЦБ, отговорност за наличнопаричното обращение и управлението на резервните активи на Българската народна банка. Управление „Емисионно“ ще отговаря само за прилагането на паричната политика на ЕЦБ, но няма роля при формулирането ѝ, доколкото това е въпрос от компетенциите на УС на ЕЦБ, в който управителят на БНБ ще бъде член след въвеждането на еврото в страната.

Управление „Банков надзор“ запазва функцията си по упражняване на надзор върху банковата система. По отношение на нея няма промяна спрямо действащото законодателство. Това обстоятелство се обуславя от присъединяването още през 2020 г. на Република България към Единния надзорен механизъм.

Управление „Банково“ продължава да отговаря за надзора върху дейността на операторите на платежни системи, на доставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари, както и за предоставянето на спешна подкрепа за осигуряване на ликвидност на банки, която замества досегашната функция на кредитор от последна инстанция.

По отношение на надзора върху доставчиците на платежни услуги няма да има съществена промяна, доколкото всички приложими европейски изисквания са вече въведени в националната правна рамка. Функцията по

преструктуриране на кредитни институции също не подлежи на промени с оглед участието на Република България от 2020 г. насам в Единния механизъм за преструктуриране¹⁴⁴.

Новият закон отчита и необходимостта от промени във връзка с класифицираната информация, с която работи БНБ (включително промяна в Закона за защита на класифицираната информация), по отношението на ограничаване на обхвата на информацията, която представлява класифицирана информация, с оглед на това, че информацията, свързана с евробанкните и евромонетите, включително мерки за защита, ред за предоставяне и транспортиране, е обект на регламентация в правото на ЕС и не може да се разглежда като информация на БНБ или Република България.

Новата уредба в Закона за БНБ предвижда допълнителни изисквания, на които следва да отговарят лицата, за да бъдат назначени за служители в БНБ. Не може да бъде служител на БНБ лице, което е: народен представител или общински съветник, заема ръководна или контролна длъжност на национално равнище в политическа партия, едноличен търговец, неограничено отговорен съдружник в търговско дружество, управител, търговски пълномощник, търговски представител, прокурист, търговски посредник, ликвидатор или синдик, член на орган на управление или контрол на търговско дружество или кооперация, както и лице, което е в определена връзка с поднадзорно лице.

Новият закон за БНБ урежда статута на еврото като парична единица, определя дизайна на национална страна на разменните евромонети, реда за пускане и изваждане от обращение, замяната, обмяната и възпроизвеждането на евробанкните и евромонети. Съгласно закона, в съответствие с член 2 от Регламент (ЕО) № 974/98 на Съвета от 3 май 1998 година относно въвеждането на еврото,¹⁴⁵ валутата на Република България ще бъде евро. Паричната единица е едно евро. Едно евро се разделя на сто цента. В съответствие с разпоредбите на правото на ЕС Българската народна банка ще може да емитира евромонети в обращение (разменни), възпоменателни и колекционерски евромонети от благородни метали и мед. Колекционерските евромонети, емитирани от БНБ, са законно платежно средство само на територията на Република България.

При спазване на разпоредбите на правото на ЕС Българската народна банка определя дизайна на националната страна на разменните и възпоменателните евромонети, които емитира, както и дизайна, номиналната стойност и техническите характеристики на емитираните колекционерски евромонети.

Българската народна банка в съответствие с разпоредбите на правото на Европейския съюз ще осигурява и контролира печатането на евробанкните и сеченето на разменни, възпоменателни и колекционерски евромонети в страната, опазването и съхраняването на непуснати в обращение евробанкните и евромонети, както и опазването и унищожаването на негодни или извадени от обращение евробанкните и евромонети.

С новия закон се регламентира и основната задача на централната банка да участва в определянето и осъществяването на паричната политика на Евросистемата, включително прилагането на всички инструменти във

¹⁴⁴ Единният механизъм за преструктуриране е вторият основен елемент (стълб) на банковия съюз, чрез който се осъществяват политиките в банковия сектор на ниво еврозона. Основан е на обща европейска регулаторна и институционална рамка. В рамките на ЕМП функциите, свързани с преструктурирането, се разпределят между ЕСП и националните органи за преструктуриране, в съответствие с предвиденото в член 7 от Регламент (ЕС) № 806/2014.

¹⁴⁵ ОВ L 139, 11.5.1998 г., стр. 1.

връзка с това в съответствие с изискванията на ДФЕС и Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ. Съгласно европейската правна рамка всички национални правни разпоредби, свързани с паричната политика, следва да признават, че паричната политика на ЕС се осъществява чрез Евросистемата. С оглед на това новият Закон за БНБ постановява, че Българската народна банка може да осъществява паричните функции и операции, предвидени в глава четвърта от Устава на Европейската система на централните банки и Европейската централна банка.

Новият Закон за БНБ регламентира и управлението на резервни активи (които не са свързани с паричната политика на Евросистемата) на БНБ. Като основа е използван подходът, възприет в действащия Закон за БНБ, като се определя изрично в какви видове активи и инструменти могат да се инвестират резервите на Българската народна банка. Спрямо действащата рамка се разширяват оценките за кредитно качество на някои инструменти – вместо инструменти, оценени с двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг, се предвижда да се приемат инструменти, оценени с трите най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг. Целта е да се разширят инвестиционните възможности с добавянето на инструменти, които осигуряват възможност за по-висока доходност при поемане на малко по-висок кредитен риск.

Законът разписва и възможността БНБ да управлява чужди активи – на ЕЦБ, при спазване на приложимите разпоредби на правото на ЕС, на централни банки извън Евросистемата или международни организации (каквато възможност е предвидена в актове на ЕЦБ), както и на държавни институции и органи, общини и други местни лица и фондове, създадени със закон.

В отделна глава на новия ЗБНБ е обособена статистическата дейност на централната банка. По този начин се признава важността на тази дейност за функционирането на БНБ и за предоставянето на точна и пълна статистическа информация на цялото общество. Въвеждането на еврото като официална парична единица ще доведе до промени в събирането, обработката и разпространението на официалната статистическа информация, съставяна от БНБ.

Без промяна спрямо действащия Закон за БНБ са предвидените в новия Закон за БНБ взаимоотношения с държавата. Българската народна банка ще продължава да действа като фискален агент и депозитар на държавата въз основа на сключени договори и при пазарни условия и цени на услугите. Като фискален агент и депозитар на държавата Българската народна банка: извършва банковото обслужване на сметките и плащанията, включени в системата на единната сметка, от името и за сметка на Министерството на финансите; събира и предоставя на Министерството на финансите периодична информация за сметките на бюджетните организации в банки в страната и обезпечаването им с допустимите активи по реда на чл. 152 от Закона за публичните финанси; действа като агент по държавни и държавногарантирани дългове, като провежда аукциони за ДЦК и извършва регистрация на емисиите на държавни ценни книжа, обслужване и селъмент на сделките с тях; може да извършва и други договорени с министъра на финансите дейности.

Новият Закон за Българската народна банка бе предмет на преглед и оценка от страна на европейските институции в изготвените от тях

регулярни конвергентни доклади за 2024 г., заключенията от които изразяват положителна оценка по отношение на неговото съответствие с ДФЕС и Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ, както и по отношение на изпълнение на законовите изисквания, приложими към национална централна банка с оглед превръщането ѝ в неразделна част от Евросистемата.

В допълнение, важно е да се отбележи, че след края на отчетната година, със Закона за държавния бюджет на Република България за 2025 г.¹⁴⁶ бяха приети допълнения в новия Закон за Българската народна банка. Тези промени имаха за цел да отразят отразените в докладите за конвергенция през 2024 г. препоръки относно реда за назначаване на служебно правителство, предвиден с измененията през 2023 г. на Конституцията на Република България. Съгласно приетите изменения, в случай че управителят, съответно подуправител на БНБ, е съгласен да бъде назначен за служебен министър-председател по реда на чл. 99, ал. 5 от Конституцията на Република България, същият подава оставка от заеманата от него позиция в централната банка. С тези промени се постига съответствие с член 130 от ДФЕС и член 14.2 от Устава, като се гарантира съблюдаването на принципите на институционална и персонална независимост на централната банка.

В рамките на формалната процедура на съгласуване на тези промени, на 5 юли 2024 г. Управителният съвет на ЕЦБ прие Становище относно евентуалното назначаване на управителя или на подуправител на Българската народна банка за служебен министър-председател (CON/2024/23), с което приветства тези промени.

След приемането на новия Закон за БНБ през отчетния период продължи работата по изготвяне на предвидените в него наредби, свързани със създаването на подзаконова нормативна рамка, необходима за обезпечаване на изпълнението на новите функции на БНБ, произтичащи от присъединяването ѝ към Евросистемата.

Във връзка с подготовката за изпълнение на функциите на БНБ като централна банка от Евросистемата, Управителният съвет на БНБ прие Наредба № 6 на БНБ от 9 януари 2025 г. за предоставяне на спешна подкрепа за осигуряване на ликвидност¹⁴⁷. В нея се определят условията, обезпеченията и редът, при които, при присъединяване на Република България към еврозоната, БНБ ще може да предоставя на платежоспособна банка спешна подкрепа за осигуряване на ликвидност, извън обхвата на операциите по парична политика на Евросистемата. Приети бяха и наредби за изменения и допълнения съответно на Наредба № 17 на БНБ от 29 март 2018 г. за паричната и лихвената статистика и статистиката на финансовите сметки¹⁴⁸ и на Наредба № 27 на БНБ от 13 март 2014 г. за статистиката на платежния баланс, международната инвестиционна позиция и статистиката на ценните книжа¹⁴⁹. Подготвени и приети на първо четене бяха и проекти на Наредба за контрол върху качеството на евробанкните и евромонетите в наличнопаричното обращение и Наредба относно установяване и регламентиране на правоотношенията на БНБ с контрагенти по парична политика. Предстои тяхното окончателно приемане, както и приемането на Наредба относно формата и съдържанието на баланса на БНБ.

¹⁴⁶ Обнародван в „Държавен вестник“, бр. 26 от 27 март 2025 г.

¹⁴⁷ Обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 8 от 28 януари 2025 г., в сила, считано от датата на влизане в сила на Закона за Българската народна банка (обн., ДВ, бр. 13 от 2024 г.).

¹⁴⁸ Обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 108 от 27 декември 2024 г.

¹⁴⁹ Обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 108 от 27 декември 2024 г.

XVII. Изпълнение на бюджета на БНБ за 2024 г.

Бюджетът на БНБ е приет от Управителния съвет с Решение № 565 от 21 декември 2023 г. Съгласно приетите от УС на БНБ „Вътрешни правила за изготвяне, изпълнение и отчитане на бюджета на БНБ“ отчетът за изпълнението на бюджета на Банката е изготвен в два раздела: „Разходи за издръжка на БНБ“ и „Инвестиционна програма“. При осъществяване на дейността си БНБ спазва изискванията за опазване на околната среда.

Разходи за издръжка на БНБ

За осъществяване на дейността си и за издръжка през 2024 г. БНБ е изразходвала 147 979 хил. лв., което възлиза на 42.3% от утвърдения по съответния раздел бюджет за годината.

За издръжка на паричното обращение са извършени разходи в размер на 27 398 хил. лв., което представлява 14.8% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 18.5% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. В рамките на тези разходи за производство на нови банкноти бяха изразходвани 5637 хил. лв., а за отсичане на нови монети – 20 819 хил. лв., от които 9618 хил. лв. за разменни монети. Във връзка с изпълнението на приетата от УС на БНБ Монетна програма за 2024 г. разходите за отсичане на възпоменателни монети възлязоха на 11 201 хил. лв. Извършени бяха разходи, свързани с обработката на банкноти и монети, в размер на 127 хил. лв., а разходите за резервни части и ремонт на машините, използвани за обработка на банкнотите и монетите, възлязоха на 51 хил. лв. За проектиране на нови емисии банкноти и монети са извършени разходи в размер на 66 хил. лв. Разходите за наеми на помещенията, ползвани от Банката във връзка с извършване на емисионно-касови дейности, бяха 697 хил. лв.

За материали, услуги и амортизация са изразходвани 42 851 хил. лв., което представлява 58.6 % от утвърдения бюджет за годината по този показател и 29.0% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период.

За материали бяха изразходвани 2276 хил. лв., което представлява 55.8% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 1.5% от всички разходи за издръжка на Банката за годината. В тази група с най-голям дял са разходите за материални запаси в размер на 1414 хил. лв. и разходите за горива и резервни части за транспорта в размер на 315 хил. лв. За канцеларски материали са платени 276 хил. лв., а за материали за хигиена – 176 хил. лв. Разходите за други материали са 74 хил. лв.

Разходите за външни услуги възлязоха на 23 708 хил. лв., което представлява 62.1% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 16.0% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. Най-голям дял в тази група заемат разходите за абонаментни такси за поддръжка на софтуерните продукти в размер на 5411 хил. лв., разходите за системите „Блумбърг“, „Ройтерс“ и други на стойност 1748 хил. лв., за абонаментни такси за БОРИКА АД в размер на 1263 хил. лв. БНБ е заплатила 1956 хил. лв. за такси за абонаментно поддържане на техниката. За данък сгради и такса битови отпадъци са изразходвани 1544 хил. лв. За пощенски, телефонни и телексни услуги са платени 1268 хил. лв. Разходите за използване на електроенергия възлязоха на 1306 хил. лв., а тези за топлинна енергия и вода – на

323 хил. лв. Банката е изплатила суми по договори за охрана и противопожарен контрол на стойност 4792 хил. лв. За ремонт на основни сгради през отчетния период бяха изразходвани 2408 хил. лв. Разходите за такси по съдебни дела и други правни услуги възлизат на 482 хил. лв., а за охрана на труда и специализирано работно облекло – на 251 хил. лв. За консултантски услуги са платени 190 хил. лв. Бяха направени разходи за застраховка на сградите и имуществото в размер на 87 хил. лв. За ползване на задължителни модули в ТАРГЕТ Банката е заплатила такси на стойност под 1000 лева поради взето от ЕЦБ решение централните банки извън еврозоната да не плащат за тези услуги.

Разходите за амортизация за 2024 г. възлязоха на 16 867 хил. лв., което представлява 54.6% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 11.4% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период.

Разходите за персонал, включително за социално и здравно осигуряване на служителите, бяха в размер на 69 284 хил. лв., което представлява 91.2% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 46.8% от всички разходи за издръжка на Банката. В тях, спазвайки изискванията на МСС 19 „Доходи на наети лица“, БНБ отрази по бюджета си настоящата стойност на задълженията си към персонала за пенсиониране, както и за неизползван платен годишен отпуск общо в размер на 3910 хил. лв.

Разходите за социална дейност възлязоха на 2858 хил. лв., което е 81.9% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 1.9% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период.

Размерът на *другите административни разходи* на Банката възлезе на 1807 хил. лв., което представлява 38.8% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 1.2% от всички разходи за издръжка на Банката. За командировки в страната бяха изразходвани 113 хил. лв. във връзка с логистиката на паричните средства в касовите подразделения на БНБ и извършване на проверки в тези структурни звена. Разходите за командировки в чужбина, несвързани с участието на БНБ в ЕСЦБ и в други органи на ЕС, са в размер на 410 хил. лв. В изпълнение на годишната програма за повишаване на образованието и професионалната квалификация на служителите на БНБ изразходваните средства за обучение възлязоха на 954 хил. лв. Служителите на Банката участваха в професионални курсове и семинари в страната и чужбина, организирани от централните банки на редица европейски страни и международни финансови институции, част от които се осъществяваха в неприсъствен формат. Осъществени бяха участия в програми за дистанционно обучение и курсове по чужди езици.

Във връзка с *участието на БНБ в ЕСЦБ* са изразходвани 3781 хил. лв., или 52.6% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 2.6% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. За годишна вноска в бюджета на Европейския банков орган (ЕБО) са платени 2050 хил. лв. Представители на БНБ участваха в заседания на комитетите и работните групи на ЕСЦБ и други органи на ЕС, за което бяха изразходвани 748 хил. лв. за командировки. Платени бяха 314 хил. лв. за поддръжка на CORENET, 150 хил. лв. за вноска за Централизираната база данни за ценни книжа на ЕСЦБ (CSDB), 129 хил. лв. за годишна такса за участие на БНБ като член на Службата за координиране на обществени поръчки на Евросистемата (EPCO), 116 хил. лв. за поддръжка на базата данни за притежаваните ценни книжа (SHSDB), 86 хил. лв. за Регистъра на данни за институциите и филиалите (RIAD) и AnaCredit, 33 хил. лв. за вноска за Регистъра на данни за институциите и филиалите (RIAD) за минали периоди; 27 хил. лв. за поддръжка на лицензи на DARWIN; 27 хил. лв. за Статистическата база данни

на ЕЦБ (SDW); 23 хил. лв. за годишна такса за поддръжка на *Identity and Access Management (IAM)*; 15 хил. лв. за плащане на пропорционална част от разходите на ЕЦБ за пренос на надзорни данни за по-малко значимите институции (ПМЗИ); 5 хил. лв. общо за Проекта *Epsilon*, за годишна такса за поддръжка на *ECSB Mail/Secure ESCB (SEE) Service* и плащане по *ESCB PKI (Public Key Infrastructure)*.

Инвестиционна програма на БНБ

За изпълнение на инвестиционната си програма за 2024 г. Банката е извършила разходи в размер на 28 813 хил. лв., което е 31.6% от утвърдения бюджет за инвестиции за 2024 г.

През отчетната година разходите за финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация бяха в размер на 23 хил. лв., което представлява 1.0% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 0.1% от всички разходи по инвестиционната програма на Банката.

За придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване през 2024 г. са инвестирани общо 18 681 хил. лв., което представлява 39.6% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 64.8% от всички разходи по инвестиционната програма на Банката за годината.

За закупуване на оборудване, необходимо за осъществяване на емисионно-касовата дейност, са изразходвани 16 694 хил. лв. Платени са 380 хил. лв. за оборудване за сигурност в сградите на БНБ. За закупуване на пилотиращи леки автомобили с полицейско оборудване за специализиран превоз на ценности и товари са изразходвани 1540 хил. лв.

За друго оборудване са изразходвани 67 хил. лв., като са закупени електрическо табло за ново помещение в касов център на БНБ в град София; климатизатори; прахосмукачки; вентилаторни конвектори; водонагревателен бойлер и друга техника.

В областта на информационните и комуникационните технологии за развитие на информационните системи са инвестирани 10 105 хил. лв., което представлява 24.2% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 35.1% от всички разходи за инвестиционната програма през отчетния период.

Разходите за софтуер са на стойност 2683 хил. лв., от които за закупуване на лицензи са изразходвани 1245 хил. лв., а за разработки за разширяване на функционалността на съществуващите системи са инвестирани 1438 хил. лв.

Разходите за хардуер са в размер на 7423 хил. лв. и са използвани за обновяване и разширение на съществуващите системи и за закупуване на компютрно оборудване и комуникационна техника.

За инвестиции, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ, са изразходвани средства в размер на 4 хил. лв.

Изпълнението на бюджета на БНБ и изразходването на средствата и по двата раздела са извършени при упражняване на текущ контрол върху разходите.

Изпълнението на инвестиционната програма е свързано с провеждане на обществени поръчки за избор на изпълнители, сключване на договори и изпълнение на проекти. Част от процедурите по обществените поръчки са приключили в края на отчетния период, започнало е изпълнение по договори, плащанията за които ще бъдат през 2025 г. През изминалия отчетен период е реализирано по-високо изпълнение на бюджета по раздел II. „Инвестиционна програма“ в сравнение с това от предходната година.

Изпълнение на бюджета на БНБ към 31 декември 2024 г.

Показатели	Отчет 31 декември 2024 г. (хил. лв.)	Бюджет 2024 г. (хил. лв.)	Изпълнение (%)
Раздел I. Разходи за издръжка на БНБ	147 979	350 008	42.3
Разходи, свързани с издръжката на паричното обращение	27 398	185 541	14.8
Разходи за материали, услуги и амортизация	42 851	73 142	58.6
Разходи за персонал	69 284	75 999	91.2
Разходи за социална дейност	2 858	3 489	81.9
Други административни разходи	1 807	4 652	38.8
Разходи, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	3 781	7 185	52.6
Раздел II. Инвестиционна програма	28 813	91 269	31.6
Финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация	23	2 282	1.0
Придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване	18 681	47 209	39.6
Информационни системи на БНБ	10 105	41 747	24.2
Инвестиции, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	4	31	12.9

Източник: БНБ.

През отчетния период БНБ продължи активно да работи по дейности, свързани с въвеждане на еврото като законно платежно средство в Република България, като разходите по тези дейности имат косвен ефект върху цялостното изпълнение на бюджета на Банката за 2024 г.

Поради промяна на датата на въвеждане на еврото като законно платежно средство в Република България част от планираните в бюджета на БНБ за 2024 г. средства за разходи, свързани с издръжка на паричното обращение и развитие на информационните системи, са препланирани и включени в бюджета на БНБ за 2025 г.

XVIII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 31 декември 2024 г.

Доклад на независимия одитор до Управителния съвет на Българската народна банка _____	151
Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка _____	156
Консолидиран отчет за всеобхватния доход за годината, приключваща на 31 декември 2024 г. _____	157
Консолидиран отчет за финансовото състояние към 31 декември 2024 г. _____	158
Консолидиран отчет за паричните потоци за годината, приключваща на 31 декември 2024 г. _____	159
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за годината, приключваща на 31 декември 2024 г. _____	160
Приложения към консолидирания финансов отчет _____	161

Ърнст и Янг Одит ООД
Полиграфия офис център
бул. Цариградско шосе 47А, етаж 4
София 1124

Централа: +359 2 81 77 100
Факс: +359 2 81 77 111
ey.com

Доклад на независимия одитор До Управителния съвет на Българската народна банка

Доклад относно одита на консолидирания финансов отчет

Мнение

Ние извършихме одит на приложения консолидиран финансов отчет на Българската народна банка и нейните дъщерни дружества („Групата“), включващ консолидирания отчет за финансовото състояние към 31 декември 2024 година, консолидирания отчет за всеобхватния доход, консолидирания отчет за промените в собствения капитал и консолидирания отчет за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и пояснителните приложения към консолидирания финансов отчет, съдържащи и съществена информация за счетоводните политики.

По наше мнение, приложеният консолидиран финансов отчет дава вярна и честна представа за консолидираното финансово състояние на Българската народна банка и нейните дъщерни дружества (Групата) към 31 декември 2024 година и за нейните консолидирани финансови резултати от дейността и консолидираните парични потоци за годината, завършваща на тази дата, в съответствие с МСФО счетоводни стандарти, приети от Европейския съюз (ЕС).

База за изразяване на мнение

Ние извършихме нашия одит в съответствие с Международните одиторски стандарти (МОС). Нашите отговорности съгласно тези стандарти са описани допълнително в раздела от нашия доклад „Отговорности на одитора за одита на консолидирания финансов отчет“. Ние сме независими от Българската народна банка и нейните дъщерни дружества (Групата) в съответствие с Международния етичен кодекс на професионалните счетоводители (включително Международни стандарти за независимост) на Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители (Кодекса на СМСЕС), заедно с етичните изисквания на Закона за независимия финансов одит и изразяването на сигурност по устойчивостта (ЗНФОИСУ), приложими по отношение на нашия одит на консолидирания финансов отчет в България, като ние изпълнихме и нашите други етични отговорности в съответствие с изискванията на ЗНФОИСУ и Кодекса на СМСЕС. Ние считаме, че одиторските доказателства, получени от нас, са достатъчни и уместни, за да осигурят база за нашето мнение.

Друга информация, различна от консолидирания финансов отчет и одиторския доклад върху него

Ръководството носи отговорност за другата информация. Другата информация се състои от консолидиран доклад за дейността, изготвен от ръководството съгласно Глава седма от Закона за счетоводството, но не включва консолидирания финансов отчет и нашия одиторски доклад върху него.

Нашето мнение относно консолидирания финансов отчет не обхваща другата информация и ние не изразяваме каквато и да е форма на заключение за сигурност относно нея, освен ако не е изрично посочено в доклада ни и до степента, до която е посочено.

Във връзка с нашия одит на консолидирания финансов отчет, нашата отговорност се състои в това да прочетем другата информация и по този начин да преценим дали тази друга информация е в съществено несъответствие с консолидирания финансов отчет или с нашите познания, придобити по време на одита, или по друг начин изглежда да съдържа съществено неправилно докладване. В случай че на базата на работата, която сме извършили, ние достигнем до заключение, че е налице съществено неправилно докладване в тази друга информация, от нас се изисква да докладваме този факт.

Нямаме какво да докладваме в това отношение.

Отговорности на ръководството за консолидирания финансов отчет

Ръководството носи отговорност за изготвянето и представянето на този консолидиран финансов отчет, който дава вярна и честна представа, в съответствие с МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС и за такава система за вътрешен контрол, каквато ръководството определя като необходима за осигуряване изготвянето на консолидираните финансови отчети, които не съдържат съществени неправилни отчитания, независимо дали дължащи се на измама или грешка.

При изготвяне на консолидирания финансов отчет ръководството носи отговорност за оценяване способността на Българската народна банка и нейните дъщерни дружества (Групата) да продължи да функционира като действащо предприятие, оповестявайки, когато това е приложимо, въпроси, свързани с предположението за действащо предприятие и използвайки счетоводната база на основата на предположението за действащо предприятие, освен ако ръководството не възнамерява да ликвидира (Българската народна банка и нейните дъщерни дружества) Групата или да преустанови нейната дейност, или ако ръководството на практика няма друга алтернатива, освен да постъпи по този начин.

Отговорности на одитора за одита на консолидирания финансов отчет

Нашите цели са да получим разумна степен на сигурност относно това дали консолидираният финансов отчет като цяло не съдържа съществени неправилни отчитания, независимо дали дължащи се на измама или грешка, и да издадем одиторски доклад, който да включва нашето одиторско мнение. Разумната степен на сигурност е висока степен на сигурност, но не е гаранция, че одит, извършен в съответствие с МОС, винаги ще разкрива съществено неправилно отчитане, когато такова съществува. Неправилни отчитания могат да възникнат в резултат на измама или грешка и се считат за съществени, ако би могло разумно да се очаква, че те, самостоятелно или като съвкупност, биха могли да окажат влияние върху икономическите решения на потребителите, вземани въз основа на този консолидиран финансов отчет.

Като част от одита в съответствие с МОС, ние използваме професионална преценка и запазваме професионален скептицизъм по време на целия одит. Ние също така:

- идентифицираме и оценяваме рисковете от съществени неправилни отчитания в консолидирания финансов отчет, независимо дали дължащи се на измама или грешка, разработваме и изпълняваме одиторски процедури в отговор на тези рискове и получаваме одиторски доказателства, които да са достатъчни и уместни, за да осигурят база за нашето мнение. Рискът да не бъде разкрито съществено неправилно отчитане, което е резултат от измама, е по-висок, отколкото риска от съществено неправилно отчитане, което е резултат от грешка, тъй като измамата може да включва тайно споразумяване, фалшифициране, преднамерени пропуски, изявления за въвеждане на одитора в заблуждение, както и пренебрегване или заобикаляне на вътрешния контрол.
- получаваме разбиране за вътрешния контрол, имащ отношение към одита, за да разработим одиторски процедури, които да са подходящи при конкретните обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на вътрешния контрол на Българската народна банка и нейните дъщерни дружества (Групата).
- оценяваме уместността на използваните счетоводни политики и разумността на счетоводните приблизителни оценки и свързаните с тях оповестявания, направени от ръководството.
- достигаем до заключение относно уместността на използване от страна на ръководството на счетоводната база на основата на предположението за действащо предприятие и, на базата на получените одиторски доказателства, относно това дали е налице съществена несигурност, отнасяща се до събития или условия, които биха могли да породят значителни съмнения относно способността на (Българската народна банка и нейните дъщерни дружества) Групата да продължи да функционира като действащо предприятие. Ако ние достигнем до заключение, че е налице съществена несигурност, от нас се изисква да привлечем внимание в одиторския си доклад към свързаните с тази несигурност оповестявания в консолидирания финансов отчет или в случай че тези оповестявания са неадекватни, да модифицираме мнението си. Нашите заключения се основават на одиторските доказателства, получени до датата на одиторския ни доклад. Бъдещи събития или

условия обаче могат да станат причина Българската народна банка и нейните дъщерни дружества (Групата) да преустанови функционирането си като действащо предприятие.

- оценяваме цялостното представяне, структура и съдържание на консолидирания финансов отчет, включително оповестяванията, и дали консолидираният финансов отчет представя основополагащите за него сделки и събития по начин, който постига вярно и честно представяне.
- планираме и извършваме одита на Българската народна банка и нейните дъщерни дружества (Групата), за да получим достатъчни и уместни одиторски доказателства относно финансовата информация на предприятията или бизнес единиците в рамките на групата като база за формиране на мнение относно консолидирания финансов отчет. Ние носим отговорност за ръководството, надзора и прегледа на одиторската работа, извършена за целите на одита на групата. Ние носим изключителната отговорност за нашето одиторско мнение.

Ние комуникираме с ръководството, наред с останалите въпроси, планирания обхват и време на изпълнение на одита и съществените констатации от одита, включително съществени недостатъци във вътрешния контрол, които идентифицираме по време на извършвания от нас одит.

Доклад във връзка с други законови и регулаторни изисквания

Допълнителни въпроси, които поставя за докладване Законът за счетоводството

В допълнение на нашите отговорности и докладване съгласно МОС, описани по-горе в раздела „Друга информация, различна от консолидирания финансов отчет и одиторския доклад върху него“, по отношение на консолидирания доклад за дейността, ние изпълнихме и процедурите, добавени към изискваните по МОС, съгласно „Указания относно нови и разширени одиторски доклади и комуникация от страна на одитора“ на професионалната организация на регистрираните одитори в България, Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС). Тези процедури касаят проверки за наличието, както и проверки на формата и съдържанието на тази друга информация с цел да ни подпомогнат във формиране на становище относно това дали другата информация включва оповестяванията и докладванията, предвидени в Глава седма от Закона за счетоводството, приложим в България.

Становище във връзка с чл. 37, ал. 6 от Закона за счетоводството

На базата на извършените процедури, нашето становище е, че:

- а) Информацията, включена в консолидирания доклад за дейността за финансовата година, за която е изготвен консолидираният финансов отчет, съответства на консолидирания финансов отчет.
- б) Консолидираният доклад за дейността е изготвен в съответствие с изискванията на Глава седма от Закона за счетоводството и Закона за Българската народна банка.

Одиторско дружество „Ърнст и Янг Одит“ ООД с регистрационен номер 108:

Николай Гърнев

Управител и

Регистриран одитор, отговорен за одита

Соня Заркова

Пълномощник на управителя Николай
Гърнев и

Регистриран одитор, отговорен за одита

17 април 2025 година

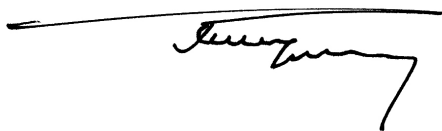
гр. София, България

Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка

Управителният съвет носи отговорност за изготвянето и приемането на финансов отчет, представящ финансовото състояние на Банката и резултатите от дейността ѝ за периода.

Финансовият отчет на Българската народна банка, одобрен от Управителния ѝ съвет, е изготвен в съответствие с изискванията на МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС.

Управителният съвет на БНБ носи отговорност за воденето на точни регистри, които достоверно и по всяко време да отразяват финансовото състояние на Банката. Той носи обща отговорност за предприемането на мерки за опазване на активите на БНБ, за предотвратяването или разкриването на злоупотреби или други нередности.

Димитър Радев
Управител
на Българската народна банка

Консолидиран отчет за всеобхватния доход за годината, приключваща на 31 декември 2024 г.

(хил. лв.)

	Приложения	2024 г.	2023 г.
Приходи от лихви	7	2 291 024	1 868 769
Разходи за лихви	7	(525 485)	(523 035)
Нетни приходи от лихви		1 765 539	1 345 734
Приходи от такси и комисиони		48 323	39 191
Разходи за такси и комисиони		(5 953)	(5 121)
Нетни приходи от такси и комисиони		42 370	34 070
Нетни печалби от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	8	1 751 158	541 807
Други оперативни приходи	9	73 419	61 502
Общо приходи от дейността		3 632 486	1 983 113
Административни разходи	10	(179 396)	(167 218)
Печалба/(загуба) за периода		3 453 090	1 815 895
Други всеобхватни доходи			
Друг всеобхватен доход, подлежащ на рекласификация в печалбата или загубата в последващи периоди		-	-
Друг всеобхватен доход, неподлежащ на рекласификация в печалбата или загубата в последващи периоди		-	10 352
Общо други всеобхватни доходи		-	10 352
Общо всеобхватни доходи за периода		3 453 090	1 826 247
Печалба/(загуба), принадлежаща на:			
Мажоритарни акционери		3 452 922	1 815 670
Неконтролиращо участие		168	225
Печалба/(загуба) за периода		3 453 090	1 815 895
Общо всеобхватен доход, принадлежащ на:			
Мажоритарни акционери		3 452 204	1 826 052
Неконтролиращо участие		(486)	195
Общо всеобхватни доходи за периода		3 451 718	1 826 247

Приложенията, представени на страници 161–202, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за финансовото състояние към 31 декември 2024 г.

(хил. лв.)

	Приложения	2024 г.	2023 г.
АКТИВИ			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	11	41 842 645	37 181 812
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	12	6 519 273	4 848 005
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	13	33 723 502	39 793 187
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	14	2 260 173	2 184 218
Дълготрайни материални активи	15	188 595	176 121
Нематериални активи	16	12 553	14 815
Други активи	17	119 126	72 475
Общо активи		84 665 867	84 270 633
ПАСИВИ			
Банкноти и монети в обращение	18	31 078 055	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	19	27 845 384	30 403 721
Задължения към държавни институции и други задължения	20	9 733 914	11 071 114
Задължения за участие в международни финансови институции	21	5 588 608	5 412 128
Други пасиви	22	789 889	1 083 120
Общо пасиви		75 035 850	77 432 139
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ			
Капитал	23	20 000	20 000
Резерви	23	9 606 760	6 814 751
Неконтролиращо участие	24	3 257	3 743
Общо капитал и резерви		9 630 017	6 838 494
Общо пасиви, капитал и резерви		84 665 867	84 270 633

Приложенията, представени на страници 161–202, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за паричните потоци за годината, приключваща на 31 декември 2024 г.

(хил. лв.)

	Приложения	2024 г.	2023 г.
ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ			
Нетна печалба		3 453 090	1 815 895
Корекции			
Приходи от дивиденди	9	(13 595)	(10 224)
Амортизация	15, 16	22 788	19 375
Загуба от продажба на материални активи		336	13 618
(Печалба) от пазарна преоценка на финансови активи и пасиви		(1 717 980)	(640 476)
(Печалба) от асоциирани предприятия		(3 752)	(2 634)
Други корекции		2 849	13 499
Нетен паричен поток от оперативна дейност преди промени в краткосрочни активи и пасиви		1 743 736	1 209 053
Промени в краткосрочни активи			
(Увеличение) на злато, инструменти в злато и други благородни метали		(1 160)	(2 309)
Намаление/(увеличение) на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата		6 217 418	(27 859 679)
(Увеличение) на други активи		(44 198)	(1 181)
Промени в краткосрочни пасиви			
Увеличение на банкноти и монети в обращение		1 615 999	2 036 683
Увеличение/(намаление) на задължения към банки и други финансови институции		(2 558 337)	3 612 326
(Намаление) на задължения към държавни институции и други задължения		(1 337 200)	(606 641)
(Намаление)/увеличение на други пасиви		(293 231)	79 165
(Нетен изходящ)/нетен входящ паричен поток от оперативна дейност		5 343 027	(21 532 583)
ИНВЕСТИЦИОННА ДЕЙНОСТ			
Парични плащания за придобиване на материални и нематериални активи		(33 336)	(37 502)
Парични постъпления от дивиденди		13 595	10 224
(Нетен изходящ) паричен поток от инвестиционна дейност		(19 741)	(27 278)
ФИНАНСОВА ДЕЙНОСТ			
Вноски в държавния бюджет		(660 000)	-
(Нетен изходящ) паричен поток от финансова дейност		(660 000)	-
Нетно увеличение/(нетно намаление) на паричните средства и парични еквиваленти		4 663 286	(21 559 861)
Парични средства и парични еквиваленти в началото на периода		37 211 795	58 771 656
Парични средства и парични еквиваленти в края на периода	11, 17	41 875 081	37 211 795
Парични потоци, свързани с лихви и дивиденди			
Получени лихви		1 911 520	1 448 481
Платени лихви		(504 968)	(500 560)

Приложенията, представени на страници 161–202, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за годината, приключваща на 31 декември 2024 г.

(хил. лв.)

	Капитал	Преоценка на немо- нетарни активи	Специални и други резерви	Общо капитал и резерви	Некон- троли- ращо участие	Общо собствен капитал
Салдо към 1 януари 2023 г.	20 000	145 736	4 843 113	5 008 849	3 548	5 012 397
Печалба за периода	-	-	1 815 670	1 815 670	225	1 815 895
Други всеобхватни доходи:						
<i>други доходи</i>	-	(1 008)	11 390	10 382	(30)	10 352
Общо други всеобхватни доходи	-	(1 008)	11 390	10 382	(30)	10 352
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(1 008)	1 827 060	1 826 052	195	1 826 247
Вноски и разпределение от/(към) акционерите:						
<i>вноска в държавния бюджет на Република България</i>	-	-	-	-	-	-
<i>платени дивиденди от дъщерни дружества на миноритарни собственици</i>	-	-	(150)	(150)	-	(150)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(150)	(150)	-	(150)
Салдо към 31 декември 2023 г.	20 000	144 728	6 670 023	6 834 751	3 743	6 838 494
Салдо към 1 януари 2024 г.	20 000	144 728	6 670 023	6 834 751	3 743	6 838 494
Печалба за периода	-	-	3 452 922	3 452 922	168	3 453 090
Други всеобхватни доходи:						
<i>други доходи</i>	-	489	(1 207)	(718)	(654)	(1 372)
Общо други всеобхватни доходи	-	489	(1 207)	(718)	(654)	(1 372)
Общо всеобхватни доходи за периода	-	489	3 451 715	3 452 204	(486)	3 451 718
Вноски и разпределение от/(към) акционерите:						
<i>вноска в държавния бюджет на Република България</i>	-	-	(660 000)	(660 000)	-	(660 000)
<i>платени дивиденди от дъщерни дружества на миноритарни собственици</i>	-	-	(195)	(195)	-	(195)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(660 195)	(660 195)	-	(660 195)
Салдо към 31 декември 2024 г.	20 000	145 217	9 461 543	9 626 760	3 257	9 630 017

Приложенията, представени на страници 161–202, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Приложения към консолидирания финансов отчет

1. Организация и дейност

Българската народна банка (Банката, БНБ) е 100% собственост на българската държава и е централна банка на Република България. Дейността ѝ се регулира от Закона за Българската народна банка (ЗБНБ), в сила от 10 юни 1997 г.

В съответствие с този закон основните дейности на Банката могат да се обобщят, както следва:

- поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване на стабилността на националната парична единица;
- притежава изключителното право да емитира банкноти и монети в страната;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане на стабилността на банковата система;
- съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни системи;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи, на доставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната;
- Банката не може да предоставя кредити и гаранции под каквато и да е форма, включително чрез придобиване на дългови инструменти, на Министерския съвет, на общините, както и на други държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;
- Банката не може да предоставя кредити на банки, освен при възникване на ликвиден риск, засягащ стабилността на банковата система;
- Банката не може да търгува дългови инструменти, емитирани от българската държава и общините, както и от български държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;
- Банката не може да емитира български левове над размера на левовия еквивалент на брутните международни валутни резерви;
- Банката действа като фискален агент и депозитар на държавата.

Считано от датата, от която започва да се прилага решението¹⁵⁰ на ЕЦБ за установяване на тясно сътрудничество с Българската народна банка (БНБ) – 27 юли 2020 г., управлението на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ) се осъществява от БНБ. Решенията във връзка с управлението на ФПБ се вземат от Управителния съвет на БНБ.

Управителният съвет на БНБ на 17 април 2025 г. прие за издаване консолидирания финансов отчет, за годината, приключваща на 31 декември 2024 г., представен на страници от 161 до 202.

2. Приложими стандарти

Настоящият консолидиран финансов отчет на Българската народна банка е изготвен в съответствие с МСФО счетоводни стандарти, приети от Европейския съюз („МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС“). Отчетната рамка „МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС“ по същество е определената национална счетоводна база Международни счетоводни стандарти (МСС), приети от ЕС, регламентирани със Закона за счетоводството и дефинирани в т. 8 от неговите Допълнителни разпоредби.

3. База за изготвяне

Консолидираният финансов отчет е представен в хиляди български левове (хил. лв.), които са функционалната валута на Банката. Този финансов отчет

¹⁵⁰ Решение (ЕС) 2020/1015 от 24 юни 2020 година на Европейската централна банка (ЕЦБ/2020/30) за установяване на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ по смисъла на член 2, т. 1 от Регламент (ЕС) № 1024/2013.

е изготвен на базата на историческата стойност, с изключение на позициите, оповестени в таблицата по-долу, които се измерват по алтернативна база към всяка отчетна дата:

Позиции	База за измерване
Дериватни финансови инструменти	Справедлива стойност
Недериватни финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	Справедлива стойност
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	Справедлива стойност
Дълготрайни материални активи	Преоценена стойност, представляваща справедливата стойност на актива към датата на преоценка, намалена с последваща амортизация и натрупани загуби от обезценка
Задължението по плана за дефинирани доходи	Настояща стойност на задължението за дефинирани доходи

Използване на приблизителни оценки и преценки

При изготвянето на консолидирания финансов отчет Банката е направила преценки, приблизителни оценки и допускания, които оказват ефект върху отчетените стойности на активите и пасивите, на приходите и на разходите и на оповестяването на условни вземания и задължения към датата на отчета. Тези приблизителни оценки, начисления и предположения са основани на информацията, която е налична към датата на консолидирания финансов отчет, поради което бъдещите фактически резултати биха могли да бъдат различни от тях. Приблизителните оценки и основните допускания се преразглеждат текущо и се признават проспективно.

Преценки

Банката е преценила и класифицирала паричните наличности в обращение като финансов пасив (приложение 18).

Несигурност в допусканията и оценките

При определяне на сегашната стойност на дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране (по план с дефинирани доходи) са използвани изчисления на сертифицирани актюери, базирани на предположения за смъртност, темп на текучество на персонала, бъдещо ниво на работните заплати и дисконтов фактор. Тези предположения могат да доведат до корекции в следваща финансова година, но са преценени от ръководството като разумни и уместни за Банката (приложение 10).

Банката базира своите допускания и оценки на съществуващите параметри и наличната информация към момента на изготвяне на финансовите отчети. Съществуващите обстоятелства и допускания за бъдещото развитие могат да се променят поради пазарни промени или обстоятелства извън контрола на Банката. Такива промени са отразени в предположенията, когато те възникнат.

Определяне на очаквани кредитни загуби за финансови активи с нисък кредитен риск

За инструменти с нисък кредитен риск се приемат такива, за които рискът от неизпълнение е нисък, способността на контрагента да изпълнява договорните си задължения в краткосрочен план е стабилна и негативни промени в дългосрочен план на икономическите условия е малко вероятно да променят способността за изплащане на задълженията. За краткосрочните си вземания от банки и дълговите инструменти, отчитани по амортизирана стойност или по справедлива стойност в „друг всеобхватен доход“, Банката приема към отчетната дата, че вероятността от настъпване на неизпълнение е малко

вероятна, поради което определя за тях 12-месечни кредитни загуби. В случай че в последващи отчетни периоди критериите за нисък кредитен риск престанат да бъдат верни, Банката извършва анализ по отношение на промяната в кредитния риск спрямо първоначалното признаване, за да прецени необходимостта от определяне на коректив за загуби за целия срок на инструмента. Определянето на инструментите като такива с нисък кредитен риск изисква преценка. При формирането на тази преценка Банката използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна.

Определяне на очаквани кредитни загуби от вземания по депозити

Както е оповестено в приложение 6(б) „Кредитен риск“, Банката е разработила Политика за оценка на промени в кредитното качество и определяне на очакваните кредитни загуби по финансови инструменти. Банката класифицира рисковите си активи в три рискови фази в зависимост от промените в кредитния риск след първоначалното признаване на актива и съответно оценява очакваните кредитни загуби на база 12-месечната вероятност за неизпълнение, ако няма промяна на кредитното качество (фаза 1), и на база на вероятността от неизпълнение за целия срок на инструмента (фаза 2 и фаза 3) при наличие на значително увеличение на кредитния риск. Когато се определя доколко значително е увеличен кредитният риск спрямо първоначалното признаване на актива, Банката използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна, включително и за бъдещи периоди.

Загубата при неизпълнение е преценка за вредите, които би претърпяла Банката при настъпване на събитие по неизпълнение, и се базира на разликата между договорните парични потоци и паричните потоци, които Банката очаква реално да получи. Съществена преценка е необходима при определяне на времето и размера на очакваните парични потоци. Ръководството използва преценки, базирани на исторически опит от загуби за активи, на които е присъщ кредитен риск, и на обективни обстоятелства за обезценка, сходни с онези в портфейла, когато се изчисляват бъдещите парични потоци.

При определяне на размера на очакваните кредитни загуби Банката използва прогнозна информация относно очакваните промени в бъдеще на определени икономически условия и на показатели и предположения как промените в тези показатели биха повлияли върху вероятността за неизпълнение.

Параметърът „вероятност за неизпълнение“ е ключов за изчисляване на размера на очакваните кредитни загуби и отразява вероятността в определен времеви хоризонт контрагентът да не изпълни договорните си задължения. Банката е разработила вътрешни модели за определяне на вероятността за неизпълнение по кредити, базирани главно на историческа информация, за период, за който такава е налична. Оценката за корелацията между историческите проценти на допуснато неизпълнение и прогнозните икономически показатели представлява съществена приблизителна оценка. Историческият опит на Банката по отношение на кредитните загуби и прогнозите за икономическите условия може също така да не са представителни за реалните загуби в бъдеще.

Справедлива стойност на финансовите инструменти

Когато справедливите стойности на финансовите активи и пасиви в отчета за финансовото състояние не могат да бъдат получени от активни пазари, те се определят с помощта на различни техники за оценяване, които включват използването на математически модели. Базовите данни за тези модели са извлечени от индикатори, които се наблюдават на финансовите пазари, където това е възможно. В противен случай се правят допускания за установяване на справедливата стойност. Допусканията вземат предвид фактори, свързани с ликвидност, колебливост за по-дългосрочни деривати и дисконтови проценти, предсрочни плащания и предположения за неизпълнение, свързани с ценни книжа, обезпечени с активи.

Някои от счетоводните политики и оповестявания на Банката изискват оценка на справедливи стойности за финансови и нефинансови активи и пасиви. За информацията относно оценките по справедлива стойност виж приложения 6(г) и 15.

4. База за консолидиране

Дъщерни предприятия

Дъщерни предприятия са тези, които се контролират от Банката. Банката контролира едно предприятие, когато е изложена на или има права върху променливата възвръщаемост от своето участие в предприятието и има възможност да оказва въздействие върху нея посредством своите правомощия. Финансовите отчети на дъщерните дружества се включват в консолидираните финансови отчети от датата на възникване на контрола върху предприятието до датата на прекратяването му. Частта от нетните активи на дъщерните предприятия на Банката, която отговаря на пропорционалния дял на миноритарните акционери, се представя на отделен ред в „капитал и резерви“, на реда „неконтролиращо участие“.

Българската народна банка притежава мажоритарни дялове от „Печатница на БНБ“ АД и „Монетен двор“ ЕАД. Счетоводните отчети, изготвени за групата, съдържат счетоводните отчети на предприятието майка и дъщерните предприятия. При изготвяне на консолидирания отчет на БНБ се елиминират всички вземания и задължения, приходите и разходите, както и вътрешногруповите салда и сделки, включително продажбите.

Асоциирани предприятия

Асоциирани предприятия са тези, в които Банката упражнява значително влияние, но те не представляват нито дъщерно, нито съвместно контролирано предприятие. Инвестициите в асоциирани предприятия се представят в консолидирания финансов отчет на Банката по метода на собствения капитал като стойност, съответстваща на дела на Банката в собствения капитал на асоциираното предприятие към края на отчетния период. Частта на Банката от нетния резултат на асоциираното предприятие след придобиването се представя в печалбите или загубите като приход/разход от инвестиции и се прибавя към/изважда от балансовата стойност на инвестицията.

Участията на БНБ в други асоциирани предприятия се отчитат по цена на придобиване. Банката консолидира на годишна база отчетите на асоциираните предприятия, в които делът ѝ е 20% или над 20%, по метода на собствения капитал.

Сделки, които се елиминират при консолидация

Всички вземания и задължения, приходи и разходи, както и вътрешногруповите печалби в резултат от извършени операции между дружества от групата, се елиминират, освен в случаите, в които те са несъществени.

5. Обобщена информация за прилаганата счетоводна политика

а) Признаване на приходи

Приходите от и разходите за лихви се признават съгласно принципа за текущо начисляване според лихвената политика на Банката и в съответствие със сключените договори с международни финансови институции и с клиенти на Банката. Приходите от и разходите за лихви се отразяват в отчета за всеобхватния доход. Приходите от и разходите за лихви включват и амортизацията на сконтото и премия, изчислени на базата на ефективен лихвен процент.

Приходите от лихви по чуждестранни ценни книжа, държани в портфейла на БНБ, включват лихвите по лихвените купони на емисиите ценни книжа.

Приходите от лихви по депозити включват приходите от лихви по депозити във валута и в злато.

Приходите от и разходите за такси и комисиони от финансови услуги на Банката се признават в отчета за всеобхватния доход на Банката в момента на извършване на съответната услуга.

Съгласно МСФО 15 приходите от договори с клиенти се признават, когато Банката удовлетвори задълженията си за изпълнение, като прехвърли обещаните услуги на клиента. Приходите се признават по сума, отразяваща възнагрудението, което се очаква да бъде получено в замяна. След влизането в сила на МСФО 15 не са настъпили промени в оценката и в момента на признаване на приходите от такси и комисиони.

Други финансови приходи/разходи включват приходи и разходи от продажби и промени в справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Приходите от и разходите за лихви се признават в печалбите или загубите чрез прилагане на метода на ефективния лихвен процент. Ефективен лихвен процент е този, който точно дисконтира очакваните бъдещи парични плащания и постъпления през срока на съществуване на финансовия актив или пасив до неговата балансова стойност. Ефективният лихвен процент се определя при първоначалното признаване на финансовия актив или пасив и впоследствие не се коригира.

Изчисляването на ефективния лихвен процент включва всички комисиони, получени или платени, както и отстъпки или премии, които са неразделна част от ефективния лихвен процент. Трансакционните разходи са вътрешнопристици разходи, директно отнасящи се към придобиването, емитуването или отписването на финансов актив или пасив.

Приходите от и разходите за лихви, представени в печалбите или загубите, включват:

- лихвата върху финансовите активи и пасиви, отчитани по амортизирана стойност, изчислена по метода на ефективния лихвен процент;
- лихвата върху ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата и върху финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, изчислена по метода на ефективния лихвен процент.

Приходите от дивиденди се признават, когато се установи правото на Банката да получи дивидент.

Приходите от такси се разсрочват и признават във всеки от отделните финансови периоди.

Всички печалби и загуби, възникнали в резултат от промени в справедливата стойност на финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, се признават в отчета за всеобхватния доход.

Приходите от дарение, свързано с амортизируеми активи, се признават като приходи за бъдещи периоди при получаване на дарението, като впоследствие се признават в отчета за всеобхватния доход през съответните периоди систематично за срока на полезния живот на активите и пропорционално на амортизационните отчисления за същите активи. Разходи, свързани с амортизируемите активи, извършени през текущия период, се разсрочват за срока на полезния живот на активите.

Приходите от дарение, свързано с неамортизируеми активи, се признават като приходи за бъдещи периоди при получаване на дарението, като след това се признават в отчета за всеобхватния доход за периодите, през които са осчетоводени разходите, свързани с тези активи.

Валутните разлики на инвестициите, държани с цел продажба, се признават в печалбите или загубите.

Нетните печалби/загуби от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, включват нетните приходи от операции с ценни книжа, нетните приходи от операции с чуждестранна валута, нетния приход от преоценка на ценни книжа, нетния приход от преоценка на

злато, нетния приход от преоценка на фючърси и нетния приход от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута.

б) Признаване на активи и пасиви

Всички активи и пасиви на Банката се отчитат по първоначалната цена на придобиване или по справедлива стойност. Последващи преоценки се извършват, като различните видове активи и пасиви се преоценяват на различни периоди с цел да се определи справедливата им стойност. Корекциите в счетоводните регистри, както и съответните записи за признаване в резерва от преоценки на активите, се отразяват съгласно МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС. Когато не е възможно да се определи справедливата стойност, се взема историческата цена на придобиване, намалена със загубите вследствие на обезценяване на актива.

Международните счетоводни стандарти за финансова отчетност, приети от ЕС, не изискват представянето на активите в точно определен формат за баланса и могат да се посочат като основни активи (дълготрайни материални активи, нематериални активи, материални запаси, инвестиционни имоти, разходи по заеми за придобиване на активи, обезценка на активи) и активи, които са класифицирани като финансови инструменти.

в) Финансови инструменти

Банката може да признае финансов актив или пасив в баланса си тогава и само тогава, когато стане страна по договорните условия на използваните финансови инструменти. Банката отписва финансов актив от баланса си:

- когато изгуби контрола върху договорните права, които съставляват финансовия актив, и прехвърли по същество всички рискове и ползи от собствеността;
- когато задължението, посочено в договора, бъде погасено, отменено или изтече.

1) Класификация

Класификацията е определяща за оценяване на финансовите инструменти и как Банката отразява тази оценка във финансовите отчети.

За целите на последващото оценяване на финансовите активи БНБ използва следните бизнес модели:

- финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци;
- финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба.
- финансови активи, държани за търговия и финансови активи, определени при първоначалното им признаване като такива по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Оценката дали паричните потоци по дългови инструменти се състоят само от главница и лихва се прави въз основа на фактите и обстоятелствата при първоначалното признаване на активите. Банката класифицира финансовите активи съобразно бизнес модела за управление на определен клас финансови активи и характера на договорените парични потоци на финансовия актив.

Бизнес моделът „финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци“ включва всички текущи сметки на Банката при чужди кореспонденти и паричните потоци по прилагания за тези активи модел, представляващи плащания единствено на главница и лихва. Тези финансови активи се оценяват по амортизирана стойност.

Банката класифицира финансовите активи при първоначалното им признаване съобразно бизнес модела за управление на определен клас финансови активи и характера на договорените парични потоци на финансовия актив.

Счетоводното третиране на финансовите пасиви е съответно по справедлива стойност или по амортизирана стойност, с изключение на третирането на разликите, възникващи от промени в собствения кредитен риск за финансови

инструменти, определени за отчитане по справедлива стойност в печалбата или загубата. Съгласно МСФО 9 тези разлики се отчитат в друг всеобхватен доход без последващо прекласифициране в отчета за всеобхватния доход. Към датата на изготвяне на отчета Банката не отчита финансови пасиви в тази категория.

2) Признание

Банката признава финансовите активи за търгуване и инвестиции, своите кредити и вземания, както и финансовите пасиви, отчитани по амортизирана стойност, от датата на уреждане. Всички останали финансови активи и финансови пасиви се признават, когато Банката стане страна по договорите за финансови инструменти.

Финансовите активи и пасиви се отчитат по задбалансови сметки от датата на търгуване до датата на тяхното уреждане и се записват в отчета за финансовото състояние на БНБ на датата на уреждане на сделката (*value date*). Първоначалното признаване е по цена на придобиване – справедливата цена, която е платена при придобиването. Разходите по трансакциите се включват в цената на придобиване на всички активи и пасиви. От този момент Банката отчита всички приходи и разходи, свързани с промяна на справедливата им стойност.

3) Оценка по амортизирана стойност

Активите, оценявани по амортизирана стойност, първоначално се признават по цена на придобиване, последващо се отчитат по тяхната амортизирана стойност, която представлява първоначалната оценка на актива, коригирана с амортизирана премия или скonto при прилагане на метода на ефективния лихвен процент и с коректив за очаквани кредитни загуби за всеки актив, изчислени на базата на приета от УС на БНБ методология. Амортизира се сконтото/премията за всяка позиция поотделно и се признава в отчета за доходите на Банката. На ежедневна база се изчисляват и признават лихви в отчета за всеобхватния доход на Банката.

4) Оценка по справедлива стойност в друг всеобхватен доход

Банката оценява дълговите си инструменти по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, когато са удовлетворени двете условия:

- финансовият актив се държи в рамките на бизнес модел с цел както събиране на договорените парични потоци, така и продажбата му; и
- съгласно договорните условия на финансовия актив, на посочени дати те поражда парични потоци, представляващи единствено плащания по главницата или лихвата.

По отношение на финансови активи, отчитани в друг всеобхватен доход, приходите от лихви, валутните преоценки и загубите от обезценки или тяхното възстановяване се признават в печалбата или загубата, като се изчисляват по аналогичен начин като финансовите активи, оценявани по амортизирана стойност. Останалите промени в справедливата стойност на тези финансови активи се признават в друг всеобхватен доход. При отписването им кумулативната промяна в справедливата стойност, призната в друг всеобхватен доход, се отнася в печалбата или загубата.

5) Оценка на финансови активи, определени като такива по справедлива стойност в друг всеобхватен доход (капиталови инструменти)

Банката е класифицирала неотменимо в тази категория капиталовите си инвестиции (които не се търгуват на фондовата борса), определени по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, тъй като те отговарят на изискванията за собствен капитал съгласно МСС 32 „Финансови инструменти: представяне“ и не се държат с цел търгуване. Класификацията се определя на база индивидуален инструмент.

Печалбите и загубите от тези финансови активи никога не се признават в печалбата или загубата на Банката. Дивидентите се признават като други

оперативни приходи в отчета за доходите, когато правото върху плащането бъде установено.

Капиталовите инструменти, определени като такива по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, не са обект на тест за обезценки.

б) Принципи за оценка и представяне по справедлива стойност

Справедлива стойност е цената, която би била получена при продажба на актив или платена при прехвърляне на пасив при обичайна сделка между пазарни участници на основния пазар, или при липса на такъв – на най-изгодния пазар, до който Банката има достъп към датата на оценяване. Справедливата стойност на пасив отразява ефекта от риска за неизпълнение на задължения.

Когато е възможно, Банката използва котираната цена на активен пазар за определяне на справедливата стойност на един инструмент. Пазарът се счита за активен, когато сделките за актив или пасив се извършват с достатъчни честота и обем, така че да позволяват предоставяне на текуща информация за цените.

Когато липсва котирана цена на активен пазар, Банката използва максимално подходящи наблюдаеми входящи данни и свежда до минимум използването на ненаблюдаеми данни. Целта на използването на дадена техника за оценяване е да се определи приблизително цената, по която би се осъществила обичайна сделка между пазарни участници. Избраната техника използва максимално пазарните данни, разчита възможно най-малко на специфични за Банката оценки, включва всички фактори, които участниците на пазара биха взели предвид при определянето на цена, и е съвместима с приетите икономически методи за ценообразуване на финансови инструменти.

Данните за техниките за оценка представят адекватно пазарните очаквания и измервания на факторите за риск и доходност, присъщи на финансовия инструмент. Банката проверява техниките за оценка и тества валидността им, използвайки цени от текущи пазарни трансакции, които се наблюдават на пазара на същия инструмент, или цени, основани на други налични данни, получени при наблюдение на пазара.

Най-добрият показател за справедливата стойност на един финансов инструмент при първоначално признаване е цената на сделката, т.е. справедливата стойност на даденото или полученото вложение. Когато Банката счита, че съществува разлика между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката и че справедливата стойност нито е подкрепена от доказателства за котирана цена на активен пазар за идентичен актив или пасив, нито се базира на техника на оценяване, която използва единствено данни от наблюдаеми пазари, тогава финансовият инструмент първоначално се признава по справедлива стойност, коригирана с разликата между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката. Впоследствие тази разлика се признава в печалбата или загубата по подходящ начин според матуритета на инструмента, но не по-късно от момента, в който е възможно да се направи оценка на актива, използвайки изцяло наблюдаеми пазарни данни, или когато сделката е приключена.

Банката признава активите и дългите позиции по цена „купува“ и пасивите и късите позиции по цена „продава“, когато активите или пасивите, оценявани по справедлива стойност, имат цена „купува“ и цена „продава“.

Когато Банката има позиции в група финансови активи и финансови пасиви, тя е изложена на пазарни рискове и на кредитен риск. Въз основа на нетната си експозиция към такива рискове Банката ги оценява по справедлива стойност на база цената, която би получила при продажбата на нетна дълга позиция за определена рискова експозиция или би платила при прехвърлянето на нетна къса позиция за определена рискова експозиция. В такива случаи Банката разпределя корекциите на равнище портфейл към отделните активи или пасиви, кои-

то образуват групата на финансовите активи и финансовите пасиви, според относителния риск на всеки инструмент от групата.

Когато Банката има позиции с риск от компенсиране, за да се оценят те се използват средните пазарни цени, а корекция по цена „продава“ и „купува“ се прилага съответно само за нетната открита позиция. Справедливите стойности отразяват кредитния риск на инструмента и при необходимост включват корекции за осчетоводяване на кредитния риск за Банката и за отсрещната страна. Оценките на справедливата стойност, получени от модели, се коригират според всички останали фактори, като ликвиден риск или несигурност на модела до степеня, в която според Банката трето лице, участващо на пазара, би ги взело под внимание при оценяване на сделка.

Банката оповестява прехвърлянето между нивата в йерархията на справедливите стойности в края на отчетния период, през който се е осъществила промяната.

7) *Отписване*

Банката отписва финансов актив, когато договорните права върху паричните потоци от финансовия актив изтекат или когато прехвърли правата за получаване на договорените парични потоци от финансовия актив в трансакция, в която се прехвърлят всички съществени рискове и печалби от притежаването му.

Банката отписва финансов пасив, когато нейните договорни задължения са изпълнени/отменени или когато паричните потоци от финансовия пасив изтекат.

Банката извършва трансакции, при които се прехвърлят активи, признати в отчета за финансовото състояние, но запазва всички или съществените рискове и печалби от прехвърления активи или част от тях. Ако са запазени част или всички съществени рискове и печалби, то прехвърления активи не се отписват от отчета за финансовото състояние.

Прехвърляне на активи със запазване на част или на всички съществени рискове и печалби са например сделки със заемане на ценни книжа или с ангажимент за обратно изкупуване.

При трансакции, при които Банката нито запазва, нито прехвърля всички съществени рискове и печалби от притежаването на даден финансов актив, тя отписва актива, ако не запазва контрол върху него. Правата и задълженията, запазени при прехвърлянето, се признават отделно като активи и съответно пасиви. При сделки, при които се запазва контрол върху актива, Банката продължава да го признава до степеня на своето участие в зависимост от това доколко стойността на прехвърления актив е изложена на промени.

При определени сделки Банката запазва задължението си да обслужва прехвърления финансов актив срещу заплащане. Прехвърленият актив се отписва изцяло, ако отговаря на критериите за отписване. Активът или пасивът се признава в договора за обслужване в зависимост от това дали таксата за обслужване е повече от достатъчна (актив) за извършване на услугата, или по-малко от достатъчна (пасив).

8) *Компенсиране*

Финансовите активи и пасиви се компенсират и съответно нетната стойност се отчита в отчета за финансовото състояние, когато Банката има законно право да компенсира признатите стойности и възнамерява да извърши уреждане на актива и пасива на нетна основа. Отчитането на активи, нетно от корективи, не се счита за компенсиране.

Приходи и разходи се представят нетно в случаите, позволени от счетоводните стандарти, или когато печалбите и загубите са възникнали от група сходни трансакции като тези, които са резултат от търговските операции на Банката.

9) Обезценка на финансови активи

Към всяка отчетна дата Банката извършва анализ за обезценка на финансови активи, класифицирани като „финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход“ и „финансови активи, отчитани по амортизирана стойност“, като използва категориите за обезценка в съответствие с МСФО 9:

- Банката изчислява очаквани кредитни загуби на база 12-месечна вероятност за неизпълнение, когато няма значително увеличение на кредитния риск спрямо първоначалното признаване. Вероятността за неизпълнение представлява очакваната от ръководството вероятност за неизпълнение от длъжника/кредитополучателя на финансово задължение за определен период от време, отразена посредством измерената/изчислената обезценка;
- Банката изчислява очаквани кредитни загуби за остатъчния срок на финансов актив при наличието на разумна и аргументирана информация, която засяга по-скоро бъдещи събития. Увеличението на кредитния риск спрямо първоначалното признаване нараства значително преди по финансовия инструмент да настъпи просрочие. При очакваната от ръководството загуба обезценката представлява делът на изгубена експозиция/актив.

При обезценка на колективна основа Банката използва статистически модели, базирани на исторически опит за вероятността за неплащане, времето за реинтегриране на загуби от обезценка и сумата на възникналата загуба, която се коригира с преценката на ръководството дали текущите икономически и кредитни условия са такива, че реалните загуби са по-високи или по-ниски от резултатите от историческото моделиране. Процентите на просрочие, загубите и очакваният период на реинтегриране на загуби редовно се съпоставят с реалните данни, за да се валидират моделите за оценка.

При активи, отчетени по амортизирана стойност, загубите от обезценка се измерват като разлика между балансовата стойност на финансовия актив и сегашната стойност на приблизително изчислени бъдещи парични потоци, дисконтирани по първоначалния ефективен лихвен процент на актива. Загубите се признават в печалбите или загубите и се отразяват в корективна сметка срещу „кредити и вземания“. Лихвата върху обезценения актив продължава да се признава чрез амортизация на сконтото, но върху амортизираната стойност. Когато последващо събитие стане причина за намаляване на загубата от обезценка, намаляването в загубата от обезценка се сторнира в печалбите или загубите.

При инвестиционни ценни книжа, държани с цел продажба, загубите от обезценка се признават, като акумулираната загуба, призната директно в собствения капитал, се прехвърля в печалбите или загубите. Акумулирана загуба, прехвърлена от капитала и призната в печалбите или загубите, е разликата между цената на придобиване, нетирана от всички погасявания по главници и амортизации, и настоящата справедлива стойност, минус всички загуби от обезценка, признати преди това в печалбите или загубите. Ако в следващ период справедливата стойност на обезценена дългова ценна книга се увеличи и увеличението може обективно да се свърже със събитие, възникнало, след като загубата от обезценка е била призната в печалбите или загубите, тази загуба от обезценка се сторнира, като сумата на сторното се признава в печалбите или загубите.

10) Финансови активи и пасиви, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба

Първоначално финансовите активи и пасиви, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба, се признават в баланса по справедлива стойност, като разходите за придобиване се отнасят директно в печалбите или загубите. Всички промени в справедливата стойност се признават в печалбите или загубите като нетни приходи от търговски операции.

11) Финансови активи, държани в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорените парични потоци

Финансови активи, държани в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорените парични потоци, първоначал-

но се признават по цена на придобиване, последващо се отчитат по тяхната амортизирана стойност, която представлява първоначалната оценка на актива, коригирана с амортизирана премия или сконто при прилагане на метода на ефективния лихвен процент. Амортизира се сконто/премията за всяка позиция поотделно и се признава в отчета за всеобхватния доход на Банката. На ежедневна база се изчисляват и признават лихви в отчета за всеобхватния доход на Банката.

г) Злато и други благородни метали

БНБ като централна банка поддържа определени количества злато като част от международните валутни резерви на страната. Съгласно изискванията на ЗБНБ тя може да предприема всички необходими действия, свързани с придобиване, притежаване и продажба на брутни международни валутни резерви, включително с монетарно злато. Следователно монетарното злато като част от международните валутни резерви може да бъде незабавно използвано от БНБ без допълнителни ограничения, което го определя като монетарен актив. Съгласно изискванията на „Общи положения за определяне на базите за оценка във финансовите отчети“ към МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС, както и при липсата на конкретен МСФО счетоводен стандарт, приет от ЕС, който да определя третирането на подобна трансакция, Банката определя представянето и оценката на монетарното злато като актив, отчитан в печалбата или загубата по справедлива стойност, като най-надеждна и подходяща база за последваща оценка. Златото и другите благородни метали се оценяват по пазарната им стойност, определена на базата на фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали към отчетната дата.

Монетарно злато

Златото в стандартна форма (монетарно злато) първоначално се признава по цена на придобиване. Монетарното злато и другите инструменти в злато се оценяват ежедневно по последната пазарна стойност, публикувана на пазара на злато на едро в Лондон, Великобритания. Нереализираните печалби и загуби от преоценката на монетарното злато и другите инструменти в злато на Банката се признават в отчета за доходите.

г) Инвестиции в други предприятия

За целите на оценката при последващо отчитане на инвестициите в предприятия те са класифицирани като финансови активи, държани за търгуване, отчитани по справедлива стойност в „друг всеобхватен доход“.

Подробна информация относно притежаваните от Банката инвестиции е представена в приложение 14.

е) Дълготрайни материални и нематериални активи

Политиката, прилагана от Банката, е да отчита земя, сгради и останалите групи дълготрайни материални активи по преоценена стойност съгласно допустимия алтернативен подход на МСС 16 „Имоти, машини, съоръжения и оборудване“. Банката признава нематериален актив, ако той отговаря на критериите за признаване по МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС. Нематериалните активи са представени в отчета за финансовото състояние по цена на придобиване, включително платените мита, невъзстановими данъци, както и преките разходи за подготовката на актива за използването му по предназначение, намалена с начислената амортизация и със загубите от обезценка.

Земята и сградите се отчитат по преоценена стойност, която периодично се определя чрез оценка от професионални квалифицирани оценители. Преоценката на имотите се извършва актив по актив, като към датата ѝ натрупаната амортизация се отписва за сметка на брутната балансова стойност на актива, а нетната стойност се преизчислява спрямо преоценената му стойност. Когато в резултат от преоценка отчетната стойност на активите се увеличава, увеличението се отразява директно в „друг всеобхватен доход“. Когато в резултат от преоценка отчетната стойност на активите се намаля-

ва, намалението се признава в намаление на преоценъчния резерв на собствения капитал, като в случай на недостиг разликата се признава като разход в отчета за всеобхватния доход.

1) Последващи разходи

Отчетените отделно разходи, свързани с подновяване на компоненти на дълготрайните материални активи, се капитализират. Всички останали разходи се капитализират само тогава, когато увеличават бъдещите икономически ползи от дълготрайния материален актив. Всички останали разходи се признават в печалбите или загубите при тяхното възникване.

2) Амортизация

Амортизацията се начислява от деня на завеждането на актива на базата на линейния метод за периода на очаквания срок на ползване. Земите не се амортизират. Управителният съвет на БНБ утвърждава годишните амортизационни норми, които са представени по-долу:

(%)

Активи	
Сгради	2–4
Машини, съоръжения и оборудване	3–15
Компютри	30–33.3
Стопански инвентар	15–20
Транспортни средства	8–25
Нематериални активи	20–25

Амортизация не се начислява върху разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи до момента на тяхното въвеждане в експлоатация.

3) Възстановима стойност на активите

Възстановима стойност на дълготрайните активи на Банката представлява по-високата от двете – нетната продажна стойност или стойността им в употреба. При оценка на стойността на активите в употреба очакваните бъдещи парични потоци се дисконтират до настояща стойност при използване на пределната норма на лихвата по привлечения ресурс, която отразява настоящите пазарни очаквания за стойността на парите във времето и специфичния за актива риск. За всеки актив, който самостоятелно не генерира парични потоци, възстановимата стойност се определя за единицата, генерираща парични потоци, на която принадлежи активът.

4) Реинтегриране на обезценката на нефинансови активи

Загубите от обезценка на дълготрайни материални активи се реинтегрират в случай на промяна на прогнозите, използвани за определяне на възстановимата стойност, до размера на балансовата стойност на актива, на която той би бил оценен след приспадане на амортизацията, ако не се признаваха загуби от обезценяването.

5) Бракуване и продажба

Имот, машина, съоръжение или оборудване се отписва от счетоводния баланс на Банката при продажба или когато активът окончателно е изваден от употреба и не се очакват никакви други икономически изгоди. Печалбите или загубите, получени от бракуването или продажбата на дълготрайни материални активи, се определят като разлика между постъпленията от продажба и балансовата стойност на актива и се признават за приход или разход в отчета за всеобхватния доход. Изтеглените от активна употреба дълготрайни материални активи, които се държат за продажба, се отчитат по балансова стойност към датата, на която активът е излязъл от активна употреба.

ж) Материални запаси

Материални запаси са активи, държани от Банката, които ще бъдат използвани в основната дейност, в процеса на предоставяне на услуги. Материалните запаси се отчитат в баланса на Банката по доставна (историческа) цена, която включва сумата от всички разходи по закупуването и разходи, свързани с доставката им до тяхното настоящо местоположение и състояние. В разходите по закупуването се включват покупната цена по фактура, вносните мита, невъзстановимите данъци и акцизи. В разходите по доставката се включват транспортните разходи и тези за товаро-разтоварните операции. Отписването на стоково-материалните запаси се извършва по метода на среднопретеглената стойност.

При спадане на пазарните цени, при физическо увреждане на материалните запаси и при остаряване на продуктите стойността на материалните запаси се коригира – оценяват се по по-ниската нетна реализуема стойност.

В края на отчетния период се прави оценка на нетната реализуема стойност на стоково-материалните запаси и ако тя е по-ниска от доставната, разликата се отнася в текущи разходи. За всеки следващ отчетен период се прави нова оценка на нетната реализуема стойност. Ако през съответния отчетен период има условия за увеличение на стойността на материалните запаси, възстановяването ѝ е до размера на стойността, която те са имали преди намалението. Това възстановяване на отчетната стойност се отчита като увеличение на материалните запаси и като други текущи приходи.

з) Чуждестранна валута

Приходите и разходите в чуждестранна валута се преизчисляват в левова равностойност по официалния валутен курс за деня на сделката. Монетарните активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват в левове по заключителния обменен курс на Банката. Курсовите разлики, възникнали в резултат от преоценката на монетарните активи и пасиви, се отчитат в печалбите или загубите. Немонетарните активи и пасиви във валута са оценени по курса на датата на придобиване или по последна преоценка по справедлива стойност.

Неприключените форуърдни договори в чуждестранна валута са оценени по пазарна стойност. Печалбите и загубите от преоценката на неприключените форуърдни договори се отчитат в печалбите или загубите.

Валутните курсове на основните чуждестранни валути към 31 декември 2024 г. и 31 декември 2023 г. са, както следва:

Валута	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Долар	1: 1.88260 лв.	1: 1.76998 лв.
Евро	1: 1.95583 лв.	1: 1.95583 лв.
Специални права на тираж	1: 2.45516 лв.	1: 2.37545 лв.
Злато	1 тройунция: 4905.69лв.	1 тройунция: 3648.48 лв.

и) Данъчно облагане

Банката не подлежи на облагане с данък върху печалбата във връзка с основната си дейност. Данъкът върху печалбата на дъщерните предприятия за периода включва текущ и отсрочен данък. Текущият данък включва сумата на данъка, която следва да се плати върху очакваната облагаема печалба за периода, въз основа на ефективната или действащата данъчна ставка в деня на изготвяне на отчета за финансовото състояние. Отсроченият данък се изчислява чрез прилагане на балансовия метод за определяне на задълженията на базата на временни разлики между данъчно признатия размер и балансовата стойност на активите и пасивите.

Отсроченият данък се изчислява на базата на данъчните ставки, които се очаква да бъдат използвани за периода, когато се реализира активът, или при пога-

сяване на пасива. Ефектът от промени в данъчните ставки върху отсрочения данък се отразява в отчета за всеобхватния доход, освен в степенята, в която се отнася за суми, предварително начислени или отчетени директно като друг всеобхватен доход.

Отсрочен данъчен актив се признава само до размера, до който е вероятно получаването на бъдещи облагаеми печалби, срещу които може да се оползотворят неизползваните данъчни загуби или данъчен кредит. Отсрочените данъчни активи се намаляват в степенята, до която вече не е вероятно реализиране на съответни данъчни ползи.

к) Провизии

Провизии, отчетени във връзка със съдебни дела или други задължения, се отчитат, когато Банката в резултат на минали събития е поела юридическо или конструктивно задължение, чието погасяване е вероятно да бъде свързано с изтичане на икономически ползи и когато може да бъде направена надеждна оценка на стойността на задължението. Провизии се начисляват само когато Банката е в състояние надеждно да определи размера на бъдещите изходящи парични потоци. Разходите за провизии се представят в отчета за доходите нетно от сумата на възстановените разходи. Когато ефектът от времевите разлики в стойността на парите е съществен, провизиите се дисконтират, като увеличението на провизията в резултат на изминалото време се представя като финансов разход.

л) Политика за разпределение на печалбата от дейността на Банката

Политиката на Банката за разпределение на печалбата от дейността ѝ се определя съгласно изискванията на ЗБНБ. С решение на УС на БНБ са приети „Вътрешни правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“, в сила от 1 януари 2007 г., в съответствие с чл. 36, ал. 1 и 2 от ЗБНБ. Съгласно тези правила Банката отнася в специални резерви нереализираните печалби и загуби, възникнали от преоценката на активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута или злато. Съгласно изискванията на чл. 8, ал. 2 от ЗБНБ Банката отчислява 25% от годишното превишение на приходите над разходите във фонд „Резервен“. Съгласно чл. 8, ал. 3 от ЗБНБ, след отчисляване за фонд „Резервен“, Банката по решение на Управителния съвет може да създава специален резерв за покриване на загуби от пазарен риск и други резерви. След заделянето на резерви, съгласно ЗБНБ, Банката предвижда остатъка за вноска в държавния бюджет. Разпределението на превишението на приходите над разходите е представено в приложение 23.

м) Парични средства и парични еквиваленти

За целите на отчета за паричния поток паричните средства и паричните еквиваленти се състоят от парични средства в каса, разплащателни сметки и срочни депозити с падеж до три месеца на Банката и дългосрочните дружества (представени в приложения 11 и 17).

н) Доходи на персонала

Банката има задължение за изплащане на доход при напускане на свои служители, които се пенсионира в България в съответствие с изискванията на чл. 222, § 3 от Кодекса на труда (КТ). Съобразно тези разпоредби на КТ при прекратяване на трудовия договор на служител, придобил право на пенсия, работодателят му изплаща обезщетение в размер на две месечни брутни работни заплати. В случай че към датата на пенсиониране служителът има натрупан стаж от 10 и повече години в Банката, обезщетението е в размер на шест месечни брутни работни заплати. Към датата на отчета за финансовото състояние ръководството оценява приблизителния размер на потенциалните разходи за всички служители на базата на доклад, изготвен от актюер чрез използването на метода на прогнозните кредитни единици.

В приложение 10 е оповестена сумата на начисленото задължение, както и основните допускания, на базата на които е извършена оценката му.

Доходи при прекратяване

Доходи при прекратяване се признават като разход, когато Банката се е ангажирала ясно, без реална възможност за отказ, с официален подробен план, с който или да прекрати трудови правоотношения преди нормалната дата на пенсиониране, или да предостави обезщетения при прекратяване в резултат на предложение, направено за насърчаване на доброволното напускане. Доходи при прекратяване при доброволно напускане са признати като разход, ако Банката е отправила официално предложение за доброволно прекратяване и е вероятно то да бъде прието, а броят на приелите го може да се оцени надеждно. Ако обезщетения се дължат за повече от 12 месеца след края на отчетния период, те се дисконтират до тяхната настояща стойност.

Краткосрочни доходи на наети лица

Задължения за краткосрочните доходи на наети лица се оценяват на недисконтирана база и са отчетени като разход, когато се предоставят свързаните с тях услуги. За пасив се признава сумата, която се очаква да бъде изплатена по краткосрочен бонус в пари или планове за разпределение на печалбата, ако Банката има задължение да заплати тази сума като резултат от минали услуги, предоставени от служител, и задължението може да се оцени надеждно. Банката признава като задължение недисконтираната сума на оценените разходи за платен годишен отпуск, очаквани да бъдат заплатени на служителите в замяна на труда им за изминалия отчетен период.

о) Лизинг

Банката използва практическите облекчения, предвидени в стандарта, и е избрала да отчита краткосрочните си лизингови договори по отношение на машини и съоръжения (лизинги със срок на лизинговия договор от началната дата 12 месеца или по-малко, който не съдържа опция за закупуване) и прилага освобождаването от признаване на лизинг на активи с ниска стойност за лизинга на офис оборудване, което се счита за такова с ниска стойност. Лизинговите плащания по краткосрочен лизинг и лизинг на активи с ниска стойност се изписват като разход на линейна база за срока на лизинга.

Банката преценява за всеки нов договор дали представлява лизинг, или съдържа лизингови компоненти. При промяна в реда и условията на лизинг Банката прави повторна оценка дали договорът представлява лизинг, или съдържа лизингови компоненти.

п) Промени в счетоводните политики и оповестявания

Стандарти (изменения), които са влезли в сила и са приети от Европейския съюз

Прилаганите от Банката счетоводни политики са последователни и съответстват на тези през преходната финансова година, с изключение на следните МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС и изменения на МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС, които са възприети от Банката към 1 януари 2024 г.:

МСС 1 „Представяне на финансови отчети: Класификация на пасивите като текущи или нетекущи (Изменения)“

Измененията са в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2024 г., и се прилагат с обратна сила. Целта на измененията е да разяснят принципите в МСС 1 за класификация на пасивите като текущи или нетекущи. Измененията разясняват значението на правото да се разсрочи уреждане, изискването за съществуване на такова право в края на отчетния период, че намерението на ръководството не засяга класификацията като текущи или нетекущи, че изборите от страна на контрагент, които водят до уреждане чрез прехвърляне на собствени капиталови инструменти на дружеството, не засягат класификацията като текущи или нетекущи. Също така измененията посочват, че само

условията, които дружеството трябва да спазва на или преди отчетната дата, ще се отразят върху класификацията на пасивите. Изискват се и допълнителни оповестявания за нетекущи пасиви, възникващи от кредитни ангажименти, обект на условия, които трябва да бъдат спазени в рамките на дванадесет месеца след отчетния период.

Измененията не са оказали съществено влияние върху счетоводните политики на Банката.

Изменения в МСФО 16 „Лизинг: Пасив по лизинг при сделка за продажба с обратен лизинг“

Измененията са в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2024 г. Измененията са предвидени с цел подобряване на изискванията, които продавачът лизингополучател използва при оценката на пасива по лизинга, възникващ при сделка за продажба с обратен лизинг по МСФО 16, като не променя счетоводното отчитане на лизингите, които не са свързани с тази сделка. Съгласно измененията продавачът лизингополучател определя „лизинговите плащания“ или „коригираните лизингови плащания“ по такъв начин, че да не признае каквато и да било печалба или загуба, която е свързана с правото на ползване, което той запазва. Прилагането на тези изисквания не пречи на продавача лизингополучател да признае в печалбата или загубата каквато и да било печалба или загуба, свързана с частичното или пълното прекратяване на лизинга. Измененията се прилагат с обратна сила по отношение на сделки за продажба с обратен лизинг, сключени след датата на първоначалното прилагане, което е началото на годишния отчетен период, през който предприятието е приложило МСФО 16 за първи път.

Към 31 декември 2024 г. измененията са неприложими за Банката.

МСС 7 „Отчети за паричните потоци“ и МСФО 7 „Финансови инструменти: оповестяване“ – Споразумения за финансиране на доставчици (Изменения)

Измененията са в сила за периоди, започващи на или след 1 януари 2024 г., и допълват изискванията, които вече се съдържат в МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС, и изискват от предприятията да оповестяват условията на споразуменията за финансиране на доставчици. Освен това, от предприятията се изисква да оповестяват в началото и в края на отчетния период балансовите стойности на финансовите пасиви по споразумения за финансиране на доставчици и позициите, в които тези пасиви са представени, както и балансовите стойности на финансовите пасиви и позициите, за които доставчиците на финансиране вече са уредили съответните търговски задължения. Нещо повече, предприятията трябва да оповестяват вида и ефекта на непаричните промени в балансовите стойности на финансовите пасиви по споразумения за финансиране на доставчици, които възпрепятстват сравнимостта на балансовите стойности на финансовите пасиви. Също така, измененията изискват от предприятията да оповестяват в началото и в края на отчетния период диапазона на падежите на плащанията за финансови задължения, дължими на доставчиците на финансиране, както и за съпоставими търговски задължения, които не са част от тези споразумения. Измененията, приети от ЕС на 15 май 2024 г. и публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 16 май 2024 г., не са оказали съществено влияние върху счетоводните политики на Банката.

Изменения в МСС 12 „Данъци върху дохода: Отсрочен данък, свързан с активи и пасиви, възникващи в резултат на една сделка“

Измененията ограничават обхвата на изключване от първоначално признаване и внасят допълнителна яснота относно изключенията от първоначалното признаване съгласно МСС 12. Измененията определят начина, по който дружествата следва да осчетоводяват отсрочения данък, свързан с активи и пасиви, възникващи в резултат от една сделка, като лизинги и задължения за извеждане от експлоатация. Измененията поясняват, че когато плащанията, които уреждат дадено задължение, се признават за данъчни цели, е въпрос за преценка,

с оглед на приложимия данъчен закон, дали тези приспадания могат да бъдат отнесени към признатото за данъчни цели задължение или към свързания с него актив. Съгласно измененията изключенията в първоначалното признаване не са приложими за сделки, които пораждаат равни облагаеми и признаващи се за данъчни цели временни разлики. То е приложимо само ако признаването на лизингов актив и задължение по лизинг (или задължение за извеждане от експлоатация и компонент от актив, подлежащ на извеждане от експлоатация) пораждаат облагаеми и признаващи се за данъчни цели временни разлики, които не са равни. Измененията които са в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., са приети от ЕС на 11 август 2022 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 12 август 2022 г. Измененията нямат отражение върху финансовия отчет на Банката.

Изменения в МСС 12 „Данъци върху дохода: Международна данъчна реформа – Примерни правила от втори стълб“

Измененията влизат в сила незабавно след тяхното публикуване, но определени изисквания за оповестяване влизат в сила на по-късен етап. Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) публикува примерни правила от втори стълб през декември 2021 г., за да гарантира, че големите мултинационални компании ще бъдат облагани с минимална данъчна ставка от 15%. На 23 май 2023 г. СМСС публикува Международна данъчна реформа – примерни правила от втори стълб – Изменения на МСС 12. Измененията въвеждат задължително временно изключение от счетоводното отчитане на отсрочените данъци, произтичащи от юрисдикционното прилагане на примерните правила от втори стълб.

За периодите, в които законодателството по втори стълб е (по същество) прието, но все още не е влязло в сила, измененията изискват оповестяването на известна или разумно оценима информация, която помага на потребителите на финансовите отчети да разберат експозицията на предприятието, възникваща от данъци върху дохода по втори стълб. За да спази тези изисквания, предприятието е задължено да оповести качествена и количествена информация за своята експозиция на данъци върху дохода по втори стълб в края на отчетния период. Оповестяването на разхода за текущ данък, свързан с данъци върху дохода по втори стълб, и оповестяванията във връзка с периоди преди влизането в сила на законодателството, са задължителни за годишни отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., но не се изискват за междинни периоди, завършващи на или преди 31 декември 2023 г.

Измененията нямат отражение върху финансовия отчет на Банката.

МСС 21 „Ефекти от промените във валутните курсове: Липса на обменност (изменения)“

Измененията са в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2025 г., като по-ранното им прилагане е позволено. Измененията разясняват как предприятието трябва да оцени дали дадена валута е обменна и как трябва да определи обменния курс по спот сделки, когато липсва обменност. Счита се, че дадена валута може да бъде обменена в друга валута, когато предприятието е в състояние да получи другата валута в рамките на период от време, който позволява нормално административно забавяне, и чрез пазарен или обменен механизъм, при който обменната сделка би създавала упражними права и задължения. Ако дадена валута не може да бъде обменена в друга валута, от предприятието се изисква да оцени обменния курс по спот сделки към датата на оценяване. Целта на предприятието при оценяването на обменния курс по спот сделки е да отрази курса, по който би се осъществила обичайна обменна сделка на датата на оценяване между пазарни участници при преобладаващите икономически условия. Измененията отбелязват, че предприятието може да използва наблюдаем обменен курс без корекции или друга техника за оценка. Измененията са приети на 12 ноември 2024 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 13 ноември 2024 г. Ръководството е оценило, че измененията в стандарта няма да се отразят съществено върху финансовите отчети на Банката.

МСФО 9 „Финансови инструменти“ и МСФО 7 „Финансови инструменти: Оповестявания“ – Класификация и оценяване на финансови инструменти (изменения)

Измененията са в сила за годишни отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2026 г. По-ранното прилагане на измененията, свързани с класификацията на финансовите активи и свързаните с това оповестявания е позволено, с възможност за прилагане на другите изменения към по-късна дата. Измененията разясняват, че финансов пасив се отписва на 'датата на уреждане', когато задължението е погасено, отменено, изтекло или по друг начин отговаря на условията за отписване. Те въвеждат избор на счетоводна политика за отписване на финансови пасиви, уредени чрез електронни платежни системи преди датата на уреждане, ако са изпълнени определени условия. Освен това, измененията разясняват как да бъдат оценявани характеристиките на договорените парични потоци на финансовите активи, свързани с околната среда, социалната област и управлението (ESG), и други подобни условни характеристики. Също така измененията разясняват третирането на активи без право на регресен иск и договорно обвързани инструменти и въвеждат допълнителни оповестявания съгласно МСФО 7 за финансовите активи и пасиви с условни характеристики (в това число свързани с ESG) и капиталовите инструменти, класифицирани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход. Измененията все още не са приети от ЕС. Банката ще оцени ефектите от измененията върху счетоводните политики на Банката.

МСФО 9 „Финансови инструменти“ и МСФО 7 „Финансови инструменти: Оповестявания“ – Договори за зависима от природата електроенергия (изменения)

Измененията са в сила за годишни отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2026 г., като по-ранното прилагане е позволено. Измененията включват разяснение на прилагането на изискванията за „собствена употреба“, позволяващо счетоводно отчитане на хеджирането, ако обхванатите в измененията договори се използват като инструменти за хеджиране, и въвеждат нови изисквания за оповестяване, които да позволят на инвеститорите да разберат отражението на тези договори върху финансовите резултати и паричните потоци на дружеството. Разясненията относно изискванията за „собствена употреба“ трябва да бъдат прилагани с обратна сила, а насоките, допускащи счетоводно отчитане на хеджирането трябва да бъдат прилагани за бъдещи периоди спрямо нови отношения на хеджиране, определени на или след датата на първоначалното прилагане. Измененията все още не са приети от ЕС. Банката ще оцени ефектите от измененията върху счетоводните си политики.

МСФО 18 „Представяне и оповестяване във финансови отчети“

МСФО 18 въвежда нови изисквания към представянето в отчета на печалбите или загубите. Той изисква от предприятието да класифицира всички приходи и разходи в отчета на печалбите или загубите в една от следните пет категории: от дейността, инвестиционни, от финансиране, данъци върху доходите и преустановени дейности. Тези категории се допълват с изисквания за представяне на междинни и общи суми за „печалба или загуба от дейността“, „печалба или загуба преди финансиране и данъци върху доходите“ и „печалба или загуба“. Стандартът също така изисква оповестяване на определените от ръководството показатели за ефективност и включва нови изисквания за обобщаване и разбивка на финансовата информация въз основа на установените „роли“ на първичните финансови отчети и пояснителните бележки. Освен това, има последващи изменения и в други счетоводни стандарти. МСФО 18 влиза в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2027 г., като по-ранното му прилагане е разрешено. Прилагането с обратна сила се изисква както в годишните, така и в междинните финансови отчети. Стандартът все още не е приет от ЕС. През следващите отчетни периоди Банката ще анализира изискванията на новопубликувания стандарт и ще оцени неговото отражение върху финансовото състояние или резултатите от дейността.

МСФО 19 „Дъщерни предприятия без публична отчетност: Оповестявания“

МСФО 19 разрешава на дъщерните предприятия без публична отчетност да прилагат намалени изисквания за оповестяване, ако тяхната компания майка (крайна или междинна) изготвя консолидиран финансов отчет, достъпен за обществено ползване, в съответствие с МСФО счетоводни стандарти. Тези дъщерни предприятия същевременно трябва да продължават да прилагат изискванията за признаване, оценяване и представяне в останалите МСФО счетоводни стандарти. Освен ако не е посочено друго, отговарящите на условията предприятия, които избера да прилагат МСФО 19, не са задължени да прилагат изискванията за оповестяване в останалите МСФО счетоводни стандарти. МСФО 19 влиза в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2027 г., като по-ранното му прилагане е разрешено. Стандартът е все още не е приет от ЕС. Банката ще анализира промените в свързаните оповестявания.

Годишни подобрения на счетоводните стандарти МСФО – том 11.

Процесът за годишни подобрения на СМСС разглежда разяснения и изменения на МСФО, които не са спешни, но са необходими. През юли 2024 г. СМСС публикува „Годишни подобрения на счетоводните стандарти МСФО“ – том 11. Предприятието трябва да прилага тези изменения за годишни отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2026 г. „Годишните подобрения на счетоводните стандарти МСФО“ – том 11 включва изменения на МСФО 1, МСФО 7, МСФО 9, МСФО 10 и МСС 7. Целта на тези изменения е да разяснят формулирането, да коригират незначителни непредвидени последици, пропуски или противоречия между изискванията в стандартите. Стандартът все още не е приет от ЕС. Банката ще анализира ефектите от годишните подобрения.

Изменение на МСФО 10 „Консолидирани финансови отчети“ и МСС 28 „Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия: Продажба или вноска на активи между инвеститор и негово асоциирано или съвместно предприятие“

Изменението адресира установеното противоречие между изискванията на МСФО 10 и тези на МСС 28, когато става въпрос за продажбата или вноската на активи между инвеститор и негово асоциирано или съвместно предприятие. Основният резултат от изменението е, че когато една сделка включва бизнес (независимо дали се намира в дъщерно дружество или не), се признава пълният размер на печалбата или загубата. Частична печалба или загуба се признава, когато сделката включва активи, които не представляват бизнес, дори ако тези активи се намират в дъщерно дружество. През месец декември 2015 г. СМСС отложи безсрочно датата на влизане в сила на това изменение в очакване на резултата от своя изследователски проект за капиталовия метод на счетоводно отчитане. Измененията все още не са приети от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефектите от измененията върху финансовото състояние или резултатите от дейността.

6. Оповестяване на политиката по управление на финансовия риск**а) Въведение и общ преглед****Въведение в политиката по управление на финансовия риск**

Банката е изложена на следните видове риск при операциите си с финансови инструменти:

- кредитен риск;
- ликвиден риск;
- пазарен риск;
- операционен риск.

Това приложение дава информация за целите на Банката, експозициите към всеки от горепосочените рискове и политиките и процесите за измерване и управление на риска.

Общи положения при управление на риска

При управлението на брутните международни валутни резерви БНБ има за цел първо да гарантира високата сигурност и ликвидност на активите, след което да търси максимизиране на доходността в зависимост от условията на международните пазари. Инвестиционната стратегия зависи предимно от специфичните функции на Банката, която работи в условията на паричен съвет и при пълно съответствие с изискванията на ЗБНБ.

Основна част от валутните резерви на БНБ са инвестирани в активи със сравнително ниско ниво на кредитен риск, като скотови и купонни ценни книжа, издадени от държави, държавни агенции или наднационални финансови институции, както и в краткосрочни депозити във валута или злато, предоставени при първокласни чуждестранни банки. Останалата част се поддържа в СПТ, които са по сметки на БНБ при МВФ, и монетарно злато, съхранявано в трезорите на Банката.

Специализирано звено по управление на риска, свързан с валутните резерви, отговаря за изготвяне и предлага за одобрение проект на стратегическо структуриране на активите, бенчмарк на валутните резерви и инвестиционни ограничения по отношение на тяхното управление. На тримесечна база се прави цялостен преглед на промените в пазарните условия, размера и структурата на валутните резерви и при необходимост се извършва актуализация на инвестиционните ограничения и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове). Ежедневно се следи и контролира спазването на заложените лимити, правила и процедури. Регулярно се изготвят отчети, които са предназначени както за оперативното управление на валутните резерви, така и за предоставяне на актуална информация на ръководството на Банката.

Всички разрешени финансови инструменти и класове активи, в които БНБ може да инвестира, са посочени във вътрешни нормативни документи. В тях са дефинирани основните портфейли и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове), всички лимити за кредитен, лихвен, валутен и операционен риск, както и списък на разрешените емитенти на дългови инструменти, в които БНБ може да инвестира, а също и списък с чуждестранните финансови институции – контрагенти на Банката.

Дейността по управление на валутните резерви се ръководи и от бизнес процедури и правила за поведение, регулиращи изпълнението на функциите и задачите на отговорните за процеса структурни звена.

б) Кредитен риск

БНБ е изложена на кредитен риск при осъществяване на търговските операции и инвестиционната дейност, както и в случаите, при които тя играе ролята на посредник от името на правителството или други публични институции. Банката поема кредитен риск и при операциите по покупко-продажба на чуждестранна валута с банки. Най-общо кредитният риск е свързан с вероятността за настъпване на неплатежоспособност на някой от контрагентите на БНБ, както и неплатежоспособност на някой от емитентите, в чийто дълг Банката е инвестирала свои средства. Кредитният риск при управлението на брутните международни валутни резерви на БНБ се определя в съответствие с изискванията на чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ. Съгласно тези изисквания БНБ може да инвестира валутни резерви в дългови инструменти, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг и които са платими в свободно конвертируема валута в съответствие с вътрешно разработена методология, базирана на изискванията на чл. 28 от ЗБНБ.

Съгласно тези изисквания разрешените видове финансови инструменти за инвестиране на средствата при управление на международните резерви са, както следва:

- инвестиционни програми при централни банки;
- автоматично предоставяне в заем и/или заемане на ценни книжа при основния депозитар;
- тристранни репо операции с определени за целта контрагенти на БНБ, осъществявани посредством основния депозитар на Банката като трета страна;
- депозити във валута (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в това число при централни банки или наднационални финансови институции;
- депозити в злато (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в това число при централни банки или наднационални финансови институции;
- търговски ценни книжа (съв срок до падежа до 1 година), емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции;
- облигации, емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции, емитенти на обезпечени облигации. Всички облигации са с еднократно изплащане на номиналната стойност на датата на падежа и без вградени опции;
- покупко-продажба на валута с вальор най-много 2 работни дни;
- покупко-продажба на банкноти в чуждестранна валута (евро), както и последващото им съхранение с инвестиционни цели, както и за целите на изпълнение на функциите на паричния съвет.

Заложени са два основни типа ограничения, които се изчисляват на базата на пазарната стойност на международните валутни резерви: 1) максимален или минимален лимит за тегло на различните класове активи в баланса на управление „Емисионно“; и 2) максимално допустима експозиция на БНБ към дадена страна, в т.ч. и индивидуална към емитент/контрагент (ограничение за концентрация).

През 2024 г. БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на кредитния риск при инвестициите на брутните международни валутни резерви, осигуряваща висока степен на сигурност и ликвидност на резервите. Поради нарасналия политически риск, възникнал от предсрочните парламентарни избори във Франция в края на юни, както и напрежението в Корея, възникнало в началото на декември, превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи, както и експозициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ.

За постигането на основните цели на БНБ, а именно – много висока степен на ликвидност и сигурност на международните валутни резерви, преобладаващата част от активите продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа на държавите от така нареченото ядро на еврозоната, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки.

Експозицията към кредитен риск остава ограничена и в края на 2024 г. приблизително 65% от валутните резерви са инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

в) Ликвиден риск

Ликвидният риск възниква при осигуряването на средства за основните дейности на Банката и управлението на нейните позиции. Той се проявява главно в два аспекта, като първият е риск Банката да не бъде в състояние да посрещне задълженията си в момента, когато станат дължими, а вторият се изразява в невъзможността Банката да реализира на международните пазари свои активи по справедливи цени и в нормално установените срокове съгласно съответните пазарни конвенции.

БНБ се стреми да поддържа баланс между срочността на привлечения ресурс и тази на активите посредством инвестиции във финансови инструменти с различна матуритетна структура. Инструментите по привлечените от Банката средства, предоставяни на клиентите по пасива, са главно депозитни/инвестиционни и разплащателни сметки.

Обезпечаването на минимална ликвидност по видове валути се осигурява на дневна база с цел извършване на всички валутни плащания на БНБ. За по-доброто управление на риска, който съществува при ликвидирани позиции във финансови инструменти, те са групирани по ликвидни рангове в зависимост от степенята на трудност (т.е. отбив от справедливата цена), с която могат да бъдат продадени на финансовите пазари. Въз основа на групирането по ликвидни рангове на различните видове финансови инструменти са въведени определени лимити за ликвидност на експозициите на БНБ.

Част от цялостната стратегия за управление на ликвидния риск е обособяването на ликвиден портфейл в евро и поддържането на активи в други валути, необходими за посрещане на съответни входящи и изходящи парични потоци на Банката. Финансовите активи и пасиви на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до датата на последващо договаряне или предвиден падеж, са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 31 декември 2024 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	41 847 060	-	-	-	-	(4 415)	41 842 645
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	-	-	-	-	-	(4 415)	(4 415)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	6 519 273	-	-	-	-	-	6 519 273
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	-	-	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	3 549 871	6 017 154	8 956 425	15 183 884	16 168	-	33 723 502
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	240 916	-	-	-	-	2 019 257	2 260 173
Други активи	32 424	-	-	-	-	-	32 424
Общо финансови активи	52 189 544	6 017 154	8 956 425	15 183 884	16 168	2 014 842	84 378 017
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	31 078 055	31 078 055
Задължения към банки и други финансови институции	27 845 384	-	-	-	-	-	27 845 384
Задължения към държавни институции и други задължения	9 733 914	-	-	-	-	-	9 733 914
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 588 608	5 588 608
Общо финансови пасиви	37 579 298	-	-	-	-	36 666 663	74 245 961
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	14 610 246	6 017 154	8 956 425	15 183 884	16 168	(34 651 821)	10 132 056

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 31 декември 2023 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	34 205 479	2 589 138	393 343	-	-	(6 148)	37 181 812
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	-	-	-	-	-	(6 148)	(6 148)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 848 884	-	-	-	-	(879)	4 848 005
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	-	-	-	-	-	(879)	(879)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	3 288 566	9 472 883	26 610 228	421 510	-	-	39 793 187
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	233 094	-	-	-	-	1 951 124	2 184 218
Други активи	29 973	-	-	-	-	-	29 973
Общо финансови активи	42 605 996	12 062 021	27 003 571	421 510	-	1 944 097	84 037 195
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	29 462 056	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	30 403 721	-	-	-	-	-	30 403 721
Задължения към държавни институции и други задължения	11 071 114	-	-	-	-	-	11 071 114
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 412 128	5 412 128
Общо финансови пасиви	41 474 835	-	-	-	-	34 874 184	76 349 019
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	1 131 161	12 062 021	27 003 571	421 510	-	(32 930 087)	7 688 176

Остатъчните договорени дисконтирани падежи на финансовите пасиви на Банката са, както следва:

(хил. лв.)

	Балансова стойност	Брутен но- минален изхо- дящ паричен поток	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 го- дина	От 1 до 5 години	Над 5 години
Към 31 декември 2024 г.							
Банкноти и монети в обращение	31 078 055	31 078 055	-	-	-	-	31 078 055
Задължения към банки и други финансови институции	27 845 384	27 845 384	27 845 384	-	-	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	9 733 914	9 733 914	9 733 914	-	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	5 588 608	5 588 608	-	-	-	-	5 588 608
	74 245 961	74 245 961	37 579 298	-	-	-	36 666 663
Към 31 декември 2023 г.							
Банкноти и монети в обращение	29 462 056	29 462 056	-	-	-	-	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	30 403 721	30 403 721	30 403 721	-	-	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	11 071 114	11 071 114	11 071 114	-	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	5 412 128	5 412 128	-	-	-	-	5 412 128
	76 349 019	76 349 019	41 474 835	-	-	-	34 874 184

з) Пазарен риск

Пазарен риск

Всички финансови инструменти са обект на пазарен риск, т.е. на риск от обезценка в резултат от настъпване на промени в пазарните условия. Инструментите се оценяват ежедневно по справедлива пазарна стойност, която в максимална степен отразява текущите условия на международните финансови пазари за съответния вид финансови инструменти. Банката управлява своите портфейли при отчитане на променящите се пазарни условия, както и измененията в структурата на пасива на баланса на управление „Емисионно“. Експозицията по отношение на пазарния риск се поддържа чрез спазване на съответните лимити, определени в „Инвестиционни ограничения и бенчмаркове за управление на brutните международни валутни резерви“.

В таблицата по-долу е представен един важен измерител на пазарния риск – „стойност, изложена на риск“ (*VaR*). *VaR* е показател за максималната загуба за определен период от време (период на държане) и определена степен на вероятност (наричана още ниво на достоверност или интервал на доверителност). Използваният в отчета *VaR* се основава на 95% ниво на достоверност и предполага еднодневен период на държане.

При изчисляването на общия риск, валутния риск и лихвения риск са използвани емпиричните разпределения, получени от времеви редове с дължина 30-дневни наблюдения съответно на общия доход, валутния доход и лихвения доход на активите. Представена е и корелацията между валутния и лихвения риск. За всеки от показателите е изчислена стойността към последната дата от периода, средната за разглеждания период, както и минималната и максималната му стойност.

(хил. лв.)

	Към 31 декември 2024 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(111 833)	(65 699)	(130 275)	(17 676)
Лихвен риск	(8 467)	(4 701)	(23,669)	2 819
Корелация (%)	0.58	0.18	0.69	(0.32)
Общ риск	(118 889)	(60 880)	(130 322)	(3 143)
	Към 31 декември 2023 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(58 646)	(44 142)	(68 252)	(12 136)
Лихвен риск	2 494	947	(5 192)	2 722
Корелация (%)	(0.07)	0.16	0.80	(0.57)
Общ риск	(53 681)	(39 421)	(67 589)	(6 524)

Лихвен риск

Банката е изложена на риск от промени в лихвените нива, което оказва влияние върху цените на активите (включително инвестициите) и лихвоносните пасиви. Основна мярка за измерване на абсолютното ниво на лихвения риск е модифицираната дюрация. Тя дава оценка за това с колко би се променила пазарната стойност на даден актив (пасив) в процент, ако лихвените нива се променят с базисни точки (една стотна от процента). Освен това ежедневно се изчисляват и следят допълнителни технически параметри на портфейлите, като изпъкналост (конвексимет), дюрация във фиксирана точка от кривата на доходност и др. За всеки един от портфейлите на БНБ лихвеният риск е ограничен посредством избор на съответен моделен портфейл (бенчмарк) и установени в инвестиционните ограничения лимити за максимално отклонение на лихвения риск от този на съответния бенчмарк. Лимитът за относителен лихвен риск на инвестиционните портфейли се задава чрез мярката за риск „колебливост на относителната доходност“.

При активи и пасиви с плаващи лихвени проценти Банката е изложена на риск от промени в базата, служеща за определяне на лихвените проценти.

(хил. лв.)

	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
			До 1 месец	От 1 до 3 месеца	Над 3 месеца
Към 31 декември 2024 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	41 285 869	24 041 546	17 244 323	-	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	33 254 159	454 967	3 502 366	5 950 249	23 346 577
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	240 916	-	240 916	-	-
Други лихвоносни активи	32 424	23 424	9 000	-	-
Общо	74 813 368	24 519 937	20 996 605	5 950 249	23 346 577
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	27 845 384	-	27 845 384	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	9 733 516	9 733 516	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	3 608 935	3 608 935	-	-	-
Общо	41 187 835	13 342 451	27 845 384	-	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	33 625 533	11 177 486	(6 848 779)	5 950 249	23 346 577
Към 31 декември 2023 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	36 877 105	25 194 135	8 705 918	2 585 886	391 166
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	2 921 392	-	2 921 392	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	39 435 166	-	3 238 285	9 377 498	26 819 383
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	233 094	-	233 094	-	-
Други лихвоносни активи	29 973	22 973	7 000	-	-
Общо	79 496 730	25 217 108	15 105 689	11 963 384	27 210 549
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	30 403 721	-	30 403 721	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	7 760 248	7 760 248	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	3 491 766	3 491 766	-	-	-
Общо	41 655 735	11 252 014	30 403 721	-	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	37 840 995	13 965 094	(15 298 032)	11 963 384	27 210 549

За управлението на лихвения риск и границите на изменението на лихвените проценти се правят наблюдения върху чувствителността на финансовите активи и пасиви към различни стандартни и нестандартни сценарии за движението на лихвените проценти.

Стандартните сценарии разглеждат следните промени в кривите на доходност: 1) 100 базисни точки мигновено паралелно нарастване; 2) 100 базисни точки мигновен паралелен спад; 3) 50 базисни точки паралелно нарастване на кривите в рамките на едногодишен период, и 4) 50 базисни точки паралелен спад в кривите на доходност също за едногодишен период. При последните два сценария се допуска, че кривите на доходност се променят със съответната стъпка в началото на периода, след което остават на същите нива до края на едногодишния период.

Анализът на чувствителността на активите на Банката (при първо приближение) спрямо промяната на лихвените проценти при непроменяща се балансова

позиция и предвиждане за динамика на кривите на доходност за съответните активи е, както следва:

(хил. лв.)

	100 базисни точки мигновено паралелно нарастване в рамките на деня	100 базисни точки мигновен паралелен спад в рамките на деня	50 базисни точки паралелно нарастване в началото на периода	50 базисни точки паралелен спад в началото на периода
Към 31 декември 2024 г.	(318 904)	318 904	1 899 294	1 595 055
Към 31 декември 2023 г.	(146 150)	146 150	2 936 654	2 385 034

Валутен риск

За Банката валутен риск е налице в случаите, когато има несъответствие между валутната структура на активите и валутната структура на пасивите. Банката е изложена на валутен риск при извършване на сделки с финансови инструменти, деноминирани в различни от евро валути.

С въвеждането на паричния съвет и фиксирането на българския лев към еврото върху финансовите отчети, изготвени в национална валута, влияние оказват промените на обменния курс на лева спрямо валутите, различни от евро.

С цел минимизиране на валутния риск е въведено ограничение за отклоненията на валутната структура на активите от тази на пасивите. Съгласно чл. 31, ал. 3 на ЗБНБ общата пазарна стойност на активите във валути, различни от евро, СПТ и монетарно злато, не може да се отклонява с повече от +/-2% от пазарната стойност на средствата по пасива, деноминирани в тези валути.

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Активи		
Български левове и евро	70 454 262	73 757 247
Долари	1 871 998	9 762
Японски йени	11	13
Британски лири	26	4
СПТ	5 893 135	5 710 264
Злато	6 446 435	4 793 343
Други	-	-
	84 665 867	84 270 633
Пасиви, капитал и резерви		
Български левове и евро	77 024 767	78 672 469
Долари	1 875 968	10 026
Японски йени	1	1
Британски лири	-	-
СПТ	5 765 079	5 588 085
Други	52	52
	84 665 867	84 270 633
Нетна позиция		
Български левове и евро	(6 570 505)	(4 915 222)
Долари	(3 970)	(264)
Японски йени	10	12
Британски лири	26	4
СПТ	128 056	122 179
Злато	6 446 435	4 793 343
Други	(52)	(52)

г) Използване на счетоводни преценки и предположения

Управителният съвет на БНБ обсъжда развитието, избора и оповестяването на информация за прилаганите счетоводни политики и оценки, както и приложението им.

Тези оповестявания допълват коментарите за управлението на финансовия риск.

Основни приоритети на ръководството на Банката и през следващите години ще останат запазването на стабилността на паричната и финансовата система в страната, запазването на стабилната ликвидна позиция на Банката и непрекъснатото подобряване на методите и техниките за оценка, контрол и управление на валутните резерви на международните финансови пазари.

1) Определяне на справедливата стойност

В приложение 5(в), т. 4 Банката е оповестила прилаганите счетоводни политики и принципите, които използва за оценка и представяне по справедлива стойност.

Определянето на справедливата стойност на финансови активи и пасиви, за които няма наблюдавана пазарна цена, изисква използването на оценъчни техники, описани в счетоводната политика. За финансови инструменти, които се търгуват рядко и чиято цена не е прозрачна, справедливата стойност е по-малко обективна и изисква експертна преценка в зависимост от ликвидност, концентрация, несигурност на пазарните фактори, ценови предположения и други рискове, влияещи върху конкретния инструмент.

2) Оценка на финансови инструменти

Банката оценява справедливата стойност на финансовите инструменти, използвайки следната йерархия от методи:

- **ниво 1:** обявена пазарна цена или цена на затваряне за позиции, за които има надежден пазар;
- **ниво 2:** техники за оценяване, основани на реална пазарна информация за кривата на доходност. Тази категория методи се използва за оценка на дългови ценни книжа, за които няма надежден пазар;
- **ниво 3:** оценъчни техники, при които входящите данни за финансовите активи и пасиви не са базирани на налична пазарна информация.

Справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, които се търгуват на международните финансови пазари и за които има достъпна пазарна информация, е основана на обявени пазарни цени или цени, формиращи при затваряне на даден пазар. Използването на реални пазарни цени и информация намалява нуждата от управленска преценка и предположения, както и несигурността, свързана с определянето на справедливата им стойност. Наличността на реални пазарни цени и информация варира в зависимост от продуктите и пазарите и се променя въз основа на специфични събития и общите условия на финансовите пазари. За всички останали финансови инструменти, за които няма текущи пазарни котировки, Банката определя справедливата им стойност, използвайки техники на оценяване, базирани на определяне на нетната сегашна стойност. Изчисляването на нетната сегашна стойност се извършва посредством използването на пазарни криви на доходност с отчитане, където е необходимо, на кредитни спредове за съответния инструмент. Целта на техниките на оценяване е да се определи справедлива стойност, която отразява максимално коректно цената на финансовия инструмент на отчетната дата.

Банката има установена контролна среда по отношение оценяването на справедлива стойност. За финансовите инструменти тя се определя от специализирано звено за анализ и контрол на рисковете. Специфичните контроли включват проверка на реалната ценова информация; периодичен преглед на текущите модели за оценка и в случай на необходимост – разработка, одобрение и въвеждане на нови модели за оценка; осъществяване на допълнителна последваща проверка посредством анализ и сравняване на данните от различни информационни източници и други.

Следващата таблица анализира финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност, според модели за оценка. Данните не включват капиталовите инструменти, които се отчитат по цена на придобиване (приложение 14).

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Оценъчни техники (с помощта на пазарни данни)	Общо
31 декември 2024 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	41 842 645	-	41 842 645
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(4 415)	-	(4 415)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	6 519 273	-	6 519 273
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	25 644 384	8 079 118	33 723 502
Общо	74 006 302	8 079 118	82 085 420
31 декември 2023 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	37 181 812	-	37 181 812
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(6 148)	-	(6 148)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 848 005	-	4 848 005
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(879)	-	(879)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	19 839 157	19 954 030	39 793 187
Общо	61 868 974	19 954 030	81 823 004

През 2024 г. и 2023 г. не е имало движение към и от класифицираните финансови инструменти в ниво 2.

Финансовите инструменти, отчитани не по справедлива стойност, а по ниво в йерархията на справедливите стойности, където се категоризира оценката по справедлива стойност, са посочени в таблицата, както следва:

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Наблюдавани входящи данни, различни от котирани цени	Общо
31 декември 2024 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	27 845 384	27 845 384
Задължения към държавни институции и други задължения	-	9 733 914	9 733 914
Задължения за участие в международни финансови институции	-	5 588 608	5 588 608
Общо	-	43 167 906	43 167 906
31 декември 2023 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	30 403 721	30 403 721
Задължения към държавни институции и други задължения	-	11 071 114	11 071 114
Задължения за участие в международни финансови институции	-	5 412 128	5 412 128
Общо	-	46 886 963	46 886 963

Ръководството счита, че балансовата стойност на оповестените в таблицата по-горе финансови инструменти е разумно близка до тяхната справедлива стойност към отчетната дата поради краткосрочния им характер.

е) **Матуритетна структура на активите и пасивите**

Активите и пасивите на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до дата на последващо договаряне или предвиден падеж, са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 годи- ни	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 31 декември 2024 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени де- позити в чуждестранна валута	41 847 060	-	-	-	-	(4 415)	41 842 645
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(4 415)	(4 415)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	6 519 273	-	-	-	-	-	6 519 273
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	3 549 871	6 017 154	8 956 425	15 183 884	16 168	-	33 723 502
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеоб- хватен доход	240 916	-	-	-	-	2 019 257	2 260 173
Дълготрайни материални активи	-	-	-	-	-	188 595	188 595
Нематериални активи	-	-	-	-	-	12 553	12 553
Други активи	32 424	-	-	-	-	86 702	119 126
Общо финансови активи	52 189 544	6 017 154	8 956 425	15 183 884	16 168	2 302 692	84 665 867
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	31 078 055	31 078 055
Задължения към банки и други финансови институции	27 845 384	-	-	-	-	-	27 845 384
Задължения към държавни институ- ции и други задължения	9 733 914	-	-	-	-	-	9 733 914
Задължения за участие в международ- ни финансови институции	-	-	-	-	-	5 588 608	5 588 608
Други пасиви	-	-	-	-	-	789 889	789 889
Общо финансови пасиви	37 579 298	-	-	-	-	37 456 552	75 035 850
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	14 610 246	6 017 154	8 956 425	15 183 884	16 168	(35 153 860)	9 630 017
Към 31 декември 2023 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени де- позити в чуждестранна валута	34 205 479	2 589 138	393 343	-	-	(6 148)	37 181 812
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(6 148)	(6 148)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 848 884	-	-	-	-	(879)	4 848 005
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(879)	(879)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	3 288 566	9 472 883	26 610 228	421 510	-	-	39 793 187
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеоб- хватен доход	233 094	-	-	-	-	1 951 124	2 184 218
Дълготрайни материални активи	-	-	-	-	-	176 121	176 121
Нематериални активи	-	-	-	-	-	14 815	14 815
Други активи	29 973	-	-	-	-	42 502	72 475
Общо финансови активи	42 605 996	12 062 021	27 003 571	421 510	-	2 177 535	84 270 633

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 годи- ни	Без опреде- лен падеж	Общо
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	29 462 056	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	30 403 721	-	-	-	-	-	30 403 721
Задължения към държавни институ- ции и други задължения	11 071 114	-	-	-	-	-	11 071 114
Задължения за участие в международ- ни финансови институции	-	-	-	-	-	5 412 128	5 412 128
Други пасиви	-	-	-	-	-	1 083 120	1 083 120
Общо финансови пасиви	41 474 835	-	-	-	-	35 957 304	77 432 139
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	1 131 161	12 062 021	27 003 571	421 510	-	(33 779 769)	6 838 494

7. Приходи от и разходи за лихви

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Приходи от лихви		
– от ценни книжа	1 273 255	900 360
– от депозити	1 017 628	968 026
– други	141	383
	2 291 024	1 868 769
Разходи за лихви		
– по депозити	525 331	523 035
– други	154	-
	525 485	523 035

През 2024 г. лихвеният процент по депозитното улеснение запази положителните си стойности, като към края на отчетния период след решение на УС на ЕЦБ, считано от 18 декември 2024 г., лихвеният процент по депозитното улеснение бе понижен за четвърти пореден път през 2024 г. до 3.0%.

Към 31 декември 2024 г. в резултат на тези промени приходите от лихви от текущи сметки и депозити включват приходи от лихви по предоставени депозити и текущи сметки при чуждестранни кореспонденти, дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с положителни стойности, в размер на 1 017 628 хил. лв. (към 31 декември 2023 г. – 968 026 хил. лв.).

Включени са и 21 333 хил. лв. получени лихви по техническата сметка на националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ в ЕЦБ (към 31 декември 2023 г. – 20 700 хил. лв.), дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с положителни стойности.

Разходите за лихви по текущи сметки на клиенти на БНБ, дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с положителни стойности, са в размер на 525 331 хил. лв. (към 31 декември 2023 г. – 523 035 хил. лв.).

8. Нетни печалби от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Нетни (загуби) от операции с ценни книжа	(71 300)	(20 961)
Нетни печалби/(загуби) от операции с чуждестранна валута	679	(713)
Нетни печалби от преоценка на фючърси	13	328
Нетни печалби от преоценка на ценни книжа	147 733	133 475
Нетни печалби/(загуби) от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута	3 925	(2 258)
Нетни печалби от преоценка на злато	1 670 108	431 936
	1 751 158	541 807

В нетните печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, към 31 декември 2024 г. с най-голям дял е нетната печалба от преоценка на златото в размер на 1 670 108 хил. лв. в резултат от увеличение на пазарната цена на златото от 3648.48 лв. за тройунция към 31 декември 2023 г. до 4905.69 лв. за тройунция към 31 декември 2024 г., или увеличение с 34.46%.

Нетната загуба от операции с ценни книжа е в размер на 71 300 хил. лв.

Основен фактор за това е бързото и значително повишаване на доходността, на която деноминирани в евро облигации с високо кредитно качество се купуват и търгуват, което доведе до бърз спад на цената им.

Нетният ефект от преоценки на ценните книжа вследствие на всички пазарни промени през периода е положителен и възлиза на 147 733 хил. лв. Той също е повлиян основно от доходността до падежа.

9. Други оперативни приходи

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Приходи от дъщерни предприятия	37 890	41 144
Приходи от асоциирани предприятия	3 752	2 634
Приходи от продажба на монети	17 062	6 343
Приходи от дивиденди	13 595	10 224
Други нетни приходи	1 120	1 157
	73 419	61 502

През 2024 г. са получени дивиденди от участието на БНБ в „Печатница на БНБ“ АД в размер на 4335 хил. лв. и в БОРИКА АД в размер на 2167 хил. лв. За целите на консолидирания финансов отчет дивидентите, получавани от „Печатница на БНБ“ АД и „Монетен двор“ ЕАД, се елиминират.

През 2024 г. БНБ е получила дивидент за участието си в Банката за международни разплащания (БМР) в размер на 7093 хил. лв.

В другите нетни приходи се включват финансови приходи на дъщерните предприятия в размер на 763 хил. лв.

10. Общи административни разходи

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Разходи за персонала	84 291	72 354
Административни разходи	66 900	71 138
Амортизация	22 788	19 375
Други разходи	5 417	4 351
	179 396	167 218

Броят на заетите служители в БНБ и дъщерните ѝ предприятия е 1198 към 31 декември 2024 г. (1184 към 31 декември 2023 г.), в това число персоналот на БНБ е 957 служители (при 938 към 31 декември 2023 г.).

Разходите за персонала включват заплати, социални и здравни осигуровки, начислени в съответствие с разпоредбите на националното законодателство към 31 декември 2024 г., и разходи за социална дейност, съответно за БНБ – 72 142 хил. лв. (61 758 хил. лв. към 31 декември 2023 г.), за „Печатница на БНБ“ АД – 8825 хил. лв. (7591 хил. лв. към 31 декември 2023 г.) и за „Монетен двор“ ЕАД – 3324 хил. лв. (3005 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

В разходите за персонала са включени разходи за възнаграждения на членовете на УС на БНБ в размер на 1573 хил. лв. към 31 декември 2024 г. (1749 хил. лв. към 31 декември 2023 г.), представени, както следва:

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Общо разходи за брутни възнаграждения*	1 573	1 749
в т.ч. допълнително материално стимулиране до достигане на лимитите, установени в съответствие с чл. 23, ал. 3 от ЗБНБ с решение от 30 юли 2015 г. на УС на БНБ**	464	524
Разходи при изтичане/прекратяване на мандат на членове на УС на БНБ	82	273
Общо брутни възнаграждения, изплатени на членовете на УС на БНБ	1 655	2 022

* Възнагражденията са преди данъчно облагане.

** За повече информация виж прессъобщението на БНБ от 30 юли 2015 г.: https://bnb.bg/AboutUs/PressOffice/POPressReleases/POPRDate/PR_20150730_1_BG

С приемането на Бюджета на БНБ за 2024 г. размерът на месечните възнаграждения на членовете на УС е определен, както следва: управител – 23 036 лв.; подуправители – 19 745 лв.; други членове на УС – 6582 лв.

Задълженията към персонала при пенсиониране, изчислени на база актюерска оценка и съгласно МСС 19 „Доходи на наети лица“, са представени, както следва:

(хил. лв.)

	2024 г.	2023 г.
Задължения по дефинирани доходи към 1 януари	6 990	5 800
Изплатени доходи по плана	(452)	(379)
Разходи за текущ трудов стаж	959	749
Разходи за лихви	275	137
Актюерска загуба от действителен опит	617	799
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на демографските предположения	90	(3)
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на финансовите предположения	62	(116)
Актюерска загуба, призната в разходите	5	3
Задължения по дефинирани доходи към 31 декември	8 546	6 990

Разходи, признати в отчета за печалбата или загубата

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Разходи за текущ стаж	959	749
Разходи за лихви	275	137
Актюерски загуби	5	3
Общо	1 239	889

Актюерски предположения

Основните актюерски предположения към датата на отчета са следните (среднопретеглени стойности):

(%)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Дисконтов лихвен процент към 31 декември	3.93	4.03
Бъдещо нарастване на заплатите	9.00	9.00

(хил. лв.)

Разпределение на задълженията към персонала на БНБ (без дъщерните предприятия) по остатъчен срок	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
До 1 година	1 379	1 041
От 1 до 3 години	803	733
От 3 до 5 години	832	667
От 5 до 10 години	1 610	1 200
Над 10 години	2 801	2 350
Общо	7 425	5 991

В административните разходи са включени разходите на Банката за паричното обращение в размер на 27 398 хил. лв. към 31 декември 2024 г. (29 757 хил. лв. към 31 декември 2023 г.) и разходите за извършване на международен одит в размер на 124 хил. лв. (110 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

В административните разходи са включени и свързаните с дейността на Фонда за реструктуриране на банки разходи. Разходите за управление на ФПБ произтичат от функцията на БНБ като орган за реструктуриране и се финансират от таксите, събирани от установените в Република България кредитни институции и клонове на кредитни институции от трети държави, съгласно чл. 59а, ал. 1 от ЗБНБ в съответствие с чл. 8, ал.1 от Наредба № 40 на БНБ от 1 декември 2020 г., изменена и допълнена през октомври 2022 г., за определяне на размера на таксите за покриване на административните разходи на Българската народна банка, произтичащи от функциите по надзор и реструктуриране. Общият размер на таксите за покриване на административните разходи на БНБ, произтичащи от функцията по реструктуриране на кредитните институции, възлиза на 3679 хил. лв.

11. Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Парични средства в чуждестранна валута	379 218	246 348
Разплащателни сметки в банки	24 072 563	25 232 339
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(1 646)	(3 431)
Депозити в чуждестранна валута	17 390 864	11 703 125
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(2 769)	(2 717)
	41 842 645	37 181 812

Паричните средства и предоставените депозити в чуждестранна валута по кореспонденти са представени, както следва:

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Резиденти на еврозоната		
в евро	26 267 593	27 254 384
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(3 122)	(5 430)
в други валути	948 704	-
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(246)	-
	27 216 297	27 254 384
Нерезиденти на еврозоната		
в евро	10 035 478	6 360 349
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(908)	(718)
в други валути	4 590 870	3 567 079
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(139)	-
	14 626 348	9 927 428
	41 842 645	37 181 812

Предоставените срочни депозити в чуждестранна валута при кореспонденти с кредитен рейтинг на контрагента, определен най-малко от две от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard&Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *JCRA*, са представени по-долу:

(хил. лв.)

Депозити по кредитен рейтинг на контрагента	Краткосрочен кредитен рейтинг на контрагента	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
	A-1+	11 596 260	6 217 801
	в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(1 275)	(987)
	A-1	5 771 306	5 469 547
	в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(1 494)	(1 730)
		17 367 566	11 687 348

В представянето по кредитен рейтинг не се включват предоставени безсрочни депозити при външни мениджъри.

Максималната експозиция на БНБ, изложена на кредитен риск, е равна на балансовата стойност на паричните средства по разплащателни сметки и депозитите.

12. Злато, инструменти в злато и други благородни метали

	31 декември 2024 г.		31 декември 2023 г.	
	хил. тройунци	хил. лв.	хил. тройунци	хил. лв.
Кюлчета злато в стандартна форма	513	2 516 829	513	1 871 827
Депозити в злато в стандартна форма	801	3 929 606	801	2 920 636
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9		-		(879)
Злато в друга форма	14	70 520	15	53 178
Други благородни метали		2 318		2 364
		6 519 273		4 848 005

Златото в стандартна форма включва злато, предоставено за депозитарно съхранение и на депозит. Депозитите в злато са предоставени на банки, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки от две международно признати рейтингови агенции.

Златото в друга форма включва възпоменателни златни монети на стойност 70 520 хил. лв.

В „други благородни метали“ са включени сребърни възпоменателни монети на стойност 55 хил. лв. и платинени възпоменателни монети на стойност 2263 хил. лв.

13. Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

Ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Чуждестранни ценни книжа	33 723 502	39 793 187
Общо	33 723 502	39 793 187

Ценните книжа включват лихвени и скотови ценни книжа, деноминирани в евро. Купонната лихва по ценните книжа, деноминирани в евро, достига 1.13% към 31 декември 2024 г. (0.06% към 31 декември 2023 г.).

Ценните книжа, емитирани от чуждестранни правителства и други емитенти или съответните емитенти с кредитен рейтинг, определен най-малко от две

от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard&Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *JCRA*, са представени, както следва:

(хил. лв.)

	Кредитен рейтинг на емисията/емитента	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Ценни книжа по кредитен рейтинг на емисията/емитента	AAA	28 764 666	25 127 320
	AA+	332 854	8 443 622
	AA	4 033 570	5 715 576
	AA-	446 441	-
	A	145 971	506 669
		33 723 502	39 793 187

14. Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Квота на Република България в МВФ	2 200 560	2 129 116
Инвестиции в международни финансови институции	32 355	31 596
Инвестиции в асоциирани предприятия	27 258	23 506
	2 260 173	2 184 218

Квотата на Република България в МВФ възлиза на 896 300 хил. СПТ (896 300 хил. СПТ към 31 декември 2023 г.). Резервният транш по квотата на Република България в МВФ е в размер на 240 916 хил. лв. (233 094 хил. лв. към 31 декември 2023 г.). МВФ заплаща възнаграждение (лихва) на страните членки, които имат лихвоносна резервна позиция, като средният лихвен процент е 3.86% (3.81% към 31 декември 2023 г.).

Инвестициите в международните финансови институции включват инвестиции в БМР, като 25% от участието в капитала на БМР са платени. Текущата стойност на платените акции в размер на 10 000 хил. СПТ възлиза към 31 декември 2024 г. на 24 552 хил. лв., а към 31 декември 2023 г. – на 23 755 хил. лв. (виж приложение 28). Невнесеният капитал е с опция за внасяне до три месеца по решение на Съвета на управителите на БМР.

Инвестициите в международни финансови институции не надвишават 10% от записания акционерен капитал на съответната институция.

Инвестициите в международни финансови институции включват и участие на БНБ в ЕЦБ. От 1 януари 2007 г. (присъединяването на Република България към ЕС) БНБ притежава дялово участие в капитала на ЕЦБ. Към 31 декември 2024 г. сумата на внесеня дял от БНБ в капитала на ЕЦБ възлиза на 3971.3 хил. евро, или 7767 хил. лв. (3991.2 хил. евро, или 7806 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

В съответствие с чл. 28 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ само националните централни банки – членки на ЕСЦБ, имат право да участват в капитала на ЕЦБ. Подписката на капитала се осъществява в съответствие с изискванията и алгоритъма на чл. 29 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ, т.е. делът на всяка национална централна банка в капитала на ЕЦБ се определя в процент и кореспондира на дела на държавата членка в общото население и брутният вътрешен продукт на ЕС (в равни съотношения). Процентът се актуализира на всеки пет години и при всяко присъединяване на нова държава към ЕС. Последната актуализация е от 1 януари 2024 г. и е свързана с регулярната актуализация, извършвана на всеки пет години. Към 31 декември 2024 г. дяловото участие на БНБ в записания капитал на ЕЦБ възлиза на 0.9783% (0.9832% към 31 декември 2023 г.), което съответства на сумата от 105 901.1 хил. евро (106 431.5 хил. евро към 31 декември 2023 г.).

Като централна банка на държава членка извън еврозоната БНБ е задължена да внесе минималния процент от записания си капитал в ЕЦБ, което съответства на чл. 47 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ (определен от Генералния съвет на ЕЦБ), и представлява приносът на БНБ за оперативните разходи на ЕЦБ. От 29 декември 2010 г. този процент възлиза на 3.75%. За разлика от централните банки на държавите от еврозоната БНБ няма право да участва в печалбата на ЕЦБ, нито се изисква да покрива нейни загуби. При присъединяването към еврозоната от БНБ ще се изиска да внесе и останалите 96.25% от записания си капитал в ЕЦБ, т.е. 101 929.8 хил. евро (102 440.3 хил. евро – 31 декември 2023 г.).

През 2023 г. бе увеличен основният капитал на „Монетен двор“ ЕАД от 1260 хил. лв. на 20 000 хил. лв., чрез издаване на нови 18 740 броя обикновени поименни акции с право на глас, с номинална стойност на една акция 1000 лв. Увеличението е извършено чрез парична вноски в размер на 9821 хил. лв. и за сметка на формиран в предходни години резерв.

Банката упражнява значително влияние върху финансовата и оперативната политика на следните асоциирани дружества и капиталовите ѝ инвестиции в местни предприятия са, както следва:

Асоциирани предприятия	Участие, %	Основна дейност
БОРИКА АД	36.11	Междубанкови картови разплащания
„Дружество за касови услуги“ АД	25.00	Обработка на ценни пратки с български банкноти и монети, предоставяни от БНБ и банките

15. Дълготрайни материални активи

Справедливата стойност на земята и сградите е категоризирана като справедлива стойност от ниво 3 на база на входящите данни за използваната техника за оценяване.

За останалите класове активи – машини, съоръжения, оборудване, автомобили и стопански инвентар, за справедлива стойност е приета настоящата им стойност по баланса на Банката поради това, че основна част от тези активи е закупена в последните четири години и балансовата им стойност е близо до справедливата им стойност.

При преценка на дълготрайни материални активи Банката отписва натрупаната амортизация за сметка на брутната балансова стойност на активите, като нетната им стойност се преизчислява спрямо преоценената стойност. Към 31 декември 2024 г. в активи с право на ползване са включени 3 хил. лв. (15 хил. лв. към 31 декември 2023 г.) за отчитане на закупен през 2020 г. от „Монетен двор“ ЕАД лек автомобил при условията на финансов лизинг.

(хил. лв.)

	Земя и сгради	Машини и оборудване	Информационно оборудване	Офис оборудване	Актив с право на ползване	Друго оборудване (вкл. транспортни средства)	Разходи за придобиване на материални активи	Общо
Към 1 януари 2024 г.	202 363	132 271	51 793	9 653	62	8 251	3 570	407 963
Придобити	-	1 393	238	22	-	4	28 404	30 061
Отписани	-	(3 709)	(12 764)	(189)	-	(60)	(336)	(17 058)
Трансфери	-	19 317	4 515	63	-	1 657	(25 552)	-
Преценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2024 г.	202 363	149 272	43 782	9 549	62	9 852	6 086	420 966

(хил. лв.)

	Земя и сгради	Маши-ни и оборуд-ване	Инфор-мационно оборуд-ване	Офис оборуд-ване	Актив с право на полз-ване	Друго оборудване (вкл. транс-портни средства)	Разходи за придоби-ване на материал-ни активи	Общо
Амортизация и загуби от обезценка	(87 754)	(80 441)	(47 687)	(8 576)	(47)	(7 337)	-	(231 842)
Към 1 януари 2024 г.								
Начисления за периода	(5 700)	(7 467)	(3 579)	(116)	(12)	(377)	-	(17 251)
На отписаните	-	3 709	12 764	189	-	60	-	16 722
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2024 г.	(93 454)	(84 199)	(38 502)	(8 503)	(59)	(7 654)	-	(232 371)
Балансова стойност към 31 декември 2024 г.	108 909	65 073	5 280	1 046	3	2 198	6 086	188 595
Балансова стойност към 31 декември 2023 г.	114 609	51 830	4 106	1 077	15	914	3 570	176 121
Към 1 януари 2023 г.	199 452	109 639	55 893	9 763	62	8 116	15 814	398 739
Придобити	-	21 647	17	12	-	2	6 423	28 101
Отписани	-	(302)	(4 777)	(195)	-	-	(13 603)	(18 877)
Трансфери	2 911	1 287	660	73	-	133	(5 064)	-
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2023 г.	202 363	132 271	51 793	9 653	62	8 251	3 570	407 963
Амортизация и загуби от обезценка								
Към 1 януари 2023 г.	(82 057)	(75 394)	(48 580)	(8 645)	(34)	(7 018)	-	(221 728)
Начисления за периода	(5 697)	(5 348)	(3 884)	(127)	(13)	(319)	-	(15 388)
На отписаните	-	301	4 777	196	-	-	-	5 274
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2023 г.	(87 754)	(80 441)	(47 687)	(8 576)	(47)	(7 337)	-	(231 842)
Балансова стойност към 31 декември 2023 г.	114 609	51 830	4 106	1 077	15	914	3 570	176 121

Отчетната стойност на напълно амортизираните дълготрайни материални активи към 31 декември 2024 г. е 68 345 хил. лв. (81 261 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

16. Нематериални активи

(хил. лв.)

	Софтуер	Други немате-риални активи	Разходи за придоби-ване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2024 г.	72 853	164	236	73 253
Придобити	2	15	3 258	3 275
Отписани	(1 818)	(13)	(415)	(2 246)
Трансфери	3 393	-	(2 978)	415
Към 31 декември 2024 г.	74 430	166	101	74 697
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2024 г.	(58 283)	(155)	-	(58 438)
Начисления за периода	(5 529)	(8)	-	(5 537)
На отписаните	1 818	13	-	1 831
Към 31 декември 2024 г.	(61 994)	(150)	-	(62 144)
Балансова стойност към 31 декември 2024 г.	12 436	16	101	12 553
Балансова стойност към 31 декември 2023 г.	14 570	9	236	14 815

В софтуера към 31 декември 2024 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 1717 хил. лв. (3417 хил. лв. към 31 декември 2023 г.) и програмни проду-кти на стойност 1262 хил. лв. (7155 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2023 г.	64 891	168	1 408	66 467
Придобити	-	-	9 401	9 401
Отписани	(2 611)	(4)	-	(2 615)
Трансфери	10 573	-	(10 573)	-
Към 31 декември 2023 г.	72 853	164	236	73 253
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2023 г.	(56 898)	(154)	-	(57 052)
Начисления за периода	(3 982)	(5)	-	(3 987)
На отписаните	2 597	4	-	2 601
Към 31 декември 2023 г.	(58 283)	(155)	-	(58 438)
Балансова стойност към 31 декември 2023 г.	14 570	9	236	14 815
Балансова стойност към 31 декември 2022 г.	7 993	14	1 408	9 415

В софтуера към 31 декември 2023 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 3417 хил. лв. (1048 хил. лв. към 31 декември 2022 г.) и програмни продукти на стойност 7155 хил. лв. (1091 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

17. Други активи

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Вземания на дъщерни предприятия от местни банки	32 436	29 983
Инвестиции на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия	11 434	11 275
Възпоменателни монети за продажба	372	396
Материални запаси	64 084	23 841
Вземания от доставчици	4 803	4 441
Разходи за бъдещи периоди	4 100	2 219
Други вземания	1 897	320
	119 126	72 475

Във вземанията на дъщерни предприятия от местни банки са включени 23 723 хил. лв. вземания на „Печатница на БНБ“ АД и 8713 хил. лв. на „Монетен двор“ ЕАД.

Инвестициите на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия включват непарична вноска под формата на оборудване за производство на банкноти в капитала на „Франсоа-Шарл Обертюр Груп“, с което „Печатница на БНБ“ АД е създава съвместно дружество за производство на банкноти.

18. Банкноти и монети в обращение

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Банкноти в обращение	30 451 467	28 869 984
Монети в обращение	626 588	592 072
	31 078 055	29 462 056

19. Задължения към банки и други финансови институции

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Депозити на виждане от банки и други финансови институции		
– в левове	22 937 851	28 204 004
– в чуждестранна валута	4 907 533	2 199 717
	27 845 384	30 403 721

Сумата на депозитите на виждане включва 17 029 361 хил. лв., представляващи задължителните резерви, които банките са длъжни да поддържат по сметки в БНБ (15 448 125 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

Определянето на задължителните минимални резерви, които банките поддържат в Българската народна банка, е в съответствие с Наредба № 21 на БНБ.

Във връзка с изпълнение на плащания в левове, базирани на СЕПА схеми, по позицията са отчетени депозити на виждане в размер на 2 594 508 хил. лв. (2 738 220 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

Във връзка с чл. 46 на Наредба 16 на БНБ от 29 март 2018 г. в позицията се отчита и участието в Гаранционен механизъм за сетълмент на плащанията на банките, участници в оперираната от БОРИКА АД система, обработваща платежни операции, свързани с карти (БОРИКА), което е в размер на 293 445 хил. лв. (235 799 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

20. Задължения към държавни институции и други задължения

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Разплащателни сметки		
– в левове	6 652 089	7 426 285
– в чуждестранна валута	3 081 825	3 644 829
Срочни депозитни сметки	9 733 914	11 071 114

Сметките на правителството в левове и чуждестранна валута в Банката включват средства, държани от името на бюджетни и други правителствени организации. Банката начислява лихви в съответствие с „Общи условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“, приети с решение на УС на БНБ на 26 ноември 2015 г. и последно изменени от 15 юни 2023 г. Считано от 18 ноември 2019 г., Банката не открива и не обслужва срочни депозитни сметки на правителството и други държавни институции в съответствие с „Общи условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“.

Към 31 декември 2024 г. са начислени задължения за плащане на лихви по текущи сметки на клиенти в размер на 398 хил. лв.

21. Задължения за участие в международни финансови институции

Задълженията към МВФ по квотата за участие на Република България към 31 декември 2024 г. възлизат на 1 954 143 хил. лв., или 795 933 хил. СПТ (1 890 699 хил. лв., или 795 933 хил. СПТ към 31 декември 2023 г.).

Задълженията към МВФ са деноминирани в СПТ. Задълженията, свързани с квотата на България в МВФ, са безлихвени и нямат определен падеж. В това приложение са включени Сметка № 1 и Сметка № 2 на МВФ в левове в размер на 5412 хил. лв. (31 декември 2023 г. – 5402 хил. лв.).

Банката има получени от МВФ средства от общо и специално разпределение на СПТ в размер съответно на 1 333 649 773 СПТ и 136 289 102 СПТ. Връщането на

средствата ще се извърши при поискване от МВФ. Съгласно чл. XX от Устава на МВФ Банката получава лихва по наличните СПТ и плаща такса по получените средства от общото и специалното разпределение с един и същи лихвен процент.

22. Други пасиви

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Средства на институции и органи на Европейския съюз	108 656	358 214
Средства на Фонда за реструктуриране на банките	479 022	463 974
Задължения по заплати и социално осигуряване	11 453	9 727
Приходи за бъдещи периоди	1 483	1 401
Други пасиви	189 275	249 804
	789 889	1 083 120

В „средства на институции и органи на Европейския съюз“ се включват средства на Европейската комисия и Европейската инвестиционна банка. Съгласно чл. 9 от Регламент (ЕО, Евратом) № 1150/2000 г. на Съвета и участието на България във финансирането на бюджета на ЕС в Банката са открити сметки на Европейската комисия. Към 31 декември 2024 г. средствата по тях възлизат на 108 656 хил. лв. (358 214 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

Считано от 27 юли 2020 г., в изпълнение на изискванията на § 56, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП, Българската народна банка, като орган за реструктуриране на кредитни институции, е титуляр на средствата, налични по сметки на Фонда за реструктуриране на банките. Към 31 декември 2024 г. средствата в него са на стойност 479 022 хил. лв. (463 974 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

23. Капитал и резерви

Капиталът на Банката е определен със ЗБНБ и е в размер на 20 000 хил. лв.

Резервите от преоценка на немонетарни активи включват нетното изменение в справедливата стойност на имоти, капиталови инвестиции и други немонетарни активи.

Съгласно чл. 36 от ЗБНБ нереализираните печалби/загуби, възникнали от преоценка на активи и пасиви на БНБ, деноминирани в чуждестранна валута или злато, са прехвърлени в специална резервна сметка и формират специални резерви. Другите резерви включват 25% от годишното превишение на приходите над разходите след разпределение в „специални резерви“, както и резерви, създадени по решение на УС на БНБ.

Разпределението на печалбата към 31 декември 2024 г. съгласно оповестената в приложение 5(к) политика е, както следва:

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Печалба за периода	3 453 090	1 815 895
Разпределение в специален резерв съгласно чл. 36 от ЗБНБ:		
Нереализирана (печалба) от преоценка на злато	(1 670 108)	(431 936)
Нереализирана загуба от преоценка на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	(147 733)	(133 475)
Нереализирана (печалба)/загуба от преоценка на чуждестранна валута	(3 925)	2 258
Друга нереализирана загуба/(печалба)	(13)	(328)
Резултат след разпределение в специален резерв, в т.ч.	1 631 311	1 252 414
Разпределение (от)/във фонд „Резервен“ съгласно чл. 8 от ЗБНБ	405 404	310 760
Резултат от консолидация и неконтролиращо участие	9 697	9 375
Разпределение във фонд със специално предназначение съгласно чл. 8 от ЗБНБ	666 210	272 279
Предвидена вноска в държавния бюджет	550 000	660 000

24. Неконтролиращо участие

„Печатница на БНБ“ АД е акционерно дружество с двама акционери – БНБ и държавата чрез Министерството на финансите. БНБ притежава мажоритарно участие в размер на 95.6% от капитала на дружеството, а държавата чрез МФ – неконтролиращо участие в размер на 4.4% от капитала на дружеството.

25. Парични задължения и брутни международни валутни резерви

(хил. лв.)

	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
Брутни международни валутни резерви		
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	41 842 645	37 181 812
Монетарно злато и други инструменти в злато	6 446 435	4 792 463
Инвестиции в ценни книжа	33 723 502	39 793 187
Капиталови инвестиции и квота в МВФ	240 916	233 094
	82 253 498	82 000 556
Парични задължения		
Банкноти и монети в обращение	31 078 055	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	27 072 126	29 609 376
Задължения към правителството и бюджетни организации	9 104 048	10 197 108
Задължения към други депозанти	1 511 780	2 026 564
	68 766 009	71 295 104
Превишение на брутните международни валутни резерви над паричните задължения	13 487 489	10 705 452

Вземанията по лихви и задълженията по начислени лихви се отнасят към съответните активи и пасиви.

„Монетарно злато и други инструменти в злато“ се преоценява ежедневно на база фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали.

26. Сделки със свързани лица

Правителство на Република България

Международен валутен фонд

Към 31 декември 2024 г. Република България няма получени средства по заемни споразумения с МВФ.

Квотата на Република България в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани от Банката и правителството (приложение 21).

Банкови сметки на правителството

Към 31 декември 2024 г. бюджетните организации имат банкови сметки в Банката (виж приложение 20).

Дейности по агентските функции

В съответствие със ЗБНБ и при условия, договорени с министъра на финансите, Банката действа като агент по държавни дългове или по дългове, гарантирани от държавата. В тази си роля тя изпълнява депозитарни и агентски функции, свързани с администриране и управление на издадените от МФ държавни ценни книжа. Банката получава комисиони, свързани с изпълнението на тези функции. Тези държавни ценни книжа не са активи или пасиви за Банката и не са отразени в консолидирания отчет за финансовото ѝ състояние. Банката не е изложена на кредитен риск по отношение на държавните ценни книжа, тъй като не ги гарантира. Номиналната стойност на държавните ценни книжа, държани от Банката като депозитар, към 31 декември 2024 г. е в размер на 11 935 млн. лв. (10 615 млн. лв. към 31 декември 2023 г.).

„Обертюр Фидюсиер“ АД

„Печатница на БНБ“ АД, като предприятие със значително участие (притежава 30% от акциите на дружеството), и Българската народна банка (мажоритарен собственик на „Печатница на БНБ“ АД), като свързани лица на дружеството, са извършвали с него през 2024 г. сделки за продажби/покупки на услуги и материали по договорни цени.

27. Дъщерни дружества, включени в консолидирания финансов отчет

(%)

Дял в акционерния капитал на	31 декември 2024 г.	31 декември 2023 г.
„Монетен двор“ ЕАД	100	100
„Печатница на БНБ“ АД (виж приложение 24)	95.6	95.6

За отчетния период нетният приход от дъщерни предприятия включва нетен резултат в размер на 2117 хил. лв. от „Монетен двор“ ЕАД (31 декември 2023 г. – 1708 хил. лв.) и 3810 хил. лв. печалба от „Печатница на БНБ“ АД (5033 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

28. Поети ангажименти и потенциални задължения**1) Участие в БМР**

Банката притежава 8000 акции от капитала на БМР, всяка на стойност 5000 СПТ. От участието в капитала на БМР 25% са платени. Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца след решение на Съвета на управителите на БМР. Потенциалното задължение на Банката към 31 декември 2024 г. е 73 655 хил. лв. (71 264 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

2) Квота в МВФ

Квотата в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани съвместно от Банката и правителството на Република България, на стойност 1 914 198 хил. лв.

3) Капиталови ангажименти

Към 31 декември 2024 г. Банката има поети ангажименти за 29 953 хил. лв. за придобиване на дълготрайни активи (18 999 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

4) Други ангажименти и поети задължения

Банката няма издадени други гаранции, акредитиви или поети ангажименти за закупуването или продажбата на злато, други благородни метали или чуждестранна валута.

5) Други потенциални задължения

Срещу БНБ са заведени съдебни дела, свързани с претендирано обезщетение за забавено изплащане на влогове, за суми над гарантирания размер на влоговете или за оспорване на преводи от клиенти на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност) на обща стойност около 26.5 млн. лв. (31 декември 2024 г. – 48.1 млн. лв.).

Въз основа на преценката на Банката за вероятния изход от съдебните дела, през 2024 г. са направени провизии съгласно МСС 37 на стойност 12 609 хил. лв. (2023 г. – 12 738 хил. лв.). Преценките се актуализират периодически, за да отразят развитието на всички правни спорове и обстоятелствата по тях.

През 2022 г. с влезли в сила решения на федералния съд поради липса на юрисдикция са прекратени спрямо БНБ две идентични съдебни дела пред федерален съд в щата Ню Йорк. Те са свързани с претендирано обезщетение във връзка с действията на назначените през 2014 г. квестори на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност), всяко на приблизителна стойност около 200 млн. долара.

29. Събития, настъпили след отчетната дата

Няма други събития, възникнали след датата на отчета за финансовото състояние, които да изискват допълнително оповестяване или корекции в консолидирания финансов отчет на Банката.

Информация по чл. 17, ал. 5 от ЗБНБ относно решения, приети от УС на БНБ през 2024 г.

Отчетност и бюджет

РЕШЕНИЕ № 159 от 11 април

Приема на първо четене Годишния отчет на Българската народна банка за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 160 от 11 април

Приема Отчета за изпълнението на бюджета на Българската народна банка за 2023 г., който да бъде включен в Годишния отчет на Българската народна банка за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 194 от 26 април

Приема Годишния отчет на Българската народна банка за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 340 от 16 юли

Установява наличието на основания по чл. 14, ал. 1, предложение първо и второ от ЗБНБ за предсрочно освобождаване на Андрей Гюров, подуправител, ръководител на управление „Емисионно“, въз основа на решение на Комисия за противодействие на корупцията № РН-КПК-КИ-16-23-18 от 24 юни 2024 г. и установената с него несъвместимост.

РЕШЕНИЕ № 352 от 17 юли

Избира „Бърнст и Янг одит“ ООД за международен одитор за извършване на независим финансов одит на консолидираните финансови отчети на БНБ за финансовите 2024 г., 2025 г. и 2026 г.

Назначава „Бърнст и Янг одит“ ООД за регистриран одитор за извършване на независим финансов одит на годишния финансов отчет на Фонда за реструктуриране на банки за финансовите 2024 г., 2025 г. и 2026 г.

РЕШЕНИЕ № 366 от 30 юли

Определя размера на индивидуалните такси за покриване на административните разходи на Българската народна банка за 2023 г., произтичащи от функциите по надзор и реструктуриране.

РЕШЕНИЕ № 475 от 8 октомври

Определя прогнозен размер на индивидуалните такси за покриване на административните разходи на Българската народна банка за 2024 г., произтичащи от функциите по надзор и реструктуриране.

РЕШЕНИЕ № 503 от 31 октомври

Приема на първо четене Бюджет на Българската народна банка (БНБ) за 2025 г.,

РЕШЕНИЕ № 504 от 31 октомври

Приема на първо четене Отчет на Българската народна банка за януари – юни 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 505 от 31 октомври

Одобрява отчета за изпълнението на бюджета на Българската народна банка към 30 юни 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 562 от 27 ноември

Приема Отчета на Българската народна банка за януари – юни 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 579 от 10 декември

Приема проект на бюджет на Българската народна банка (БНБ) за 2025 г.

Брутни международни валутни резерви**РЕШЕНИЕ № 8 от 11 януари**

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за първото тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 96 от 29 февруари

Приема за информация Отчета за управлението на международните валутни резерви на БНБ през 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 163 от 11 април

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за второто тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 302 от 11 юни

Приема за информация Отчета за управлението на международните валутни резерви на БНБ през първото тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 370 от 30 юли

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за третото тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 453 от 24 септември

Приема за информация Отчет за управлението на международните валутни резерви на БНБ през второто тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 513 от 31 октомври

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за четвъртото тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 564 от 27 ноември

Приема за информация Отчета за управлението на международните валутни резерви на БНБ през третото тримесечие на 2024 г.“.

Платежни системи и платежен надзор**РЕШЕНИЕ № 53 от 15 февруари**

Приема за информация Годишния отчетен доклад на Помирителната комисия за платежни спорове за 2023 г.

Приема за информация Годишния отчетен доклад на Секторната помирителна комисия за финансови услуги за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 54 от 15 февруари

Приема за информация изчисления във връзка с чл. 120, ал. 6 от Закона за платежните услуги и платежните системи и чл. 35, ал. 2 от Наредба № 3 на БНБ от 18 април 2018 г. за условията и реда за откриване на платежни

сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти, среден размер на таксите към 31 декември 2023 г., начислявани от банките за услугите по приложение № 1 към чл. 34 от Наредба № 3 на БНБ, по разплащателни сметки.

РЕШЕНИЕ № 58 от 15 февруари

Дава съгласие „Дайнърс клуб България“ АД, ЕИК 121230735, да прекрати своята дейност като платежна институция, считано от 15 април 2024 г., във връзка с постъпило от дружеството заявление за прекратяване на дейността. От посочената дата се обезсилва изданието на „Дайнърс клуб България“ АД лиценз за предоставяне на платежни услуги по чл. 4, т. 3, буква „в“, т. 4, буква „б“ и т. 5 от Закона за платежните услуги и платежните системи.

РЕШЕНИЕ № 227 от 20 май

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 16 на БНБ от 29 март 2018 г. за издаване на лицензи и одобрения, за вписване в регистъра по чл. 19 от Закона за платежните услуги и платежните системи и за изискванията към дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента.

РЕШЕНИЕ № 263 от 30 май

Приема Наредба за изменение на Наредба № 3 на БНБ от 18 април 2018 г. за условията и реда за откриване на платежни сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти.

РЕШЕНИЕ № 265 от 30 май

Изменя лиценза на БОРИКА АД за извършване на дейност като оператор на платежната система за обслужване на клиентски преводи в евро БИСЕРА (с предишно наименование БИСЕРА7-EUR).

РЕШЕНИЕ № 567 от 27 ноември

Дава съгласие Финансова къща „Кеш Експрес Сървис“ ООД, ЕИК 130372185, да прекрати своята дейност като платежна институция, считано от 31 декември 2024 г., във връзка с постъпило от дружеството заявление за прекратяване на дейността. От посочената дата се обезсилва изданието на Финансова къща „Кеш Експрес Сървис“ ООД лиценз за извършване на дейност като платежна институция, предоставяща платежни услуги по чл. 4, т. 6 от Закона за платежните услуги и платежните системи.

РЕШЕНИЕ № 619 от 19 декември

Издава лиценз на „ЮтеПей България“ ЕООД, с ЕИК 204903721, за извършване на дейност като дружество за електронни пари, предоставящо като допълнителна дейност платежни услуги по чл. 4, т. 1, 2 и 3 от Закона за платежните услуги и платежните системи.

През периода януари – декември 2024 г. УС на БНБ е приел 1 решение във връзка с искане за издаване на одобрение, 1 решение във връзка с искане за издаване на лиценз и 6 решения във връзка с упражняване на други правомощия по платежен надзор.

Наличнопарично обращение

РЕШЕНИЕ № 6 от 11 януари

Приема информация за наличността и движението на Стратегически запас от банкноти на Българската народна банка за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 33 от 22 януари

Изважда от обращение възпоменателните монети, емитирани през 2018 г., които престават да бъдат законно платежно средство от 5 февруари 2024 г.

Возпоменателните монети, емитирани през 2018 г., да се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 34 от 22 януари

Приема „Списък с продажни цени на банкноти или монети, продавани от БНБ на цена, различна от номиналната им стойност“.

РЕШЕНИЕ № 43 от 30 януари

Пуска в обращение, считано от 11 март 2024 г., медна възпоменателна монета „125 години от рождението на Панчо Владигеров“ от серията „Български творци“.

РЕШЕНИЕ № 73 от 15 февруари

Цената, по която медната възпоменателна монета „125 години от рождението на Панчо Владигеров“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ е 54 (петдесет и четири) лева.

РЕШЕНИЕ № 148 от 28 март

Пуска в обращение, считано от 20 май 2024 г., сребърна възпоменателна монета „100 години лека атлетика в България“.

РЕШЕНИЕ № 202 от 30 април

Цената, по която сребърната възпоменателна монета „100 години лека атлетика в България“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ, е 144 (сто четиридесет и четири) лева.

РЕШЕНИЕ № 223 от 13 май

Изменя Решение № 202 на Управителния съвет на БНБ от 30 април 2024 г., като считано от 20 май 2024 г. цената на която сребърната възпоменателна монета „100 години лека атлетика в България“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ е 150 (сто и петдесет) лева.

РЕШЕНИЕ № 224 от 13 май

Пуска в обращение, считано от 24 юни 2024 г., златна възпоменателна монета „Св. св. Петър и Павел“ от серията „Българска иконография“.

РЕШЕНИЕ № 287 от 30 май

Цената, по която златната възпоменателна монета „Св. св. Петър и Павел“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ, е 1757 (хиляда седемстотин петдесет и седем) лева.

РЕШЕНИЕ № 347 от 17 юли

Приема „Списък с продажни цени на банкноти или монети, продавани от БНБ на цена, различна от номиналната им стойност“.

РЕШЕНИЕ № 348 от 17 юли

Приема „Програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти през 2025 г.“.

Приема за информация „Предварителна програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти през 2026 г. и 2027 г.“ като основа за подготовката на ежегодните програми.

РЕШЕНИЕ № 349 от 17 юли

Пуска в обращение, считано от 16 септември 2024 г., сребърна възпоменателна монета „200 години от издаването на Рибния буквар“ от серията „Българско възраждане“.

РЕШЕНИЕ № 378 от 30 юли

Цената, по която сребърната възпоменателна монета „200 години от издаването на Рибния буквар“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ, е 150 (сто и петдесет) лева.

РЕШЕНИЕ № 481 от 8 октомври

На основание на чл. 25 от Закона за БНБ Българската народна банка пуска в обращение, считано от 25 ноември 2024 г., сребърна възпоменателна монета „Българската гайда“ от серията „Български традиции и обичаи“.

РЕШЕНИЕ № 528 от 31 октомври

Цената, по която сребърната възпоменателна монета „Българската гайда“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ, е 156 (сто и петдесет и шест) лева.

РЕШЕНИЕ № 529 от 31 октомври

Определя окончателното класиране в анонимния конкурс за сребърна възпоменателна монета „175 години от рождението на Иван Вазов“ от серията „Българско възраждане“, емисия 2025 г., която да бъде отсечена по класирания на първо място проект с автор Светлин Балездров, като определя техническите ѝ характеристики.

РЕШЕНИЕ № 530 от 31 октомври

Определя окончателното класиране в анонимния конкурс за сребърна възпоменателна монета „175 години от рождението на Захари Стоянов“ от серията „Българско възраждане“, емисия 2025 г., която да бъде отсечена по класирания на първо място проект с автори Пламен Чернев и Преслав Чернев, като определя техническите ѝ характеристики.

РЕШЕНИЕ № 531 от 31 октомври

Определя окончателното класиране в анонимния конкурс за медна възпоменателна монета „100 години от рождението на Георги Парцалев“ от серията „Български творци“, емисия 2025 г., която да бъде отсечена по класирания на първо място проект с автор Михаела Каменова, като определя техническите ѝ характеристики.

РЕШЕНИЕ № 546 от 7 ноември

Определя окончателното класиране в анонимния конкурс за златна възпоменателна монета „Св. Патриарх Евтимий Търновски“ от серията „Българска иконография“, емисия 2025 г., която да бъде отсечена по класирания на първо място проект с автори Пламен Чернев и Преслав Чернев, като определя техническите ѝ характеристики.

РЕШЕНИЕ № 547 от 7 ноември

Определя окончателното класиране в анонимния конкурс за сребърна възпоменателна монета „125 години Спешна медицинска помощ в България“, емисия 2025 г., която да бъде отсечена по класирания на първо място проект с автор Светлин Балездров като определя техническите ѝ характеристики.

РЕШЕНИЕ № 570 от 27 ноември

Пуска в обращение, считано от 2 януари 2025 г., златни възпоменателни монети „Св. Богородица – Златна ябълка“.

РЕШЕНИЕ № 578 от 9 декември

Цената, по която златната възпоменателна монета „Св. Богородица – Златна ябълка“ с номинална стойност 10 лева, емисия 2025 г., ще се продава на касите на БНБ, е 1789 (хиляда седемстотин осемдесет и девет) лева.

Цената, по която златната възпоменателна монета „Св. Богородица – Златна ябълка“ с номинална стойност 20 лева, емисия 2025 г., ще се продава на касите на БНБ, е 3311 (три хиляди триста и единадесет) лева.

Цената, по която златната възпоменателна монета „Св. Богородица – Златна ябълка“ с номинална стойност 50 лева, емисия 2025 г., ще се продава на касите на БНБ, е 4872 (четири хиляди осемстотин седемдесет и два) лева.

Цената, по която златната възпоменателна монета „Св. Богородица – Златна ябълка“ с номинална стойност 100 лева, емисия 2025 г., ще се продава на касите на БНБ, е 6456 (шест хиляди четиристотин петдесет и шест) лева.

Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

РЕШЕНИЕ № 21 от 22 януари

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 2 на БНБ от 2006 г. за лицензите, одобренията и разрешенията, издавани от Българската народна банка по Закона за кредитните институции.

РЕШЕНИЕ № 22 от 22 януари

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 10 на БНБ от 2019 г. за организацията, управлението и вътрешния контрол в банките.

РЕШЕНИЕ № 23 от 22 януари

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 20 на БНБ от 2019 г. за изискванията към членовете на управителния и контролния орган на кредитна институция, както и за оценка на тяхната пригодност и на лицата, заемащи ключови позиции.

РЕШЕНИЕ № 61 от 15 февруари

Да се информира Европейския съвет за системен риск, че не е необходимо БНБ да въвежда доброволна реципрочност за макропруденциалните мерки

на Белгия, Германия, Норвегия, Швеция, Португалия и Дания, въз основа на направен преглед на актуалните данни, който показва несъществен размер на конкретните експозиции, посочени в Препоръка ЕССР/2023/13, с която бе допълнена и изменена Препоръка ЕССР/2015/2.

РЕШЕНИЕ № 102 от 29 февруари

Българската народна банка прилага съответно, считано от 29 февруари 2024 г., актуализирано „Ръководство на ЕЦБ за преглед и оценка на вътрешно-рейтингови модели“ (*ECB Guide to internal models*).

РЕШЕНИЕ № 141 от 28 март

Приема за информация „Доклад за състоянието на банковата система (четвърто тримесечие на 2023 г.)“.

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (октомври – декември 2023 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 142 от 28 март

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 2.0% през второто тримесечие на 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 143 от 28 март

Българската народна банка прилага в надзорната си дейност, считано от 29 март 2024 г., актуализираната версия на Надзорния ръчник на ЕНМ (*SSM Supervisory Manual*). Решението е взето на основание чл. 16, т. 21 от Закона за Българската народна банка. Актуализацията на Ръчника има за цел да отрази реорганизацията в Банковия надзор към Европейската централна банка (ЕЦБ) след 2019 г. Документът е одобрен от Надзорния съвет на ЕЦБ на 18 декември 2023 г. и е публикуван на 9 февруари 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 228 от 20 май

Приема за информация аналитичен материал „Преглед на въведените от БНБ макропруденциални мерки във връзка с рисковете пред банковата система“, който да бъде публикуван на интернет страницата на БНБ.

РЕШЕНИЕ № 230 от 20 май

Българската народна банка спазва „Насоки за изменение на Насоки ЕВА/GL/2020/14 относно спецификациите и оповестяването на показатели за системно значение (EBA/GL/2023/10), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 231 от 20 май

Българската народна банка спазва, считано от 27 юни 2024 г., „Насоки относно сравнителния анализ на практиките в областта на многообразието, включително политиките за многообразие и разликата в заплащането на жените и мъжете съгласно Директива 2013/36/ЕС и Директива (ЕС) 2019/2034“ (EBA/GL/2023/08), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 315 от 26 юни

Приема за информация „Доклад за състоянието на банковата система (първо тримесечие на 2024 г.)“.

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (януари – март 2024 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 316 от 26 юни

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 2.0% през третото тримесечие на 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 341 от 17 юли

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 19 на БНБ от 20 октомври 2016 г. за кредитните посредници.

РЕШЕНИЕ № 342 от 17 юли

Българската народна банка спазва, считано от 30 декември 2024 г., „Насоки за изменение на насоки ЕВА/2021/02 съгласно член 17 и член 18, параграф 4 от Директива (ЕС) 2015/849 относно комплексната проверка на клиента и факторите, които кредитните и финансовите институции следва да вземат предвид при оценката на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма, свързан с индивидуални делови взаимоотношения и случайни сделки“ (ЕВА/GL/2024/01).

РЕШЕНИЕ № 367 от 30 юли

Българската народна банка спазва „Насоки относно определянето и отчетността на наличните финансови средства на схемите за гарантиране на депозитите“ (ЕВА/GL/2021/17), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница. Насоките по т. 1 ще се прилагат след влизане в сила на новата Наредба № 30 за изчисляване на размера на дължимите от банките премиумни вноски по Закона за гарантиране на влоговете в банките.

РЕШЕНИЕ № 422 от 11 септември

Приема Наредба № 30 за изчисляване на размера на дължимите от банките премиумни вноски по Закона за гарантиране на влоговете в банките.

РЕШЕНИЕ № 423 от 11 септември

Българската народна банка спазва, считано от 17 октомври 2024 г., „Насоки относно повторното подаване на исторически данни съгласно отчетната рамка на ЕБО“ (ЕВА/GL/2024/04), издадени от Европейския банков орган (ЕБО) и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 445 от 24 септември

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 81213-444 от 3 май 2016 г. за организацията и контрола по обезпечаването на сигурността на банките и финансовите институции.

РЕШЕНИЕ № 447 от 24 септември

Управителният съвет на БНБ определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 2.0% през четвъртото тримесечие на 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 448 от 24 септември

Приема за информация „Доклад за състоянието на банковата система (второ тримесечие на 2024 г.)“.

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (април – юни 2024 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 476 от 8 октомври

Българската народна банка спазва, считано от 30 декември 2024 г., „Насоки за изменение на Насоки EBA/GL/2021/16 относно характеристиките на рисков базирания подход при надзора на борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма и мерките, които да бъдат взети при упражняване на надзор въз основа на чувствителността към риск съгласно член 48, параграф 10 от Директива (ЕС) 2015/849“ (Насоки за рисков базиран надзор), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 506 от 31 октомври

Приема Наредба за изменение на Наредба № 2 на БНБ от 2006 г. за лицензите, одобренията и разрешенията, издавани от Българската народна банка по Закона за кредитните институции.

РЕШЕНИЕ № 507 от 31 октомври

Приема Наредба за допълнение на Наредба № 10 на БНБ от 2019 г. за организацията, управлението и вътрешния контрол в банките.

РЕШЕНИЕ № 508 от 31 октомври

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 20 на БНБ от 2019 г. за изискванията към членовете на управителния и контролния орган на кредитна институция, както и за оценка на тяхната пригодност и на лицата, заемащи ключови позиции.

РЕШЕНИЕ № 509 от 31 октомври

Приема Наредба за изменение на Наредба № 33 на БНБ за възнаграждението на синдика в банка в несъстоятелност.

РЕШЕНИЕ № 514 от 31 октомври

Определя шест други системно значими институции (ДСЗИ) на основание чл. 9, ал. 11, във връзка с ал. 1 и ал. 3 и съгласно критериите по чл. 9, ал. 7 от Наредба № 8 на БНБ и общоевропейската методика, изложена в Насоките на Европейския банков орган (ЕБО).

Определя ниво на буфер за ДСЗИ, съгласно чл. 11, ал. 1 и ал. 3 от Наредба № 8 на БНБ, на индивидуална, на консолидирана или на индивидуална и на консолидирана основа, приложим към общата стойност на рисковите експозиции.

В съответствие с чл. 11, ал. 4 от Наредба № 8 на БНБ оповестяването на решението се извършва един месец след уведомяването до Европейския съвет за системен риск.

РЕШЕНИЕ № 545 от 7 ноември

Българската народна банка спазва, считано от 30 декември 2024 г., „Насоки относно изискванията за информация във връзка с преводите на средства и прехвърлянията на определени криптоактиви, съгласно Регламент (ЕС) 2023/1113“ („Насоки относно правилата за пътуване“) (EBA/GL/2024/11). Насоките са издадени от Европейския банков орган и са публикувани на официалната му интернет страница.

РЕШЕНИЕ № 565 от 27 ноември

Българската народна банка спазва, считано от 9 декември 2024 г. „Насоки относно критериите за ОПС за балансова секюритизация и за изменение на Насоки EBA/GL/2018/08 и EBA/GL/2018/09 относно критериите за ОПС за секюритизация на обезпечени с активи търговски ценни книжа и за секюритизации, различни от обезпечени с активи търговски ценни книжа“ (EBA/GL/2024/05), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 605 от 19 декември

Приема за информация „Доклад за състоянието на банковата система (трето тримесечие на 2024 г.)“.

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (юли – септември 2024 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 607 от 19 декември

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 2.0% през първото тримесечие на 2026 г.

РЕШЕНИЕ № 621 от 19 декември

Българската народна банка възнамерява да спазва, считано от 17 януари 2025 г., „Съвместни насоки относно надзорното сътрудничество между европейските надзорни органи и компетентните органи“ (JC/GL/2024/36), издадени от Европейските надзорни органи и публикувани на официалните им интернет страници.

През периода януари – декември 2024 г. Управителният съвет на БНБ е приел:

- 38 решения на основание чл. 11, ал. 1 и 3 от ЗКИ относно одобрение за заемане на длъжност член на управителен орган и чл. 11а от ЗКИ относно заемане на ключови позиции и действия по административните производства, свързани с тях;
- 39 решения във връзка с процеса по надзорен преглед и оценка на основание чл. 79в от ЗКИ;
- 15 решения на основание чл. 76, ал. 4 от ЗКИ за съгласуване на избор на одитор на кредитна институция;
- 56 решения във връзка с приключили надзорни проверки и други одобрения, разрешения и действия по административни процедури;
- 27 решения, свързани със собствения капитал;
- 10 решения на основание чл. 71, ал. 5 от ЗКИ относно одобрение за изменение в устава на кредитна институция.

Дейност на БНБ по реструктуриране на кредитни институции

РЕШЕНИЕ № 7 от 11 януари

Определя допустимите класове активи, инвестиционните ограничения за пазарен и кредитен риск и разрешените емитенти за всеки от класовете активи при вземане на решение за инвестиране на средства на Фонда за реструктуриране на банки в структурирана индексна сметка при Българската народна банка за 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 32 от 22 януари

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при Българската народна банка за периода от 1 февруари до 30 април 2024 г.

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при БНБ за периода от 1 февруари до 30 април 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 44 от 1 февруари

Поддържа позицията, приета с решение № 534 от 29 ноември 2023 г., по предложение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на предварителна основа на проект на съвместно решение относно план за реструктуриране на групата на *UniCredit S.p.A.* за 2023 г. и за оценка на възможността за реструктуриране и определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране и на дъщерните дружества от групата.

РЕШЕНИЕ № 130 от 15 март

Изразява несъгласие по проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на предварителна основа на проект на съвместно решение относно план за реструктуриране и оценка на възможността за реструктуриране на групата на *KBC Group N.V.* (групата КБС) за 2023 г. и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за субекта за реструктуриране и съответните дъщерни дружества от групата КБС, включително за „Обединена българска банка“ АД.

РЕШЕНИЕ № 133 от 20 март

Изразява несъгласие за одобряване на проекта на предложение на Единния съвет за реструктуриране за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Банка ДСК“ АД на предварителна основа и за изпращането му до Централната банка на Унгария като орган за реструктуриране на ниво група в колегията за реструктуриране на групата на *OTP Bank Plc.*

РЕШЕНИЕ № 135 от 22 март

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварително разрешение за намаляване без заместване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *UniCredit S.p.A.*

РЕШЕНИЕ № 164 от 11 април

Приема Годишен отчет на Фонда за реструктуриране на банки за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 165 от 11 април

Определя годишни вноски на клоновете на кредитни институции от трета държава във Фонда за реструктуриране на банки за 2024 г. в размер на 105 991.69 лв.

РЕШЕНИЕ № 166 от 11 април

Одобрява съвместно решение относно плана за реструктуриране на *ProCredit Holding AG* и неговите дъщерни дружества за 2023 г. и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „ПроКредит Банк (България)“ ЕАД като субект за реструктуриране на

индивидуална основа.

РЕШЕНИЕ № 193 от 23 април

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварителни разрешения за намаляване със заместване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *KBC Group N.V.* по отношение на *KBC Group N.V.* и *KBC Bank N.V.*

РЕШЕНИЕ № 199 от 30 април

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при Българската народна банка за периода от 1 май до 31 юли 2024 г.

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при БНБ за периода от 1 май до 31 юли 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 215 от 30 април

Българската народна банка се въздържа от одобрение на проектите на решения на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на общо предварително разрешение за намаляване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, алинея 2 от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *Eurobank S.A.*

РЕШЕНИЕ № 232 от 20 май

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварително разрешение за намаляване без заместване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *Eurobank Cyprus Ltd.*

РЕШЕНИЕ № 262 от 23 май

Изразява несъгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2023 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *UniCredit S.p.A.* и дъщерните му дружества и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране на *UniCredit S.p.A.* и дъщерните му дружества, включително за „УниКредит Булбанк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 285 от 30 май

Приема корекция на приспадането на средства, набрани в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП, от задълженията на кредитни институции за вноска в Единния фонд за реструктуриране за 2023 г.

Възстановените от ЕСП суми във връзка с коригирани вноски за 2023 г. в ЕФП да бъдат прибавени към средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП и да бъдат използвани съгласно § 56, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП.

РЕШЕНИЕ № 295 от 3 юни

Изразява несъгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2023 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *KBC Group N.V.* и дъщерните му дружества и за определяне на минимално

изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране *KBC Group N.V.* и дъщерните му дружества, включително за „Обединена българска банка“ АД.

РЕШЕНИЕ № 320 от 26 юни

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране *SRB/EES/2023RPC/122* за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „УниКредит Булбанк“ АД, в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 321 от 26 юни

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране *SRB/EES/2023RPC/126* за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „Обединена българска банка“ АД, в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 371 от 30 юли

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при БНБ за периода от 1 август до 31 октомври 2024 г.

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при БНБ за периода от 1 август до 31 октомври 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 386 от 9 август

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на общо предварително разрешение за намаляване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, алинея 2 от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *UniCredit S.p.A.*

РЕШЕНИЕ № 424 от 11 септември

Приема план за реструктуриране на „Българо-американска кредитна банка“ АД за 2023 г. Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Българо-американска кредитна банка“ АД.

РЕШЕНИЕ № 425 от 11 септември

Приема план за реструктуриране на „Тексим Банк“ АД за 2023 г.

Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Тексим Банк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 426 от 11 септември

Приема план за реструктуриране на „Токуда Банк“ АД за 2023 г.

Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Токуда Банк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 427 от 11 септември

Приема план за реструктуриране на групата на „Търговска банка Д“ АД за 2023 г.

Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Търговска банка Д“ АД на индивидуална основа.

РЕШЕНИЕ № 441 от 18 септември

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварително разрешение за намаляване без заместване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *KBC Group N.V.* по отношение на *KBC Bank N.V.*

РЕШЕНИЕ № 494 от 9 октомври

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварително разрешение за намаляване без заместване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *UniCredit S.p.A.*

РЕШЕНИЕ № 495 от 14 октомври

Считано от 15 октомври 2024 г., определя подуправителя, ръководещ управление „Банково“, за член на Единния съвет за реструктуриране като представител на Българската народна банка.

РЕШЕНИЕ № 523 от 31 октомври

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при БНБ за периода от 1 ноември 2024 г. до 31 януари 2025 г.

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при БНБ за периода от 1 ноември 2024 г. до 31 януари 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 542 от 7 ноември

Приема Наредба за изменение на Наредба № 44 за условията и реда за избор на независими оценители по чл. 55а от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 543 от 7 ноември

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на общо предварително разрешение за намаляване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, алинея 2 от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *UniCredit S.p.A.*

РЕШЕНИЕ № 544 от 7 ноември

Не прилага опростени изисквания при изготвяне на планове за реструктуриране на кредитните институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на Българската народна банка като орган за реструктуриране.

Не предлага на Единния съвет за реструктуриране прилагането на опростени изисквания по отношение на кредитните институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на Единния съвет за реструктуриране.

РЕШЕНИЕ № 557 от 12 ноември

Изразява несъгласие за предоставяне от страна на Единния съвет за реструктуриране на писмени одобрения на съвместно решение относно план за реструктуриране и оценка на възможността за реструктуриране на групата на *OTP Bank Plc.* за 2023 г. и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за *OTP Bank Plc.* и нейните дъщерни дружества, включително за „Банка ДСК“ АД.

РЕШЕНИЕ № 585 от 10 декември

Да се приложи Решение (SRB/EES/2023RPC/197) на Единния съвет за реструктуриране за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „Банка ДСК“ АД на индивидуална основа, в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 604 от 12 декември

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на предварителна основа на проект на съвместно решение относно план за реструктуриране и оценка на възможността за реструктуриране на групата на *UniCredit S.p.A.* (групата УниКредит) за 2024 г. и определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за субекта за реструктуриране и съответните дъщерни дружества от групата УниКредит, включително за „УниКредит Булбанк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 615 от 19 декември

Приема план за реструктуриране на „Алианц Банк България“ АД за 2023 г.
Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Алианц Банк България“ АД.

РЕШЕНИЕ № 616 от 19 декември

Приема план за реструктуриране на „Инвестбанк“ АД за 2023 г.
Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Инвестбанк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 617 от 19 декември

Приема план за реструктуриране на „Интернешънъл Асет Банк“ АД за 2023 г.
Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Интернешънъл Асет Банк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 618 от 19 декември

Приема план за реструктуриране на „Общинска банка“ АД за 2023 г.
Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Общинска банка“ АД.

РЕШЕНИЕ № 613 от 19 декември

Одобрява „Механизъм за прилагане на обезценяване и преобразуване и споделяне на загуби за целите на реструктурирането на кредитни институции“, изготвен съгласно Насоки за органите за реструктуриране във връзка с публикуването на механизма за прилагане на обезценяване и преобразуване и споделяне на загуби (EBA/GL/2023/01), който да се публикува на интернет страницата на Българската народна банка, рубрика „Реструктуриране на банки“.

Статистика

РЕШЕНИЕ № 580 от 10 декември

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 17 от 29 март 2018 година за паричната и лихвената статистика и статистиката на финансовите сметки, в сила от 1 април 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 581 от 10 декември

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 27 на БНБ от 13 март 2014 г. за статистиката на платежния баланс, международната инвестиционна позиция и статистиката на ценните книжа, в сила от 1 април 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 582 от 10 декември

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 17 от 29 март 2018 година за паричната и лихвената статистика и статистиката на финансовите сметки, която влиза в сила от датата, посочена в Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България.

РЕШЕНИЕ № 583 от 10 декември

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 27 на БНБ от 13 март 2014 г. за статистиката на платежния баланс, международната инвестиционна позиция и статистиката на ценните книжа, която влиза в сила от датата, посочена в Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България.

Фискален агент и депозитар на държавата

РЕШЕНИЕ № 541 от 7 ноември

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 5 от 4 октомври 2007 г. за реда и условията за придобиване, регистриране, изплащане и търговия с държавни ценни книжа.

Централен кредитен регистър и регистър на банковите сметки и сейфовете

РЕШЕНИЕ № 137 от 28 март

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 от 29 септември 2016 г. за Регистъра на банковите сметки и сейфове, както и Тарифа за таксите на Регистъра на банковите сметки и сейфове, в сила от 1 май 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 138 от 28 март

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 22 от 16 юли 2009 г. за Централния кредитен регистър, както и Тарифа за таксите на Централния кредитен регистър, в сила от 1 май 2024 г.

Изследователска дейност

РЕШЕНИЕ № 29 от 22 януари

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2023–2025 г. (изготвена към 11 януари 2024 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (декември 2023 г.).

РЕШЕНИЕ № 71 от 15 февруари

Приема за информация анализа на основните тенденции на развитие в икономиката и оценките за динамиката на основните макроикономически показатели през първото и второто тримесечие на 2024 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (брой 4/2023 г.).

РЕШЕНИЕ № 94 от 29 февруари

Присъжда две стипендии за 2024 г., както следва:

- в размер на 750 лв. месечно на кандидат, обучаващ се за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“;
- в размер на 1000 лв. месечно на кандидат, обучаващ се за придобиване на научна и образователна степен „доктор“.

РЕШЕНИЕ № 162 от 11 април

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2024–2026 г. (изготвена към 27 март 2024 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (март 2024 г.).

РЕШЕНИЕ № 198 от 30 април

Приема за информация анализа на основните тенденции на развитие в икономиката и оценките за динамиката на основните макроикономически показатели през второто и третото тримесечие на 2024 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (брой 1/2024 г.).

РЕШЕНИЕ № 294 от 30 май

Във връзка с отбелязването на 145-ата годишнина от създаването на Българската народна банка одобрява отпечатването на непериодичната публикация „Мандат и функции на Българската народна банка, 1879–1947 г.“, том I „Нормативна уредба на дейността на Българската народна банка“ от тематичната издателска поредица на БНБ „История на финансите и банковото дело“.

РЕШЕНИЕ № 346 от 17 юли

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2024–2026 г. (изготвена към 26 юни 2024 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (юни 2024 г.).

РЕШЕНИЕ № 369 от 30 юли

Приема за информация анализа на основните тенденции на развитие в икономиката и оценките за динамиката на основните макроикономически показатели през третото и четвъртото тримесечие на 2024 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (бр. 2/2024 г.).

РЕШЕНИЕ № 512 от 31 октомври

Приема за информация анализа на основните тенденции на развитие в икономиката и оценките за динамиката на основните макроикономически

показатели през четвъртото тримесечие на 2024 г. и първото тримесечие на 2025 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (бр. 3/2024 г.).

РЕШЕНИЕ № 563 от 27 ноември

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2024–2026 г. (изготвена към 8 ноември 2024 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (ноември 2024 г.).

Вътрешен одит на БНБ

РЕШЕНИЕ № 183 от 11 април

Приема актуализация на Годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за 2024 г., приет с Решение № 585 на Управителния съвет на БНБ от 21 декември 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 289 от 30 май

Приема Отчета на главния одитор на БНБ за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 569 от 27 ноември

Приема Годишен план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за 2025 г. и актуализирана стратегия за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за периода до 2027 г.

Общи събрания

РЕШЕНИЕ № 41 от 23 януари

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ, който да гласува на извънредно Общо събрание на акционерите на „Дружество за касови услуги“ АД, за: освобождаване на Ирина Марцева като член на Съвета на директорите на дружеството и избор на Джеймс Йоловски за член на Съвета на директорите на дружеството, с мандат до изтичане на мандата на членовете на Съвета на директорите, избрани на 15 юни 2022 г.; определя възнаграждение на новоизбрания член.

РЕШЕНИЕ № 168 от 11 април

Дава съгласие изпълнителният директор на „Печатница на Българска народна банка“ АД да гласува на редовното годишно Общо събрание на акционерите на „Обертюр Фигюсиер“ АД за: одобряване на Доклада на Съвета на директорите за дейността на дружеството през 2023 г., приемане на Годишния финансов отчет за 2023 г., заверен от регистрирания одитор „Ърнст и Янг Одит“ ООД, и доклада на одитора; разпределяне на печалбата на дружеството за 2023 г. в размер на 2 241 153.00 лв., както следва: 1/10 от нея да се отдели във фонд „Резервен“ и останалата част от печалбата за 2023 г., в размер на 2 017 038.00 лв., ведно с 134 904.00 лв. от неразпределената печалба за минали години, да се разпредели като дивидент в полза на акционерите при размер на дивидента от 2.35 лв. на акция; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството за дейността им през 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 195 от 30 април

На основание чл. 12, ал. 1, т. 6 от Устава на „Монетен двор“ ЕАД одобрява проверения и заверен годишен финансов отчет и доклад за дейността

на „Монетен двор“ ЕАД за 2023 г., приема доклада на независимия одитор „БДО АФА“ ООД за извършена проверка на годишния финансов отчет; нетната печалба на „Монетен двор“ ЕАД за 2023 г. в размер на 1897 хил. лева да се отнесе като неразпределена печалба, като не се разпределя дивидент на едноличния собственик на капитала; освобождава от отговорност членовете на Съвета на директорите за дейността им през 2023 г.; назначава „БДО АФА“ ООД за регистриран одитор, който да проверява и заверява годишния финансов отчет на „Монетен двор“ ЕАД за периода 2024–2026 г.

РЕШЕНИЕ № 196 от 30 април

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ в годишното общо събрание на акционерите на „Печатница на Българска народна банка“ АД, който да гласува за: приемане на доклада на Съвета на директорите за дейността на дружеството за 2023 г. и годишния финансов отчет на „Печатница на Българска народна банка“ АД за 2023 г., заверен от специализирано одиторско предприятие „Ейч Ел Би България“ ООД; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите за дейността им през 2023 г.; разпределяне на печалбата за 2023 г. в размер на 5 033 264.72 лв., както следва: 1/10 от печалбата да се отдели във фонд „Резервен“ и останалата част от печалбата в размер на 4 529 938.25 лв. да се разпредели между акционерите, пропорционално на притежаваните от тях акции от капитала на дружеството; избира „Ейч Ел Би България“ ООД за специализирано одиторско предприятие, което да проверява и заверява годишния финансов отчет на „Печатница на Българска народна банка“ АД за 2024 г., 2025 г. и 2026 г.

РЕШЕНИЕ № 225 от 20 май

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ на редовното Общо събрание на акционерите на БОРИКА АД, който да гласува за: приемане на доклада за дейността на БОРИКА АД за 2023 г. и Годишния финансов отчет за 2023 г.; приемане на одиторски доклад от проверката на Годишния финансов отчет и отчета на Одитния комитет за 2023 г.; разпределяне на печалбата на БОРИКА АД за 2023 г. по следния начин: от нетната печалба за 2023 г. в размер на 10 264 826.31 лв. да се изплатят 6 000 362.16 лв. под формата на дивидент на акционерите пропорционално на притежаваните от тях акции; остатъкът от нетната печалба за 2023 г. в размер на 4 264 464.15 лв. да се отнесе към „Допълнителни резерви с общ характер“; освобождава от отговорност членовете на Съвета на директорите на дружеството за дейността им през 2023 г., както и бившите членове на Съвета на директорите Калин Христов, Татяна Иванова и Георги Константинов за дейността им през 2023 г.; изменя чл. 19 от Устава на дружеството; избира членове на Одитния комитет на БОРИКА АД и определя месечното им възнаграждение; избира за одитор на дружеството специализираното одиторско предприятие „БДО АФА“ ООД, което да извърши проверка и заверка на годишния финансов отчет на БОРИКА АД за 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 226 от 20 май

Освобождава Съветът на директорите на „Монетен двор“ ЕАД в състав: Людмила Елкова, Стефан Цветков и Александър Чобанов. Назначава Съвет на директорите на „Монетен двор“ ЕАД в състав: Людмила Елкова, Стефан Цветков и Александър Чобанов с мандат 3 години и определя възнаграждение на членовете на Съвета на директорите, които не са изпълнителни членове. Изменя решение № 195 на Управителния съвет на Българската народна банка от 30 април 2024 г. по следния начин: „Нетната печалба на „Монетен двор“ ЕАД за 2023 г. в размер на 1706 хил. лева да се отнесе като неразпределена печалба на

„Монетен двор“ ЕАД, като не се разпределя дивидент на едноличния собственик на капитала.“.

РЕШЕНИЕ № 261 от 23 май

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ на извънредно общо събрание на акционерите на „Дружество за касови услуги“ АД, който да гласува за: приемане на доклада на Съвета на директорите за дейността на „Дружество за касови услуги“ АД за 2023 г.; приемане на Годишния финансов отчет за 2023 г. и Доклада на независимия одитор „Грант Торнтон“ ООД за извършена проверка на Годишния финансов отчет за 2023 г.; разпределяне на печалбата на дружеството за 2023 г. в размер на 1 660 765.00 лв., както следва: 10% от същата печалба да се отнесе към фонд „Резервен“ и останалата сума в размер на 1 494 688.50 лв. да се отнесе като неразпределена печалба на „Дружество за касови услуги“ АД, като не се разпределя дивидент на акционерите; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на „Дружество за касови услуги“ АД; избира одиторско предприятие „Грант Торнтон“ ООД за независим одитор за финансовите години 2024 г., 2025 г. и 2026 г.“.

РЕШЕНИЕ № 399 от 29 август

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ на извънредно Общо събрание на акционерите на БОРИКА АД, който да гласува за: избиране за членове на Съвета на директорите на кандидатите, определени след провеждане на гласуване, а именно: Радослав Миленков, Мирослав Вичев, Цветанка Минчева, Питър Рубен, Тамаш Хак-Ковач, Петя Димитрова, Никола Бакалов, Никола Кедев, Неделчо Неделчев, с мандат 5 години, определяне на месечно възнаграждение за членовете на Съвета на директорите, на които няма да бъде възложено управлението; предсрочно прекратяване на мандата на досегашния Съвет на директорите в състав: Радослав Миленков, Цветанка Минчева, Питър Рубен, Тамаш Хак-Ковач, Никола Бакалов, Никола Кедев, Петър Славов, Николай Спасов и Мирослав Вичев.

РЕШЕНИЕ № 501 от 28 октомври

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на извънредно Общо събрание на акционерите на „Дружество за касови услуги“ АД, който да гласува за освобождаване на Андрей Гюров като член на Съвета на директорите; избор на Петър Чобанов за член на Съвета на директорите, с мандат до изтичане на мандата на членовете на Съвета на директорите, избрани на общото събрание на акционерите, проведено на 15 юни 2022 г. и определяне на възнаграждението на новоизбрания член.

През периода януари – декември 2024 г. Управителният съвет на БНБ е приел решения, свързани с одобряване на вътрешни правила на банката (15 решения), провеждане на обществени поръчки и сключване на договори¹⁵¹ (36 решения) и организация на дейности на банката (236 решения – в това число 29 решения относно организация на дейности на банковия надзор, 31 решения относно организация на дейности във връзка с функцията по структуриране на кредитни институции, 5 решения във връзка с организация на дейности по платежния надзор, 91 решения, с които приема информация за изпълнението на Националния план за въвеждане на еврото в сферите на компетентност на БНБ).

¹⁵¹ Пълна информация за организираниите обществени поръчки е достъпна в „Профил на купувача“ в ЦАИС ЕОП (www.eop.bg)

ISSN 1313-0633 (ОНЛАЙН)

ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА КОРИЦАТА Е РАЗРАБОТЕНО ВЪЗ ОСНОВА НА СКУЛПТУРНАТА ГРУПА „ХЕРМЕС И ДЕМЕТРА“, ДЕЛО НА КИРИЛ ШИВАРОВ, РАЗПОЛОЖЕНА НА ЮЖНАТА ФАСАДА НА СГРАДАТА НА БНБ.